

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

Եթէ թերթերու հանդէս - ժողովներու բաժինէն դատենք, երկուստեք կարծումը կ'աճի եւ կը ծառայի, Փարիզի թէ դատարի մէջ:

Ամէն տեղ երկուստեք - ցերեկոյթ: Գինեծօն, պարահանդէս եւ խրախմբ: Յետոյ նաեւ դասախօսութիւններ: Մասնաւորապէս Փարիզի մէջ, ուր Երիտ. Ընդհ. Միութիւնը ամէն հինգշաբթի հաւաքոյթներ կը կազմակերպէ, գոյգոյն դասախօսներ հրաւիրելով:

Այսօր ալ, կիրակի, Հ. Յ. Գ. «Քաֆֆին» իր լաւագոյն վերաբացումը պիտի կատարէ, ինչպէս յայտարարուեցաւ մասնաւոր կոչով մը:

Կը նշանակէ թէ գործելու եռանդը չի պակսիր: Անքերը եւ թուրքերը քաղաքում են, երկարատեւ լծացումէ մը վերջ (հետեւեւեւ երկրին զերուծեան):

Որքան լաւեւեւ պիտի ըլլար վիճակագրական պատկեր մը ունենալ աչքի առջեւ, դատելու համար ձեռք բերուած արդիւնքը, ազատագրութեան ի վեր:

Դժբախտաբար նիւթեր կը պակսին առ այժմ, Անշուշտ ամէնէն առաջ երկուստեքներուն իրենց կ'իյնայ կազմել աշուպիսի վիճակագրութիւն մը, առանց շտապարան հաւատարմութեան:

Մեր մասին, պիտի թելադրէինք «Յաւաք» թղթակցներուն — երկուստեքներուն — նիւթեր հաւաքել եւ դրել: Մասնաւոր սնունդ որ անդամ են երկուստեքական կազմակերպութեան կընտանի պիտի պրպտուենք կատարել իրենց շրջանին մէջ:

Երբ ունենանք այդ հում նիւթերը, ոչ միայն երեսներ պիտի գալ մէկ տարուան վառարկը, այլեւ պիտի պարգոյնք շատ մը պատմաճանաչողութիւն որ կը ջլուտի յորժանութեան զարգացումը:

Ինչպէս ամէն ճակատի վրայ, երկուստեքներուն ալ բաժնուած է զանազան հոսանքներու: Եւ ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ: Անբնական է պահանջել որ բոլորը ձուլուին մէկ աւազանի մէջ, իբրեւ մէկ հոս եւ մէկ հովիւ:

Երկուստեքներուն կը նշանակէ շարժում: Կը նշանակէ միտք եւ դաւանանք: Այսպէս պիտի դառնար տեղին բաղմունքներ մը, միայն տարբերութիւններ ընդհանուր համարներէ:

Բայց կան հիմնական սկզբունքներ, որոնց մասին վիճել պիտի նշանակէր ամուլ մարզանքներ կատարել: Պարզապէս ջուր ծնծել:

Այդ սկզբունքներուն գլխաւորն է՝ հայրենիքի դադարումը, որուն յառաջապահ ժողովուրդները պիտի ըլլան երկուստեքները, ինչպէս ամէն ժողովուրդի մէջ: Երկուստեքներուն մը առանց հայրենիքի դադարումի՝ պիտի նմանէր փռելու կեցիներու ամբողջ մը: Եւ այն տանի ապագային նազուած անկի սրընթաց պիտի երթար ճան հասնալով կամ օղանալով: Մասնաւոր այս պողոտաներուն վրայ:

Հայրենիքի դադարումին հետ զուգընթաց, անոր վերեւ յեղում է որ պիտի պահէ ո եւ է երկուստեքներուն զիմադրելը: Անոր սիրտն ու միտքը:

Ինչէ կ'արժէ հայրենիք մը առանց մայրենիքի: Կամ աղքատ, աղճատ մայրենիքով:

Ձի բաւեր գոց ընել կարող եր բաւեր — Հայկական Մշակոյթ: Հին ու նոր արժէքներ: Ազգային պարծանքներ կամ հեռանկարներ:

Ինչպէս ամէն բան, մշակոյթն ալ դատարարուած է լճանալու, մաշելու կամ լուծուելու, եւ թէ լուծուեցա՞նք խանգարուած հետեւորդներ եւ փրանք մը:

Արտասահմանի հայ երկուստեքներուն աւանդներն իրենց կողմը՝ այս պարագային կը կազմէ: Որքան խօսելու ու գրելու այս մասին, թիւ է:

Եթէ դրիչը եւ ճարտար մտքող կը հանդիսանան, պէտք է օգնութեան կանչել խարաղանք (բարոյական կամ նիւթական):

Հարկ է հետապնդել, ծաղրել, աստուի բոլոր անոնք որ կը զոհանան պանիր - հաց, հայրենիքով մը: Մասնաւոր անոնք որ կը յաւակնին վերէն նախ: Տեսակ մը քիթ - բերանով ժողովուրդ հայրենիքն — տիրաբար հայրենիք ստեղծելու պահանջին: Պէտք է զգացնել թէ քան մը լին արժեք, թէ կէս ճամբան պիտի մնան: Պիտի դառնան փարիսներ հայկական մշակոյթի եւ հայրենիքի ճամբուն վրայ:

Հազար անգամ նախընտրելի պիտի ըլլար որ երկուստեքներուն ինք օտարներ յայտնաբերուին մը այս ճակատին վրայ, իր իսկ ապագային համար: Սերունդին փրկութեան համար:

Միջոցներ կը պակսին: Հէքեմ թ:

ԼՍԱՍԱՍԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԵՒ

Արեւ, քեզ այնքան, այնքան եմ սիրում, Որքան շողեր եւ տաք աշխարհին: Որքան վայրկեաններ ունի եւ տարին, Արեւ, քեզ այնքան, այնքան եմ սիրում:

Որքան թշուառ եմ անհոգ անտառում քո արմակ փռած սուկ շողերում, Որքան ծիլեր կան անձիւր հողերում, Արեւ, քեզ այնքան, այնքան եմ սիրում:

Որքան արտեր կան կարտո քո յոյզին, Որքան ծաղիկ է շողում քո լոյսին, Որքան թիթեռ է գողում քո յոյսին Արեւ, քեզ այնքան, այնքան եմ սիրում:

Որքան երգ ունի կարկաչող առան, Որքան կաքիւնը ցոլ - ցոլ լայնաբեր, Որքան այգաբաց ու քրքան գարուն, Արեւ, քեզ այնքան, այնքան եմ սիրում:

Յայգ քափի վերից, լոյս քափի վերից Մեր ջինջ ծաղկաշատ գարուն աշխարհում: Վարդ քափի վերից, շատ քափի վերից, Արեւ, քեզ այնքան, այնքան եմ սիրում:

ՄԱՐՈ ՄԱՐԳԱՐԻԱՆ

Եջմիածնի եկեղ. ժողովին ձեռագիրը Սրախին

ՄԱՍԿԱՆԻ ԵՌԱՊԱՐԱԿԱՆ ԳԵՐԾԱԿԱՆՔԻՆԸ

Մասկաւայի երապարակաւ գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Եջմիածնի եկեղեցական ժողովին լրացումը առջեւ, խնայողականաւ յարմարագր երապարակաւ կը ծառայէ:

«Մենք, Սուրբ Միութեան եւ արտասահմանեան երկրներու հայ հասարակական երկրայայտողները, Ս. Եջմիածնի դարաւոր կամարներուն տակ համախմբուած, մեր աշխատանքներուն կը սկսենք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընտրելու եւ եկեղեցոյ զանազան խնդիրները լուծելու համար: Վերահասու ենք թէ առանց ձեռք բարեկարգութեան, չէր կրնար տեղի ունենալ Հայաստանեայց եկեղեցոյ համար պատմական առաջ նախադր կարեւորութիւն ունեցող այս իրադարձութիւնը: Այս օրերը կը հանդիսանան հայ ժողովուրդի պատմութեան ամէնէն երջանիկ պահը, երբ Մեծ Միութեանը որուն իրաւագործ անդամն է Սուրբ. Հայաստան, անհախճաբ յաղթանակով մը զուրթ կաւ այս համաշխարհային աւերիչ պատերազմէն, չորհրդի քեր հանձնարող զեկալարութեան, Սուրբ Միութեան ժողովուրդներուն հեթոտակա ճիւղերն եւ մեծ ու վեհանման ոտս ժողովուրդին մասնակցութեան:

«Առաջին զգացումը որ կը զգանք մենք, Սուրբ Միութեան եւ արտասահմանի Հայոց պատուիրակները, չորհրդակցութեան եւ երախտագրութեան զգացումն է հանդէպ Ձեզի, հայ ժողովուրդի մեծագոյն բարեկամի: Ձեր չորհուրդն է որ իրականութիւն դարձաւ հայ ժողովուրդին ազատագրութեան հայկական պետութեան վերահաստատումը:

«Համոզուած ենք թէ Ձեր աշակցութեամբ պիտի իրականանան երաշխիք լուծի եւ հարստահարութեանց հետեւեւեւ տարադրուած արտասահմանի Հայերուն, եւ թէ անոնք պիտի վերահասան իրենց հայրենիքը, Սուրբական Հայաստանն:»

Հետագրին տակ տարագրած են Գարեգին Ա., Կաթողիկոս Տաճն Սիւնիկի, Գեորգ արք. Զօրէ-ճեան, տեղագրական Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, Կիրակ Մ. Վ., Պատարագք Երուսաղէմ, Ճանիկ Զաքար, Լախաւան Եփրատի Հայոց Ազգ. Ժողովի, Ստեփան Մալխասեանց եւ Աւետիս Իսահակեան, անգամ իւ. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի:

200 ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՐՏԱՆԱԿԵՐ Համախմբութեան եւ Ճամբայի շրջանները, մայր երկրէր զարնելու եւ քոր հանելու համար: Օքեմպայի հրամանատարներէն երկու զորավարներ իրենց փորձ ճեղքել վերջ, հրամայած էին զինուորներուն կողմ իրենց զորքանքը, աւանդական արարողութեամբ: Հրամանը տառապէս գործադրուեցաւ եւ երկու զորավարները թաղուեցան աւազին տակ, իրենց պատմական շնորհով:

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

ՏԱՐՏԱՆԵԼԻ ԽԵՒԻՐԸ

ԵՒ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հարկաւ Թուրիսի պիտի ձգեն

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ տակաւին պաշտօնական տեղեկութիւններ կը պակսին Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ կատարուած խօսակցութեանց մասին, բայց լատաւորակ շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ բանակցութիւնները բաւական յառաջ գացած են: Այժմէն կարելի է ըսել թէ այս բանակցութիւնները առաւել մը կապ ունին Սուրիայի հարցին եւ Մոսկուայի Արեւելի ընդհ. կազմութեան հետ: Կ'ըսուի թէ Ռուսերը թելադրած են Նեղոսըները փակել բոլոր օդային պետութեանց մարտանաւերուն առջեւ, ազատ ձգելով միայն Թուրքիայի եւ իւ. Միւրքեան մասերը: Ուրեմն Մոսկուայի կը պահանջէ նաւակայաններ տրամադրել, թուրքիոյ հետ միասնաբար պաշտպանելու համար ճարտանշէր եւ Եգէական ծովը:

Իրեն փոխարինութիւն, Ռուսերը պիտի առաջարկեն որ Հարկաւ Թուրքիոյ ձգուի: Հարկաւ գրեթէ մեծած թաղաք մը կը համարուի այժմ, կտրուած Մուրիոյ սովորական կիսանքի հոսանքէն: Եւ կարծողներ կան թէ Ռուսերը պիտի կրնայ պահպանել անհրաժեշտ բարեկարգութիւնը մեր շրջանին մէջ, ուր Պէտլի ցեղախմբները պարզեւն կը յարձակնին Փրանսական պահակաւորներուն վրայ:

Ասրպասական ալ...

Ռիւթերի տեղեկութեանց համաձայն, կարգ մը պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը թելադրեն Մոսկուայի Արեւելի ծովային խաբիսները զննել երեք Մեծերու զինուորական զրաման տակ: Միջեւ հիմա որ եւ է որոշում չէ տրուած այս մասին, բայց կը հաստատուի թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը մեծած է բրիտանական առաջարկ մը որ կը թելադրէր ամերիկեան զօրքեր տրամադրել, Մոսկուայի Արեւելի բարեկարգութիւնը պահպանելու համար Անգլիացիներուն հետ:

Լոնտոնի զինանաղիտական լատաւորակ շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ ի պատասխան ռուսական առաջարկին, որ կը պահանջէ բարեկարգել Նեղոսըներու ներքին վարչաձեւը, Անգլիայ պիտի թելադրէ երեք մեծ պետութեանց եւ ոչ թէ միայն մէկուն յանձնել Տարտանէլի հսկողութիւնը:

Դարձեալ Ռիւթերի զինանաղիտական աշխատակցի տեղեկութեանց համաձայն, ուրիշ խնդիր մը եւ պիտի ծագի, Տարտանէլի հարցին հետ, — Հիւսիսային Իրանի ապագան: Լուր առնուած է թէ կոմիտէ մը կազմուած է հիւսիսային Իրանի մէջ, Ասրպասականի փրկութեան համար (այս շրջանը կը գտնուի ռուսական զրաման տակ): Տեղական կազմակերպութեանց կողմէ հանուած յայտարարութիւններ կը պահանջեն իրանեան Ասրպասականի ժողովուրդները միացնել իւ. Միւրքեան իրենց եղբայրներուն հետ: Եթէ իսկապէս Ասրպասականի Իրանին անկախութիւնը անցնի խորհրդային տիրապետութեան տակ, Թուրքիան պիտի կտրուի իրանէն եւ իւ. Միւրքիայի հասարակաց սահմանագիծը մը պիտի ունենայ իրաքի այն մասին հետ օր կը գտնուի Մոսկուայի փառաք:

Ամէն պարագայի մէջ, բոլոր աղբիւրներն ալ կը հաստատեն թէ Երեք Մեծերը լրջօրէն պիտի դադարեն թէ Տարտանէլի հարցով եւ թէ առ հասարակ Մոսկուայի Արեւելի խնդիրներով:

*** «Յրան - Թիւթօն» անկարկելով Հարկաւ Թուրքիոյ ձգելու թելադրութեան, դիտել կուտայ հեղուկութեամբ: «Անգլիական իսաղ մը, պարագաներուն եւ լեցուն բռնելու համար: Անշուշտ աշխատակցի զինքին է Հարկաւ ձգել քան իրաքի հիւսիսային կողմը (կամ Կովկասի հարաւահողմը): Ժողովուրդներուն անկախութիւն, ինչ ոճիւրներ կրնան գործելու ճու առնուելով: Իսկ Միւրքիայիները ինչ կը մտածեն:

*** Կարծողներ կան թէ կարելի է Նեղոսըներուն հսկողութիւնը յանձնել նաեւ ինքնակալութեան խորհուրդին, որ կազմուեցաւ Ման Յրան - Խիւրի մէջ: Քանի որ ինքիւր պիտի ընտնելու երեք Մեծերու ժողովին մէջ, Անգլիացիները դիտել կուտայ թէ ինքիւրը միայն ռուսական զրաման հարց մը չէ, այլ կապ ունի Ռուսիոյ ազդեցութեան շրջանակին հետ: Երուսաղիմ եւ Արիւս այդ մասերուն մէջ, երեք Մեծերը կարգադրած ըլլալով Գերմանիայի, Լեհաստանի, Թրիւսիայի եւ Աւստրիոյ վերաբերեալ շարք մը խնդիրներ, այժմ իրենց օրակարգին ամէնէն կարեւոր նիւթը կը կազմէ այս խնդիրը: Անգարային հասած լուրեր կը հաստատեն թէ Ռուսերը սկզբունքով կ'ընդունին վերաբերելու Նեղոսըներու պարզանաղիքը, բայց կը մերժ վերադարձնել կարսի եւ Արտախանի հայկական անանգները, ինչպէս եւ անանգագլխի սրբազորութիւններ կատարել ի նպաստ Պոլիկարիոյ եւ ի վնաս Երազական Թուրքիայ:

ՓԱՌԱՊԱՆԾ ՏՕՆԸ

Գրչմէ: (Խորաբանիւյ քերթերէ):

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13^e

որհնեղ վերջ, կաթողիկոսը քաշուցաւ մեհարան, ընկերակցութեամբ եկեղեցւոյ բարձր աստիճան - նաւորներուն:

Յունիս 24ին, էջմիածնի տաճարին մէջ մեծ հանդիսատարութեամբ տեղի ունեցաւ նոր կաթողիկոսին՝ Գեորգ Զ-ի դասակարգութեան նախընթաց օրը տոնակցութիւն մը ունեցած էի իրեն հետ եւ այդ առթիւ նորընտիր կաթողիկոսը ըսաւ:

« Առաջին արդիւնքը ստացանք հայրական պետութեան եւ հայ ժողովուրդի վերելքի մասին: Ժողովուրդ մը որ ցրուած էի սփիւռս աշխարհի: Խորհրդային կարգաւորումի տակ, եւ շնորհիւ ուս մեծ ժողովուրդին աջակցութեան, Հայերը ստեղծեցին իրենց սեփական ազգային պետութիւնը: Հայ, եկեղեցւոյ ներկայ համադրմամբ ապացուցեց այն միտքը որ կը պիտի ամբողջ աշխարհի Հայերուն մէջ, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ իրենց հայրենիքը, Սովետական Հայաստան: Թէեւ 76 տարեկան եմ, սակայն չէի տեսած ժողով մը որ այնքան կարեւոր խնդիրներ լուծէր այսքան միաձայնութեամբ:»

Համառոտակի պարզել վերջ Հայ. եկեղեցւոյ դրոշմակցութիւնը հայրենական պատերազմի ընթացքին, կաթողիկոսը շեշտեց հայ ժողովուրդի դասակարգման մասնակցութիւնը գերման ֆաշա-կաններու ջարխարման մէջ:

ՌՈՒՍԵՆԹՈՒՐԲ ՎԷՃԸ

Մոսկուա լուռ կը մնայ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ քրքրել ուսուեթուրը յարաբերութեան խնդրը, մինչ ըսելն պահանջատէրը, Մոսկուա լուռ կը մնայ: Մինչեւ այսօր ալ պաշտօնապէս չեն հրատարակուած Ռ. Միութեան պայմանները, նոր դաշնադրի կնքելու համար փոխան 1923ի բարեկամութեան դաշինքին որ խղճուեց: Բայց բոլոր արդիւնքներն ալ կը հաստատեն թէ մտաւորապէս ճիշդ են հրատարակուած առաջարկները: 1. Վերաքննել Նեղուցներու պայմանագիրը: 2. Վերադարձնել Կարս - Արտահանի շրջանները: Թուրքիոյ ձգել Հայկաի նահանգը:

Լոնտոնի թերթերը կը հաւատեն թէ ճիշդ է նաեւ չորրորդ պայման մը, — ժողովրդավար մերկայացուցչական կառավարութիւն մը ծառայուելու թուրքիոյ մէջ: Նոյն արդիւնքներուն համա-ձայն, անգլ. կառավարութիւնը յայտնած է Մոսկուայի թէ լաւագոյն պիտի ըլլայ Նեղուցներու եւ առ հասարակ Ստամբուլ Արեւելի խնդրը թննել երեք Մեծերու ժողովին մէջ որ տեղի պիտի ունենայ Փոքտամի մէջ, հաւանաբար այս շաբթի:

Ռուսերը մասնաւորապէս շօշաւ են այն ընթացքին զոր Թուրքիա ըսեց պատերազմի ընթացքին եւ դիտել կուտան թէ Նեղուցներու ներկայ պայմանադրին օգտուելով, Անգլաթ թոյլ տուած է որ գերմանական «անգլէն» նաւեր անցնին եւ քաղաքային զգեստ հագած զինուորներ փոխարինեն: Նկատի առնելով իր տարեկան իրերը Սեւ Սփուլի մէջ, Ռ. Միութիւնը կենսական կը նկատէ նոր կարգաւորում մը, որուն շնորհիւ խորհրդային նաւերը կարենան ազատօրէն անցնիլ Նեղուցներէն, միեւնոյն ատեն փակելով ճամբան թշնամի նաւերու առջեւ:

Յունաստան ալ լսանոյ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ մեծ մտահոգութեան կը տիրէ Յունաստանի մէջ, իբրեւ եկեղեցւոյն լուրերուն թէ Ռուսիա պահանջած է համ պիտի պահանջէ հողային զինուորներ կատարել յու - նակա Մակեդոնիայէն եւ Թրակիայէն, ի նպատակ Եւրոպայի եւ Պուլկարիոյ: Այս լուրերը կապ ունին ճարտանքի հարցին հետ եւ կ'ապացուցանեն թէ Ռ. Միութիւնը կ'ուզէ նոր դիրքեր գրաւել Պալաններու եւ Միլեղրականի մէջ: Հանրային կարծիքը այս առթիւ կը մեղադրէ Յունաստանի ճարտարներուն հոսանքները, մասնաւորապէս համայնապետները: Կը կարծուի թէ այս վերջինները ճշգրիտ մը մշակած են, յունական Մակեդոնիան անշատեղի եւ անկախ Մեծ Մակեդոնիա մը կազմելու համար: Համայնապետները գնկոյցով մը յայտարարեցին թէ իրենք բացարձակապէս հակառակ են որ եւ հողային պահանջի Յունաստանի դէմ:

Ինչպէս յայտնի է, Թուրքիան ալ ծանր մտահոգութեան մատնուած է, անկախ Մակեդոնիոյ ճարտարին տրեխ: Մամուլը ամէն օր բողբոնի կը հրատարակէ այս մասին, ազգաբարեկամ թէ ան - կախ Մակեդոնիան պիտի պայթնջնէ հարսուխը եւ դուռն պիտի բանայ նոր պատերազմի:

*** Տեղական թերթերը կը պնդեն թէ Թուրքիա մերժած է Մոսկուայի նոր պայմանները, սպասելով երեք Մեծերու ժողովին որոշումներուն: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, տեսակ մը ջղազգրգունքի կը տիրէ Թուրքիոյ հանրային կարծիքին մէջ, մասնաւորապէս նոր համար որ կա - վարութիւնը որոշած է առ այժմ զարդանի պահել Մոսկուայի հետ կառավարած բանակցութիւնն - րը: Ուրիշ լուր մը կ'ըսէ թէ Ռուսիա խարխիւրներ չէ պահանջած Նեղուցներուն մէջ, այլ երաշխիք -

ներ՝ ապահովութեան համար: Նոր դրոշմի մը համաձայն, Մոսկուա պահանջած է կարգ մը սահ - մանային սրբաբնութիւններ կատարել Պալաններ - ու մէջ, մասնաւորապէս դէպի Եգէական եւ մը ապահովելով Պուլկարիոյ համար, ինչ որ պիտի ջնջէ ամէն - դիմում Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ:

Լոնտոնի մէջ լըջօրէն կը վախճան որ եթէ Ռուսիա յաջողի զինուորական խարխիւներն ապա - հովել Նեղուցներուն մէջ, բացարձակապէս պիտի տիրապետէ անցիմն եւ, առանց բուն քառով հե - ղայիմ կցումներ կատարելու, գործնական ապա - րեզնէ պիտի էջէ Թուրքիան: Մէկ խօսքով, ամ - րոշը Արեւելեան խնդիրն է որ պիտի արծարծուի: Նշանակալից պարագայ մը եւս, — Մինչ Ռուսիա առաջարկած է — ինչպէս կը պնդեն — իբրեւ փո - խարխիւներ Թուրքիոյ ձգել Հայկաի նահանգը, Սուրբազանքը ետ կը պահանջեն Մանսաբը: Ռ. - րենմ այս բոլոր խնդիրները իրարու հետ կապ ու - նին, եւ պիտի լուծուին ոչ թէ Անգլաթի կամ Մոսկուայի, այլ Փոքտամի մէջ (երեք Մեծերու ժողով): Իրադեքներ հաւանական կը գտնեն հե - տեւալ առժամեայ կարգաւորութիւնը, — միջադ - րային հակողութիւն Նեղուցներուն վրայ, պայ - մանաւ որ Ռուսիան ալ մասնակցի Սուլզի հակո - ղութեան: Խնդիրը այնքան բարդ է որ, կարելի է ըսել թէ աշխարհի ճակատագիրը Նեղուցներէն կ'անցնի, ինչպէս դիտել կուտայ «Յոռոս»:

150 ՌՈՒՍ ԳԵՐԻՆԵՐ Կ'ԸՍԲՈՍԱՆԱՆ

Տեղական թերթերը կսկծալի դէպք մը կը պատմեն որ տեղի ունեցած է Նիւ Եորքի շրջանին մէջ: Ուրբաթ օր 150 ուս գերիներ խիստ հակո - ղութեան տակ Նիւ Եորքի նաւամատուցը կ'առաջ - նորոգէին, նաւ դրուելու եւ իրենց երկրը վերա - դարձուելու համար, բայց ըմբոստանալով յար - ձակեցան իրենց պահակներուն վրայ: Կէս ժամ - ուսն կուրէ մը վերջ, եօթի Ռուսեր վիրաւորուե - ցան զինակներէ, երկու հոգի ալ՝ երբ կը փորձէին ցտակել փշաթիկներու վրայէն: Վիրաւորուեցան նաեւ երեք Ամերիկացիներ: Երբ Ամերիկացիները մտան այն զօրանոցը ուր Ռուսերը ամրացած էին, սխառն որ գերիներէն երեք հոգի անձնապահ ե - դած էին կախուելով: Կը թուի թէ ուրիշներ ալ անձնապահ պիտի ըլլային, որովհետեւ 15 պա - րապ խնդրակապեր (օղակ) կախուած էին գերան - ներէն: Այս Ռուսերը զբիւր բռնուած էին գերմա - նական համազգեստով:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌԵՇԱՒ ֆեթիւնի երկու փառաբանները բողբոնալի մը ուղղեցին, զանգատելով թէ դատը կը ձգտուի եւ կարգ մը կարեւոր վկաններ չեն կանչուած:

ԳԵՐՄԱՆԱՒ ԶՈՐՈ ՇԻՋԱՆՆԵՐՈՒ բաժնուած ըլլալով, իւրաքանչիւր զանալից իրեն սահմա - ուած մասերը գրաւել սկսան Յուլիս 1ին: Անգլիա - կան, ամերիկեան եւ Ֆրանսական զինուորները ե - րեւցան Պերլինի մէջ: Պաշտօնական մուտքը տեղի պիտի ունենայ վաղը, 4 Յուլիս:

ԳԵՒ. ՏԸ ԼԱ ՌՈՒՐ, Թրանսիայի Ընկերային կուսակցութեան նախագահը եւ նախկին Հերզէն Խաչին հիմնադրեր որ Գերմանիա տարադրուած էր, ձերբակալուեցաւ եւ Ֆրանսական իշխանու - թեանց յանձնուեցաւ իբրեւ զործակից: (Կը գրէր «Լը Փրէի Ժուռնալ»ի մէջ):

ԶԵՆՈՍՈՒՎԱՐԻՈՅ նախկին նախագահը, Հա - շա — այն որ Գերմանիոյ կողմէ նշանակուած էր զբաւման շրջանին եւ որ ձերբակալուած էր Մա - յիս 15ին, մեղաւ 73 տարեկան հասակին մէջ:

«ԵՐՈՒՐԻՎԱՐՍԻ ԴԱՒԱՆԱՆԵՐ», Ծէրածոնէ, պիտի դառնուի յայս շաբթու: Արդէն մահուան դա - տապարարուած էր 1940ին: Կինը գերմանուհի է, աղջկը Պերլինի անդիկատու դիւանի տնօրէնին:

ԶԵՐԶԻՎ վերջացուց իր ընտրական պալատը, մարտական ճառ էր խօսելով եւ ծանր աղբար - րութիւններու ուղղելով իր կուսակցներուն, ինչ - պէս եւ հակառակորդներուն: «Ես կրնամ ձեզի օգնել յառաջիկայ քանի մը տարիներու ընթաց - քին: Պէտք է այդ կամ ոչ ըսէք: Դուք չէք կրնա - րուէ տալ իմ քաղաքական հակառակորդներուն առանց իմ հրապարտման պահանջելու նոյն ճառ - ակութեամբ: Թերեւս վերջին անգամն է որ ձեզի կը խօսիմ իբրեւ վարչապետ: Կը սպասեմ ձեզ պա - տասխանին: Կը սպասեմ ոչ թէ հպարտութեան համար կամ ծաղրել ըլլալով իշխանութեան, — որովհետեւ ինչ պիտի չահիմ կամ կորսնցնեմ այն բաներէն վերջը որ տեղի ունեցան: Ինչի համար անկարելի է մասնակցիլ ընկերակցական կառա - վարութիւն մը, երբ այդ կուսակցութիւնը յարած է քաղաքականութեան մը զոր եւ կործանարար կը գտնեն երկրի ապագային համար: Եթէ ընկերվա - րական կառավարութիւն մը հաստատուի, պէտք է զործել իր վարչակարգը եւ կրէ ամբողջ պատաս - խանաւորութիւնը:»

12 ԳԵՐՄԱՆԱՒ ԳԼԽԱՏՈՒԹՅԱՆ անգլիական շրջանին մէջ, գէշերը պահած ըլլալով: Ուրիշներ ալ պիտի պատուեն: Անգլ. թերթերը դիտել կու - տան թէ հակառակ այս ծանր պատիւներուն, Գեր - մանները կը շարունակեն պահել իրենց գէնքերը:

Աթենքէն կը գրեն «Յուսարբեր», Մայիս 24 բուսկանով:—

Պուլկարներու տիրապետութեան շրջանին, Տրամայի Հայերը ենթարկուած էին հալածանք - ներու: Թարապան Ուրուրդի դանձապահ Գ. Ռ. Արապաճեան բանտարկուած էր, իսկ 28 հայ երի - տասարդներ յեղափոխութեան օրերուն սպա - նուած են: Բայց Պուլկարներու հեռանալէն ետքն ալ ուրիշ ձեւի հալածանք սկսած է շատ մը Հայե - րու դէմ: Անձանօթ աւազակներ յարձակած են Դ. Գաթըճեանի, Ա. Բէհեանի, Ռ. Կիլիշեանի եւ Գ. Պաթիկեանի տուններուն վրայ եւ կործարու - ներ ըրած: Հայութիւնը մատնուած է ահուարա - սպիի:

Հազարաւոր զինքներ ստանց կոխի անձնատուր ե - դած ըլլալով, իրենք զինքը պարտուած չին սե - պեր:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ նախարարութեան արտօ - նութեամբ, Յուլիս 1էն սկսեալ կարելի է ընտանե - կան կապուցներով (ֆոլի) դրկել: 500 կրամ կա - րած կամ ուրիշ ճարպիկէն, 500 կրամ պանիր, 2 քիլո խոզի միս, 3 քիլո ընդդէն (չոր բանջարե - ղէն), 50 քիլո դեղնախնձոր: Պատուներու եւ բա - նարեղներու վաճառումը, հետեւաբար եւ առա - ճումը ազատ է: Եւ Յուլիս 2—8 շաբթուան համար պիտի բաժնուի 100 կրամ միս, Յուլիս 9—10 կրամ կարծիք: Եւ 100 կրամ խոզիկէն BE կործնով: Հարկը կրամ աւելի պիտի տուի 13ներուն, Յուլիս 13—14 կործնով եւ ծանր աշխատարիւրուն՝ Յունիս 15—16 կործնով: Յուլիս 1էն սկսեալ 100 կրամ կարազ կը բաժնուի Յուլիս 15—16 կործնով:

ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ արձակուրդները պիտի սկսին Յուլիս 15ին եւ պիտի վերջանան սեպտ. 30ին:

ՅՐԱՆԱՍ ԵՒ Ռ. ՄԻՈՒԹԻՆԸ համաձայնու - թիւն մը կնքեցին, փոխադարձաբար վերադար - ձնելու համար Փրանսացի եւ ուսու գերիները եւ քաղաքական տարադիրները: Երկու կողմերը պի - տի ապահովին վերադարձողներուն փոխադրութիւ - նը, պարանաւորումը, հանդերձեղէնը եւ բոլիս - կան խնամքները: Համաձայնութիւնը կը վերաբե - լի բոլոր խորհրդարանի եւ Փրանսացի հպատակնե - րուն, զերի ըլլան թէ քաղաքային, որոնց մասին կարգադրութիւն եղած չէր անցեալ փետրուարին Ռ. Միութեան եւ անգլիամերիկեան կառավարու - թեանց միջեւ կնքուած համաձայնութեամբ: — Զուգեցեալ եւս պայմանագիր մը կնքեց Մոսկուա - յի հետ, փոխանակելու համար գերիները եւ աք - սորականները:

ԶԵՐԶԱՆԱՒՈՒԹՅԱՆ Ռոպիւն Պոփլան, նշանա - տուր գործակից մը որ կը խօսէր Ռատիո - Փառէն եւ կ'աշխատակցէր գրաման շրջանի թերթերուն: Պահուած էր Սաթի մէջ, կեցեւ անուճով:

ՊԵՐՈՒԹԵՆ կը հեռագրեն թէ Սուրիոյ եւ Լիբանոսի կառավարութիւնները յետաձգած են այն ծանուցաբեր զոր միասին վաւերացուցած էին, Թրանսիայի զրկելու համար: Այս յետաձգու - մը հետեւանք է Փրանսական զենապա Օսթրոպիի հետ եղած տեսակցութեան: Հայկառակ մամուլի մէկ մասին հայաֆրանսական բուռն պալարին, կը կարծուի թէ Փրանքալիբանոսեան տազնապին ծանրաշուն շրջանը անցած է եւ խոհեմութեան կոչները կը բազմապատկուին: — Միջին Արեւելի զանալից բանակներու հրամանատարը եւ Սու - րիա-Լիբանոսի բրիտանական զենապա տեսակ - ցութիւն մը ունեցան Սուրիոյ նախագահին հետ: Ստակցութիւններ տեղի ունեցան նաեւ արտաւա - զործերու պաշտօնատան մէջ ուր ներկայ էր նաեւ Մ. Նահանգներու զենապան: — Մոսկուայի սու - րիական զենապալը այսօր ճամբայ կ'ըլլէ դէպի Թէհրան, ուր մասնաւոր պաշտօն մը պիտի կատա - րէ: — Սուրիա զինուորական ուսանողներ պիտի զրկէ արտասահման, իրենց ուսումը կատարելա - վործելու համար:

ԱԼԶՈՐՎԻԼԻ Հայ Ռազմիկներու Միութեան ընդ. ժողովը Յուլիս 5ին, հինգշաբթի իրիկուան ժամը 9ին, Պ. Փիլիպոս Անդրանիկեանի սրճարա - նին մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորել է:

ՓԱՐԻՋԱԶՆՏ ԴԵՐՍՈՒՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿ - ՅՈՒԹԻՆԸ նախաձեռնութեամբ եւ բնադրու - թեամբ իտալի Գափագեանի, կը ներկայացնէ Հանրաժամութ Նիգոբէմի

ԱՆՉԱՓԱՆԱՍԸ

8 Յուլիս, կիրակի օրը 15ին, Միւլիպիլիէի ընդարձակ դահլիմ մէջ Մասնակցութեամբ՝ Տիկին Յ. Լաքիֆեանի, Բ. Սեւեանի, Օր. Ս. Միսնիկեանի, Գ. Պ. Ս. Մա - տուանի, Յ. Լաքիֆեանի, Վ. Պապատարա - նի, Ս. Պապատարա, Օ. Սանգաքի: Տոմերը ապահովելու համար դիմել՝ Հրանտ Սա - մուէլի 51 rue Mr. le Prince, Ծոթո Ծէպիւս 23 Blvd. Bonne Nouvelle: Տեղերու գիները 100, 75, 60, 40 եւ 25 Փրանք:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՆՈՐԷՆ ԿՈՄԲԻՆԱՑԻԱՆ...

Պաշտոնական շրջանակները կը շարունակեն զար լուծելու պահել, զիստաբարձրամբ Մաս - կուայի եւ Լուսնային Բայց միջազգային մասնուր - հազար աղբիւրէ ջուր կը հոսեցնէ, օրը օրին շուր - դաւից լուրեր ճարելու կամ կացութիւնը լուսա - րանելու համար:

Այսպէս, ահա մէկ շաբաթ է որ «Իրազեկներ» կը պնդեն թէ իւր Միութիւնը գիշումներ պահան - ջնով Թուրքիայէն, փոխադարձաբար թելադրած է պահանջել չափազանց շահաւոր:

— Կարող եւ Արտահանը վերադարձուր, Տար - անելի Նկարագրութիւնն ալ միասին կատարենք: Այդ գործողութեան փոխարէն, լայն բաժին մը կը ստանան հարեւան Սուրիայէն: Նաեւ զարեւը:

Այս է տրուած լուրերուն իմաստը: Եւ իբրեւ թէ առաջարկուած խաղը անբաւական ըլլաւ, ե - րէկ թերթ մը կը գրէր թէ խնդրը կը վերաբերի ոչ միայն չափազանց, ալ ինչեւ ձեռքբերել (Սուրիոյ եւ Իրաքի սահմանադրութիւն վրայ):

Եւ այս՝ ճիշդ աչք պահուի երբ Սուրիան ետ կը պահանջէ Սահմանը, յանուն արդարութեան: Անշուշտ չէք սպասեր որ մենք ճշդենք այս լուրերուն սկիզբն ու իրար: Մեզի տրուած չէ ի - մասով «առտուածներու գաղտնիքը»:

Եւ սակայն, ժողովրդական իմաստութիւնը կ'ըսէ թէ առանց կրակի ծուխ չըլլաւ: Եւ քանի որ բազմաթիւ թերթեր միեւնոյն պատմութիւնը կ'արձանագրեն եւ կը կրկնեն աւելի կամ պակ - ճորակեցաւ, իսկ պաշտոնական շրջանակները լուր - քը մտան, կը նշանակէ զանաւոր մէկ բան մը կայ: Ամէն պարագայի մէջ, լուրը հիմքեր չկան լա - ւատեալութեան:

Ընդհանրապէս, մութ խաղերու, դիւանագի - տական սակարկութեանց շարաշրջը ստուերն է որ կը յաճի արեւելեան ճակատին վրայ: Տեսակ մը «կոմբինացիա», որ մեծերը պիտի չափեն ձեռքն ի վնաս փոքրերուն, տկարներուն:

Այս պատկերացումը անկի կը զօրանայ, երբ նկատի առնենք Թուրքիոյ բռնած դիրքը: Դարձեալ միջազգային մամուլէն էր որ հա - ղորդեց թէ Անգարայի վճռապէս մերթաժ է որ եւ է հողային զինում. իսկ Տարտանելի համար կ'առա - ջարկէ միջազգային ժողովը:

Մնաց որ, թուրք մամուլը եւ անթելը ամէն օր կը խօսին արդ մասին: Երբ անոնք իմացան որ յուշակիրներ ներկայացուած են Սահմանի խնդրի խորհրդակցութիւն, անգամ մը եւս կրկնեցին հին երբէք:

— «Ո՛վ որ երբ կամարձակի զայլի Թուրքիոյ սահմաններուն, պիտի գտնէ իր պատիժը»: Անշուշտ, անշուշտ: Անգարան երբ կ'ըսէ — եւ զանաւոր — չէ ունեցած, այս լեզուն գործա - ձեւու համար:

Բայց հաւանաբէ ուրիշ եղանակ մը: Տեղական թերթ մը, Front National, երէկ հրա - տարական էր գրութիւն մը, «Ներդրուելու խնդր - քը»: Յօդուածագիրը Ամէն Բէթթէ, «Ջաբիկին ուսուցիչ Պոլսոյ Աւետարական Ժողովարանի», Ե - րբք Մեծերու ժողովին դուժարման անթել:

Ապրտք սեպտէր է լուսարանի ճրարանային հանրա - յին կարծիքը: Եւ առանց վերապահութեան կը յայտնէ թէ իւր Միութիւնը, «ախոյանը միացեալ ազգերու յաղթանակին, բացարձակ իրաւունք ու - նի ամրապնդելու իր տեւական ապահովութիւնը, զինուորական թէ տնտեսական»: Իրաւունք ունի ամէն վարչական իր նաւատորմը եւ աւետարական տորմիդը անցնելու Սեւ Ծովէն Միջերկրական, զառանց որ եւ է արտոնութիւն խնդրելու ո եւ է պետութիւնէ:

— «Բնական անվիճելի իրաւունք մըն է այս, գոր Թուրքիոյ օրինապէս իր պահէ շնորհիւ իր աշ - խարհագրական դիրքին»:

Եղուածագիրն իսկ յայտարարութեամբ, ոչ մէկ իրաւագիտական, բիւզանդական վէճ այս մա - սին: Իսկ ներապագութիւնը:

— «Թուրքիա իր տարածութեամբ որ Թրան - սայի մէկուկէն անգամն է եւ բնակչութեամբ մը որ անոր մէկ երրորդն չի հասնիր, պէտք ունի իր եզոր Խաբեւանին՝ Կ. Միութեան միութեամբ քե - րաբայական աջակցութեամբ»:

Այստեղ արդէն կ'երեւայ վարագոր մը, ո - րուն ծաղեցող պիտի բացուի հետզհետէ:

Բանի մը խօսք ալ այդ մասին, սպասելով դէպքերու ընթացքին:

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԱՐԵՒԷՔԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՍԱԿՆԵՐ

Արեւմտէն կը գրեն — Անճոռուրաց ու սիրուած զորքիչ նահապետ Միքիմա Փափագեանի եւ իր ըն - տանիքին՝ Արշալոյս Փափագեանի, Սերգո Օնցաշ - անի եւ վաստակաւոր ուսուցիչ բուստոտիք Մա - նուկ Մանուկեանի սպանութեան քառասունմիջի տարի՝ Արեւիքի Հայոց եկեղեցիին մէջ, Փետր - ուսար 11ին, Կիր. առաւել յաւարտ Պատարագի ա - մէն դասակարգէ ու խաւէ բազմութեան մը ներ - կայութեան, տեղի ունեցաւ հոգեհանդիստ, նա - խաղահանգիստ Առաջ. Մաղլումեան ար. ի: Հոգե - հանգստեան պաշտօնին վերջ առաջնորդը, մեծ գո - վեստով խօսեցաւ զօրախոս նահապետներու բարե - մասնութիւններուն մասին: Մասնաւորաբար վեր հանեց բոլորն ալ արեւիքի Մ. Փափագեանի հանրային գործունէութիւնը, ըսելով որ «պիտի չմոռանք եղբարախոս Մ. Փափագեանի մատուցած ծառա - ւութիւնները այս պատերազմի ընթացքին յուսա - հայ զաղութիւն: Ան, իբրեւ զաղափարական անձ - նորաց զորքով, մինչեւ վերջին վարչականը լի ու լի իր պարտականութիւնը կատարեց հայ ժողո - վուրդին հանդէպ»:

Համեմատութիւնները պահելով, Մաղլումեան ար. ի նոյն ոգիով խօսեցաւ նաեւ միւս նահապետ - ներու մասին:

Համաժողովրդական այս հոգեհանգիստին աղագային պաշտօնական մարմիններուն հետ ներ - կայ էին նաեւ մեծ թիւով հեղին պաշտօնական եւ անպաշտօն անձեր, որոնցմէ հելլէն բանակի հա - զարապետներ Ա. Վէճիլիստան, Ե. Մանուկեան, իրենց զմայլելի ճանորդի փղծեցողներ ինքեւյ ազակեր հոծ հասարակութիւնը: Խօսեցան նաեւ Տ. Եմանուս եւ Տ. Խորթիս, որոնք սքանչելիօրէն պար - ղեցին Մ. Փափագեանի եւ միւսներուն կեանքն ու գործը: Մասնաւորաբար Մ. Փափագեանի մեր գաղութին մատուցած ծառայութիւնները թուե - լով, Պ. Տ. Եմանուս յիշեցուց ներկայիս երկրի վրէժ - քէնը հայեր Եւրոպայէն հեռացնելու վտանգը կը սպառնար, միայն Մ. Փափագեանի անհնազան - ծութեան շնորհիւ էր որ Արտաքին նախարար Պ. Միխայիլեանի իր տրամադրութիւնները փոխեց Հայոց հանդէպ:

Դեղեցիկ հաւուով Աղ. Կեղը. Վարչութեան կողմէ խօսեցան Պ. Գ. Բարազամեան, որմէ վերջ յաջորդաբար խօսեցան «Համազգային» կողմէ Պ. Պ. Գալիկեան, Ա. Պետրոսեան եւ ամէնէն վերջ Պ. Գ. Տեղեհեան, որոնք բոլորն ալ զեղեցիորէն վեր առին նահապետներու կեանքն ու գործը: Վերջա - տուութեան Պ. Ս. Ֆեֆանեան յունական շնորհակա - լութիւն յայտնեց օտար հիւրերուն:

Մաղկեպատկերը դրեալ էին Աղ. Կեղը. վար - ղութիւնը, «Համազգային»-ը, նահապետներու զա - ղափարակիցները, ինչպէս նաեւ Փիլաֆեան ու Յովհաննէսեան ընտանիքները եւ ուրիշներ:

Հորհանդիստէն վերջ բազմութիւնը ինքնա - շարժելով փոխադրուեցաւ Պարսիկի գերեզմա - նատեանը, ուր եւս խօսեցան Պ. Պ. Մ. Գոհարեանի, Արշակունի եւ ուրիշներ: Ապա չորս նահապետնե - րու դերեզմաններուն վրայ, եկեղեցական արա - բողոքական վերջ, զետեղուեցան բազմաթիւ ծաղ - կեղանակներ:

ՈՅ ՄԷԿ ՀԱՅ ԳՐԹՈՒԱԿԱՆ

Քառքիքն կը գրեն «Յուսարեք» — «Բայց կայ աւելի կարեւոր պարագայ մը: Պուլկարներու մեկնումի պահուն, պուլկար-պետական պայտա - նատու պաշտօնեաներ իբրեւ Փաշալեան եղեւ - նազործներ յանձնուեցան իմա՛ր իշխանութեան: Անոնց մեծաշուք զատաւարութիւնը տեղի ունե - ցաւ զաղաքի մէջ, ամբողջ շաբաթներ: Ժողո - վուրդը հետեւեցաւ դատաւարութեան, բարձր - խօսներու միջոցաւ: Դատաւարներու շարքին մէջ էր ամբողջ Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ պետական ապահովութեան պետը, որ միանգամայն պեղեց էր երկրորդ գրասենյակի: Դատաւարութեան ըն - թացքին երեւան եկան զործակալներ: Երբեք, Թուրքիէ, Փոմպեան, բաւական թիւով: Եւսմը, ազգային արժանապատուութիւն մը ունէր, ուզեց որ գործակալներու շարքին մէջ Հայի ալ գտնե - ունին: Այս մասին ամբաստանելներուն յամառո - ընէն Հայոց տուն: Պատմը մըն է մեղի համար, որ իբրեւ գործակալ ՈՅ ՄԷԿ ՀԱՅՈՒ ԱՆՈՒՆ ՏՐՈՒՆ - ՏԱՄ: Ան ամբողջ իրողութիւնը: Պարզ է, որ յու - նական արդար իշխանութիւնը աւելի ուշ նկատու - դութեան պիտի աւելէ դատաւարութեան տնտես - դրութիւնները եւ պիտի արձանագրէ իրիստ պատ - տարքի փաստեր: Հայ ժողովուրդի պարկեշտու -

ԵՐԵՒ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՐԵՒԵԼԱՆ ԽՆԴԻՐՆ ԱՆ ՍԵՂԱՆԻ ՎՐԱՅ

Վերջին լուրերու համաձայն, Երեք Մեծերու ժողովը պիտի զոմարուի Յուլիս 15ին, փոքրամա - մէջ, ուր մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին: Խորհրդային իշխանութիւնը դրամած է 25—30 մեծ շէնքեր, պատգամաւորներուն ընդունելու - թեան համար: Ժողովին պիտի մասնակցին ամէն տեսակ մասնագէտներ, Անգլիայէն, Մ. Նահանգ - ներէն եւ իւր Միութիւնէն:

Կը կարծուի թէ ժողովը պիտի տեւէ 10—12 օր: Օրապրագի զխաւոր խնդիրը անշուշտ Գերմա - նիան է: Այս առթիւ դիտել կը տրուի որ մինչ 10. Միութիւնը որոշ, զրեթէ վերջնական թաղաքակա - նութիւն մը գծած է իր դրամած շրջանին մէջ, Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները տակաւին հիմ - նական ծրարի մը շուրհին: Կը յուսացուի թէ Երեք Պ. Վերջ, Չ. Վերջ, Ս. Վերջ, Ս. Վերջ եւ թուրք պիտի յա - ղուին ընդհանուր թաղաքակաւորութիւն մը գծել թա - ղաքական թէ տնտեսական գետնի վրայ:

Ուրիշ բազմաթիւ խնդիրներ ալ պիտի քննուին այս ժողովին մէջ: Առաջին՝ Տարտանելի հարցը, որ կ'արժանանի ատենէ մը ի վեր եւ որ առը հան - դամանք առած է արդէն: Տարտանելի չկայ թէ Թուրքիա ուժ կ'աւելնէ Անգլիայէն, ընդգրկմանաւոր համար Թուրքիոյ պահանջներուն: Լաւատեսները կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ ձեւ մը գտնել, զոչհանելու համար բոլոր կողմերը:

Հաւանաբար սեղանի վրայ պիտի գայ նաեւ Թաւմէշի խնդիրը, որ կապ ունի Միջերկրականի հասարակաշխարհական հետ: Այս մասին խորհր - դակութիւնները կը կատարուին Փարիզի մէջ: Խ. Միութիւնը նկատելով որ Թանձէրի պայմանագի - րը չտարադրող պետութիւն մը, Մ. Նահանգները, կը մասնակցի այդ խորհրդակցութեանց, պայ - ման դրած է որ ինքն ալ մասնակցի: Ամէն պարա - գային մէջ, Մոսկուա կ'ուզէ դուռն «ազգային մատ - մը» ունենալ Միջերկրականի արեւմտեան ծայրին վրայ, միեւնոյն ատեն «խոշոր մատ մը» ապահո - վելով արեւելեան ծայրին վրայ (Տարտանելի): Թ - րեղեկները կը կարծեն թէ երբ Թանձէր վերստա - նայ իր միջազգային հանգամանքը, Միացեալ Ազ - գերը պիտի կրնան զան զործածել իբրեւ ընդհա - նուր օղակալան:

Տակաւին կան ուրիշ կարեւոր խնդիրներ, — Երբեք, Անտարկտիկ: Ժողովին զխաւոր գործերէն մէկը պիտի ըլլայ նաեւ պատրաստել հաւտութեան խորհրդաժողովը, որ հաւանաբար պիտի բացուի աշնան:

Դաշնակցի գործը Պերլինի մէջ

Անգլիական, Փրանսական եւ ամերիկեան դո - րամաներ Պերլին մտան երեքշաբթի առտու կա - նուր, իսկ ըսին լաւանակները հանդիսաւորապէս կը մտնեն այսօր: Անգլ. յաւաշապահ դուռները կը հե - տեւեն 200 թղթակցներ, որոնք վառ դռներով կը նկարագրեն իրենց պատուարութիւնները: Թղ - թակց մը կը գրէ թէ Փոքրամի ճամբուն վրայ, երբ կարանները կ'անցնէին, Գերմաններէն շատեր կը ժպտէին, բայց կային կիներ որ բը - ունցեցները սեղմած, յոնքերը պոստած, սպառնա - լից երեւոյթ մը ունեցին:

Դաշնակցի առաջին զինուորներուն ժամանու - մը անակնկալ մը եղած էր նաեւ Թուրքիոյ հա -

թեան եւ Յունաստանի՝ իր սիրեցեալ երկրորդ հայրենիք հանդէպ իր ունեցած ազիւ եւ օրինա - պահ վերաբերութիւն համար:

«ԱՅՍՍ ՕՐ» ԱՐԵՒԷՔԻ ՄԷՋ

1945 Փետրուար 25ին ի վեր Արեւիքի մէջ սկը - սած էր հրատարակուիլ «Ազատ Օր» ազգային թերթը, շաբաթ երեք անգամ: Ապրիլ 5ին ի վեր լոյս կը տեսնէ շաբաթ չորս անգամ եւ շուտով պիտի վերածուի օրաթերթի: Արտոնաւորէն է մեր ընկերներէն Յովհաննէս Չաքրեան: Խճաղաքական մարմին մը կը վարէ թերթը: Խճաղաքական հասցէն «Նոր Միջ» հին հասցէն է (Օտոս Վուլի, Թիւ 21a):

*** Էջմիածնի կաթող. Թուրքիեան համար պատուիրակ հարգուած էր Տոքթ. Ն. Վաղար - ան, իբրեւ փոխանորդ ունեցող Կեղը. Վալ - ղութեան ատենապետ Պ. Գ. Բարազամեան:

ԱՅԳ. ԿԵԴ. ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Արեւիքի մէջ Աղ. Կեղը. վարչութիւնը մը կազ - մուած է 1944 Մայիս 10ին, համադրութեան հիման վրայ, մասնակցութեամբ ծանօթ թաղա - քայիններու եւ երեք հայ կուսակցութիւններու: Անդամներն են Պ. Պ. Գ. Բարազամեան՝ առնուա - պետ, Ա. Պետրոսեան՝ Բ. տնտեսապետ, Կ. Տեղ - մէճեան՝ տնտեսապետ, Պ. Յովհաննէս՝ Բ. տն - տեսապետ, Ս. Յովհաննէս՝ դանձապահ, անդա - ներ՝ Պ. Պ. Յ. Զիւրիգեան, Ա. Էմիլեան, Ս. Ֆեֆանեան, Տոքթ. Ս. Քիւրթեան, Ս. Անտի - ան, Ն. Յովհաննէս եւ խորհրդակցական ծայրով՝ Տոքթ. Ն. Վաղարան եւ Ս. Տանթամեան:

«Նոր Սերունդ»ի հանդէսը

Կերակի օր Սթուտտի Բոմբարձէնի մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ» Միութեան «Բաժնի» լսարանին բացումը :

Նախագահ ընկեր Լորիս Բաբանեանի բացման խօսքէն վերջը, ընկեր Յովակ Եղիապարեան խան - դաւառ խօսքերով մանրամասնօրէն բացատրեց «Նոր Սերունդ»ի նպատակը: Երիտասարդութիւնը բաժնեց երեք դասակարգի, առաջին երկուքը թեւ շատ գիտակից են եւ կարելի է դաստիարակել, իսկ երրորդը՝ այլապէս մանրամասն բանալ է. «Նոր Սերունդ»ը իր Բաժնի լսարանով իրենց է գլխաւոր աշխատանքը տանել այդ դասակարգի երկու երիտասարդութեան մէջ: Պէտք է նոր ներուժի ներշնչել Հայ ծնած ըլլալու հպարտութիւնը, անոր մէջ կազմել Հայի. ոգին: Երբ լսարանի դուռնէն ներս կը մտնեն, Հայ երիտասարդները պէտք է Հայրենի միայն խօսին եւ Հայիկէն մտածեն: Հայոց պատմութիւնը նոյնքան հերոսական դրոշմակերպութիւն ունի որքան քնդհ. ազգերու պատմութիւնը: Հայ լեզուն նոյնքան ճոխ է եւ Հին որքան եւրոպական լեզուները, Հայ գրականութիւնը հրաշալիքներով արտաբերած է, Հայ երաժշտութիւնը, Հայ արուեստը, Հայ ճարտարապետութիւնը ներշնչումի անսահման աղբիւրներ են մեր երիտասարդներուն համար: «Բաժնի»ն կառնադրու ղառախօսութիւններ պիտի սարքէ՝ Հայ պատմութիւնը ու մշակոյթը ծանօթացնելու համար իր անդամներուն եւ Համալիւրդներուն: «Բաժնի»ի դուռնէն դուրս բաց են բոլորին առջեւ, առանց դասանալի խտրութեան:

Յետոյ խօսեցաւ ընկեր Հ. Մերէնիլեան, որ յիշեց թէ ինչպէս 35 տարի առաջ Կարնոյ մէջ Խոստով եւ Նիշի թօփշման կը կրթէին երիտասարդութիւնը: «Այսօր ինչպէս ենք օտար երկրներու եւ դարձեալ երիտասարդութեան կազմակերպ

պութեան գլխաւոր հոգը կը ծանրանայ Հ. Յ. Դ. վրայ, որ դեռ շատ անկիրքներ ունի»:

Զեյդը Հայրենակից մը, Պ. Վարդան Գարա - եան զնահատելով ձեռնարկը, շեշտեց թէ Դայ - նակցութեան վրայ ահապէն պարտականութիւն կը ծանրանայ դեռ՝ մանաւանդ Հայրենիքէն սերը ամ - րապնդելու համար այս երկրին մէջ Հասակ են - տող երիտասարդութեան սրտին մէջ: Օրինակ Բե - րեյով վերջերս կատարուած ժողով մը՝ որուն 500 հոգի հրաւիրուած էին, բայց քանի մը հոգի մի - ասն պատասխանած, ըսաւ թէ ներկաներէն մէկը իրաւամբ դիտել կուտար թէ միայն Դանակցա - կան ժողովներուն մէջ է որ առաջին հրաւիրին բո - լորն ալ ներկայ կ'ըլլան, — քացի հիւանդներէն, — քանի որ անոնք վարժուած են կարգապահու - թեան եւ պատասխանատուութեան:

Վերջին խօսողն էր Շ. Միսաքեան, որ քանի մը այլապատկան պատկերներ դնելով, շեշտեց ե - րիտասարդութեան դերը, յաջողութեան մաղթեց «Նոր Սերունդ»ին եւ յոյս յայտնեց թէ երբ իւրա - քանիւր անգամ մէկ նոր անդամ արձանագրէ, չու - տով կ'ազգակնոր ստուգարարի Միութիւնը մը, ի - րեւ կ'ազգակնոր ստուգարարի փրկութեան: Այս առ - թիւ թելադրեց եղբայրաբար վարուիլ ուրիշ Հա - մանման կազմակերպութեանց հետ:

Դարեհրեւսական բաժինը շատ ճոխ էր: Յա - ջորդարար երջեցին Օր. Լիւսի Գորգիլեան, Օր. Անահիտ Գալէշեան, Օր. Հուրիկ Զիւլեհեան, Օր. Առնոմեան, Օր. Ալէմեան, Օր. Բնարիկ Զիւլե - հեան, Օր. Յօղիկ Գեորգեան, իսկ ամէնէն վերջը, ներկաներու փափաքով վրայ, Օր. Աստղիկ Առ - քեան, որ կրկնապատկեց խանդավառութիւնը: Արտասանութիւններէն բերն երկուր Գորգիկ Փափա - քեան, Ջօհար Մուրադեան, եւ փոքրիկ Վարու - ժան Գորգիկեան: Միջանկալ երկու ասանկան պարեր պարեց Պ. Կարիս Բանի, կողմասան պարեր՝ Պ. Ասաթիւնի (Վրացի): Նուազի բաժի - նը կ'աւելցնէր մթնոլորտին չերմութիւնը, առաջ - նորդութեամբ Պ. Արգարի (Թաւ): — Լ.

ԲԱՆԻ ՄԸ ՅՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ 3.500.000 ՀՐԵԱՆԵՐԸ Հաղի 100.000 հոգի մնացած է, հինգ տարուան դերու - թենէ է անօթութենէ վերջ, համաձայն Հրէական Կոմիտէի նախագահին յայտարարութեան:

25 ՊԱՏԵՐԱՍՏԻ ՈՅՐԱՎՈՐՄԵՆԸ միասին պի - տի դատուին, համաձայն Լոնտոնի մէջ արուած որոշման: Ամբաստանութիւնը պիտի հիմնուի Բէ - լիկի դաշնակցի վրայ, զոր ստորագրած է նաեւ Գերմանիա եւ որուն համաձայն նախադրեալ պատերազմ ոճի կը համարուի: Այս դիմաւոր ամբաստանութենէն վերջ պիտի սկսի Կիւմիսփո - յի, իս - խնդրու եւն. դատը:

ՊԵՐՏՈՒԹԻՆ կը հետադրեն թէ ուղղակի բա - նակցութիւններ սկսած են Ֆրանսական պատուի - րակին Կոմի Օսթրորոյի եւ Սուրիոյ եւ Լիբանա - նի կառավարութեանց միջեւ, լուծելու համար մշակութային, տնտեսական եւ խնդիրներ: Կը յուսուցի ճամբան Հարթիլ այս բանակցութիւն - ներով, աւելի բարդ խնդիրներ ընկնու. համար: Մթնոլորտը բաւական մեղմացած է: Դամաս - կոսէն կը հետադրեն թէ Հոմար Հիւսայիկն - արեւ - մտեան մասին մէջ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Ֆրանսական պաշտակաւորներէն եւ ժողովրդէն մի - ջեւ, կէս դիւերին, իբրեւ հետեւանք ստիպեցի կա - մաւորներու դասակցութեան: Ջոհերու թիւը չէ ճշգրտու:

ԱՆԳԼՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՆՆԵՐԸ տե - գի Կոնստան այսօր, 5 Յուլիս: Գուէարկութեանց պիտի մասնակցին 500.000 զինուորներ, ուր որ ալ գտնուին: Արդիւնքը պիտի յայտնուի Յուլիս 25ին միասին այդ օրը պիտի հասկցուի թէ որ կուտակցութիւնը պիտի կառավարէ Մեծն Բրիտա - նիան: Պ. Ջորջիլ իր վերջին ճառը խօսեցաւ Լոն - տոնի բանուորական թաղին մէջ եւ պաշտօնակե - լութիւն մը գտնուի, կարճ կապէս — հացի կէս ժամ, փոխանի ու քորիան մէկ ժամին: Բայց եւ տրաւ ազգաբնակչութեան թէ ընկերգրականները ճարտար է մը պիտի ուտեն որ տեսած չեն ի - րենց կուտակցութեան ծնունդէն ի վեր»:

ՍԱՆ ԺՐԱՆՈՒԹԻՆՈՅ ԴԱՅԻՆՆԵՐ Ժամանակու - թեամբ պիտի վաւերացուի Մ. Նահանգներու ճե - րակոյտին կողմէ:

ԿԱՐՄԻ ԲԱՆԱԿԸ պատրաստութիւններ կը տեսնէ, արձակելու համար երեք զօրապետեր: Արձակուած զինուորները իրենց սովորական օրա - պահիկէն զատ, ուստետի փոքր կապտներ պիտի ստանան:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՏԱՀԱՆՆԵՐԸ Կարձակեցուած Աղբ. Ընդհ. Միութեան Բնակէի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպատակ իր թա - ղային դարձնել: Կերակի, 8 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, 136 Chemin de Buersի օղակն ծա - տասանին մէջ: Ծոխ պիւրէ, դովալոյցի ըմպի - լիկներով: Կը հրաւիրուին Լիւնի եւ Տէօֆին Հայրե - նակիցները: Մուտքը ազատ է:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

Այլի Տիկին Կ. Էմմէրեան, Տէր եւ Տիկին Կա - րապետ Գուլումեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Բո - ճարեան, Տէր եւ Տիկին Տիրաւ Նիկոլեան, Պ. Պ. Վաղարշ եւ Պերճ Նիկոլեան, ինչպէս եւ Շամ - տանեան, Պապարեան, Գառապոյրու եւ Տիօնեան ընտանիքները խոր կակիծով կը ծանուցանեն դառ - նաղէտ մահը իրենց ամուսինն, հօր եւ ազգականին,

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՍՍԵՐԵԱՆԻ

որ խնկարժամաճ եղաւ Յուլիս 3ին, 58 տարեկան Հասակին մէջ:

Յուրաքանչեւները պիտի կատարուի այ - սօր, հինգշաբթի, 5 Յուլիս, ժամը 4ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon եւ մարմինը փոխադրուելով Փանթէն - Փառիզէնի գերեզմա - նատունը, պիտի ամփոփուի ընտանեկան դամբա - րանին մէջ:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ողբացեալ բարեկամը, եր - րեմն Դանակցական, վերջին արտապաղթէն ա - ռաջ գործած դեր ունեցած է մասնաւորապէս Գու - ղափուի «Ապարէզ» Լս. Միութեան եւ ուրիշ Հան - րային դործերու մէջ: Փարիզ գալէն ի վեր թէն քաշուած, կը հետաքրքրուէր աղբ. մշակոյթով: Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարա - զաներուն:

ՊԱՆՏԻԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵՒ ՎԱՐԴԱՆ ամ - բողջ ընտանիքով իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտեն բոլոր անոնց, եւ ի մասնաւորի Հայ Աղբ. Զակասի եւ Հայ Կ. Ուայի Մէն Ժէոֆֆի մաս - նաճիւղին, որոնք անձամբ, գրուոր եւ ծաղիկ - պատկով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, կեսողի եւ մեծ մօր՝ ողբացեալ ԱՂԱՆԻ ՊԱՆՏԻԿ - ԱՆԻ դառնաղէտ մահուն առթիւ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Դանի մը օրէն կը լրանայ «Յաւալ»ի վերհրա - տարական Ա. ետման: Հապարակով մեր ընթերցողները պիտի տեսնեն մեր բարե - կամներուն, ընկերներուն եւ բոլոր ընթերցողնե - րուն որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական ա - ջակցութիւնը տրամադրեցին անվերապահ համա - կրութեամբ:

Վստահ ենք թէ այն բաժնորդները որ ուշա - ցած են իրենց վճարումները կատարելու, պիտի փութան մինչեւ Յուլիս 8 փակի իրենց առկի - ցալիւնը, նոր բաժնեկիներուն հետ:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք կարգ մը անհրա - ժելտ մանրամասնութիւններ —

ԴԻԱՄԱՐԱՆ ԱՌԱՐՄԱՆ ԱՏԵՆ ԱՆՈՒՆ, ՄԱ - ԿԱՆՈՒՆ, ՀԱՍՅԵ ԵՆԸ. ԴԻՐԵԼ ՈՐՈՇ, եւ մասնա - յին վրայ նշանակել զրկուած գումարին մանրա - մասնութիւնները: Հասցէի փոփոխութեան ա - տենք դիւլ նաեւ հին հասցէն անպատճառ: — Չէք, մանուս եւս. ուղղել միայն խմբագրին կամ թեր - թին անունով:

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի. Կեղ. մարմինը կը հրաւիրէ Ժրանայի չընտրուած մասնակիցները յարաբ - րութեան մէջ մանկ իրեն հետ, պատերազմի առ - թիւ ընդհատուած կապը վերահաստատելու հա - մար: Հասցէ — Բ. Ժպտունի, (կեղոնի բար - տուղար), 73 rue Blanche, Paris (9):

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ, նախաձեռ - նութեամբ Լիւնի Զարգարեան դրողարանի վար - յութեան, 7 Յուլիս, շաբաթ փոքրիկ, ժամը 8ին 12, Յոյներու քարճ, 4 rue Bonnefoi, ի պատի - վերութիւնէ վերադարձող ընկերներու: Կը հրաւիր - ուին ընկերներ եւ համակիցներ:

ԴԱՐՄԱՆ - ՓՐԱՏՈՅ Մայր - եկեղեցին մէջ Յուլիս 8ի կերակի օրը մասնաւոր Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, վերջերս մեռած չորս Հայ մե - տաւորականներու յիշատակին — Վառաժ Թէճ - եան, Նրուման Տէր-Անդրեասեան, Փայլալ Սամա - սար եւ Միսա Վերաժի: Կը խօսի Պ. Ե. Արմէն:

ՓԱՐԻԶԱՆ ԴԵՐԱՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿ - ՑՈՒԹԻՆԸ նախաձեռնութեամբ եւ ընթացող - թեամբ իտիւլ Գալիպոլի, կը ներկայացնէ Հանրաժամօր Նիգոթիւի

ԱՆՉԱԿԱՀԱՍՏ

6 Յուլիս, կերակի ժամը 15ին, Միւրիալիթի ընդարձակ քառիմ մէջ Մասնակցութեամբ Տիկին 8. Լաբիթեանի, Ք. Սեւեանի, Օր. Ա. Միլանսեանի, Պ. Պ. Մա - տուտեանի, Յ. Լաբիթեանի, Վ. Պապարեանի, Ս. Պապարեանի, Օ. Սանապի: Տոմարը պաշտօնէրու համար դիմել: Հրանք Սա - ժուէի 51 rue Mr. le Prince, Ժոթօ Զէպիւս 23 Bld. Bonne Nouvelle: Տեղերու գինը 100, 75, 60, 40 եւ 25 ֆրանք:

ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ վերաբեւալ գործի մը առ - թիւ, Ն. Լուսպարեանի կը փնտռէ Օր. Անդրե - Դանի չընտրու: Հասցէ — 31bis rue Mélingue, Paris (19):

Նոր տուրքեր ծանր պիտի ըլլան

Կերակի օր տեղեկութիւններ հաղորդած էինք հաւասարութեան կամ համեմատութեան առարկե - րու մասին: Բանի մը տեղեկութիւններն են. — 20 առ հարիւր պիտի դանձուի մինչեւ 500.000 Փրանք եղած հարստութեանց վրայ, 25 առ հարիւր 500 հազարէն մէկ միլիոնի համար, 40 առ հարիւր մէ - կէն երկու միլիոնի համար, 60 առ հարիւր երեւո - ճէն երեք, 80 առ հարիւր երեքէն չորս, 100 առ հարիւր հինգէն վեր եղած դամբարներու համար: Այս սակերը Ոտրհրդակցական Ժողովին հաղո - ղութեան առջի օր: Անուշտ զեղչեր պիտի ըլլան, ինչպէս կարգապիս արդէն, — 100.000 Փրանք մ - մը, բրիներու համար, 200.000 Փրանք անգու - ղ մ - մի մը համար, եւ աստիճանական ըրաքաւորներ բաւակի համար:

Հարստացման տուրքն ուտը, պիտի դանձուի հօրեանկան տուրքէն դուրս, պիտի դանձուի հա - մեմատութեամբ (ստորական կը ճանաչուին ը - հտելով) — մինչեւ 500.000 Փրանքի համար 3 առ հարիւր, 500.000էն երկու միլիոնի համար 4 առ հարիւր, երկու միլիոնէն մինչեւ հինգ մի - լիոն 5 առ հարիւր, հինգէն մինչեւ տասն միլիոն 7ուկէն առ հարիւր, 10—25 միլիոն՝ 10, 25—75 միլիոն՝ 12ուկէն, 75—150 միլիոն՝ 15 առ հարիւր, 150—300 միլիոն՝ 17ուկէն, երեք հարիւր միլիոնէն վեր՝ 20 առ հարիւր:

ՊԵԼՃԻՈՅ ԹԱԳԱՌՈՐԻՆ հրաժարման կը տապալի այս շարքու, իբրեւ հետեւանք շարք ը - խարճակութեան: Տը Պրուէր, ընկերպար - ան կ'ապստակարար գործիչ, ազգաբարեք օր Կ - թէ Թագաւորը պահ ըրաքաւորայ, Ժողովուրդը փա - ղաց պիտի ինչէ:

ՄԵՐ ԽՈՍՔԸ

ՄԵԿԸ ՄԻՒՍԻՆ ԱՊԱԽԻՆԱՐ

Ուրեմն թուրքիան, իր լայն տարածությունները եւ սակավաթիվ բնակչությունը, չէր կարող իր հզոր հարեւանին, Ռ. Միության ներթափանցող անուշահամ եւ բարոյական աջակցությունը, ինչպես կը յայտարարէ Աճեւոյ Ռէֆիք, «Յոսոն - Նախօնադէպ մէջ (4 Յուլիս)»:

Թուրք յօդուածագիրը այսպէս շահեկան տեսակէտ մը կը պարզէ:

Թուրքիոյ համաձայնութիւնը, ճշմարտագրեալը եւ պակաս միացեալ ազգերու համաձայնութեան, խաղաղութեան յաղթանակն է պատերազմին վրայ:

Այս հանդիսաւոր յայտարարութիւնն վերջ, Աճեւոյ Ռէֆիք, որ երեւնի իր պատմութիւնն այդ դիմել, կը լսողի հետեւեալ սրտառու եղբայրական խօսքին:

« Ինչպէս որ Բիզանդիոնի անկումը Իսթանպուլի, եւ հետեւեալ Նեղուցներու քրքաւ կամ մուսթաֆայի, 1453ին, պատմութեան մէջ կը փակէ միջին դարը վախճանը եւ կը բանայ նոր ժամանակներու շրջանը, մայնպէս այն լուծումը գործիքները պիտի տան Նեղուցներու հարցին, 1945ին, առաջնակարգ կարեւորութիւն մը պիտի ունենայ միջազգային համերաշխութեան դարձ շրջանին մէջ որ բացուցեալ միացեալ ազգերու յաղթանակով:

Այսպէս ուրեմն թուրքիա նորէն իր յոյսը դնում է Մեծեղու աջակցութեան, բուն բառով՝ անորոք մրցակցութեան վրայ, անգամ մը եւս ջուրին երեսը ելլելու համար:

Իսկ Մեծեղուն արմատաւորութիւնները դադար չեն արդէն: Երբեմն վեց - եօթնէն երեք շորտի իջած, անոնք աշխարհի գործերը կը վարեն նոյն «արագեղ եւստրաթիա»-ով: Կը շարունակեն ինքն իրար հետապնդել եւ զարդանքներ սրբարհիլ, համաձայն իրենց գաղափարն եւ տնտեսական շահերուն:

Ազգեցութեան շրջանակները կազմուած են արդէն, առանց սպասելու խաղաղութեան ժողովին: Ամէն մէկը միջոցներ ձեռք առած է շարունակ ապահովութեան:

Մարմն - մանգաղի հովանին կը հասնի մինչեւ Միջին Եւրոպայի սիրտը, իր շուքը փռելով Ադրիատիկին, Նեղուցներն եւ Միջերկրականի վրայ: (Այս վերջին ծովուն վրայ՝ արեւելէն արեւ - մուտք, մինչեւ Թանէք):

Բիւրաւակալան արեւը, որ «երբեք մայրը չի մտնիր», ծանր ճիւղ մը կը փորձէ, պահելու համար իր վաղեմի դիրքերը, Մոսուրը Արեւելքի եւ Միջերկրականի մէջ:

Եւ ահաւասիկ երբորդ Ջոլը, — Մ. Նախագահը: Տարիներով Եւրոպայի գործերը հետեւին դիմել վերջ, այս պետութիւնը այժմ բոլորովին մէկըն դրած Միջերկրի մարդապետութիւնը, իր «ստորագրութեամբ» յառաջնակարգութեամբ կը հետեւի միջնեւերուն: Կը խառնուի ամէն հարցի որ կապ ունի ազգեցութեան շրջանակի մը, զարկաւոր շահաստանի մը հետ:

Անգարան, աւելի վարպետ քան հին Պապ Աւրի, այժմ ապահոված է այս երեքին միանշանակ եւ իւրաքանչիւրին, առանձին: Ինչպէս պատերազմի ընթացքին, ուր յաղթանակ թէ երեքը լոյս եւ թէ փայլի չորրորդին (Գերմանիա):

Կապութեան ամէնէն եղբայրական պարագան այն է որ, Երբեք Մեծեղուն ալ իրենց կարգին յոյսեր դրած են Անգարայի վրայ, զատ զատ, խաղի ընթելու համար մրցակիցը:

Հին պատմութիւնն է որ կը շարունակուի: Երբեմն ճնշում, բայց՝ մասնաւոր խոստումներ, խափեր, ինչպէս այս անգամ (Կարսը տուր, Հալէպը ա՛ր):

Ո՛րքան այսպիսի խափեր, պատերազմի ընթացքին: Ոչ միայն Գերմանիոյ կողմէ, որ բաժին խոստանած էր Կովկասին (1941), այլեւ միւսներէն (Հալէպ, Մուսուլ եւայլն):

Իսկ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը: Եւ այն հանդիսաւոր ուխտը՝ որ անգամ մը եւս նուիրագործուեցան Ման Ֆրանչիսկոյի մէջ, 50 ազգերու բերնով...

«Անտարաբն ըստ Հզօրի»: Իմ արեւն մի խափաներ, ճեղքի ալ շուքը մը կը մտնայ, ապրելու համար: Ուժ ունիս, — չափուի: Տկա՛ր ես — համալերպէ: Կա՛մ կորու՛նէ:

... Եւ պիտի կառուցուի նոր աշխարհը, մի - լիովնեալ երկրներուն վրայ, որ ինկան յանուն ազատութեան եւ արդարութեան:

ՀԱՅԿ ԴԱՏԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՊԱՍԱԳԻՆԵՐԸ

Ինչպէս ընթերցողը իմացաւ «Հայրենիք»-ի վերջին կիրակի օրուան թիւէն, Հայ Դատի Յանձնախումբը յուշադիր մը ներկայացուցած է Սան Ֆրանչիսկոյի համաժողովին եւ պատուիրակու - թիւներուն եւ այդ յուշադրով դրած է հետեւեալ երկու պահանջները:

ա) Խորհրդային Հայաստանին կցել թուրքիոյ տիրապետութեան տակ մնացած հայկական հողերը այն սահմաններով, զոր դժած է նախագահ Ուիլսոնը:

բ) Վերադարձնել եւ իրենց Հայրենի հողերու վրայ վերահաստատել տարագիր Հայերը:

Յուշադրը, որ տրուած է նաեւ մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ Հայ Դատով հետադրուող կարեւոր անհատներու, արդէն արձագանք գտած է ոչ միայն ամերիկեան մամուլին աթիւ թուրքիոյ մէջ:

« Տիբրոյթ Թայմս » թերթի աշխատակից Ռէյ Ռիչըրտ, օրինակ, մայիս 7ին Սան Ֆրանչիսկոյէն դրժած՝ իր թղթակցութեան մէջ կ'աղբարտանայ Հայ Դատի Յանձնախումբի ներկայացուցած յուշադրին եւ կը խօսի այդ Յանձնախումբի անդամներու կողմէ յայտնուած կարծիքներու մասին, որոնք կը պատմաւորանեն ու կը պաշտպանեն հայկական պահանջները: Բայց թղթակցի կատարեալ թիւրբիւսութեամբ մը կ'աւելցնէ, թէ «որոշ տարրեր», որոնք աւելի մոլեռանդ ազգայնականներ են քան Յանձնախումբը ներկայացնող Հայերը, խօսիլ կը ցնորարարեն եղբոր Յանձնախումբի պահանջները՝ ըսելով թէ իրենց հակառակ են որ թրքական հողերը կցուին Ռուսիոյ:

Ասիկա, անկասկած, թիւրբիւսութիւն մըն է, որովհետեւ հայ ժողովուրդը ամէն տեղ, առանց դաւաճանքի եւ փոշափական խաղութեան, կ'ուզէ, որ Թրքահայաստանի հողերը միացուին Խորհրդային Հայաստանին, եւ այսպէս կ'ուզէ, որովհետեւ ներկայ պայմաններու մէջ անկարող է ուրիշ ունէ կերպով իրագործել իր արդար պահանջները: Չկայ հայկական ունէ իմացութիւն, որ տարբեր կերպով մտածէ:

Սան Ֆրանչիսկոյի « Էքզամպլը », Հըրաթի թերթը, որ կատարի հակախորհրդային թերթ մըն է, նոյնպէս անտրադարձած է հայկական յուշադրին, բայց խաղի քննադատած է մեր պահանջները այն հիման վրայ, որ անոնք կը ծառայեն Խորհրդային Միութեան սահմաններու ընդարձակման, ինչ որ, իր կարծիքով, Միացեալ Նահանգներու շահերու տեսակէտով բաղձալի չէ:

Ամերիկեան մամուլի մէջ կան եւ, անտարա - կույս, դեռ պիտի ըլլան ուրիշ արտայայտութիւններ ալ մեր դատի ու պահանջներու մասին:

Չափազանց ուշադրել է եւ նշանակալից, սակայն, թուրքիայէն եկած արձագանքը:

Ըստ «Բիւսիւր Սայենս Մոնիթոր» թղթակցի Պոլսի դրժած տեղեկութեանց, Հայիկ Դատի Յանձնախումբի պահանջները «կատարի անդրադարձում են առաջ երեսմ թուրքիոյ մէջ»: Բայց հետաքրքրական է, որ թուրքերը փութացնեն իսկական խնդիրները մեր պահանջները այնպէս, որ իբր թէ մեր ուշադր ուրիշ բան չէ, բայց ի՞նչ այն, որ թուրքիոյ մէջ մնացած Հայերը փոխադրուին Խորհրդային Հայաստան, եւ իբր թէ այդ Հայերը արդէն բացարձակապէս կը մերժեն երթալ Խորհրդային Հայաստան:

Սակայն, բարեբախտաբար, միայն հայու - թեան հետ չէ որ թուրքերը դրած պիտի ունենան այս անգամ: Նման կեղծիքներով եւ խաղերով անոնք կրնան թերեւս որոշ չափով մոլորեցնել ամերիկեան կամ անգլիական հանրային կարծիքը, բայց ինչ կերպը մաղաքաբան առաջ աղբի Խորհրդային Միութեան վրայ, որ շատ լաւ գիտէ թէ ինչպէս պէտք է հաշիւ մաքրել իրենց հետ:

(Հայրենիք, 23 Մայիս)

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ՏՕՆԻՆ առթիւ, ժողովրդական թափուր մը պիտի նշուի Գործարանի մինչեւ Պատիւի, անցնողով Մատիւնի Օմիլիան, մեծ պուր - անները եւ ինչպիսիքի հրապարակը:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՄ մէջ կարգ մը բարենորոգումներ պիտի կատարուին, համաձայն ներքին նախարարին թղթակցութեան: Նախարարը, որ վերջերս Արեւելիս գտնւած էր, մանրամասն զեկուցում մը ներկայացուց Խորհրդակցական Ժողովին:

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

ԹՈՒՐԿԻԱ ՄՏԱՀՈԳ

ՄԻՍԱԳՈՒՄՅԻ ՊԱՆԱՆՔԻՆԻՆ ՎՐԱՅ

Ամերիկեան մեծ գործակալութեան, «Էսո - շիէյթ»-ու Փրէսի թղթակցը շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Անգարայէն, Յուլիս 4 թուականի թղթակցին տպագրութիւնն այն է թէ թուրքիա կը վախճայ որ Ռուսիոյ դրած պայմանները կրնան խզել առեւտրեւր թուրքիայէն: Բայց եւ այնպէս թուրքերը կը շարունակեն պահել այն միջնեւի սրտաքին հանդարտութիւնը որուն շնորհիւ անցուցին շատ մը փոթորիկներ: Անոնք ամէն բանէ առաջ կ'ուզեն դիմադրել Ռուսները խնայելու կը պահանջեն վերադարձնել Կարսը, սահմանադրելու երկաթաշին արեւելեան շրջանը: Եթէ այս, Անգարայի մէջ կը կարծեն թէ Նիսիայի Ազգերու զաշինքը բացառել իրաւունք մըր կ'աւտայ թուրքիոյ, բողոքելու համար այս աւարքին դէմ, Երբ Մեծեղուն յառաջիկայ ժողովին առջեւ:

Մինչ այս մինչ այն, թուրքերը հաւանաբար պրպտումներ պիտի կատարեն, իմանալու համար Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դիրքը այս պահանջներուն հանդէպ: Յայտնի է որ թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Հասան Սաքա, Սան Ֆրանչիսկոյէն վերադարձին Լոնտոն պիտի հանդիպի, տեսակցելու համար Չերչիլի եւ Խորնի հետ: Անոնք որ յոռեման են կապուած մասին, կ'ենթադրեն թէ Մոսկուա պիտի պայքարի փակելու համար վերջին մեղքը իր «պաշտպանութեան» շղթային» արեւմտեան թուրքիոյ եւ Նիսիայի մէջ մէջ, եւ արեւմտեան կամրջագույն մը — յեմարան:

— պիտի շախի Մոսուրը Արեւելքի մէջ: Իսկ լուսա - տեսներու կարծիքով, Ռուսերը կը փորձեն ճամբան հարթել Նեղուցներու պայմանագրին փոփո - խութեան համար, որուն շնորհիւ Ռ. Միութիւնը առանձնաշնորհներ պիտի վճարէ իր պետութեան թեանց վրայ, հողային պահանջներ յարուցանելով եւ ուրիշ նոյնքան վրդուիչ հողեր պատճառելով: Թէ չէր է ճշմարտութիւնը այս երկու տեսութեանց միջեւ, — անկարելի է ճշդել: Բայց, դժուար է այս մայրաքաղաքին մէջ գտնել մէկը որ համազում չըլլայ թէ դիմադրական կացութիւնը այնպիսի աստիճանի մը հասած է որ միջազգային կարեւորութիւն ունի: Անգլիացիները գործնապէս ճաշած ըլլալով Պուլկարիայէն, Ռուսիայէն, Եւրոպայէն, Եւրոպայէն եւ ճունգլիայէն, հաւանաբար ամէն մէկը պիտի քափեն, պահելու համար իրենց դիրքը Յուստանի, թուրքիայ, հարաւային իրանի եւ արաբական աշխարհին մէջ:

Նեղուցներու մասին որ եւ է խոսակցութիւն եղած առեւ, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները անշուշտ պիտի պահանջեն ձախուի վտարումը (այս պէ - տութիւնը պ' ստորագրած է Նեղուցներուն պայմանագրով): Մ. Նահանգները կ'են ստորագրած պայմանագրերը, բայց ներկայ էին Մոնթրէոյի բանակցութեանց 1936ին, իբրեւ դիտող: Միւս ստորագրողներն են Մ. Միութիւնը, Պուլկարիայ, Յուստան, Մեծն Բրիտանիա, Եւրոպայի, Ռուսիայի, Դանիան եւ Թուրքիան:

*** Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Ազգ. Ժողովը փոփոխութեան ենթարկեց զօրաւարժի օրէնքը: Եթէ զինեալ ընդհարած պատահի առանց ընդհ. զօրաւարժի, նախարարական խորհուրդը այսու - հետեւ պիտի կրնայ ձեռք առնել բոլոր անհրա - ժեշտ միջոցները:

Անգլիոյ երեսի. ընտրութիւններ

Տարւ տարեի ի վեր առաջին անգամ ըլլա - լով, Մեծն Բրիտանիա երէկ, 5 Յուլիս, ձեռնարկեց երեսի, ընտրութեանց: Արդիւնքը յայտնի պիտի ըլլայ Յուլիս 26ին, քանի որ ճակատի դիմ - ուորներն ալ բեւեալեալած են եւ ժամանակի կը կար - օտի ընդհ. ընտրութեանը:

Ոչ միայն բրիտանական կայսրութեան, այլեւ ամբողջ աշխարհի մէջ անհամբեր կը սպասեն ընտրութեանց արդիւնքին, որմէ կախում ունի Անգ - լիոյ ապագայ կառավարութիւնը — պահպանողա - կան կամ աշխատաւորական: Եւրաթիւներէ ի վեր բոլոր պայքար կը մղուի երկրին մէջ, մասնաւորապէս այս երկու հասանդներուն միջեւ: Պահպանողական կամ այսպէս կոչուած ազգային հոսանքին զորին անցած է Չերչիլ, որ կարելի ճառեր խօսեցու մինչեւ վերջին օրը, հակառակ դաւադան թշնամական ցոյցերու: Տակաւին առջի օր 17 տարեկան պատանի մը Երթի մը նետը Չերչիլի կողմէն վրայ եւ ձերբակալուեցաւ, բայց վարչա - պետ ներք, խօսք ուղղելով ոստիկաններուն, — «Մի' նեղել այդ խնդուկը»:

Վերջին ճառերուն մէջ, Չերչիլ խոստովանեց յար - ճակեցու իր աշխատաւորական նախարարներուն եւ առհասարակ ընկերակցական կուսակցութեան դէմ: Բաց ի բաց հակացուց որ եթէ իրենց յաղ - թուին, Եւրոպայի շատ մը երկրները ոչ թէ չա - փաւոր ընկերակցութեան մը պիտի հասնին, այլ համայնապարական բռնութեան պիտի մատուցին: Գուէարկութեան թիւր 33 միլիոնէն աւելի է: Մօտ 7 միլիոն հողէ առաջին անգամ էր որ կը

ՀԱՅ ԿԱՄԱՌՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՌԱԶՄԿԵՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Յունիս 24ին Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախկին Կամարներու, 1939 — 45 իրազմիկներու եւ Դիմադրական ձախափ ընկերներու ընդհ. Ժողովը: Ներկայ էր մարտիկներու հոծ բազմութիւն մը:

Ժողովին նախագահը, Պ. Վարպետեան հաւաքովի բացուած յայտարարելէ առաջ, հրաւիրեց ներկաները որ վարկեանք մը յատկապէս յարգեն յիշատակը մեծոք ընկերներու: Յետոյ շնորհք թէ հենքերու եւ նորեքու խորութիւնն չկայ, այլ միայն մէկ ռազմիկ գոյութիւն ունի, քանի որ միեւնոյն թշնամիին դէմ ենք կռուած միեւնոյն դրօշին տակ ու նոյն նպատակի համար զոհեր տուած:

Ապա խօսք տրուեցաւ Կամ. Միութեան քարտուղար Պ. Տատեանի որ հաղորդեց նախկին կոմիտէի կողմէ իշխանութեանց մօտ կատարուած դիմումներուն արդիւնքը: Կատարութիւնը բարեացակամ է Հայերու հանդէպ եւ շատ առեւ պարագաներու մէջ Ֆրանսացիներու հաւատարմութիւնը կրօնաւոր: Կարենալ արժեքներու համար ռազմիկներու այլ կրօնականները, ինչպէս ներկայիս, նոյնպէս եւ յառաջիկային, փափաքելի էր զանոնք փոխանակ անհատապէս պաշտպանելու, հաւաքական կազմակերպելու ձեւով գործել:

Ճշգրտելէ: Թեկնածու ներկայացած են 1675 հոգի, 620 թիւով համար: Պահպանողականները ունեն 630 թեկնածու, ընկերավարականները 601, ազատականները՝ 305, համայնավարները՝ 21: Վերջին երեսու Ժողովին մէջ ազգայնադականները ունէին 367 երեսփոխան, ազատաւարականները՝ 169, ազատականները՝ 18, համայնավարները՝ միայն մէկ:

Սուրիա չուզը ձգել Հայեպը

Պէյրուսէն հասած վերջին լուրերը կը շատ տատան թէ միջուորոր բաւական մեղմացած է, չնորհիւ կատարած բանակցութեանց, որոնք առայժմ պիտի ստեմանափակուին տնտեսական եւ մշակութային խնդիրներով: Ֆրանսայի զինուորական իրաւաստարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լիբանանի արտաքին նախարարին հետ: Լոնտոնի մէջ ալ կ'ուզեն որ այս բանակցութիւնները յաջողին, եւ միւս կողմէ Անգլիան եւ Ֆրանսան նոր փորձ մը կատարեն լեզու գտնելու, նոյնիսկ զինակցութիւն մը կնքելու համար, իբրեւ լրացուցիչ Ֆրանսիական զինակցութեան:

Դաւանկութիւն քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ յուրում պատճառած է Անգլայի անթելին այն լուրը թէ ի. Միտիլինը առաջարկած է Թուրքիոյ կցել Հայկի Գանաքը, իբրեւ հատուցում իրեն ըլլալիս զինուորներու: Այս հարցին առթիւ, բուն թանաքէ մը ծագած է Սուրիացիներուն եւ Թուրքներուն միջեւ, մասնաւորապէս որ միեւնոյն ատեն Սուրիացիները ետ կը պահանջեն Ալէքսանտրէի Մաննաքը: Թուրքիա չէ ճանչցած Սուրիոյ անկախութիւնը, եւ դիւանագիտական յարաբերութեանց հաստատման համար սյաշմալ կը դնէր Սուրիա վերջնապէս հրաժարի Սամնաքէ: Համարաբանական համագործակցութիւն, այս խնդիրն ալ յուզեցաւ, թէ եւ արձանագրուած չէր որս կարգին մէջ:

Հայկի խնդիրը, որ այժմ կը յուրանք քաղաքական դեռնի վրայ, սուր հանգամանք մը կը ներկայացնէ տնտեսական տեսակետով, այն օրէն ի վեր որ Թուրքիոյ ճգնաճեւ Ալէքսանտրէի, Հայկի բնական նաւահանգիստը: Կարուցելով Միջերկրականէն, Սուրիոյ այս տնտեսական կեդրոնը, Հայկ, բոլորովին կորսնցուցած է իր արժէքը: Կարգ մը թերթեր զեւել կուտան թէ ի. Միութեան արկղանքները Թուրքիոյ հողային պահանջներուն՝ ապահովարար պիտի զօրացնէ Սուրիացիներուն կապիտալիստներուն, որ կը շահագործուին Ֆրանսայի դէմ, Ֆրանսիական զաւթիչին կնքումէն ի վեր:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Դաւանկութիւն մեծ մտադրութիւն կը պատճառէ ճարտարապետութեամբ: Իրազմիկներ այս հարցին մէջ ալ Մոսկուայի մասը կը տանեն: Սուրիոյ վարչիները դիմել կուտան թէ Հայկի խնդիրը կապ ունի հաւաքական ապահովութեան հետ, ուրեմն պէտք է զննուի միջազգային դեռնի վրայ: Սուրիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կը պահանջէ որ ի. Միութիւնն ալ մասնակցի բանակցութեանց: Մնաց որ, Մոսկուա մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւի Միջերկրականի քննուղարման: Պ. Դանիել Մուրա, Մոսկուայի Արեւելի խորհրդային դեսպանը, արտի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լիբանանի արտաքին նախարարին հետ: Յետոյ, վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ Մոսկուա հրաւիրուած է մասնակցելու Թանէքի բանակցութեանց, փարփի մէջ:

1927ի եւ ԱՄԻԿԻ ՀԻՆ ԶՈՐԱՆԱՍԵՐՈՒ (38 տարեկանէն վեր) զինուորները պիտի արձակուին Օգոստոս 1ին առաջ:

ինչ որ ապահովարար շատ աւելի կշիռ կրնայ ներկայացնել: Սիւ պարտականութիւնը պիտի կատարէ ընտրուելիք վարչութիւնը:

Որպէսզի Ֆրանսահայ իրականութեան մէջ միասնականութեան շունչը այս դեռնի վրայ եւս իր բարեբար դերը կատարած ըլլայ, բոլորին փափաքն էր տեսնել ռազմիկներու միակ միութեան մը ստեղծումը: Արդ, Ժողովը եկաւ նուիրադործելու Ռազմիկներու նախորդ ընդհ. Ժողովին մէջ տրուած որոշումը:

Կարճ դադարէ մը եւ ընտրողներուն եւ ընտրելիներուն զինուորական թուրքներու ընտրութենէ վերջ, դադարի թուրքներուն մէջ ձեռնարկուեցաւ նոր վարչութեան ընտրութեան: Ընտրութեան նախկիններէն հինգ հոգի, Պ. Պ. Վարպետեան, Մարաֆեան, Տառնան, ձերմակեան եւ Մամեան, իսկ երեսուցիք ռազմիկներէն՝ հինգ հոգի, Մարաֆեան, Բալուեան, Եղիազարեան, Կիւլպիլեկեան, Կառաւեղիեան եւ Աղաւ:

Նորընտր վարչութեան առաջնորդներն են ընչ մին պիտի ըլլայ միակ Միութեան մը մէջ համախմբել Ֆրանսայի մէջ ցրուած Հայ մարտիկները՝ մասնաճիւղերու ձեւին տակ: Միեւնոյն ատեն պիտի պատրաստէ ծրագիր կանոնադրին հիման վրան փոփոխութիւնը: Աշխատ պիտի դաւանարար ընդհ. Ժողով մը, լսելու համար վարչութեան զործունէութեան հետեւկարները եւ վաւերացնելու նախահաշիւը: Վարչութիւն Նախկին Կոմիտէի նախարարն էր Ռազմիկներու Միութեան:

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍ ՄԸ ՕՂԱԶՈՒ

Դեր - գնդապետ Նելսոն Մտեփանեան, Հայ նշանաւոր մարտիկը, 2րդ անգամ ըլլալով արժանացած է Հերոս Սովիէթ Միութեան բարձր տիտղոսին:

Ամբողջ Միութեան մէջ քանի մը տասնեակ Կարմիր զինուորներ միայն կան, որ վարձատրուին են այդ պատուով, եւ Մտեփանեան անոնց մէկն է, 45րդ անգամ:

Երեսնի մէջ պիտի բարձրանայ այս Հայ հերոսին պնդելէ արձանը:

Մտեփանեան, որուն ծննդավայրն է Երեւանը, պատերազմին առաջ կ'աշխատէր Բագուի քարիւղի գտարանի մը մէջ, իբրեւ ձեռնագործ: Ան 1941ին մասն կարելի բանակէ շարքեր, եւ յաճախելով օդանաւորորդութեան դպրոց, շուտով դարձաւ կարող օդաչու մը: Ան կուսեցաւ Զափորոթի, Փոլթապայի եւ Օմսկի ճակատներէ միայն մը ինչ տոյ մասնակցեցաւ Լենինկրատի պաշտպանութեան: Պալմիրի ծովի վրայ միայն մի Գերմանացիներուն համար եղաւ սարսափ մը: Տասն ամսուան ընթացքին կատարեց 135 յարձակում, մրցանիշ մը նաւային օդաչուի մը համար:

Պատերազմի տառջին տարուան ընթացքին Մտեփանեան խորատկեց թշնամիին 500 բեռնակազմեր, 85 հրատապիւր, 250 հակաօդային թնդանոթներ, եւ սպանեց հարիւրաւոր նացիներ:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏԱՂՈՎ

ՄԱՀՈՒՄԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՆԵՄԱՒ, ի բացակայութեան, Պ. Ապել Պոնտա, Վիշիի կառավարութեան կըրթական նախարարը, որ համադրուած դրածակից մըն էր Գերմանիոյ եւ կաշխատակցէր Փարիզի գերմանալուծ թերթերուն: Արձատարանակցելը կ'ըսէ թէ նախարարը կ'արդիւնէր շատ մը դաւաճողները կը պատճէր հայրենապէս ռուսներէնը, կը խրախուսէր մատուցութիւն, աւարի կուտար Ֆրանսայի գեղարուեստական գանձերը ի շահ Գերմանիոյ եւ: Արել - Կալէն, ինչպէս կը կոչէ «Ֆրանս Թիւթոն», միեւնոյն ատեն կը կորսնցնէ իր ստացուած քննիքը եւ ազգային իրաւունքները:

ՊԱՐԵՆԱՌՈՐԱՆ Նախարարը, Պ. Փինո, որ կորովի պայքար մը կը մղէ սեւ շուկային դէմ, յայտարարեց թէ Հաւանած է պտուղի եւ բանջարեղէնի ճակատամարտը: Անցեալ շաբթու օրս կան 1665 թոն պտուղ եւ 1630 թոն բանջարեղէն հասած է Փարիզ, ինչ որ կը կրկնապատկէն է երեք շաբթ առաջ եղածին: Նախարար Ռուշինընը պիտի երթայ, ցորեն ճարելու համար, այլապէս Հայի ներկայ բաժնէպէր պիտի շարունակուի 1945ին եւ 1946ին: Անոնք որ կը խախտեն ճաշարաններու կանոնները, անմիջապէս տուգանքի պիտի դատապարտուին, եւ իրենց անունները պիտի հաղորդուին հարկային վարչութեան, որպէսզի տուգանք իւրաքանչիւրին եկամուտը:

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱՐՈՒԹԵԱՆ խնդիրը կը շարունակէ յուզել հանրային կարծիքը: Գնալի - Նոն կը զրէ թէ զօր, ար 401 զինուորացի որոշած է շարժել համաժողով 1875ի սահմանադրութեան, որոշ բարեփոխումներով: Ընկերակցական եւ համայնավար պատգամաւորները երէկ Ժողով գումարեցին, ճշմարտ համար իրենց դիրքը:

72 ԺԱՄ ԱՆԸՆԴՀԱՏ ռաբակոնեցաւ Զափոր: Զորս զաւթները քարուքարէ կ'ընեն:

ԺՈՂՈՒՄԱՆ, Վիշիի ներքին գործերու նախարարը որ իտալիոյ մէջ ձերբակալուելով Փարիզ փոխադրուած էր, առիթ օր հարցաքննուեցաւ:

Ֆրէնի բանտին մէջ, միջեւ լոյս Արձատարանակցելու յայտարարեց առանց վերապահութեան, «Ես խոր հիացում ունիմ Գերմանիոյ զինուորական ուժին վրայ եւ կը կարծէի թէ կրնանք նոր Եւրոպա մը կառուցանել Գերմանիոյ հովանաւորութեան տակ»: Տարնան յայտնեց թէ ուր պահուած է Վիշիի Միլիարին գանձը, 7 միլիոն ֆրանք եւ չուրացաւ իր պատմախնամատուութիւնը իր անցեալ գործերուն համար: Վիշիի համար հանելի չէր Գերմանիոյ հետ ըլլալ - բայց կը կարծէի թէ լուսադոյն միջոցն է այդ, որպէսզի Ֆրանսան ապրիլու պատենութիւն մը ունենայ: Խոստովանեցաւ նաեւ թէ անգամ էր «Քաղաքացիներու կազմակերպութեան»:

ԿԱՐՄԻ ԲԱՆԱԿԸ պիտի հռոման Լեհաստանն եւ Զեխուլովարները: Միայն քանի մը ջոկատներ պիտի մնան սահմաններուն վրայ:

ՍԱՀԱՎ ԿԻՐՈՒ, ծանօթ Թատարապիւր արուեստագէտը, որ երկար տունն բանտարկուելէ վերջ առժամայէս ազատ արձակուած էր, անպարտ հաշակուեցաւ իրեն դէմ եղած մեղադրանքներէն:

ՏԵՐՈՒՆԻՄԱՆ Մ. ԹԱՄԱՐԱԶԵԱՆ

«Հայրենիք» թերթին թիւերէն խորին ցաւով կ'իմանանք ժամը ընկէր Մուշեղ Թամրազեանի (Թանասոս), ուսուցիչ եւ խմբագիր: Ողբալիք ընկէր ծնած էր Երուշ (Կովկաս), 1897ին: Քաղաքի թեմական վարժարանը տաւրտելէ վերջ (1912), նուիրուած էր ուսուցչական ապագային, մինչեւ 1915: Այդ միջոցին կը թղթակցէր Թիֆլիզի «Հորիզոն», Բագուի «Արեւ» եւ Երուշի «Ղարաբաղ», յետոյ «Ապառաժ» թերթին: Նախորդ պատերազմին զինուորապետուելով, կը մտնէ սպայական շարքի եւ կը զրկուի ճակատ: 1918ին կը մասնակցի Բագուի հերոսամարտին եւ ծանրապէս կը վիրաւորուի: 1919ին կ'անցնի Հայաստան եւ կ'ընտելուի Սեպուհի սպայապետին մէջ: 1921ին կ'անցնի Իրան եւ կը դառնայ անգամ թէ հրահի «Նոր Կեանք» թերթին խմբագրութեան: 1923ին Փարսիոյ համալսարանը մտնելով, կ'աւարտէ իրաւագիտական ճիւղը եւ կը մեկնի Պուրթէ, իբրեւ խմբագիր «Հայաստան» թերթին եւ իբրեւ ուսուցիչ: Միեւնոյն ատեն կ'աշխատակցէր «Յուսարեք»ի, «Հայրենիք»ի եւ ուրիշ թերթերու: Յետոյ վերադարձաւ Իրան: Վերջին տարիներս հաստատուած էր Համատան, ուր մեռած է Յուլիս 10ին (1944):

«Հայրենիք» այս տեղեկութիւնները առած է Թէհրանի «Լոյս» ամսագիր վերջին թիւէն եւ տրւած: 1945 Մայիս 18ին: Ուրեմն կրնանք դառնել թղթատարական յարաբերութեանց վիճակը երկրէ երկիր:

ՄԱՐՍԷՆԻ.— Այլի Տիկին Արաքի Փ. Մանասար եւ զաւակը իրենց խորին չորհրհակութիւնները կը յայտնեն, բոլոր անոնց որոնք հեռագրով, նամակով, անձամբ եւ ծաղիկապսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր տարաբարտ ՓԱՅԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐԻ վաղահաս մահուան առթիւ:

ՆԱԿԱԿԱՏՈՒՓ (Մայիս)

Ս. ՌԱՅԱՆԻՆԻ Զինվարական 400 Փրանք, ՄԱՐՍԷՆԻՆԻ Աւետիսեան, Ինքնապաշտպան 400աւան, ՓԱՐՍԷՆԻ Մայրանեան, Ինքնապաշտպան 400աւան, Գույումասեան 750, Ուկրէնէնէն 200, ԷՄՄՄ Եղիանեան 900, ՇԱԹԻՅՅՈՒՆ Անտոնեան 750, ԻՍՄԻ Աւանակեան 750, ԻՆՆ Աւետիսեան 400, ԼԻՈՆՔ Գույումասեան 200, ԹԱՐԱՐՄ Միւրայեան 750, Եմէնիեան 500, ՍԱԼԻՆՔ Տատարեան 400, ՎԱԼԵՆԻՆԻ Լուսինեան 750, Տահիեան 1000, Գործիչ 500, Դաւիթեան 750, ԼԻՈՆՔ Գործիչ 2000 Փրանք:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒ Նախարարը, կը բեմադրուի թեմաթ Գալիպոլի, կը ներկայացնէ շաբթաթմբոյ նիւթերի:

ԱՆՁԱՓԱՆԱՍԸ

8 Յուլիս, կիրակի ժամը 15ին, Միւսիլալիթի ընդարձակ տրանի մէջ Մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ե. Լաթիֆեանի, Բ. Սեւեանի, Օր. Ա. Միմանեանի, Պ. Պ. Մ. Մաւատեանի, Զ. Լաթիֆեանի, Վ. Պապատարեանի, Ս. Պապատարեանի, Օ. Սամադի: Տոմերը պահպանելու համար դիմել՝ Հրանտ Սամեւի 51 rue Mr. le Prince, Թոթո Զեպիւս 23 Bld. Bonne Nouvelle: Տեղերու գիները 100, 75, 60, 40 եւ 25 Փրանք:

AIX LES BAINS-ՄԷԶ

Հայկ. ընտիր ճաշեր ուտելու համար այցելեցէ՛ք Plaisir au Mont Revard, ուր պիտի գտնէք արեւելեան եւ եւրոպական համեմատելի կերակուրներ եւ անթերի սպասարկութիւն:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13*

ՄԵՐ ԽՕՄԲԸ

ԱՂԹԻ ԶԱԽ...

Բովանդակ աշխարհ անհամբեր կը սպասէ Մեծն Էրեւանի իր երևալի. ընտրութեանց արդիւնքն էր, որ պիտի ծանուցուին Յուլիս 26ին:

Արդարեւ, այս անգամ բացառիկ իմաստ ունին այս ընտրութիւնները: Գրեթէ տասը տարեէ ի վեր, խառն դահլիճ մը, ազգ. կառավարութիւն մըն էր որ կը վարէր բրիտանական կայսրութիւնը: Անոր մէջ տիրաբար կ'իշխէին երեք հոսանքներ, պահպանողական, աշխատաւորական եւ ազատական: Կային անկուսակցականներ ալ, բայց իրականին մէջ իշխանութիւնը կը գտնուէր կազմակերպուած հոսանքներուն ձեռքը:

Աղբ. կառավարութիւնը իր ամենէն վճռական շրջանը բոլորեց Զէյթունի մահէն վերջը, երբ վարչապետ ընտրուեցաւ Պ. Զըրէլի:

Բառին բուն իմաստով զգաւորաբար դահլիճ մըն էր որ կը դորձէր, ամէն բան ստորադասելով պատերազմի պահանջներուն: Ճնշաբ պատերազմը չափէր, յետոյ կը մտածենք ուրիշ հոգեբու եւ ծրագրերու մասին:

Ս. երկիրը ամբողջովին, իր բոլոր ուժերով, բարոյական թէ նիւթական - տնտեսական անընդունալ արդիւնքներով նուիրուեցաւ այդ ճիղին:

Երբեք չայլուի ճակատագրական փորձը մը երկրորդական չէր պատմական Ալիւիներ: Իսկապէս զոյգութեան պայքար մըն էր որ կը մղէր, դէմ դէմաց՝ երկուք ատենէ ի վեր պատերազմուած «Հայ-թուրք» մը դըրգաղէն անակնկալներուն:

Երան պահէր ուր հպարտ Անգլիան նոյնիսկ Փրանսայի հետ մէկ աղջ, մէկ պետութիւն կազմուելու ծրագրերն ուրոճաց (1940): Փարիզը անձնա - տուր եղած էր արդէն, բայց Ալիւի չլուսնապատեցաւ, եւ դերագոյն ճիղ մը փորձելով ինքն իր վրայ, լեզու գտաւ Մոսկուայի հետ. ապա իր կըրոնակն ունեցաւ Մ. Նահանգները:

Մէկըն դրուած էին կուսակցական տեսակէտներն ու ծրագրերն, զաղաքական մրցակցութիւններն եւ նախապաշարութիւնները: Նախ կայսրութիւնը փրկենք:

Հայրեն իրենց հիմնական նպատակին հասած - խորտակում Գերմանիայ - ձայնի բարձրացում, սահմանադրութեան պահանջներ իրենցիցով:

Զըրէլի կ'ուզէր որ դորձակցութիւնը շարունակուի մինչեւ ձմեռին ջախջախումը: Բայց աշխատաւորականները ըմբոստացան այս անգամ, պահանջեցին անմիջական ընտրութիւն:

Հետեւեալը եղաւ կազմալուծում ազգ. մի - ազգայնականութիւն: Վարչապետ դահլիճը վերակազմեց իր հաւատարմիներով, երեսփ. ժողովը լուծուեցաւ, եւ սկսաւ ընտրական պայքարը, անօրինակ ստատիսթներ:

Զըրէլի ինքն անգամ դարձաւ ամենօրեայ հոնտոր, չըմանէ չըման վաղելով, աւելի քան 50 ձառեր խօսելով: Կրակոտ, յարձակողական, յամայն կըրտ: Այն աստիճան որ, ծանր միջադէպի ծագեցան: Կծու նամակներ եւ խօսքեր փոխանակուեցան վարչապետին եւ ընկերակցական վարչիչներուն: Իր երէկուան պաշտօնակիցներուն մէջ: Այս վերջինները կեղծիք եւ նեղութիւն կը վերադրէին Զըրէլի, որ իր կարգին աղի - լեղի սլաքներ կ'արձակէր, երեսփ. տալով իւրաքանչիւր նախարարի թերութիւնը:

Իսկ ամենէն կարեւորը՝ վարչապետը տեսակ մը աւաղանդ էր որ կը հնչեցնէր, իր ամբողջ մաղձը թափելով ընկերակցութեան դէմ: «Եթէ անոնք յաղթեն, կործանած ենք»: Իր յարձակումներուն մէջ այնքան յուսով գնաց որ, աղբարարեց թէ ընկերակցական կառավարութիւն մը ի վերջոյ պիտի յաղթէ բռնութեան, դիկտատուրայի, պիտի հարկադրուի Վէյմարիօսնի ստեղծել իր գոյութիւնը պահպանելու համար եւն:

Միւսները, ի հարկէ, չանճիւղեցան: Եւ Յուլիս 5ին ընտրութիւնները կատարուեցան այս խառնաձայն մթնոլորտին մէջ:

Ուրեմն կը մտայ սպասել արդիւնքին: Ինչպէս միտ, այս անգամ ալ, եթէ նոյնիսկ յաղթեն, ընկերակցականները զժողովը թէ կարենան արժատական փոփոխութիւններ կատարել արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Այնու ձայն իրար կը լրացնեն, երբ հարցը կը վերաբերի բրիտանական կայսրութեան փառելին ու լահերուն:

Հիմնական տարբերութիւնը կապ ունի ներքին, ընկերային եւ տնտեսական բարենորոգումներու հետ, որ տարիներէ ի վեր կը ցնցեն երկիրը:

ԱՌՔՆԻՔԻ ՔՍՏՄՆԵԼԻ ՈՃԻՐԸ

ԽՍՀ — Ինչպէս գրած էիք առջի օր, Աթէնի մէջ հազիւանգիտ կատարուած է չորս նախաձեռնում: Խմբագիր, նախագահութեամբ առաջնորդ Մարկոսեան արք. ի եւ մասնակցութեամբ հայ եւ յոյն զարմաթեան մը: Այս առթիւ դարձանականներ խօսած են առաջնորդը, երկու յոյն իշխանութիւն, ուրիշ երկու յոյն քաղաքական, ազգ. վարչապետն նախագահը եւն:

Թէիւ շատ ուշ, բայց անխառնելի կը գտնեմք արձանագրել գործուած գարշիլի ոմիրին համա - ոտ պատմութիւնը:

Այս քրքրալարի ոմիրը այնքան խառն է իր կանխամտաւորութեան եւ գաղափարները որ, առայժմ կը յետաձգեմք որ եւ խորհրդածութիւն: Կուգա՞յ ժամանակը եւ կը խօսինք:

Խոր ցաւով եւ ցատուով կուզանք ծանուցանել վարչապ. եւ քաղաքի ոմիր մը, որ գործուած է յունահայ դադուի մէջ, Աթէնք:

1944 Դեկտեմբեր 11ին, երեկոյան ժամը 8ին, Հինգ հոգի «Էլլաքս» մարդոցմէն — երեք՝ Յոյն, իսկ երկուք՝ Հայ — կուզան Յունաստանի մեր ականաւոր, բազմաշխատ եւ հայութեան դրեթէ բոլոր խաւերին կողմէ յարուած եւ սիրուած ընկերոջ՝ Միհրան Փափազեանի (Պարտիզան) ընտանքները եւ զինք, իր կինը՝ Տիկին Արշալույս Փափազեան (Յունահայ կարմիր թռչնի առնա - պետուհի) եւ իրենց բազմաշխուհ դուստր՝ 22-ամեայ Սերգոյն իրը թէ պարզ հարցաքննութեան մը համար կ'առաջարկեն «Էլլաքս» պահանջները: Ըստ խոստումի՝ Փափազեանները քանի մը ժամէն տուն պիտի վերադառնային, սակայն անոնք կ'երթան եւ այլեւս ետ չեն դար:

Միայն յունահայ 3ին, երբ կեանքը խաղաղած կ'ըլլայ Աթէնի մէջ, փոս մը կը գտնուի (մարա - թաղաքի) Նէտո - Բողոսի թաղին մէջ, Օտոս ֆի - սայի հրապարակի վերջնաւորութեան) եւ այդ փոսին մէջ իրարու վրայ դիպած չորս մեղի եւ զինք - դակահար դիպելով՝ ընկ. Հի Արշալույս Փափազեանի, Միհրան Փափազեանի, Սերգոյն եւ յունահայ անբախտ եւ հայրենապաշտ մտաւորականներէն ուսուցիչ եւ բանաստեղծ 40ամեայ Մանուկ Մա - նուկեանի:

Այս դադուի եւ դադանային ոմիրը յանձնելով հայ ժողովուրդի ուշադրութեան՝ մեր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնենք անմիջ. եւ յա - ղէս անմիջական յանձնարարներու հարապատե - լուն եւ մեր բոլոր սղակի ընկերներուն:

Հ. Յ. Դ. ԵՂԻՊՏՈՍԻ ԿԵԴԻ. ԿՈՄԻՏԵ

Ուրիշ անցմամբ անցմաքիւններ — Ստոյգ աղբերի կը տեղեկանանք որ, երբ գործերը իշարի պահանջները կը տարուին (Ֆիքս), Թեմին Առաջ - նորդը, Թաղականութիւնը եւ բազմաթիւ ծանօթ ազգայնիներ հոս - հոն կը դիմեն ձեռքալուծածները ազատելու համար, բայց ի դուր. բոլոր ճի - դերն ու դիմումները կ'անցնին ապարդիւն:

Յունուար 3ին չորս նահատակներուն դիակները դադուելով՝ իշխանութեանց կարողութեան թշուառութեան դիպանութիւնը կը կատարուի, եւ Յունուար 5ին Պարսպարի գերեզմանատան մէջ կը կատարուի չորս նահատակներուն թաղումը՝ հարազատներու, բարեկամներու եւ ընկերներու սուգին ու արցունքներուն մէջ:

Ֆիքսի շրջանի հայունուն «Էլլաքս»ները մեծ դեր ունեցած են այս անորակելի ոմիրին մէջ:

Կը տեղեկանանք թէ, քացի այս գործերէն, վեց Հայեր ալ պատանդ տարուած են՝ երեքը Դաշնակցական եւ երեքը Ռամկավար:

Արթուրի Գալիպոլիսի (Բարեգործականի) տեսնուելով մետաքսեղէնի դորձարան թալան - ուած եւ հրկիզուած է: (Յուսարիք, 5 Փետր.)

ՊԵՐՆԸՐՏ ԾՕ, անգլիացի հռչակաւոր թատերադր. - դրադէտ, նամակ մը ուղղելով համայն - նախար կուսակցութեան, կը յայտնէ թէ պատու - է իրեն համայնալար թեկնածու ներկայա - նալու Պրոմիկիմի մէջ: Ինչպէս իր գրական ստեղծագործութեան մէջ, այս նամակով ալ Պրոմիկիմի Սուր հեղեմութեան մը կը սահեցնէ: «Ահիւրեւ անմտութիւն է Զըրէլի ըսածը՝ ձեր ծրագիր - ներու մասին, մանաւանդ երբ կը բողբէ մեր «Երկուրեք» դէմ, ինք որ ամէն օր 12 միլիոն ոսկի ծախսեց լրան հինգ տարի, ամենէն սարսա - փելի բռնութեան համար դու տեսած ըլլայ մարդ - կութիւնը»:

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

ՊՈԼՍԵՆ ԿԸ ԾՇԻՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Պալսեն կը հեռագրեն փրանսական գործակա - լութեան, Յուլիս 4 քուակամով: — Խորհրդային կառավարութիւնը Թուրքիոյ մասին ուրիշ պահանջներ չէ քացի անոնցմէ որ կը վերաբերին Կովկասի սահմանադրութիւնը սրբապետութեան եւ Նեղուցներու ապահովութեան հրաշխիքներուն: Երբ թրքական կառավարութիւնը դիմումներ կատարեց Մոսկուա, բարեկամութեան նոր դաշնա - դիր մը կ'ընթելու համար, Պ. Մոլոթով նպաստա - տուր ընդունելութեան բըւ, բայց դիմելով տուալ քէ խորհրդային կառավարութիւնը նախընտաղ կ'ու - զէ ետ տուամալ Կարիս եւ Ներսիսեանի նախագահները եւ երաշխիքներ ունեցալ նեղուցներու ապահովու - րեան համար:

Հակառակ կարգ մը լրագրական տեղեկու - թեանց, ուրիշ որ եւ է խղիւր չէ յարուցում: Մասնաւորապէս անձիւր է թէ Պ. Մոլոթով պահանջներ է թրքական կառավարութեան ներքին բարենորոգումներու ձեռնարկելու համար չհետաքրք - րուի Պալսենի կացութեամբ, եւ կամ քէ - լրագրած է անոր հոգային հատուցումներ ստանալ ուրիշ շրջաններու մէջ:

Մանուկաւորութեան խնդիրը

ՄԼԿ ԹԵ ԵՐԿՈՒԻ ԺՈՂՈՎ

Սահմանադրութեան խնդիրը լրջօրէն կը դրա - դեցնէ Փարիզի զաղաքական շրջանակները եւ մա - մուրը: Զոր. տը 401 այսօր, շաբաթ, նախարարա - կան խորհուրդին պիտի ներկայացնեն իր ծրագիրը: Կարգ մը թերթերը դրած էին թէ զօրավարը որո - չած է պահել նախկին կառուուածքը, 1875ի սահ - մանաւորութեամբ, սակայն որոշ բարեփոխումներ թելադրելով: Ուրիշները սխալ կը գտնեն այս են - թադրութիւնը եւ կը սպասեն զօրավարին յայտա - բարութեան:

Իր վերջնական ծրագիրը նախարարական խոր - հուրդին ներկայացնելէ վերջ, զոր. տը 401 կարե - տուր ճաւ մը պիտի խօսի Յուլիս 14ին կամ 15ին, պարզելով իր բոլոր տեսակէտները: Մինչ այս մինչ այս, զաղաքական հոսանքները կը շարունա - կեն իրենց պայքարը, ազդելու համար հանրային կարծիքին վրայ: Կազմութիւնը այնքան փափուկ է որ, նոյնիսկ զորք տարածուեցաւ թէ ընկերակ - րական նախարարները պիտի հրամարին: Համայ - նավար կուսակցութիւնը 1875ի սահմանադրու - թեան դէմ ըլլալով հանդերձ, աւելի քան երեք անհրաժեշտ կը գտնէ միութիւնը, ուստի եւ միա - սակար՝ որ եւ է նախարարական տաղանալ, ներ - կայ պարագայներուն մէջ:

Ամէն պարագայի մէջ, կուսակցութիւնները եւ հանրային կարծիքը դառնաւ հոսանքներու բաժնուած են, սահմանադրութեան հարցին առ - թիւ: Զափաւորները, դուրին ըլլալով արմատա - կան - ընկերակցական կուսակցութեան, ալ հան - րապետականները եւսայն, ինչպէս եւ զոր. տը 401, կը նախադրեն ընտրել երկու ժողովներ, երեքու - խանական եւ ծերակայ: Աստիճ. ազգ. ժողով դու - մարելով պիտի բարեփոխեն սահմանադրութիւնը: Զախերը, ընկերակցական, համայնալար եւ Դիմադրական ձախար - դառնալու հոսանքներ, կ'ուզեն ամէն կայ խղիւր Գ. հանրապետութեան հետ, հակառակ են երկու ժողովներու դրութեան, եւ կ'առաջարկեն ընտրել միակ Մահմանալիք Ժո - դով մը, որ միւսներին ատեն ունենայ օրէնսդիր ճանդեղներ: Այս ժողովը պիտի մշակէ բոլորովին նոր սահմանադրութիւն մը, մէկըն զինելով Հին - ցած մաշած աւանդութիւնները: Այս ծրագրով ինքնին կը վերնալ Մեքալիստը, որ կը համարուի պահպանողական եւ ճշտիւր բոյն մը:

Սկսան խնդիր գերման անհրաւորութեան

Գերմանիոյ ճարտարագործական մեծ հաստա - տութիւնները տեղափոխելու կամ քանդելու ձեռ - նարկեց Մ. Նահանգներու դիմադրական իշխանու - թիւնը, իր գրաւած շրջաններուն մէջ: Առաջին հարուածը պիտի կընէ I. G. Farbenindustrie, որ նա - խապէս աշխարհի ջիմիական եւ մետաղագործա - կան ամենամեծ հաստատութիւնն էր եւ որուն կեդրոնը կը գտնուէր Ֆրանքֆուրթի մէջ (Մայնի վրայ): Զինարարական իշխանութիւնը պատմական հրամանագիր մը հրատարակեց, որ կը բաղդարէ չորս կէտերէ եւ ամերիկեան դրաման կ'ենթարկէ հաստատութիւնը իր 24 մասնաճիւղերով, կալ - ուածներով եւ շարժուն թէ անշարժ ստացուածք - ներով: Այս կարողութեան նպատակն է թոյլ չտալ որ Գերմանիա «կարենայ նորէն խանգարել աշխարհի խաղաղութիւնը»:

Հաստատութեան այն ստացուածքները, նիւ - թերը եւ մեքանիկները որ կ'ընեն տեղափոխուել, պիտի յանձնուին աւերակ երկիրներու, որպէսզի օգնեն անոնց վերաշինութեան: Ինչ որ կարելի չէ

Թատրոն — 80՝ Երբաւ

Ազգ. ծակատի Թատրոնումը եղանակի փակումը կատարեց անցեալ կիրակի, 1 Յուլիս, Սայա Երբի մէջ: Թատրոնումը այս անգամ որոշ ճիշդ թիւով էր, այս վերջին ներկայացումը Յնրկայանայի դարձեալ համար:

Նախ մեծ յառաջդիմութիւն մը — դերերը մեծ մասով սորված էին: Երկրորդ բեմադրու - թեան մը զոյուրիւնը զգալի էր: Իսկ երրորդ՝ դե - րասանները ընդհանրապէս զովեւստի արժանի էին:

Ընթերցողներուն մեծ մասին ծանօթ է Մէն - քէի վիշէի դերին նիւթը: Այդ, պատմութիւնն է Հոռոմի առաջին քրիստոնեաներուն, Ներոնի ժա - մանակ: Մարկոս Վենետիկում հեթանոսը կը սերա - ւարի քրիստոնեայ աղջկան մը՝ Լիկիանի: Վեց ա - րարի մէջ խոստացուած է Մէնքիւնի վէպը: Հին կը պատմուի թէ ինչպէս Չինիկոս կը սիրահարուի Լի - կիային, ինչպէս առեւանգել կուտայ զայն, սակայն քրիստոնեաները կ'ազատեն Լիկիան...: Վենե - կիոսն Քրիստի Քրիստիանի օգնութեամբ կը դառն - անոնց թագաւորը, սակայն վերացած անոնց վար - դապետութեան մեծութեամբ, քրիստոնեայ կը ձեռնադրուի, արժանաւարով Լիկիային, որուն ան - տարբեր չէր արդէն...: Ներոն այլապէս է Հոռոմը եւ ժողովուրդին բարեկութեան վախճանով կը լռէ Քրիստիանի յորդորը եւ կը մասնանշէ քրիստո - նեաները իբրեւ հեղինակ Հոռոմ կործանողներ: Իր հրամանով Հոռովմայեցի ժողովուրդին առջեւ ա -

նոնք կեր կը դառնան դազակներու, միայն Լիկիան կ'ազատի չնորհիւ իր հաւատարմ ծառայ Ուրուս - ոսի ահեղ ուժին: Ոչինչ կրնայ այլեւս արդիւի վենետիկի եւ Լիկիայի երջանկութիւնը: Տխուր յիշատակ մը պիտի տանին միայն իրենց հետ, մա - ճ է իրենց սրերէն բարեկամ եւ պաշտպան Պետրո - նիոսին որ զուգակնելով Ներոնի կողմէ զալել մա - ւալճելու, ինքզինքը կը սպաննէ երակը բանալով:

Ահաւասիկ Թատրոնի աղ մը թէն. հինցած, որ սակայն զուրկ չէ մեծութենէ: Մասնաւորապէս երկու տեսարաններ յուշէ ինքն ինքն հուճկու ար - տալարութեամբ: Յուսկին էր որ առաջինը՝ ուր Ներոն, Թագուհին, Պետրոնիոս, Քրիստիան եւ Վենետիկում պատշաճաբէն հանդիսատես կ'ըլլան

տեղափոխել եւ կրնայ ծառայել դէնքի, ռազմա - նիւթի, թունաւոր կազի, պայթուցիկներու եւն. շինութեան, պիտի գտնուի: Նախկին տէրերը եւ վարիչները սեփականութեան իրաւունք պիտի շու - նենան այն հաստատութեանց վրայ որ ոչ կը տե - ղափոխուին, ոչ ալ կը զանդուին, կամ պիտի ու - նենան շատ սահմանափակ իրաւունքներ: Արդէն իսկ Նշանաւորուած է ամերիկացի զօրավար մը, որ պիտի վարէ այս վիթխարի հաստատութիւնը, հա - մաճայն իր հայեցողութեան: Հաստատութիւնը նոյն կարգադրութեանց պիտի ենթարկուի անդ - լիական գրաւման շրջանին մէջ:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՊԱՆՈՎ

ԶԸՐԶԻՆ ԹՐԱՆՍԻՍ ՊԻՏԻ ԳԱՅ արձակուրդով, հանգստանալու համար ընտրական պայքարի յու - ճութեաններէն: Արձակուրդը պիտի անցընէ Պա - յոն, Սպանիոյ սահմանադրութիւնի մօտ, ուր արտա - կարգմիջոցներ ձեռք առնուած են ապահովութեան համար: Գր կարծուի թէ Անգլիոյ վարչապետը պիտի օգտուի այս պրոյեկտին, քննելու համար անգլիո-ֆրանսական յարաբերութեանց խնդիրը, որ փափուկ հանգամանք մը ստացած է, Սուրբա - Լիբանանի Հանրային ասթիւն:

ԱՄՈՒՆԻՆ ՏԱԳՆԱԳԸ Հրատարակ հանգամանք րոտացած է: Արտադրութեանց նախարարը խոստ - վարեցաւ թէ բացը 310.000 թոնով անցած է Մա - յիսին: Այս բացին հետեւեալով, չարք մը զոր - ծարաններ պիտի փակուին երեք շաբաթ: Նախա - բարը ազդարարեց թէ պէտք է յոյս դնել Մարի եւ Իռլանդի անխափան երեսնամեայ արտադրութեան վրայ: Գր միայ աւելցնել հանգադրողներուն թիւը եւ 25 առ - հարիւր մը արտադրութեան: Կազմ սպրտումն ալ պիտի կրճատուի, իսկ երկաթուղիներու դիները պիտի չաւերանան առ այժմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՌԻՍՈՐՏԻՆԵՐԻ ցոյց մը կատա - րեցին Փարիզի պողոտաներուն մէջ, յետոյ դադրե - կանական նախարարին, պատասխան խնդրե - լով իրենց պահանջներուն համար: Եթէ զոհացում չտանան, հաւանական է որ կարճ դրժմադու մը հռչակուի Փարիզի զարգացողներուն մէջ:

ԳԱՄԱՍԻՆԻՆ կը հեռագրեն թէ Սան Ժիւստ - չիսիոյի ռուբրիկան պատմութիւններէն Լոնտոն - հանդիպելով, պիտի մնայ 15 օր, խորհրդակցելու համար անգլ. կառավարութեան հետ:

ՅՈՒՆԱՆԻՆԻ արտաքին նախարարը յայտա - րարեց թէ Մակեդոնիոյ 1.750.000 յոյն ընակչու - թեան մէջ կ'ընդգրկուած իրենները միայն 39.000 հոգի են: Յունաստան կը պահանջէ կործան - վարուն (Ալպանիա) դէպք առկայ եղած երկրամասը, եղծականի կողմնակը եւ բարեփոխում հիւսիսային սահմանադրութիւն (Պուլկարիա):

ՎԻԵՆԱՆԻ ԱՆ չորս շրջաններու բաժնուեցաւ: Անգլիացիները պիտի դրաւեն մայրաքաղաքին հա -

քրիստոնեաներու ողբակէզին, ուր Պետրոնիոս կը նկարագրէ խնդարած Վենետիկ, պայքարը զաղանին եւ Լիկիայի պաշտպան Ուրուսոսի միջեւ, չորուեցաւ պէտք եղածին պէս եւ աւելի ծիծաղ առթեց ծան յուշում: Սակայն երկրորդ տեսարանի ուր Պետրոնիոս (Շահալիսթանի) երակը քաղ կ'ըն - դունի Ներոնը եւ յետոյ կը շիջի իր սիրելիներու գրկին մէջ, որոնք ծաղիկներ կը թափեն իր վրայ, իրական թատրոն էր, եւ կրցաւ անոր պատրանքը տալ մեղի:

Երկու իսաք դերակատարներու մասին: Ո - ռոմն տալ առաջին տեղը — Դիուար է որոշել: Սկսինք յայտագրին կարգով: Տէրվիշեան լաւ էր, լաւ էր մանաւանդ այն պատճառով որ իր փէլը - ռինչին հետ շատ չէր խաղար: Գմբէթեան շատ յաջող էր Քրիստիանի դերին մէջ, պէտք է լաւ միայն որ սիրողը քիչ մը շատ «երապաշտ» հադ - ուած էր: Գէշ ունակութիւն մըն ալ — Պ. Գմբէթ - եան երբեմն աւելի հետամուտ է ունիկղիւնները խնդացնելու կամ զոհացնելու, քան ճշգրտորէն իր դերին պահանջած մորթը հաղցելու: Պ. Տ. Նշանեան - կատարեալ եւ ահեղ Ուրուսոս եւս զած էր: Գալով մեր Ալթուեանին (Ներոն) ինչպէս քաճ եւ ուրիշ տանն, մեծ դերակատար մը ապագան ունի, սակայն թող քիչ մը ինքզինքը զգայ, ամէն բան չափով...: Զուսպ եւ յուզիչ էր Տիկին Ս. Նշանեան Պետրո - նիոսի դերուհի Ենիկիլի դերով, իսկ Օր. Էթեր - յան արձանալ ինքզինքը դերակատարեց: Ահաւասիկ դերակատարուհի մը որ ապագայ կը խոստանայ: Գրեթէ միայն է որ իսկապէս հոգիով եւ արտով իր դերին մէջ կը մտնէ: Մէկ բան, կարելի չէ՞ զինքը քիչ մը աւելի լաւ զարգարէ: Երկրորդական դե - բերու մէջ քաղաքեման արժանի էին Պ. Գ. Վա - հան, Միւրեան եւ Պարիկեան:

Եղանակի փակման առթիւ Պ. Նշանեան քանի մը իսաք ըրաւ, չնորհակալութիւն յայտնելով բո - լորին, ինչպէս նաեւ փարիզացի թերթերուն ո - ռոնք իրենց սիւնակները արմատադիպելու աղօ - թարոններն եւ խոստացաւ թէ պիտի ջանան աւելի լաւ ընել յարգը: Կողմակից: Գնահատելով այս դիւարին ձեռնարկը, աչք զոգնեց անխոստարի թերթիւններուն վրայ, քանի որ ինք իսկ կ'ըն - դունի քանոնը: Ուրեմն յարաւերութիւն եւ յա - ջողութիւն:

ՄՈՒՇԵՂ

բաւային մասը, Ամերիկացիները՝ Հիւսիսային-ա - րեւմտեան մասը, Ռուսները՝ արեւելեան շրջանը եւ Դանիները երկու ամբերը եւն...:

ԱՌԵՏԻՄ ՄԻՍՍՈՒՆԵՐՈՒՆ — Թերթերը կը զրկեն թէ «հաւանական է» որ կա'մ ամիսը չորս ան - զամ ծիսախոտ եւ զլանիլ ըստման, փորձանակ ե - րեք, եւ կամ կ'իւնիստու ալ ամսական բաժնի մը սահմանուի: Ո՞վ կրնայ լուծել այս հանելուկը...:

ՄԱՊԱՆԻՆՆ Կառավարութիւնը կարգ մը փոփո - խութիւններ պիտի կատարէ դահլիճին մէջ եւ պի - տի բարեփոխէ վարչական կարգաւարքը, Մ. Նա - հմեզները, ճիշտիւն վրայ: Արդարեւ, ամերիկ - եան Տերապիստի ներկայացուած է բանաձեւ մը, որ կը պահանջէ խղի դիւանադիտական յարաբե - րութիւնները Սպանիոյ հետ:

ԳԱՂՏԻՆ ԹԻՌՈՒՆԻՎ մը հանուած է անծանո - թի մը կողմէ որ ընդմասպէս կը պաշտպանէ մաս - լալ Փէթիւնը եւ Ժան Մ'Երքի հետ կը բաղդատէ զայն: (Սիթէ - Մառն):

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ ԿԶԶԻՆԵՐԸ մարդոլովին Ամերի - կացիներուն ձեռք անցան: Թողիւ եւ Եւրոհա - մա անխնայ ռաբակոնեցան, առիթ օր:

ԱԹԻՆԻՔԻՆ կը հեռագրեն թէ միապետական դաւադրութիւն մը կը պատրաստուի Յունաստա - նի մէջ:

ՄԱՌԵՇԱՆ ԿԵՐՈՐԻՆԿԻ յուշատետրը դառնուած ըլլալով, թերթերը սկսած են հատուածներ հրա - տարակի: Ճիշդապէս Սուազո ալ Կոմս Զիա - նոյի յուշերը կը հրատարակէ շոնգրեց մանր - մասնութիւններով:

ԼԵՆԻՆՍԿԻՆ ԼՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պաշ - տօնապէս ճանչցուեցաւ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ կողմէ, որոնք խոստում առած են թէ ա - զատ ընտրութիւններ պիտի կատարուին, վերջնա - պէս իմաստաւ համար ազգին կամը: Այս ճանա - չումով, ինքնին կը զարդի Լոնտոնի լեհական կա - ռավարութիւնը, որուն նախկին վարչապետը այժմ փոխ - վարչապետ է նոր դահլիճին մէջ:

ԳԱՂՏԻՆ ԿԱՂԱՎԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ վեր - սկսած են գործել Գերմանիոյ անդրիսական եւ ամե - րիկեան շրջաններուն մէջ, համաժող պաշտօնա - կան տեղեկութեանց: Դիւլիսները երկաթեայ ցան - ցեր եւ ձողեր կը ձգուին ճամբաներու վրայ, կառ - քերու երկրեկը խաղաղութիւն համար: Կամուրջ - ներ ալ թանդուած են — Սարպուրեի մէջ Ամերի - կացիները դիւնուրական առեւտրէն իր յանձնեցին վից փրանսացիներ որոնք մարտաստուած են թէ զաղաքական դաւադրութիւններ կը սարքէին: Անց - եալ շաբթու ուրիշ փրանսացի մը տասը տարի բանտարկութեան եւ ծանր տուգանքի մը դատա - պարտուեցաւ, նոյն ամբաստանութեամբ:

ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՐԱՐԵՐՄԸ, Pa - ris Post, կը հրատարակուի Փարիզի մէջ, Յուլիս 5-ին ի վեր, իբրեւ եւրոպական տպագրութիւն՝ Եւր - օպերա:

Ա. Անարոնեանի համար

Ընկեր Ա. Անարոնեանի Երեւանի Ժոնտիւն Երեւանումը, որ միւլեոյն տունն կը զբաղէր Հիւսիսային խնամատարութեամբ, շատոնց կազմա - լուծուած է: Յանձնախումբին անդամներէն մե - ուած են Լուսն Բալայեան, Պրոֆ. Ալոնց, Ա. Պա - տիսեան, Ա. Հանրմեան եւ Վահան Պարսաւանեան:

Այս պարագան եւ Հիւսիսային վիճակին ծանրա - ցումը նկատի առնելով, բարեկամներու եւ Տիկին Անարոնեանի հետ խորհրդակցարար կազմուած է նոր յանձնախումբ մը, հետեւեալ անդամներով, — Ա. Վաչեանց, Ե. Միսաքեան, Հր. Սամբէլ, Հրանդ Բալայեան, Եր. Երանցեան, Եր. Սարգսեան եւ Յովիկ Եղիարարեան:

Եանձնախումբը պիտի զբաղի ոչ միայն տա - րարախո գրադէտին խնամատարութեամբ, այլեւ փոնտին ընտիւթեամբ որ բաւական կ'ընտոյ վի - ճակ մը ստացած է: Նախկին յանձնախումբին դանձապահ անդամներէն երեք, Բալայեան, Պա - տիսեան եւ Պարսաւանեան մեծած ըլլալով, հարկ է միջոցներ գտնել, զանձեւու համար անոնց անու - նով դրամատուն ձգուած դումարը: Եանձնախում - բին անդամները կրցած են որոշ ստուգումներ կա - տարիլ քարտուղար Ա. Հանրմեանի ձգած թուղ - թերուն վրայ: Բայց անհրաժեշտ է տեղեկանալ նաեւ ողբալեալ Պ. Վ. Պարսաւանեանի կարգա - ղերութեանց: Գործ մը որ ժամանակի կը կարօտի: Նոր Եանձնախումբը ձեռնարկած է թիթեւ - ցներու հիւսնային նիւթերի հողերը, մասնաւոր ուր տիկինն ալ տկարացած է եւ իր կարգին խնամ - քի կը կարօտի: Կապոյտ թաշի պարուրութիւնը ան - հրաժեշտ արկայնութիւն ընծայած է արդէն: Մարտէլի մէջ ալ մարմին մը պիտի կազմուի, որ - պէտքի կարենայ օրը օրին հետեւել կապուութեան:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Յուլիս 22 — 30

ՓԱՐԻԶԻՆ՝ Գալֆեան 1000, Տիկին Պետրո - ւեան 200, Ուլաքեան, Նշանեան, Տիկին Նշանեան 750ական, իՍՍԻ՝ Միսաքեան 400, ՏԵՍԻՆ՝ Գործ. 4611, ՏԵՍԻՆ՝ Յաւայի բարեկամներէ 9853, ՎԻԵՆ՝ Գալպեան 750, ՊԻՄԵՔՈՒՐ՝ Արքայական 200, ՌԻՎԵՆ՝ Մ. Գալպեան 750, ԵՎԻ՝ Թիթեւեան 500, ԼԻՈՆԵՆ՝ Այտուեան 200, Գապարեան Գ. 400, ԱՎԵՐՈՒՐ՝ Բէշաքարեան 300, ՇԱՎԱՆՈՂ՝ Պաշտեան 750, ԳՈՍՏԱՆԻՔՈՒՐ՝ Օհանէսեան 750, ՊՈՒՐԻՆ՝ Օվիկեան 500, ԲԻՐԻՔՈ՝ Մոյսէսեան 200, ՍԷՆ՝ ՄԱՐԻՐԻՏԷՆ՝ Բէշեանեան, Տիկինեան 200ա - կան, ԳԱՂԱՍՄ՝ Թաթարեան 200, ՊԱՄԵՆԻ՝ Բարեկամեան 400, ՍԷՆ՝ ՌԵՄԻ՝ Նոտարեան 200:

ՀԱՅ ՌԱԶՄԻՎԵՐՈՒՄ ՄՈՒՇԵՐԸ Շափիլ - մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորի շնորհակա - լութիւնը կը յայտնէ բոլոր այն հայրենակիցնե - րուն որոնք բարոյապէս թէ նիւթապէս իրենց օգ - նութիւնը բերին Յուլիս 27-ի կը կազմակերպած տօնավաճառին:

Այրի Տիկ. Կապի Թ. Զիլիկիերեան (Loumigny, Cal - vados) ԱՏԵՐ եւ Տիկ.Վ. Գալպարեան, կը ծանուցա - նեն, ի զիտութիւն բոլոր ազգականներուն եւ հայ - րենակից բարեկամներուն, թէ Պ. ԹԱՆԻՍՈ ՉԻԼԻՆ - ԿԻՐԵՆԻՆ մասնական տարեբարձին առթիւ, այս երկուշաբթի, 9 Յուլիս, հռչականդիտ պիտի կա - տարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, պատարագէն վերջ:

ՓԱՐԻԶԱՆՆՆ ԴԵՐԱՍԱՆԵՐՈՒՄ ԸՆԿԵՐԱԿ - ՅՈՒԹԻՒՆԸ նախաձեռնութեամբ եւ բեմադրու - թեամբ Խարթի Փափագանի, կը ներկայացնէ Հանրածախք Նիգրաճիի

ՆԱԶԱԿԱՆԱՆ

8 Յուլիս, կիրակի ժամը 15ին, Միւլիսայիլի բնդարձակ սրահի մէջ Մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ե. Լաքիթեանի, Բ. Սիւեանի, Օր. Ս. Միսաքեանի, Պ. Պ. Ս. Մա - տիսեանի, Ե. Լաքիթեանի, Վ. Պալատարեա - նի, Ս. Պալատարեանի, Օ. Սամազի: Տօնակը պաշտօնաւոր համար դիմել Հրանտ Սա - մուլի 51 rue Mr. le Prince, Ժոնթ Ժիլլեան 23 Eld. Bonne Nouvelle: Տեղերու գինը 100, 75, 60, 40 եւ 25 ֆրանք:

ՀԱՅԱԿԱՆ ՄԵԾ ԶԱՇԱՐԱՆ

Տնօրէճիք՝ ԳԼԵՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ 6, Rue Maubeuge, Paris (9), Méro: Cadet et N. D. de Lorette: Հեռաճախ Tru. 85-47

Կը խնդրուի մեր յարգող հայրենակիցներէն - նոյն մը այցելել ճաշարանս, ուր պիտի դռնեն ամէն տեսակ տապակաւոր ուտելիքներ եւ խմե - լիքներ: Ամէն երեկոյ արեւելեան նուազ՝ ժամը 7էն սկսեալ: Գոց է Գ. օրերը:

ՄԵՐ ԽՈՍՊԻՐ

ԼԻՈՒԹԻՒՆԸ ՈՍԿԻՒ Է

Շաբաթներէ ի վեր կը խօսուի Մոսկուայի պահանջներու մասին — Տարտանէլ, Կարս — Արտասան, «սարգազութիւն» պալլանեան սահ — մաններու եւն.:

Աւելի կամ պակաս վաւերական լուրեր եւ զարմանազան զրոյցներ շրջան կ'ընեն թերթէ թերթ: Երբեմն կը հաստատուին, երբեմն կը հերքուին: Երբեմն ալ «կը ճշդուին», ինչպէս երէկուան հետազոտող Պոլշէն, որ կ'ըսէր թէ Ու. Միւս — Թիւրք ճնար կ'ուզէ ետ առնել Կարսի եւ Արտասանի նահանգները եւ երաշխիքներ ստանալ Նեղոսը — ներս ապահովութեան համար»:

Հետազոտող կ'անցնէր թէ Մոսկովի ոչ ներքին բարենորոգումներ թերթերուն թերթերէ, ոչ ալ «զորքած է հողային հատուցումներ ստանալ ուրիշ շրջաններու մէջ»: (Անշուշտ կ'անկարելի է հասկնալ եւ ձեռքի շրջաններուն, որոնք մասին լուրեր հրատարակուեցան վարդ մը թերթերու մէջ):

Դժբախտաբար դժուար է ստուգել վաւերա — կանու ու ենթադրականը՝ այս լուրերուն մէջ: Ու — չեմու ստիպուած ենք արձանագրել ոչ ոք օրին, սպա — սելով պաշտօնական յայտարարութեան մը կամ Երեք Մեծերու ժողովին:

Ոնգիրք այն է որ, այս ժողովին մէջ ալ թող — թաղիներէր դուրս պիտի ձգուին, ինչպէս եղաւ Քէհրանի եւ Եւթիմի մէջ: Եւ մամուլը պիտի հարկադրուի դահանալ պաշտօնական զեկոյցով: Եւ կամ սպասել թանկեղութեանց ելքին:

Միայն մէկ քան որոշ է, որոնք լուրերուն մէջ: Որ եւ է խօսք չի լուրեր թրքահայաստանի մասին — այն ինչ որ կը կոչենք Հայկական Դաւա: Առնելին բացատրած եղանք, — Մոսկուա ետ պահանջելով Կարսն ու Արտասանը, ոչ թէ Հայ — կական Հայրէ է որ կը յարուցանէ, այլ պարզապէս կ'ուզէ վերահաստատել 1914-ի սահմանները:

1919-21-ին խորհրդային իշխանութիւնը տկար էր: Նոր կը կազմաւորուէր, եւ Համաձայնական պետութեանը փոքրակիւնները սանձելու համար, նախընտրեց սիրաշահիլ զէմալական թուրքիւն: Ո՛ր միայն բարեկամացաւ անոր հետ, այլեւ օգնեց բարոյապէս եւ նիւթապէս: Ան չէն ճակատադրա — կան պահուն, հանդուրձալ Չեչ, բնին էր որ կը հե — ուազէր Մ. Բէյմալի, թէ մեր եւ ձեր նպատակնե — րը նոյնն են, — պալլալի աշխարհակալութեան դէմ (զիստարապէս Մեծն Բրիտանիոյ դէմ):

Այս քաղաքականութիւնը դաւն բաժակ մը ե — րած ոչ միայն Մոսկուայի, այլեւ Երեսնին հա — մար, որ կ'ընտելուէր Կարսը, Մարմարուի եւ Նա — իիլեաներ, նոյնիսկ պատմական Անի, դաւանալով բաց դաւա մը, որ եւ է արշաւանքի համար: (Ար — տասանի խնդրել մասնաւորապէս կապ ունի Վրաս — տանի հետ):

Արշ, Ու. Միւսթիւնը հեռագրէ զօրանալով եւ դաւանալով հզոր ուժ մը, մանաւանդ այս պա — տերազմի յաղթանակէն վերջը, այժմ կ'ուզէ ետ առնել ինչ որ ձգած էր ակամայ:

Իսկ Հայկական Հարցը, — չէ՛ կ'ըսէր այդ — հարցն ալ արծարծել, եթէ ոչ լուծել, զանի որ իր ուժի դազաթմալիէտին հասած է այսօր:

Ո՞վ պիտի յաւակնէր պատասխանել այս հարցումին, օրուան այս փամուռն...:

Բանդուներ կ'ըսեն, — սպանեցէք, ժամանա — կը կուգայ, կը կարգադրէ: Իսկ եթէ յարմար չէտան, անոգան է ձեր ապմուլը:

Ուրիշներ, աւելի անհամբեր, կը կարծեն թէ տարրական պարտականութիւն է անընդհատ ար — ծարծել այս ժողովուրդին պահանջները, զարնել ամէն դուռ, որպէսզի չմոռնան մեզ:

Այս մասնագիտութեամբ, յուշագիրներ յանձ — նած են Ման Դաւանիսիոյ խորհրդատուները, որ բոլորովին տարբեր օրակարգ ունեն (Յուշագիր — ներ ոչ միայն Ամերիկային, Հայի, Դաւանի Եւրո — միտիւններն եւ Հայ Աւետարանական Միութեան միջոցաւ, այլեւ Փարիզին):

Տարակոյտ չկալ թէ յուշագիրներ պիտի յանձ — նուին նաեւ թաղապետութեան Համաժողովին, որ պիտի դաւանարու պշնան:

Իսկ մինչեւ այդ՝ քար լուծիլին, քաղաքական եւ դիւանագիտական շրջանակներու, այլ մանա — ւանդ Մոսկուայի մէջ:

Առածը կ'ըսէ թէ լուծիլինը ոսկի է: «Համբե — րէ, պապան (կամ Բեռլին) բան բերէ»: Հաւատարմէ թէ այս անգամ ալ իսկապէս ոս — կի է լուծիլինը:

Իսկ եթէ քարիւղ հոսի, ինչպէս 1914-18-ին... Ե.

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՆԱԼՈՒԹԻՒՆԿԱՆԸ

(ԲԱՆԱԿ)

Հնուց երգ է, բայց նորից է յարկոտան, Արեւիկի արեւորագ արքան ծեր Ունէր երիւկ ակամ խորին արգիներ:

Ու ծագումնք մինչ մայրամուտ ոսկեման Արեւն ինչքան աշխարհ տեսնէր՝ իրենէ եր Ու անյաղք էր եւ բազմապաղք արքան ծեր:

Բայց բարեւր չէր որ ժպտում էր միշտ նրան Աստու ինն, թէ իր ձեռքում նա ունի Հրաշագործ երեւելի թուրն Հալիւնին:

Ու ծագումն էր հայրենիքում ամէն բան, Բարի արքան միշտ սքաւում իր քրոջ Կեանքն հեղաւ էր խաղաղութեան վարդերով:

Սակայն հասաւ եւ օրը խոր ծերութեան, եւ մահամուտ դիւցազունը հասաւնց, Որդիներին ահա իրեն մօտ կանչեց:

— Ով դուք սրեմբ՝ լուս ամրոցի իմ անուան Հաւանեան է ահա խաղաղ օրեան իմ, Ամէն գրչիք եւ ինն մեռած կը տեսնեմ:

Որդիները մտայն մտքի մէջ բնկան, Սակայն խօսեց նորից արքան ծերութեան:

— Բայց ո՞ր մէկդ քոյրներ եւ քուրմ Հալիւնին:

Որդիները նորից մտքի մէջ բնկան, Սակայն արքան նրանց նայեց ժպտալով:

— Ով դուք սրեմբ՝ լուս ամրոցի իմ անուան Հաւանեան է ահա խաղաղ օրեան իմ, Ամէն գրչիք եւ ինն մեռած կը տեսնեմ:

Որդիները անմուն մտքի մէջ բնկան, Ու խորհեցին խորին խոհեր օրն ի բուն, թէ ամէնք ինչն է անուշ աշխարհում:

Եւ օրը գրչիք անմուն մտքի մէջ բնկան, Ելան երէ՛ւ, Երգիք անցած ինչպէս գիտ, Ամէն մէկը մի բան գտած, Եկաւ ետ:

Ու մեծ որդին այսպէս խօսեց խնդամայն, Ելան երէ՛ւ, Երգիք անցած ինչպէս գիտ, Ամէն մէկը մի բան գտած, Եկաւ ետ:

Սիւնակ արդին այսպէս ասաց մեղմամայն — Ով քարի՛ հալը, ներսդ եղիր, թէ տեսմ Մայրն է անուշ ամէնք քոյրներն ու վեմ...:

Փոքրիկ ասաց՝ չկայ արդի անուշ բան՝ Գան հայրենիքն, ո՞վ հայր արքայ իմաստուն Ասանց նրան՝ ինչպէս քուրմն առանց քոյն:

Փոքրիկ քոյրը շարունակեց ծեր արքան, — Ասանց նրան՝ ինչպէս պատեանն առանց սուր: Ասանց նրան՝ ինչպէս քու օտկն առանց քուր:

Եւ համբարեց փափ արքան ծեր արքան, Նրան քոյրեց երեւելի քուրմ Հալիւնին, ինքը մեռաւ ու սուգեց գրչիքն անհունին:

Եւ այժմօրի փափ արքան խաղաղեան, Բազմեց գահին անուշ քուրմ Հալիւնին, Աշխարհ բերեց անուշ զանգեմ անհունին:

Իսկ հայրենիքն անուշ ծագեց անվախեան, Եւ քոնէր քու Հալիւնին քուրմ է շուրմ Եւ քուրմին դալիւն էր դէմն ու դոգում...:

Հնուց երգ է, բայց նորից է յարկոտան՝ Տիւրքերի անուշ եւ դու, հայրենիք, — Ա՛ն սիրտս գոհ, օ, դու՛ սեղան սրբաբան...:

ՅՈՒՆԱՆԻՍ ՇԻՐԱԶ

ՃԱՓՈՆԻՆԵՐԸ ՍԿԱՆ ԱԿԱՐԱՆԻ Հնդկաշինը:

Ամերիկացիները ամերիկոսեցին Գորդան:

Միւլիթիկ կը հետադիւն թէ միապետականե — րը հեռուցեանց կը սասանկանան իրենց պալլաք, մեծ յոյսեր դնելով Անգլիոյ պահպանողականե — րն յաղթանակին վրայ: Գորդան թէ փափարարէն է վեր 238 ժողովրդականներ սպաննուած են, 42 ժողովրդավար թերթերու չէնքերը ջանդուած, 2500 «կապաճեղի» սպաննեց բանակէն՝ ջուրած, 13.000 հայրենասէրներ Աղեքսանդրիա եւ Սուտան աքսորուած են:

ԱՐՁԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՄԻԹԻՒ, վերաշինութեան նա — խարարութիւնը մասնաւոր զեկոյցով մը նորէն կ'ազգարարէ թէ Ատլանտանի, Մանիլ եւ Մի — ճերկարական ծովազերները սկաննելով լեցուն են, հետեւաբար մուշտը պիտի արգիլուի ամբողջ 1945-ի ամարը: Մի փորձէ հոն դրկի ձեր արա — ղը: Երկու ամսուան մէջ 194 մասնուկներ մեռած — քն միայն հինգ հազանգներու մէջ, ականներու վրայ: Եթէ կ'ուզէք գործարհանալ, զաջէք երկրին ներքերը: Եւստով մը ծովազերները նորէն աղաւ պիտի ըլլան: Համբերեցէ՛ք:

ԹՈՒՐԻՒՅԻՑ

ՆՆՈՒՆԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Nouvelles Soviétiques (7 Յուլիս), Փարիզի խոր — հրդային դեսպանատան շաբաթական տեղեկա — տուն, այս խորագրով դրուեցան մը կը մերկա — ցնէ թուրքիոյ խաղերը՝ պատերազմի ընթացքին: Յօդուածագիրը, Վ. Սթամպուլով, զննելով մաս — նաւորապէս թուրք մամուլին արատալալութիւն — ները, ծիծաղելի կը դնէ թուրքիոյ չէզոքութեան ատասպեհները: Ստորեւ կը հրատարակենք այս կարեւոր յօդուածին առաջին մասը:

« Սթամպուլովի առաջ, Պերլինի մէջ էր որ թուրքիան կ'արժեցնէր «չէզոքութեան» արժա — նիւթները: Եթէ Հիթլէր յաղթած ըլլար, կարգ մը թուրք շրջանակներ պիտի փութային հաշակել թէ ան այս յաղթանակը կը պարտէր այդ չէզոք — ութեան: Երբ Գերմանիոյ կացութիւնը յուսահատա — կան դարձաւ, թրքական չէզոքութիւնը պիտակ փոխեց: Այդ չէզոքութիւնը այսուհետեւ մեծ ազ — ղակն էր Դաշնակիցներու յաղթանակին: Գանի մը ամիս առաջ, թրքական մեծ թերթերէն մէկը կը գրէր, տառացի մարտին անցնելու թէ ծիծաղ կը շարժէր — «Եթէ Անգլիա գրկուած ըլլար քրքա — կան քարեկալներէն, Միջերկրականը պիտի կորստէր իրեն համար»: Թուրք լազգրոյ Շաւրը (Հիւսէյն Զահա) աւելի առաջ դնաւ: Զէ՛ որ, դեռ վերջոյ կը հաւատար թէ արեւելեան ճակա — տի եւ Գոլկիսի դեման յարձակողական կարե — ցուցած պիտի ըլլային, եթէ թրքական բարեկա — մութիւնը ճամբան փակած չըլլար...»

Այս բոլորը կարելի էր ընդունիլ իբրեւ վրէ — պած սրամտութիւն: Բայց անճարակ կոտակ մըն է: Ազատամար ժողովուրդները աշխարհը նայալ — կան բռնութեան փրկելին արեան հեղեղներ հոսե — ցնելով: Երբ մարդիկ խելագարուեցան իրենց կը փորձեն այս ահաւոր տոմարն դիմաց, մի — այն փորին զայլով իր պատմաւորն: Զի՛ր է որ թրքական «չէզոքութիւնը» դէր որ կատարեց այս պատերազմին մէջ, բայց այնպիսի դէր մը որուն վրայ Հիւսիսային պատմաւոր շուրին Դաշնակիցները:

Պատերազմի նախօրեակին, թուրք Մարն — սայի եւ Անգլիոյ հետ կնքեց զինակցութիւն մը որ իրեն կը պարտադրէր զինուորական ճշգրիտ յանձ — նաւորութեանը, զինակցութիւն մը որ «անշահա — խնդիր» չէր: Թուրքիա կանխաւ պահանջած եւ ստացած էր Արկաւանդի թուրք հիթլերական արշաւանքին մօտեման պահուն, սպարանեան թե — րակողիին մէջ, երբ-դաշնակցի պիտի կրնար իր արդիւնքը ցուցնել, Թուրքիա ուրիշ դաշնակցի մը կնքեց ամենայն հանդիմանութեամբ, — բարեկա — մութեան եւ ոչ-յարձակման դաշնից Գերմանիոյ հետ, որ կը վճարէր պալլանեան պատերազմին ել — քը այդ շրջանին եւ՝ անգլիական պարտութիւնը Յունաստանի մէջ:

Թուրքիոյ քաղաքական դէմքերը այն ստեղծ — սին թէ Գերմանիոյ հետ կնքուած բարեկամա — թիւնը չար լաւ կը լրացանէր Անգլիոյ հետ եղած զինակցութիւնը եւ թէ ամէնէն ըսական բանն էր: Թուրք ամենուրեք վարպետներն ալ, դործ եփող — ները իրենց կարգին հաստատեցին թէ կրնան դե — րաւ ապրանքներ ստանալ Դաշնակիցներէն, համա — ձայն փոխ — Վարդի օրէնքին եւ ապրական հում նիւթեր ճարել դորման ճարտարադոմութեան: Յայտնի է որ դեռ 1944-ին, Լոնտոն եւ Ուոշինգթոն ստիպուեցան կորսել միջամտութիւն մը կատա — րել, դադարեցնելու համար քորմի արտանմուր դէ — պի Գերմանիա: (Մնացեալը յաջորդով):

Նոր դեպքեր Սուրիոյ մէջ

Պէյրութէն կը հեռագրեն Յուլիս 8 քուսկա — նով — Ան Նուալն տար հողի սպաննուեցան ե — րէկ, Փրանսացի զինուորներու եւ քաղաքացիներ — րու միջեւ ծագած խուղիկէնէ մը, — Լաթաքիոյ մէջ, երբ տղայ մը սպաննուեցան, Փրանսական զինուորական կառքի մը տակ մտալով: Անգլիացի — ներ եւ Պրանսացիները առանձին զեկոյցներ հրա — տարակցեցին, նկարագրելով դէպքը, բայց մինչ երկուքն ալ համաձայն են թէ խուղիկէնէն սկսաւ տղուն մահուան հետեւեւորով, Անգլիացիները կ'ը — սեն թէ տարը հողի սպաննուեցան եւ 45 հողի վի — րաւորուեցան, մէկն ըլլալով երեք զինուորներ սպաննուած են ութ վիրաւորուած, իսկ Պրանսա — ցիները կ'ըսեն թէ երեք զինուորներ եւ 20 քաղա — քացիներ սպաննուեցան եւ «քանի մը» զինուորներ վիրաւորուեցան:

Երկու զինուորական զեկոյցներն ալ կը հա — տատեն թէ երբ տղան սպաննուեցաւ, երեք Փրան — սացի զինուորներ խողովորուեցան դաշակներով, մեկուկի կոխեցան մէջ: Ուրիշ զինուորներ իրենց զորանոցները փութացին, զինուեցան եւ կրակ բա — ցին քաղաքացիներուն վրայ, դործածելով հրա — ցաններ, ձեռնառումներ եւ հրասանդներ: Արաբ — ներ պատասխանեցին կրակ բանալով իրենց կա — րին: Անգլիական զորքը ժամը 8.30-ին միջամտելով վիրահաստատեց անոր փորձութիւնը: Այսօր անգլ — պահակախումբեր կը շրջեն քաղաքին մէջ:

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԵՐ»

ԵՐ. ՏԵՐ-ԱՆԴՐԵԱՍԻԱՆԻ

ԿԵԱՆՔԸ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

Գ.

Անտը որ անցեալ կիրակի ներկայ եղան «Նոր Սերունդ» երիտասարդական կազմակերպութեան բազմաթիւ անդամներն, անտարակոյս հոգեկան անխառն հրճուանք մը գտնեցին:

Իսկապէս կարողութիւն էր տեսնել բազմութիւնը պատանի եւ երիտասարդ Հայերու եւ Հայուհիներու, որոնցմէ շատեր առաջին անգամ է որ անդամ կ'արձանագրուէին Հայկական միութեան մը:

Ենթահարկութեան արժանի էին նախաձեռնողները, Հ. Յ. Դ. «Քաղաքացի» մեր խանդավառ տղաքը, որոնք տարիներու ընթացքին մարդուածութեան թրծումը դադարեցրածն ու կարգապահական ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ, յայտնաբերեցին իրենց այս նոր ձեռնարկին շուրջ համայնութեան երկսեռ պատանեկութիւն մը, ծաղիկը նոր սերունդին:

Ուրեմն «Քաղաքացի» երէկուան մեր անկարաւոր, հասակ նեղած է արդէն, դարձած է չափաւոր, անայս ամար համարձակութիւնը կ'ունենայ առաջնորդողի դեր կատարելու՝ ստանձնելով իրմէ անմիջապէս վերջ եկող, նոյնիսկ իրեն հասակաւոր կից սերունդին զաղափարական դաստիարակութեան պատասխանատու գործը:

Իրենց գործունէութեան ծրագիրը պարզող մեր երիտասարդ ընկերը շատ պարզ ու բոլորին հասկնալի ոճով մը բացատրեց այն բարդ աշխատանքը, զոր ինք եւ իր ընկերները կոչուած են տանելու: Հայցեք դաստիարակութիւն տալու համար նոր սերունդին:

Միակ բառի մը մէջ կարելի է ամփոփել նպատակը, որուն կը ձգտեն մեր երիտասարդ ընկերները: Ազգապահպանում:

Հայը Հայ պահել այս համայնակուղով ովկիանոսին մէջ: Թող չտալ որ սերունդը արտասերի, ձուլուի, լուծուի եւ անհետ կորսուի: Անցեալի պատմութիւնը մէկէ անկէ ցաւալի ղէպքեր արձանագրած է այս ուղղութեամբ, ամենէն սոսկալին ու զանգուածայինը՝ Եւրոպայի սրտին վրայ իսկ (Լեհաստան):

Ինքնապաշտպանութեան բնազդն է որ ի յայտ եկած է միշտ ցեղին մէջ, ամէն անգամ երբ վրտանգ մը պատուանցած է անոր գոյութեան: Այդ բնազդին, մասնաւորապէս պաշտպանութեան համար յայտնաբերուած դերակրոյն ճիշդին շնորհիւ է որ Հայոց Պատմութեան էջերը արձանագրած են ոսկեղէն դրոշակներ, հին հին դարերէն մինչեւ մեր օրերը: Հայի նահապետի դիւցազնապէս սկսեալ մինչեւ Վարդան Մամիկոնեան, մինչեւ Անդրապարհ, հիւսիսը Զարուհի ու Մուրադ մեր պատմութիւնը բնակալութեան դէմ պայքարած արտաբերութիւնն է: Հերոսամարտներու շղթայաւորում մը եղած է:

Այդ պատմութիւնը պէտք է սորվեցնել ու սիրեցնել նոր սերունդին:

Այսօր, երբ աշխարհակերպ արտերազմէ մը վերջ, կանխած ենք անդադարող վիճերով լեցուն, անմասնօրէն եւ փտանգաւոր ճամբաներու առջեւ, ինքնապաշտպանութեան բնազդն է դարձեալ որ կ'արթննայ մեր երիտասարդութեան հոգիին մէջ: «Քաղաքացի» է որ այսօր կը հնչեցնէ ահազանգը եւ ցոյց կուտայ շիտակ ճամբան:

Սորվեցնել ու սիրեցնել հայկական մշակոյթը նոր սերունդին:

Ըսել անոր՝ որ երբ Եւրոպա մշուշի ու խաւարի մէջ կը տեսնուի մեր Հայաստանի խորը Ոսկեդար ունեցած ենք հինգերորդ դարուն:

Մեր պատմութիւնը այսօր չաւանդուի եւրոպական դարձեցնելու դասարարներուն մէջ՝ Եղիպատացիներու, Բաբելոնացիներու, Ասորիներու, Եգիպտացիներու, Հռոմայեցիներու կամ Պարսիկներու կողմէ, սակայն, ինչպէս անգամ քերթողահայր Մովսէս Խորենացիին կ'ըսէ, յիշատակութեան արժանի բազմաթիւ քաղաքներն ու կայսրութիւններն ու մեր նախնայնքները:

Մեր պատմագիրները նախանձր կը շարժեն շատ մը քաղաքակիրթ ժողովուրդներու: Բազմաթիւ եւրոպացի դիւանդակներն իրենց լեզուներով թարգմանած են եւ ուսումնասիրած մեր պատմիչները, որոնք անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցած են մարդկութեան, լոյս սփռելով պատմութեան անմասնօրէն մնացած գանաքան կէտերուն վրայ: Խորենացի, Եղիպ, Ղազար Փարպեցի, Կորեան, Եղիպ, Փաւստոս Բիւզանդ, Մտեփանէն Նոս Օրբելեան, Մտեփանէս Միլենցի, Մովսէս Կաղանկատուացի, Թովմաս Մեծոփեցի, Յովհաննէս Կաթողիկոս, Միքայա սպարապետ, Հեթում պատմիչ, Կիրակոս Գանձակեցի, Մատթէոս Ուրհայեցի ու մինչեւ Առաքել Դարբինցի մեր բոլոր անուններն ու անանուն պատմագիրները Հայոց Գլխավորութեան եւ Մշակոյթի ռազմավարներն են եղած անցեալին մէջ:

Երբ օտարները ուսումնասիրած են զանոնք եւ զնահատած, ինչու մեր նոր սերունդը պիտի չճանչնայ մեր այս փառքերը եւ չհպարտանայ անոնցմով:

Մեր լեզուն, մեծասքանչ ու ոսկեղէնիկ, ինչ զոսկունք արտադրած է Ոսկեդարէն Միջին դար ու մինչեւ մեր օրերը: Հարուստ, ճկուն ու քաղ-

Ներքին հայրենիք մըն է Տէր - Անդրէասեանի համար, — անա թէ ինչու զայն կը կոչէ մայրենիք: Բոլոր այն ժողովուրդներուն համար, որոնք դատապարտուած են Սփիւռքի եւ կ'ապրին արտասահմանի մէջ, վարդապետութիւն մըն է այս, որ ճիշդ է:

Լեզուն գործիք մըն է նոյնպէս, ի սպաս արուեստին, դիւտութեան եւ քաղաքակիրթութեան, բայց զայն գործածելու ձեւն է որ տարակարծութիւններ կը ստեղծէ: Եւ Տէր - Անդրէասեան, այդ գործիքը բռնելու իր ինքնատուրեմամբ մէկէ մէկ է ուրիշներու հետ: Գրաբարի եւ աշխարհաբարի պաշարներ մէջ՝ կանգնեցաւ աշխարհաբարեանէն, որ կողմին, աշխարհաբար յղթնանալէն վերջ, կը հակի գրաբարեաններուն կողմը, բայց հետեւեալ վերապահութեամբ: Մեր արդի աշխարհաբարը, գրական լեզու զանալէ վերջ, սկսեց է արդէն կրել այն յարձակումը, զոր ինք ժամանակին փորձեց դարաբերին դէմ, — այս անգամ ուսմիկօրէն լեզուն է որ կը ծծէ մեր արդի գրական լեզուին դուռները: Պէտք է բանալ դուռները ուսմիկօրէն լեզուին առջեւ, ո՛չ, կը պատահանէ Եստան, որ, ընդհանրապէս, անկի եւս կը բարձրացնէր ամբարտակները եւ կ'ամբարցնէր պատեհները: Աւելի եւս դրականացնել լեզուն, բայց բերքը չուսկացնել, — այս է իր քաղաքակրթութիւնը: Այս մտահոգութիւնը կը ծագի լեզուական հայրենասիրութեան իր վախճ. որ կը թիւղարէ պատուպանի մայրենիքը խորթ տարներու ապագային: Եւ ինչպէս, ինչպէս դիմուորը կը պաշտպանէ հայրենիքին սահմանները օտար ոտնձգութեանց դէմ:

Լեզուն դրականացնելու իր ճիշդ կը կայանայ բառադիտական եւ քերականական աշխատանքներուն մէջ, — արդի լեզուին մէջ ինտելիգենտ բառեր մուտքուած են (գրաբարին բառադիտարկի յառանգով հարստացնել հայերէնը՝ զայն ինքնաբերաբար խորհրդով, քերականական օրէնքները պարզացնել՝ լեզուն մատչելի դարձնելու համար ժողովուրդին):

Հասկնալի է, որ Եստան, երբ կ'աշխատի ուսմիկօրէնի դէմ պաշտպանել արդի գրական լեզուն, կը վախճայ որ լեզուն շատ կը հեռանայ ժողովուրդէն: Ու պարզութեան կամ պայծառութեան իր քաղաքակրթութեամբ, կ'ընդգրկէ երկու ուղղութիւն՝ առանց մտահոգութիւն ցոյց տալու առանց հակասութեան մասին: Բառադիտական տեսակետով՝ գրաբարին բարեկամ, քերականական տեսակետով՝ գրաբարին թնամի: Բայց պէտք է խոստովանել, որ լեզուներու փառքը չի կայանար բառամթերքի ճոխութեան մէջ, — չկայ լեզու մը, որ բառ չզոյղնայ դրացի լեզուներէն, փոխ չառնէ արժող ու գոյով՝ առանց կորսնցնելու իր ինքնատուրեմը: Լեզուներու մեծութիւնը իր կայանայ քերականական օրէնքներու ինքնատուրեմեան, բազմաձեւութեան, նրբութեան եւ գեղեցիկ հինքին մէջ, — չկայ լեզու մը որ մեծած ըլլալ՝ կորսնցնէ վերջ իր քերականական առանձնայատուկ ցրահնչուն՝ Մահակի ու Մեքոպի շունչին տակ իր լուսնեան գաղափարներէն հասած, ժամանակի չորովումով աշխարհիկ ու բանասիր լեզու դարձած, այսօր թող կուտայ մեզի, առանց օտար բառերու օժանդակութեան դիմելու, արտայայտել ամենաբարդ դադափարներն անգամ: Ինչու՞ Եստան վրդալի զայն, չզուրկուրալ անոր վրայ՝ իրեն ամենախնայալի առաջը որ մեր նախնայնքին ժառանգ մնացած է մեզի: Ինչու՞ Եստան չարժենալ անով: Հայ լեզուն, Հայոց պատմութիւնը, Հայ արուեստը, հայկ. ճարտարապետութիւնը, մէկ խօսքով՝ հայկական մշակոյթը սորվեցնելով մէկտեղ նոր սերունդին, «Քաղաքացի» անոր հոգիին մէջ պիտի սրակէ հայրենիքի սէրը: Որովհետեւ, ինչ կ'արժեն այդ բոլորը՝ առանց հայրենասիրութեան: Նոր սերունդին սիրտը պէտք է կապել հայրենիքին, Հայաստանին հետ, այնպէս տարուած աշխատանքը ապարդիւն կը մնայ: Իտեալ մը պէտք է հայ պատանիին, հայ օրիւնդին: Այդ իտեալը անկախ եւ անսոս հայրենիքի դադափարն է:

Մեր հայրենք, անկախ հայրենիքի գրկուած, դարձելով «Խալ Հայաստան», վախ Հայաստան» երգերին բռնակալութեան տակ: Մի պահուրտանները՝ «Գործակէթ» մէջ՝ երդ զազող ծանոնական կամ կուռնիկին կը զիմէին «Խալիկ» մը ուղղու համար՝ հայրենի կտուրէն կամ Հայաստան աշխարհէն:

Մենք ալ այս օտար աստղերուն տակ, միշտ պէտք է մեր աչքերը յառնել հեռուոր հայրենիքին, յաւիտենական Արարատին՝ որպէս չիորսնցնենք մեր հաւատը Հայաստանի համար եւ մեր խաղաղամա յոյժը՝ մայր հողին վերադառնալու երջանիկ օր մը:

Յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն «Նոր Սերունդ» - Բաղաճիւն, իր հայրենասիրական շնորհաւորելի ձեռնարկին համար:

ՀԱՐՍՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

օրէնքներուն բարդ մեքենականութիւնը:

Ետան, սկիզբները, բարեկամ էր երկարածիք եւ ուրուն պարբերութեանց, — պոլսական ճաշակ մը անշուշտ, խնամութեամբ սուլթանական թուրքերէնէն: Այս Բանդիլի ոճը, որ առաստալէն ղէն կ'ախտած ջանք մը նման կ'ընէ,՝ կ'ընէ՝, կ'ընէ՝ եւ սակայն չի հասնիր գեղին, պէտք չէ չիօթել դասական հին լեզուներու վարժութեան հետ, Աթէնքի եւ Աղեքսանդրի փիլիսոփայական դպրոցներու աւանդութիւն, որ խօսքին կուտայ երկարութիւն, ծաւալականութիւն եւ հորիզոն: առանց պոլսոյնը անոր իմաստը, ճիշդ ինչպէս այլք մը կը ստանայ օրորուն գիծերու ընդարձակութիւն, իր լեզուական շառքի շառքի խաթարելու իր երկարաշախարհ ձեւը: Բայց Եստան, Պոլսոյ Բանդիլի ոճին թշնամութեամբ՝ երբ վերջը սկսաւ քալալները կարճ պարբերութիւնը, կարծես անտես կ'առնէր դասական պնդաւորութիւնը: Ինչ զիջելութիւնէն, — սակայն թաղուհի մը որ առհասարակ հասակին վրայ՝ մինչեւ ծանկեղ կարճ կտրուած պատմութեան մը վայել է թէ պնդներն ի վար իջնող նախորդածն ընհեղալ զառաջ մը, որ կարմիր բոցի ալիքի մը նման տակաւին կը հետեւի թաղուհիին քայլերուն, գիտնիք վրայէն: Ինչ որ ալ ըսուի, կարճ նախադասութիւններ կը մատնեն աղջատութիւն, զգացման եւ մտածման կարճութիւն: Եունիք կարճ, լանջըր նեղ մարդու տպաստութիւն: Եւ թողուն անպայման:

Այսուհանդերձ դժուար է սորվիլ երկարածիք պարբերութեանց գործածութեան ձեւերը: Եւ շատ են այդ ձեւերը: Մեր մէջ, Արմէն Ամուր իւրապատուկ ձեւ մը ունի երկարածիք պարբերութիւնը՝ ինք լինելու: Ողբալիներու սովորութիւն է ինչ նախադասութիւն հետի պարբերութեան վերջին նախադասութեան սկիզբը, շատ քիչ անգամ՝ առաջին նախադասութեան սկիզբը: Այդ, Արմէն Ամուր քանի որ նախադասութիւն իրար հետեւած ժամանակ, կ'ըստարար նախադասութեան մը մէջ կը նետէր նոր նախադասութիւն մը՝ ընդհանրապէս ընդհանրապէս, այնպէս ստեղծելով ընդհանրապէս ձեւ մը: Մեր լեզուն ընդունակ է տալու ինքնատուրեմեան եւ նրբութեանց նման նորօրինակ ձեւեր, կը բաւէ որ զորոք արուեստագէտի շնորհք ունենայ եւ ծանոթութիւն հայկերէն լեզունը զապուրդներուն: Ուրեմն, Տէր - Անդրէասեանի տեսակէտին հակառակ, ցանկալի կը համարիմ որ թէ պարզացնել քերականական օրէնքները, այլ ընդհանրապէս մեր լեզուն տալ արտայայտութեանց այնպիսի բարդութիւն մը որ յորձանք ստեղծէ, հանդիսանալ լինէ, հեռքեր եւ չէլքեր, մտածման խճանկարներ եւ զգացման խաղեր:

Տէր - Անդրէասեան, իրեն արուեստագէտի հայրենիքի դարձել յորձանքին մէջ լողալու իր վարժութեամբ, իմէ չգրադեցաւ. ոճագիտութեամբ, պատճառն այն էր որ ինքզինքն անած էր հեռապատ նախաստիներուն մէջ, — շուտ դիւր, շուտ թարգմանել (հրապարակադրական պահանջ):

Գրելու իր այս սովորութիւններէն եւ դիմուք թեւէ վերջ՝ յարկողով թարգմանելու իր եղա-նակներուն ու դիմութեան մասին:

Ե. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Փ Ա Փ Ա Ք

Նոյն փաղափն է հայրենիք. — Քարաքանդակն ծաւալած. — Նոյն քանդակ, նոյն քանդակ. — Տառաշ շուտաւում նստած:

Սիրով իրիկ է մանուկ. — Մատմեղով մուրը ու բարակ. — Հագործի մէջ անհամուտ. — Էլի երգում «Հայաբարկ»:

Միջին մութն է իջնում ցած, — Լաւալ աղ մունկ - ապալած, — Բիւր գործերից ձանձրացած, — Քնուլ մեր տար քարի տակ:

... Երկնք միշտ աստղազարդ, — Գիշերները լուսնեղակ, — Բազմալուսն է մշտալուստ, — Օջալմ իմ հայրենակամ:

Իսկ ես, անպատասխան արք, — Աշխարհներում այս ապալ, — Թաւառում է սիրտս բարբ, — Կարօտի ծով մի փափափ:

ԵՐԵՎԱՆ

Դասերից յետոյ, — Ամէն երեկոյ, — Նստում եմ մեմուլ. — ընկազմում տակ: Դիմել լուսնի, — Պարմ է հայրենիք. — Կա տարներն անհետ, — Միգուլ ծաղրում:

Այնուհ, մերժեալում, — Գիտակն է հեռում, — Գուռ, որտեղեղով, — Լցնում ապր ու ձոր:

Դիմաքի աքից, — Դեպ գիւղ եմ գալիս, — Զօտալ, գառնալ, — Իրարով անցում: Լաւալ է մեղմիկ, — Կանգն գանգերի, — Խոր ձորերի մէջ, — Դողմեղում անկեր:

... Միջին քնատարած, — Մութն իջնում է ցած, — Լաւալ անմեղմ, — Պարալում աշխարհ: Դիւղում ամէն տեղ, — Նոյն աղմուկն անմեղ, — Պարզ, հովալքալկամ, — Զերմ կանկեր այն քան:

ԳՈՐԾՆԵՐ

ՊՈՒՏՄ ՄԻՍՏԱԼ

— Դոմերը պիտի բամբակ։
 — Սպասե՛, սա Թարգման տրեխները ձեռքը տան մէջը...
 — Ո՞ր ֆամիլիայի պիտի երթանք։ Ես օգտակարով ֆամիլիայի երթեմ, ապա թէ ոչ...
 — Ես ալ չգտեմա՛ չեմ կրնար նստիլ, եթէ ոչ...
 — Եթէ վաճառ ու իր ծովը չկցնեմ Հայաստանին, տեղեւ չեմ շարժիր։
 — Կարիքը աւելի կարեւոր եւ յարմար է, գրեթէ Կարսը ամբողջ մասն է, եթէ չկցնեմ, ես հոս կը թաղուիմ։
 — Պարտաւոր եմ ա եւ ի ձեռքով Հայաստանը դառնալու։ Միայն... սա խառնուրդ ի՞նչ բնութ։
 — Յարմար գին մը որոշե՛, ես կը գնեմ...
 — Եթէ ձեզեքս խայքեմ գիտեմա՞ր, օր մը չէի կենար հոս...
 — Երկու հարսերս օտար՝ փեսաս ալ քրքա - խոս, իսկ թոռներս բոս լիւս պիտի աւարտեն, կարելի՞ թա՛մ է միս-միսեմ Հայաստան երթալ...
 — Հոգիս չափ կը սիրեմ Հայաստանը, բայց՝ այդ մօր ազգագրութիւնը չիզերուս կը դպի, անկարելի է որ կայրեմա՛ կարգալ Հայաստանի քերթերը։ Պիտի սպասեմ մինչեւ որ շուկայի այդ ծառայողն ձեռքը չեմ քաշուի։
 — Աս ալ իմ հոգս չէ, քերթ ու գիրք չեմ կարդար ես, միայն կ'ըսեմ թէ, Հայաստանի սրբաբաններուն մէջ քրթապաղը արգիլուած է, առ ինչի՛ս ապտուրիմ եմ որ...
 — Ես քրթապաղ, հոս սրբաբան չկայ, ծուր-քիւր արգիլուած է՝ այդ երկրին մէջ...
 — Հայա՞ր լեզու՞ն, առ ինչ հայերեմ է, «չը - մէկարժէք» մատչե՛ա՛մ... «գնացի եմ վերցրել», կ'ըսեմ եղբ, եկար մէջէն ելիր։ Մարդ ինչպէ՛ս

կրնայ վերցնել հազարաւոր էիօ կշռող շրջանա-
 ճիւղը։ Ես լեզու՛ն պիտի տարվեմ, հասի լեզուն, հազար սկսեմ բանի մը մտնեցնել...
 — Ես պիտի սպասեմ, մինչեւ որ սա Տաճիկ-
 մերը միջնեւ Անգարա ծալուին, եթէ ոչ, այդ ան-
 հատները, օր մը, մտնեմ կրնամ քարոյ մեջ երբ
 մօտ լլլամ...
 — Ե՛հ, արմատի պէս, օսա խորտակի հաներ
 որո՞ւն ձգեմ։ Այս իրիկուն, ժամէքիս հետ եմ, Վալը
 իր բնկերակին ալ հետը պիտի բերեմ, ապա
 խնայեմ մը պիտի տարեմ... Բնուածիս օգտակար
 խորքեմ զրկեմ եմ արդէն...
 — Վա՛յ անմիջապէս արմատ, արմատ մը կ'ընեմ
 կարգաւոր...
 — Տիրացո՛ւ, ինչեմ ի՞նչ կը հասկնաս այդ քա-
 ներեմ, քանի՞ տարի կ'ընեմ ունեմ որ... «Երբ»,
 արք եւ ուրախ լիք», կ'ըսե՛ Անտարաք, գնա տե-
 րան հարցալ...
 — Իմ անուշիկ Հայաստան, ա՛յ, եթէ ֆրան-
 սահայեան լլլայի, օր մը իսկ չէի կենար հոս։
 — Ինչ գիտեմ, բնիկ որ Թարգմանը լեզու
 գտեր եմ Թուրքիոյ հետ, ասոր վրայ յայտնա -
 տեցալ եւ հոգ գնեցի։ Բարոյ - խնայեմ գնած լլլ-
 լայի։
 — Ես ստիպուած եմ մնալ հոս, քանի որ, երկ-
 րեմ պաշտօնը տրուած է ինձի։ Մեծ քիւղով հայու
 քիւն ունեմ այստեղ, ո՞վ պիտի հսկէ անոնց վը-
 րայ։ Ես արդէն ամէն տեղ հայերեմի է ինձի հա-
 մար...
 X
 Այսօր լուրջ պատճառներով որոնց առջեւ դի-
 ւանագետն անգամ ծածրակ պիտի բերէր, իսկ
 Թարգմանը համոզեմա՞ր Կարս - Արտաշատի կարուստն
 իսկ կրնայ մտնալ...
 Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄԻՍՏԱ ԴՆԱԿԵՂԸ...

Մասնաւոր դուրսդրանքով կը պահեմ սեղա-
 նիս վրայ, ապրիլ 24-ի թերթերը, բոլորն ալ խն-
 կաւոր՝ յաւէտ թարմ վիճակով ու անկեղծ յուզու-
 մովը Հայուն ու բոլորն ալ յեղունակ հայրենի շերտ
 սիրոյ եւ կարօտի դառնութեամբ...
 — Միտնէ՛ք ու տկար։ Թէ՛նք հեռու գտնալ յի-
 շատարի հանդիսութենէն, սենեակի օդա՞ մը փո-
 խարկուցեալ տաճարի, ուր՝ երկիւղածութեամբ
 ունեցողի մեր դիցարներուն դառնանք երա՛շ -
 տութեան։
 Զուգեմ ոչ մէկ խաչ, ոչ իսկ մաւաքան,
 Հայու խաչն այսպէս տարիմ Գողգոթա,
 Ամենիդ հաւաք, ամենիդ հաւաք...

Գարացած էի ու անշարժ։ Արցունքը աչքիս՝
 քարացած...
 Արդարեւ, անուրանալի է աղբեղութիւնը հա-
 ռաքանակ արտադրութեանց, ուրախ կամ տը -
 խոր առիթով։ Երբ մասնաւոր տարաշխարհի բո-
 վանդակ հայութիւնը, ազգային սէրն ու վերջը
 կ'ընդէ իր մեծ գոհերու բերնով, ապացուցանելով
 թէ ինքը յեղաւած է միութեան զոհեցիկ դադարա-
 րակեանով, համբարալի իր անմահներուն հետ։
 Այսպէս է որ զոհաբախութեամբ կը հետեւինք
 Հայկական շարժումներուն, ամէն անգամ, երբ
 հայրենիքի հարազատ շունչը կը բուրն անոնք։
 Ու ստեղծելով ինքնատիպ լոյսերու եւ յոյսերու
 վարդապետն աշխարհ մը, կը պարզեմեն մեր դո -
 հար լեզուին ու պատմութեան, մեր ստեղծագործ
 ցեղի սքանչելի հանճարին, պողպատեայ հզօր
 կամքին ու կենսունակութեան եւ, ինչպիսիքն ան-
 շեղ խոյանքներու ու բիւր բիւրաւոր զոհաբախ-
 ութեանց փառքն ու հպարտութիւնը, հայրենիքէն
 ներս թէ հայրենիքէն դուրս։
 Երազարարուող ենք բոլորին։
 Ծառով կը թախանցենք սակայն, մասնաւոր
 արտադրութեանց, որ հակառակ իրենց ազատա-
 միտ երեւոյթին, յաճախ նեղ միտքերու հորիզոնը
 կը պարզեն մեր առջեւ, նոյնացնելով ազատասէր
 և հայրենասէր բաներուն իսկութիւնն ու իմաստը։
 Ու կը մնանք շարժուած... Ո՞վ է արդեօք ճշ-
 մարտն ազգասէրը։ Ինչպիսի վերաբերում ան -
 հրաժեշտ է որպէսզի Հայ մարդը ինքն ալ հաւա-
 տայ թէ իրական լուս Հայ մէջ է։
 Մէկ բան միայն անհերքելի է, որ սեփական
 ես մատարկութիւնը երբ ինչեւ մ վարդապետէ անգամ
 իր թուած միտքեր, թոյլ լիտար մարդուն հաս -
 կեալ, ըմբռնել չարն ու բարին, ու յատկապէս
 ճանաչող իր սեփական սիրտն ու հոգին, ուր կան
 հաւանորէն, մեծ արժեքներ ու արժանիքներ թա-
 ջուն սէրերով, ծառայուն իրեն, իր ժողովուրդին
 եւ մարդկութեան։
 Հայ ժողովուրդը մասնաւոր օր դարերէ ի
 վեր, յանուն ազգի եւ հայրենիքի անգիրապա՛հ
 նուիրումով մը զոհեց իր առողջութիւնը իբր հարս-
 տութիւնը, խելքը, գիտութիւնն ու արուեստը,
 ինչո՞ւ չկամեցա՞ր զոհել իր սեփական եւ, յանուն
 ազգային միութեան։
 Միթէ՞ դժուար է որոշմամբ հայ մարդուն ը-
 լալ-անաշտու նախ իր անմահ հանդէպ, ճանչնալ իր

ամէնէն ոխերիմ թշնամին, իր ծոր, ճանչնալ ու
 կռուիլ ճակատ ճակատի, կռուիլ ու հետաքննել իր
 մէջէն այդ ահաւոր ուժը եւ միակ խոչընդոտը
 ցանկալի խաղաղութեան։
 Այսպիսով, թշնամական է մարդը, երբ իր
 մորթին մէջ կ'ապրի զթշնամու զգեստն ու, կամայ
 ակամայ, ոչ մէկ ճիւղ կը փորձէ հետաքննել իր
 հզօրագոյն թշնամին, որպէսզի կարենայ մնալ հա-
 ռատարիմ պատահարողը ազատութեան վեհ դա -
 դափարին։
 Կոթէի վճիռն է՝ Գաղանէ աւելի դաղան է
 մարդ, երբ ունի իմացականութիւն, բայց չունի
 նկարագիր եւ բարեմաս կամք։
 Ո՛ր է մարդուն գիտակցութիւնը ուրեմն, երբ
 մարդը ինքը՝ յօժարեալ կը դիմէ ամէն վտանգի
 եւ արկածանքալիցութեան։ Ան կրակ կը նետուի
 ձեռք բերելու համար իր սեփական ազատութիւնը,
 միեւնոյն ատեն կը ներէ իրեն քանդել, ոչնչացնել
 զմայլելի հրաշակներսերը մտքին, հոգւոյն եւ
 բարոյիկին։
 Ինչո՞ւ այս հակասական եւ թիւր ըմբռնումը
 հանդէպ ազատութեան նուիրական դադարա-
 րին, որուն սիրովը զոհուած եւ իմացական եւ
 նիւթական անհաշիւ զոհողութիւնները մարդը նե-
 տեցիկ դուրսութեան դուրսութիւն, իր սեփական ձեռ-
 քերով։ Ու միևնուեւր բերաններ անձը կարգա-
 ցին օտարին, հարազատին, բարեկամին ու թշնա-
 մին, միշտ դուրս, հեռուները փնտռելով իրենց
 ազատութեան թշնամին։ Մինչ մարդկային սիրով
 մեծութիւնն ու վստահութիւնը ծիծաղելի դարձան
 մարդուն իր դժուած եսին առջեւ։
 Մեքե՛ր կը մնայ, այսօր լիւս մեր էութեան խո-
 րեղէն բարձրացող խորհրդաւոր աղաղակը, որ կը
 զոռայ ու կը համայն անարատ պահէ ՀԱՅ ԽԻՂ-
 ՃԸ, ինչիմաստը նախապայմանաբար արեւմուտը սըր -
 բացած ալը թանկագին աւանդը։
 Այս էր վերջին ԿԱՍՔԸ մեր մեծ զոհերուն,
 որոնք ուրացան սեփական անձը, ուրացան ծնող,
 տուն ու ընտանիք, վառեմա՞նց ազգի եւ հայրենիքի
 աստուածային սիրովը։
 Ուրանալ այդ, սեփական անձը, կը նշանակէ
 զոհել մեր սեփական համագոյնները, երբ անոնք
 համաձայն չեն մեր ազգային դադարաբախականին։
 Զոհել մեր ամենակամ տրամադրութիւնները,
 երբ անոնք բարեւ չեն բերեր մեր հայրենիքին։
 Զոհել մասնաւոր անձն շահն ու սէր, զիրք ու
 փառք, երբ անոնք արգելք են ազգի եւ հայրենիքի
 գերագոյն շահերուն։
 Հարազատ հայ մարդու սէրն ու գիտակցու-
 թիւնը կը պահանջէ ՈՂՋԱԿԵՂԸ իր ամէնէն սի -
 բիւն՝ սեփական եւ, անոր աւերակներուն վրայ
 բարձրացնելով ազգային ԵՍԻ փառապանծ դրօշը։
 (Գերագոյն զոհարեցողը՝ իր եւր զոհել գիտ-
 ցողն է)։
 Այնուհետեւ միայն իրենց խոր ու վստահ իմաս-
 տը կ'արձանէ մեր յիշատակի օտնեք։ Ու կը հըր-
 ճուին հոգիները մեր անմահ զոհերուն։
 Եւ մասնաւոր, կրկնապատիկ կ'արդիւնաւոր-
 ուին ջանքն ու զոհողութիւնները մեր անմահ ժո-
 ղովութեան։
 ԱՆՆԱ ԵԱՀԱՄԵՆ

Հ. Ս. Ս. ՌԵՍՊՈՒԲԼԻԿԱ
(Խորհրդային Հայաստան)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԱՎԱՐՆԵՐ ԶԱՌԸ
 Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի այս տար-
 ուան նախաընթաց քաղաքական է վաւերացնելու Հա-
 յաստանի պիւնտեն։
 Երեւանի ժայռափիւր Մայիս 30 եւ 31-ի
 իրիկունս ղեկավարներու ընթացքին տուաւ խո-
 տուած հաստեղը, նախահաշիւը վաւերացնելու առ -
 թիւ։ Ժառանգութեան ընդհանրապէս կը խօսէին այն
 մասնակցութեան մասին, որ բերած է Հայաստան-
 նը հայրենական պատերազմական արտադրու -
 թիւներով եւ թէ ամէն տեսակի գերագոյն զոհո-
 ղութիւններով, ինչ որ զանաւորուած է Սովետ
 Միութեան ղեկավարութեան կողմէ։
 Մայիս 31-ին Երեւանի ժայռափիւր տուաւ
 Հայաստանի արտաքին գործադիր Պ. Կարապետ-
 եանի խօսած հաղորդումը Խորհուրդի նիստին։
 Գործադիր խոսեցաւ այն մեծ ճիւղերու մա-
 սին զոր Խորհ. Միութիւնը տարաւ մինչեւ վերջ-
 նական յաղթանակը։ Մանրամասն թուեց այն բո-
 լոր զոհողութիւնները որ Հայաստանը բերած էր
 հայրենական պատերազմին։ Հայաստանը իր ար -
 տադրական բոլոր աշխատանքները ծրագրուած է
 աւելիով կատարեց, երկուստեք իրենց ամբողջ կարողու-
 թիւնը աշխատանքի մէջ դրին թշնամին պարտու-
 թեան մասնակցութեան համար, մինչեւ անգամ Սփիւռքի
 հայութիւնը իր լուսնային բերած հայրենական պա -
 տերազմին։ Հայ ժողովուրդը հպարտ է որ իր
 ամբողջական մասնակցութեամբ պատուարու եւ
 զանաւորուած իր մը ունեցաւ փոքր հանրապե -
 տութիւններու միացեալ աշխատանքին մէջ։ Գոր-
 ծադիր աւելցուց թէ Հայաստանը պատերազմի
 այդ աշխատանքի ընթացքին շարունակած է իր
 ներքին կեանքի աշխատանքները մշակութային
 ճակատին վրայ։ Դպրոցներուն մէջ ալ ունեցեց
 260.000 աշակերտ, ինչ որ կը կարգէ Հայաստանի
 բնակչութեան մէկ երրորդը։ Առողջապահութեան
 ուղարկութիւնը դարձան և յառակացեալով 106 մի-
 լիոն ուղարկ իր լուսնային մը։ Հիմնուած են երկու նոր
 բարձր կաճանքներ, զեղարուեստական մշակոյթի
 եւ քաղաքական կաճանքները։
 Այս տարուան ընթացքին Հայաստանի մէջ
 տնկուած են մէկ միլիոն 94.000 ծառեր։
 ԵՐԵՎԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ակադեմիային մէջ,
 Փրոֆ. Քուշնարեան կարդացած է զեկոյց մը՝ Հա-
 րականերուն առանձնապատկերեաց մասին։
 Մանրամասն իրարմը քաղաքական է շարականնե -
 րու եւ հայ ժողովուրդական երաժշտութեան միջեւ
 եղած սերտ կապը։
 ՍԱՏԵՆ - ՆԱՎԱՍԻ մահուան 150րդ տարե -
 դարձը պիտի տօնուի աշնան։ Այս առթիւ
 «Հայկական ՆԱՌԻ Ժողովուրդական Գործար -
 ների Սովետ» հաստատու է Սայաթ Նովայի մահ-
 ուան 150րդ տարեդարձը անցկացնող ռեսպուբլի -
 քական յանձնաժողով մը, նախապահութեամբ Գ.
 Արսլանի։ Իր մասնակցութեան նախապատիւն եւ Ասոր
 բնական ներկայացուցիչները։
 ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՌԱՐԱՆԱՆԻՍ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՄԻ ՄԻՋ
 Մարտ 25-ին, Գահիրէի մէջ տեղի ունեցած է
 Եգիպտոսի հաստատուած հայ նկարիչներու ցու -
 ցահանդէսը, կազմակերպուած Հայ Մշակուիթի
 բարեկամներու կողմէ եւ հովանաւորութեամբ
 իրականացնող նախարարին։ Նկարահանուածն էր մա-
 նակցիկին 20 հին եւ նոր նկարիչներ, 100 պատուա-
 ներով։
 ՊՈԼԻՆՈՒԹԵԱՆ հողադործական կուսակցու -
 թեան ընդհ. քարտուղար, Տոքթ. Տիմիթրով,
 1941-ին հետապնդուած ըլլալով Գերմանիոյ կող-
 մէ, անգլ. դեսպանատանը կը դիմէ։ Պաշտպանե-
 րը նախընտրեցին անուրիկ մը մէջ իր տեղաբնակից
 զինքը, սնտուկն ալ կառքի վրայ կը դնեն եւ սահմա-
 նապետի կը փոխադրեն իրենց դիւանագիտական
 բեռ։ Ապահովութեան համար պաշտօնականներն
 մին կը նստի անտուկին վրայ։ Երբ սահմանապետի
 կը հասնին, պաշտպանները կ'ուղեին խուզարկին
 կը պահանջեն թանաք սնտուկը, բայց ընդհանրապէս
 Անգլիացին թոյլ չի տար եւ սնտուկը սահմանա -
 դուրսին կ'անցնի անմիջապէս։ Հայուած էին որ փա-
 խապանակներ հարկ ինք ժամ կ'ընայ որչա՛ մնալ սըն-
 տուկին մէջ. բայց 30 ժամ անցած էր արդէն։
 Տոքթ. Տիմիթրով ատեն եւ Դաշակուիցներուն ծա-
 տայիկ վերջ, երբ իր երկիրը կ'ազատուի, կը վերա-
 դառնայ։ Բայց պուլկարական իշխանութիւնները
 կը բանտարկեն։ Վերջերս Սփիւռքի ամերիկեան
 դեսպանատունը պատասխանած էր եւ բանակցու -
 թիւները կը կատարուէին։
 ՎԵՐԱԵՆԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱՌԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ կա -
 տարած ընդունեցան հետեւեալներով, Ծրանալի
 9.975.000 շէնքերն 1.500.000ը քանդուած են պա-
 տերազմին հետեւեալով։ Նախորդ պատերազմին
 քանդուած շէնքերու համեմատութեան էր 33 առ
 հարիւր, մինչ այս անգամ մօտ 16 առ հարիւր է։

ՄԱՍԻՆ ԼՈՒՐԻՆԴ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐԷ

ՀԱՅԵՐԿ ԵՒ ԱՐԱՐՆԵՐԸ

Գաղթի լինելը Մարտի քերթը կը գրէ — Ման ծրանչիւնդի արարածին Ամերիկացիներուն հաստատութիւնը «Ման ծրանչիւնդ» պանդոկին մէջ ընթերցող մը տուաւ Միւլազային Ապահովութեան համաժողովին մասնակցող արարական երկիրնէն — բուն ներկայացուցիչներուն ի պատիւ: Սոյն հան — դէսին մէջ հայկական մեծ պատուիրակութիւնն մը տեսակցութիւն ունեցաւ արարական երկիրներուն ներկայացուցիչներուն հետ եւ շնորհակալութիւն յայտնեց անոնց՝ արարական երկիրներուն մէջ հայ տարբեր հանդէպ ցոյց տուած արդէն վերաբերումին առթիւ: Այս իմաստով շնորհակալութեան թեան դէր մըն ալ ներկայացուց, որ ստորագրած — ուսած էր բոլոր հայ եկեղեցականներուն, հայ մամուլի ներկայացուցիչներուն, հայ Բարեգործական միութեան եւ Բալիֆորնիոյ հայ Աղագային Ժողովին կողմէ:

Հայ պատուիրակութեան անդամներէն երկու հոգի խօսք առին հանդէսին մէջ, բարի դալուստ մարդիկն էին արար պատգամաւորներուն եւ հաստատիքներ տուին Հայերուն դոճուանի զգացումնէն — բուն մասին Արարներու հանդէպ: Արար պատգամաւորներուն կողմէ համակարգից պատասխան մը տուաւ Սուրբիոյ վարչապետ Ֆարիս պէյ էլ Պուրի, որ համաժողովի սուրբական պատգամաւորութեան նախագահն է: Ապա հայ պատուիրակութիւնը հրաժեշտ տուաւ լաւ տպաւորութիւն ձգելով արար հիւրերուն վրայ:

ՈՒՐԻՇ ՏԵՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, սուրիացի տղան փողոցին կ'անցնէր, Քրանսական կառք մը մօտեցած ատեն: Տղան զետիկ փութեցաւ եւ ապանուեցաւ: Ուրիշ կացութիւնը ծանրապէս լարուած էր Լաթիֆի մէջ եւ այս արկածը պատճառ եղաւ որ խոտովութիւններ ծաղկին Սուրիացիներուն եւ հաստակ զօրքէին միջին: Բանի մը զինուորներ զանազի հարուածներ ստացան: Ուրիշ մասնաւոր զինուորներ իրենց՝ զօրանոցները խոտելով, զենքեր առին, փողոց թափեցան եւ կրակ բացին: Սուրիացիները պատասխանեցին եւ զինուորները, — որոնք այլեւս իրենց պետերուն չէին հնազանդեր, համաձայն կարգ մը զոյգոյցներու — ուսմբեր նետեցին քաղաքին մէջ: Հրացանածուկները տեսեց 3—4 ժամ: Ասոր վրայ անդէլ — զօրք զրաւեց քաղաքին կարեւոր կէտերը եւ զէնքեր հանդարտ անցաւ: Բայց կացութեան լարմամբ զգալի էր երէկ առտու:

Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ երկու վաշտ անգլիական զինուոր հասած է Անդրբլորանին, մէկը՝ իննըրուն տեղը անցնելու համար, միւսը՝ իբրեւ օգնական ուժ:

Մօտաւոր Արեւելի Քրանսական հրամանատար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լիբանանի արտաքին նախարարին հետ, որ ուրիշ տեսակցութիւններէ վերջը Դամասկոս գնաց, խորհրդակցելու համար Սուրբիոյ կառավարութեան հետ: Փըրանսա նոր առաջարկներ ներկայացուցած է որոնք պիտի զննուին: Փարիզի լիբանանեան դեսպանը սիրովոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին նախարարին հետ: Փարիզի լիբանանեան շրջանակներուն մէջ կը յուսան թէ բանակցութիւններ պիտի նպաստեն մեղմացնելու երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները:

Սանսանիւրութեան ռազմապր

Նախարարական խորհուրդը շատ կարեւոր նիստ մը գումարեց երէկ, լեռնու համար զօր — տը Կոլի զեկուցումը սահմանադրական փոփոխութեան մասին: Ոնդիրը շատ սուր — ռազմամարտացած է, քաղաքական հոսանքները երկու մասի բաժնուած ըլլալով: Զօրավարը, պահպանողականները եւ ալակողմեան արմատականները կ'ուզեն որ ծրանչիւն երկու ժողովներ ունենան իր սահմանադրութեան մէջ: Զախեբը, ընկերավարական, համայնավար, Դիմադրական եւս — կ'առաջարկեն մէկ ժողով, թէ սահմանադրի եւ թէ օրէնսդիր, թաղելով Մերակոյտը:

Իրազեկ մը, որ ծանօթ է զօր — տը Կոլի կարծիքներուն, բսր է տեղական — օտար — թերթի մը խմբագրին:

«Զօրավարին եւ իր կուսակիցներուն կարծիքն այն է թէ ներկայ խիստ դժուարին օրերուն, երբ ուրիշ ղեկավար ձեւն մը կը նախատեսուի, լաւագոյն է երկրորդ ժողով մը ունենալ, իբրեւ զուպակ մը քաղաքական գործունէութեան, որպէս զի ժողովապետութիւնը ամբողջով իր իշխանութիւնը չյաւցնէ: Զախեղողմեան հոսանքները կ'ընդդիմանան այդ զուպակին, ինչպէս յաճախ ընդդիմացած են Անդրբլոր մէջ: Անշուշտ զօր — տը Կոլի բնութեան թէ հարցը կենսական է եւ եթէ իր խիստ բացարձակապիւրները պարտաւիճի, կրնայ հրաժարիլ: Այս պարտութիւնը կրնայ տեղի ունենալ կամ բուն իսկ դահլիճին մէջ, կամ Պորսրդակցական ժողովին որոշումով: Զախեղողմեան նախարարները սպառնալից հրաժարիլ, բայց համայնավարները յայտարարեցին թէ պիտի չհրաժարին, ինչ

ՊՈԼՍԷՆ տրուած հեռագրի մը համաձայն, Թուրքիոյ հայի — շրջանակները կը հերքեն Ամերիկայի Աղգ. Կոմիտէին այն յայտարարութիւնը թէ Թուրքիոյ Հայերը ճնշումի տակ են եւ կ'ուզեն փոխադրուիլ Ռուսիա: «Քառակի» թերթին մէջ ալ Տօթթ. Անտրէ վահրամ կը գրէ — «Ձեռ կարծիքն է Թուրքիոյ մէջ մէկ հատ իսկ հայ այդպիսի բանի մը մասին մտածած ըլլալ»:

Ինչպէս յայտնի է, Հայի. Դատի Յանձնախումբը յուշադիր մը ներկայացուցած էր Ման ծրանչիւնդի խորհրդաժողովին: «Ձեռմհուրի — յէթ» հաղորդելով այս լուրը, կը գրէ —

«Ման ծրանչիւնդի մամուլը դարձապէս այս անօրինակ հայկական ջանքերու մասին, եւ ոչ մէկ կարեւորութիւն չունիցի անոր: Հայերը Թուրքիոյ մէջ Թուրքիոյ բոլոր իրաւունքները կը վայելեն եւ դժգոհելու պատճառ մը չունին: Անկասկած Հայ — յերու այս ջանքերը կը ձգտին անկասկածութեան միջնուրում մը ստեղծել ճիշդ այն վայելեանին իբր համաժողովը կը մտածէ աշխարհի խաղաղութեան եւ ապահովութեան մասին»:

ՊՈԼՍՈՑ Միշ ձեռած է Երուսաղէմ Եւստաֆ — եան, որ պետական եւ ազգային պաշտօններ վարած էր երկար տարիներ: Յաղորդաբար եղած է դաքնինի, հոգաբարձու Աղգ. Հիւանդանոցի են: Թերթերը կը գրեն թէ հանդուցեալը 100.000 ոսկի կտակած է Աղգ. Հիւանդանոցին:

ԲԱՐՍԷԳՈՐԱԿԱՆԸ որոշած է դադարեցնել 1000 սթրիկի յաղակումը Պոլսոյ Պատրիարքարանին: Այս գումարը այսուհետեւ ուղղակի պիտի դրուի Աղգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան:

որ թէ մը դարձածը պատճառեց ընկերավարականներուն: Մէկ ժողովի եւ երկու ժողովի կուսակից նախարարներուն համեմատութիւնը լիւտումով յետեւ է, բայց կրնայ հակիլ երկու ժողովը:

Ընդհ. կարծիքն այն է թէ ծրանչիւնի քաղաքական կեանքը կրնայ փոքրիկալի համագումար տալով յառաջիկայ երկու երեք ամիսներու ընթացքին: Հիւսմ որ երկիրը աւելի կամ նուազ հաստատուն վիճակ ստացած է, գերման գրաւումէն փրկութեան յանգած վերիվարումէն վերջը, հակամարտ հոսանքները տարձգել են աւելի աղմկելու եւ վճառական դառնալու:

Դիմադրական ձախտին Աղգ. Պորսրդը ժողով դադարելով, որունց պահանջը մէկ գերիլիան ժողով, թէ սահմանադրական եւ թէ օրէնսդիր, ընտրուած՝ ուրիշ որ եւ է թուէրպիւ — թեւէ առաջ, 1945 հոկտեմբերին իսկ:

Մ. Նահանգներու նախագահը իր քով հրաւիրեց զօր տը. Կոլը, Օգոստոս ամսուան ընթացքին: Զօրավարը հեռագրեց թէ համոզով կ'ընդունի այս հրաւերը:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԴՐԻՈՑ մէջ հիմակուրէն գուշակութիւններ կը կատարեն երեքիւրդարութեանց արդիւնք մասին, որ պիտի յայտնուի Յուլիս 26ին: Աշխատաւորական կուսակցութիւնը մէկդի դնելով իր գուշակութիւնները, շատ լաւատես կ'երեւայ: «Այս անգամ աւելի լաւ գործեցինք քան 1929ին», երբ 288 ամբողջած էինք: Աշխատաւորականները, որոնք 171 ամբողջ ունէին երեսի. ժողովը լուծուած ատեն, կը յուսան առ նուազ 100 նոր ամբողջ աւելի: Աշխատականներն ալ 80—100 ամբողջ կը յուսան: Հաւանական են նաեւ համաձայնութիւններ, որոնք միայն մէկ երեսիորսն ունէին եւ 20 թեւի — նաեւ տարածարած էին: Պահպանողականները շատ չեն խօսիր:

ԵՐԵՎ ՄԵՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ, որ պիտի գումարուի Փոքրամի մէջ, թերթերը գիտել կուտան թէ նախադաս Թուրքիոյ շիտակ Պերլին պիտի երթայ, առանց նախապէս խորհրդակցելու: Զորիլի հետ: Ասկէ կ'ենթադրուի թէ Թ. Ն. — հանգիստ կ'ուզեն անգլիականին անկախ քաղաքականութիւն մը վարել, մասնաւորապէս արաբական գործերու մէջ: Արմեն այնքան ալ մտահոգ չեն Տարտանելի մասին, որքան Անգլիա:

20.000 ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆԵԱՆԵՐ Ժողով գումարելով, պահանջեցին բարելաւել իրենց ապրուստի ոլաքմանները:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մէջ նախական կը թուի իրեն եկեղեցական յանձնելու ծրագրը մը կ'որոշան Դաշնակիցները, հիմնովին խորտակելու համար հիթիլեկանութիւնը:

60 ՄԻԼԻՈՆ ԶՐԱՆԿԻ գողութիւն մը ծանուցել էին թերթերը, ի միաս Պանը տը Ֆրանսի: Ելմտական նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ եղածը գողութիւն չէ, այլ խաղախութիւն մը եւ թէ գումարը ետ առնուած է: Տարւ Կոլի ձեռքաւարեցան:

ՈՒՇԱՐԻՈՒԹԻՒՆ — Թէ կ'ուզէք ձեր հարանիքները եւ նշանուները ուրախ անցընել, գիմեցէ եւրոպական եւ արեւելեան նուագախումբին: Ժողովրդական զիններ: Հասցէ՝ Շմաւն Պալիսմ, 8 Clos de la Petite Provence, Chaville (S. et O.):

ԿԱՊՈՑ ԽԱՅԻՆ ՓԱՐԻՁ ԾԱՂԱԿՈՐԸ

Ֆրանս. Կապոյտ Խաչի ձեռնարկներէն մէկը, հայերէնի ձարեթիցքը, կը պահեն այս օր ալ կարգ մը մասնաճիւղեր, իբրեւ. Հիմնական աշխատանք մը եւ Միութեան զիւսուոր նպատակներէն մէկը:

Փարիզի մասնաճիւղը պատերազմի ընթացքին ալ լոկի մշիկի շարունակեց իր դարձմանատան կողքին մանուկներու Հայեցի դաստիարակութեան գործը, երկու պլանաւոր աշակիցներով, Պ. Գ. Ա. լմմաչի որ մեծ թարեացակամութեամբ մը իր սրբահերթ արամադրած էր մեր մանուկներուն, եւ Տիկին Ֆիլոմենի որ այնքան նուիրումով փարած էր գործին:

Դպրոցը այսօր ալ շատ լաւ ձեռքերու մէջ կը շարունակէ իր զարթոթական դասաւանդութիւնները զեղեցիկ ըսա՛հ մը մէջ, Fbg. Montmartre, ուր 40ի չափ մանուկներ կը սորվին իրենց մայրենի լեզուն գրել ու կարդալ, երգել մեր տոհմիկ երգերը եւ ճանչնալ ու արեստանել մեր բանաստեղծները եւ անոնց լաւագոյն գործերը:

Յունիսի վերջին հիւնադարին դպրոցական աւանդական հանդէսով մը փակուեցան 945ի շրջանը: Այն բոլոր գիտակից ծնողները որոնք հետամուտ են միշտ իրենց դասակարգներուն հայեցի դաստիարակութեան, եկած էին լեռնու անոնց թոթով հայերէնը, անոնցմով ուրախանալու եւ խանդավառուելու: Պորուկի դոճուանակութիւն մը կար բոլորին սրտին մէջ կարծես: Ոչ միայն պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու հրճուանքն էր այդ, այլեւ մեր զեղեցիկ բարբարոս, մեր անուշ երգերուն ունկնդրութիւնն էր մանուկ շրթներու վրայ որ շող կը բերէր բոլորին դէմքին:

Տղան ալ դո՛հ էին, զրկած իրենց ստացած մրցանակները եւ նուէրները: Գոհ էր եւ Կապոյտ Խաչը, տեսնելով իր ճիւղերուն արդիւնաւորումը: Զէ՛ որ այն կեանքներէն շատերը ստեն ստեն պտուղով էին հաւաքուած — ներկայ մը:

ՀԱՍԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ՍԵՎՈՒՆԻ ՄԵՋ (ԿՈՉ)

Հայրենակիցներ, ԱՎԻՈՆԻ Աղգ. Զախտի վարչութիւնը մեծ ուրախութեամբ կը յայտարարէ թէ կատարեալ համաբաշխութիւն գոյացած է ԱՎԻՈՆԻ մէջ, վերջ տալով երկար տարիներու բաժանուած վիճակին:

Մասնաճիւղը, տողորուած անկեղծ զգացումներով դէպի մեր Պ. Հայաստանը, ընդ առաջ երթալով Պ. Հրաշ Սարգիսեանի կողին, խաչ մը քաշած է անցեալի ըմբոստեաններուն վրայ եւ ձեռք ձեռք տուած, առանց կուսակցական խտրութեան, պիտի աշխատի բոլորովին չէղծ գետին վրայ:

Հայրենակիցներ, մեր հայրենիքին եւ դպրութիւն շահ պարտքը կը դնէ մեր վրայ պահել մեր անկեղծ միութիւնը, փարտաւոր անհատական թիրմացութիւնները եւ վճարելու Ուրեմն կը խնդրենք ձեզմէ միայնակ եւ գործելու Աղգ. Միութեան հետ: Բարգանք հայ լեռնի, Պ. Հայաստանի հայ դրականութեան: Կեցցէ Պ. Հայաստանը, Հայ Աղգ. Զախտը որ հարթեց համերաշխութեան ճամբան: — Վարչութիւն:

Յ. Գ. — Մասնաճիւղի նոր վարչութեան անդամներն են — Նախագահ՝ Պ. ՆՇԱՆ ԱՆԱՄԱՆԱՆ, Փոխ նախ. ՆՇԱՆ ՔԻՍՏԵՆԱՆ, Գանձապահ՝ ԶԱՐԵՀ ՇԱՀԻՆՆԱՆ, փոխ գանձապահ՝ Տ. ՍԻՐԱՎԱՐԻ ԵՂԵՅԻԵԼԻԱՆ, Բարաւոյա՝ Ս. ԱՆԱՆՆԻԿՆԱՆ, փոխ. Բարաւոյա՝ ՍԵՊՈՒՀ ԿԻՆԻԿՆԱՆ, Խորհրդակցանք՝ ՕՆՆԻԿ ՆՇԱՆԱՆԱՆ, ԴԱՆԻԵԼ ԱՊԱՅԱՆԱՆ, ՏԻՐԱՆ ՏԱՔԵՍԵԱՆԱՆ, ԵՐԱՆՈՍ ՄԱՆՆԻԿՆԱՆ, ԱԶԱՐԻԿ ԱՆՏՈՆԵԱՆ:

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայր. Միութիւնը ցաւով կը տեղեկացնէ բոլոր հայրենիներուն եւ յարգող հասարակութեան, ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՍՈՒՃԵԱՆԻ մահը (յանկարծամահ): Հանուցեալը ծնած է կարին 1867ին: Քաղաքին Հոփիսիմեան վարժարանին ուսման ընթացքը աւարտելէ վերջ, նուիրուած է ուսուցչական ասպարէզին, եւ երկար տարիներ ծառայած է կրթական գործին: Ունեցած է բնական կենսա մը:

Յուդարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, երկուշաբթի, Յուլիս 8, Հայոց եկեղեցին, 15 Րու. Ժան Գիւմիս, Ժամը ճիշդ 2.15ին: Կը հրաւիրուին «Բարձր Հայք»ի Հայրենակցական միութեան բոլոր անդամները եւ իր յիշատակը յարգողները:

CHEZ SASSOUNI

ՀԱՇԱՐԱՆ Զ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԲՈԼՈՐ ՆՐԱՅԱՇԱՄԵՆՈՐԻ ԺԱՄԱՐԱՎԱՍՏՐԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերպարները, ընտրող օղի եւ աղանդեր: Հարսիւղի, նշանուներ, կնուներ մասնաւոր սրահ: Կիրակի օրերը բաց է:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՌՈՒՍԵՒԹՈՒՐԲ ԲԱՆԱՎԵՃԸ

Առաջին անգամ չէ որ խորհրդային մամուլը ծանր մեղադրանքներ կ'ուղղէ Թուրքիոյ դէմ, երեսներ տալով անոր երկզքի զերբը, պատերազմին սկիզբէն ի վեր։

Nouvelles Soviétiquesի յօդուածը, որուն վերջին մասը պիտի կարդաք այսօր, պարզապէս արժանաւոր է։

Դժբախտաբար այժմ տեղի չունինք ոչ Մոսկուայի, ոչ ալ Պոլսոյ եւ Անգարայի թերթերը որպէսզի կարենային ամբողջական զարգացում մը տալ միջուած պայքարի մասին։ Ուրեմն, պիտի ներկայացնենք այն ինչ որ մեր ձեռքը անցած է պատահաբար։

Այսպէս, շէն Եւրոպ թայմսի թղթակիցը վերջերս կը գրէր թէ խորհրդային մամուլը սինակներ կը լցնէ, ձաղկէր չամար Իրանի եւ Թուրքիոյ յետադիմական շարժումը, օրուան բառերով՝ «Ֆաշական դործունէութիւնը»։ Այս առթիւ կը յիշուի մասնաւորապէս շէնային ձախուծաւորներ, «Թանին»-ի տնօրէնը, իբրեւ զլիաւոր մէկ դէմքը «Ֆաշական դաշակներու»։

Իզմիտիւմ, Մոսկուայի կառավարական օր - կանը, վերջերս դառնութեամբ դիմել կուտար թէ Թուրքիոյ դատարանը ազատ արձակած է «Գործ Թուրքիոյ ընկերութեան» անդամներէն շատերը ։

— «Դժուար է ըմբռնել թուրքական դատարանին վճիռը։ Համաթուրքական շարժումը եւ անոր բոլոր ճեղքերը ուրիշ բան չեն, բայց եթէ Թուրք Նացիներ, որոնք ուղղակի կապ ունին Պերլինի հետ։ Անգարայի դատարանին կողմէ թուրքական իշխմաններուն ազատ արձակումը դժուար թէ համաձայնի թուրքական իշխմաններանց յայտարարած քաղաքականութեան հետ։... Թուրք դատարանները վարժուած չեն դիմողներուն տարբերութեամբ չեն ներդաշնանութեամբ վարժուած։... Եթէ եթէ Թուրքիոյ մէջ ու եւ Ֆաշական օրիկները դրամով կրնան ստորին յարձակումները դործել դրացի բարեկամ պետութեան մը դէմ։ Թուրքական հողին վրայ, նացի սերմերու պաշտպանութեան փորձերը ծայրայեղ կերպով կասկածելի կը թուին»։ (23 Ապրիլ)։

Փարիզի խորհրդային դեսպանատան Տեղեկատուն աստիճան մը կը լրացնէ պատկերը, արձա - նադիրով աւելի նոր եւ ալրայէս շահեկան դէպքեր եւ պարագաներ։

Իսկ Թուրքիոյ Անշուշտ խօսքի տակ չեն մը - նար, խոհմութեամբ շարժելով հանդերձ։ Եւ անհիշեցեամբ կ'ապաւինին Անշուշտ պաշտպանութեան, բարեկամարար կը մատնանշեն անոր ալ սպառնացող վտանգները։

Պատահական օրինակ մը։ «Թանին» խօսքով ներդաշնանութեամբ մասին տրուած պահանջներուն վր - բայ, կը յայտարարէ։— Խ. Միւրթիւնը ոչ թէ կ'ուղղէ որ ներդաշնանը բաց ըլլան բոլոր աղբերուն առջեւ, խաղաղութեան թէ պատերազմի առեւ, այլ փակուին։ «Պատերազմի առեւ փակուին ամէն պետութեան առջեւ, բայց Ռուսիային»։

Եւ կ'երկարակցեն, սրտառու է աղաքարարու - թիւն մը ուղղելով զինակէց Անշուշտ։

— «Գերմանիոյ փլուզումը տագնապալի կա - ցութեամբ էր իր ստեղծը, պաշտակ նեղեցը կը հա - տի այսպէս կազմուած պարապիւն մէջ եւ կը սպա - ւնայ ալիւլ արքիւ առեւ բաւ... Հարաւոր առեւ երա - ւայր ունի կախարհելու համար Միւրթիւնը, — Բարիւր, Արաքիւ, Եգիպտոս, Հնդկաստան։ Եր - քիւրական պատմէն շտապմունք այս երազին իրա - կանացումը, պաշտպանութեան, արեւմտեան ան - անք, անակնկալ կերպով պիտի երևային Եգիպ - տոսի ամենամեծը ի վրայ»։

Հասկնալի է թէ Մոսկուայի ինչու է այնքան զբոլորած է, եւ սուր պայքար կ'արձակէ իր բո - ւոր օրականներուն միջոցաւ, մինչեւ փարիզ։

Տարակիտ չկայ թէ այս բանալի՞նք զգալի աղբերութեան պիտի ունենայ բանալիութեանց վրայ, որոնց մասին խոր զգոտնապահութիւն կը տրէ, երկու կողմէն ալ։

Ամէն պարագայի մէջ, ծանր փորձութեան մը մատուած եւ թուրքական յարաբերութիւնները, որոնք այնքան սերալիւ հանդամանք ունէին 1918-ի վեր։

Այդ սիրալի բարեկամութեան, սիրակցորդ դործակցութեան մատաղ դաշինք մենք ալ, կոր - սնցնելով մեր Դատար Նախիկ լէնինի կողմէ հռո - չակուած իրաւունքներ...

ԹՈՒՐԲԻՈՅ

ՉԵՈՒՍԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Խ. Միւրթեան դէմ կատարուած հիթլերական նախադրեցումները վերջ, Թուրքիան «չէզոքու - թիւնը» աւելի ինքնատիւ գոյն մը առաւ։ Գերմա - նական «յաղթանակներու» զեկոյցները եւ հակա - խորհրդային լուրերը լեզուցին Թուրք մամուլին սինակները։ Այդ մամուլը թափանցիկ անկարի - ներ ըրաւ Խորիմ եւ Կովկասի, նոյնիսկ Վոլկայի մասին, «հիմնական թուրքական դէմ», ինչպէս կ'ը - լեւայ։ Թուրք լրագրողները կանխաւ խորհրդա - յին նաւատորմը Մեւ Շուլլին կ'փորձէր իր ուրիշ աշխարհ մը եւ կը զգուշացնէին թէ Թուրքիա թոյլ պիտի չտայ որ անցին Ներդաշնանը։

1942-ի ամարը, Թուրք զինուորները նախա - դարար զինուած էին արեւելեան նահանգները, սա խախտու պատրուակով թէ պիտի պաշտպանեն թուրքական չէզոքութիւնը Գերմաններու խնդրական մատին, «հիմնական թուրքական դէմ», ինչպէս կ'ը - լեւայ։ Այդ պահուն Թուրքիոյ դէմը այնքան երկզքի մէջ էր որ Դաշնակիցները որոշեցին զօրացնել իրենց զորավորները Մոսկուայի Արեւելքի մէջ, ի վնաս զիստուր ռազմադաշտերու։ Միւրթիւնը կը որ պաղ շուր լեզուց անոնց վրայ որոնք, Թուրքիոյ մէջ, միջ յայտն դրած էին Գերմաններու յաղթա - նակին վրայ։ Ահաւասիկ այն թուրքական «բարեկա - մութիւնը» որ իբրեւ թէ «փակեց Կովկասի ճամ - բան չիթիւնը» առջեւ։

Թուրքիա իր յոյսը Դաշնակից դրօշներուն վը - բայ դրաւ այն պահուն երբ կ'ըլլին թէ «գործը չի թալը»։ Ասոր համար է որ Թուրք լրագրողները այսօր հազար կտոր կ'ըլլան, ապացուցներու հա - մար թէ «ուղղամիտ» էր այս խաղը եւ ճիշտելի զիտարու կը դիմեն, հաւատարմութեամբ թէ ի - բաւունք ունին պատուական մէջ։

Կարգ մը թուրքական լրանակներ կը շարունա - կեն ձեռնամուրթիւններ կատարել երկու գերիկի - բով։ (Կամ երկու չունի վրայ խաղալ)։ Անոնք նորէն յախճուածք, ուրախ գուրաթ են, տեսնե - լով որ Թուրքիան կը պաշտպանուի Գերմաններէն։ Դաշնակիցները եւ Կէօպէլի «Թուրքականները», ո - րոնք ասին մը նրբանցներուն մէջ պահուած էին, նորէն ասպարէզ ելած են։ Համաթուրք շարժում - մին դաւադիրներուն վերջին դատար, դաւադիրները որոնք կը ձգտէին ֆաշական զիկտատուրա հա - տատել եւ Թուրքիան պատերազմի մղել Գերմա - նիոյ կողքին, կ'ապացուցեն թէ ֆաշականութե - թեան ոչնչացումը ամենեւին տեղ չունի Թուրք թեմիսին (արդարութեան աստուածը) մղելի մէջ, թէ եւ ընդհանրապէս խախտ է ան։ Զօրամարտն էր իր լիւր, Սապախայի եւ ուրիշ Թուրք իշխմ - րական խմբակներուն անունները չէին երեսար - անալա՞մ դատավարութեան մէջ։ Կէօպէլեան «Թու - րքիւր Էֆեթար» թերթը նորէն կը հրատարակուի «Թուրքիոյ» անունով։ Գալով այն դերմանասէր օր - կաններուն այնքան աղբերակի որքան «Ճիւմհուր - յէթ»ը, որոնք ամբողջ պատերազմի ընթացքին հակախորհրդային պայքար մը վարեցին, համար - ձակեցան նոյնիսկ անհանգստացնել գաղտնի։

Թուրքիան փոխադարձ սաղբարեւոյն կրկէս - մը կը դառնայ ընդդէմ ազատաստեղծ աղբերուն։ չիթիւնը Թուրքիան ոճարգործները ետանդու փաստա - բաններ կը գտնեն հոն։ Գերմանիոյ դրաման եւ վարչութեան մասին Դաշնակիցներու միջեւ դոյր - ցած համաձայնութեան նախորդներ, Թուրք լը - րագրող Նէմէթտին Սատակ «Ազաւաթ»ի մէջ բո - ղոցեց դրաման կարգուսարքին դէմ։ «Անվատա - ռութեան միակ աղբերը այն է որ, կը գրէր ան, Եւրոպայի բոլոր երկիրները կը շարունակեն դրա - ման տակ մնալ»։ «Աղբերու իրաւունքներն այս ա - խոյանին կարծիքով, մարդ մը որ 1942-ին օգ - րուեցաւ Կէօպէլի հիւրընկալութեան, Գերմանիոյ կողմէ դրամուած եւ ոտքիապահուած Եւրոպայի մէջ, «դրամուած կը խափանէ պետութեանց ազատու - թիւնը եւ անհախճութիւնը»։

Հիւսէյին ձախուծաւորն կը զայրանայ հոն - դար լրագրողի մը դէմ որ յայտարարած էր իրեն Սապախայի իրենց մէջ չունեցարիւր կը լրագրայ բարեկամ ըլլալ Խ. Միւրթեան։ Ան «ի - րաւունքները դաւաճան» կը կոչէ իր պաշտոնակի - ցը։ Ինչ տարագրեցներ խմբակին գործակալները իրենց տունին պէս են Թուրքիոյ մէջ։ Անոնց հե - ռադրական գործակալութիւնը, որ պատերազմի միջոցին սերտ կապ ունէր Պերլինի Տեղեկատու Դիւանին հետ (D. N. B.), այսօր տեղը կը բռնէ ա - նոր մասնաճիւղերուն որոնք անհետացած են Ան -

Հագարսուր Հայեր եւ Սաւիներ կը փախչին (Տե՛ր Զօր եւն.)

Ֆրանսական գործակալութիւնը (A. F. P., Եւրոպայի Նախարար) հետեւեալ գեղոյցը հաղոր - դեց մամուլին, շարաք օր —

Ճիշդիւրէն մէջ, Եւրոպայի արեւելեան ափին վը - բայ, զբոստոնեայ բնակչութեանց դէմ սպաննա - լիքը կը շնչուի ամէն օր, եւ հազարաւոր քննա - ւիթներ կը գաղթեն։ Մուրթիւր արեւմտեան եւ հա - րաւային արեւմտեան լրանին մէջ պատահած դէպքերը մինչեւ հիմա զգալի անդարաւարձներ ունեցած չէին այս լրանին մէջ, բայց կացութիւ - նը տաքնապալի դարձաւ Եւրոպայի վերջին օրերէն, երբ խոռոչարարներ եւ Պէտէվիներու սպառնալէն հրոսախուրճեր հասան։

Դէպքեր պատահեցան զանազան կէտերու վը - բայ, մասնաւորապէս Տե՛ր Զօրի մէջ մը 750 կի - ներ եւ մանուկներ ստիպուեցան Դոմիկիանին - րի վանքը ապաստանել։ Պէտէվիները ամբողջ ե - ռոց ժամ կուտ կրակ մը տեղացին Փրանսական պահակաւորներ վրայ, մինչ զբոստոնեայներու տու - ները աւարի կը տրուէին, ինչպէս եւ կը թալան - ուէին տունները այն բնիկ ձիւարներուն որ կ'ա - պահուէին պահակաւորներ պաշտպանութիւնը։ Բրիտանական զօրքին միջամտութիւնը գրեթէ ա - մէն տեղ ուշ մնաց, պատճառ դառնալով որ պա - հակախոցները պարզուին։

Բազմաթիւ բրիտանական կը ըսան Հայկա - հասնիլ երկաթուղով որ կ'երկարի սահմանագի - լին վրայ, Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Կը յու - սան աւելի ապահովութիւն գտնել այդ բաղադր - մէջ ուր ոչ-բրիտանականները Թուրք բնակչութեան հազիւ կէսին կը հասնէ։ Տե՛ր Զօր բնակչութեան 90 աւ հարիւրը արդէն հեռացած է բաղադր -

Խաւաքաւոր բնակչութիւնները ընդհանուր առումով Հայեր եւ Ասորա - Բազմաթիւներ են, շա - րմով արդէն շատ մը գաղթեր եւ հալածանքներ տեսած են եւ արմիկ իրենց այլատուներով խաղա - յրաններ վերադարձնել երբ ցորենաշատ դաշտերն։ Այս բնակչութեանց մէկ մասը չէ գրեթէ եկած էր 1933-ին, խաւաքիւր համար Իրաքի բրիտանա - ներու ջարդէն (Կ'ակնարկէ Ասորիներուն)։

Ֆրանսա զիջումներ կ'ընէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի

ՏԵՂԱՎԱՆ ԶՈՐԲԸ ՏԵՂԱՅԻՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսական կառավարութիւնը հաշտարար ընթացք մը ընկելով Սուրիոյ եւ Լիբանանի հա - ղէպ, շարաք օր յայտարարեց թէ 25—30.000 բը - նիկ պետութեան հրամանատարութիւնը պիտի ձգէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութեանց։ Այս կարգադրութեան շնորհիւ, Սուրիա եւ Լիբա - նան իրենց աղաքային բանակները կ'ունենան։ Լուր - պաշտոնապէս հաղորդուեցաւ Ֆրանսական ընդհ - պատուիականի զօր։ Պէտէվի կողմէ, ինչպէս եւ անթիւր, երկու երկիրներուն մէջ, որոնք Ֆրան - սայի հողատարութեան տակ են 1923-ի ի վեր եւ այժմ կը համարուին անկախ պետութիւններ։ Պաշ - տոնական զեկոյցը 45. օր պայմանաւորման կը սահ - մանէ, փոխանցումը կատարելու համար։

Արաւելի նախադրութեան ներկայացու - ցիւններէն մէկը լրացուցէ տեղեկութիւններ հա - ղողիւրով, ըսաւ թէ Ֆրանսա առ այժմ պիտի պա - ճէ Ֆրանսական զօրքուորներ, որ կը կարգանայ

զարայէն եւ Իսթամբուլէն։ Այս դորձակաւու - թիւնը Թուրք թերթերուն կը ճաքէ հակախորհր - դային զբաղաւորութիւններ որոնք արեւմտի են Կէօ - պէլի։ Այս բոլոր նողկալի ցնդաբանութիւնները ծրագրեալ եղանակով մը կը հրատարակուին «Թաւփիւր»-ի, «Ճիւմհուրիյէթ»-ի, «Թանին»-ի, եւ ուրիշ գանազան օրկաններուն մէջ որոնք կը վը - բաղանեն իրենց «ներշնչում» աղբերները։

Լեհական յետադրութեան օրինակը սիրտ տը - լաւ ետկոյտաւ ֆաշականներուն եւ անոնք փոքր - ցին Թուրքիա փոխադրել իրենց կերպերը։ Այնտեղ է որ անոնք սարքերին ռազմաճիւղ կազմակերպու - թիւն են։ Իրենց դուրսը կը դառնուի նախկին վար - չապետ Չիլքըլիւլի որ 1941-ին ստորագրեց Եւրոպ - ական յարաւորութեան հիթլերական ետանդաւ դաշնու - քին, ինչպէս եւ գանազան դերմանասէր հոնադար պոլիտիկոսներ, ինչպէս զօր. Փիլիքովիլ, նախկին վարչապետ Փուրիւլ, դորձակաւու դաւաճան Տրա - կա Միխայիլիլի եւն.։ Այս ամբողջ խմբակը ջա - րողութիւններ կը կատարէ եւ խոռոչարարական ա - րարքներ կը կազմակերպէ Եւրոպայի օրինա - տը կառավարութեան դէմ։

Ջախջախուած ազատասէր Բողոքողներուն կողմէ, հիթլերականութիւնը կը փորձէ ծածկել բոլոր ճնշեցումները մէջ, շարունակելու համար պա - քարը եւ պաշտպանելու Միացեալ Ազգերը։

(NOUVELLES SOVIETIQUES, 7 Յուլիս)

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը

Լիոն.— Ազգ. Միութիւնը վերջերս ժողովի հրաւիրած էր դադուիւր, տալու համար ութամ - եայ դործունէութեան դեկոյցը: Դժբախտաբար շատեր կը բացակայէին:

Ազգ. Միութիւնը, որ այսօր իր շրջանը լրացած կը համարէ, կազմուած էր 1936 ինկեմբերին, ազատ գոյնարկութեամբ, եւ պաշտօնապէս գործի սկսած 1937 Յունուար 1ին, 11 անդամներով: Առաջին շրջանին երկու անդամները հրաժարած, իսկ պատերազմի հետեւանքով անդամներէն երկուքն ալ զինուորադուրուած ըլլալով, հարկ դատած էր նշանակովի անդամներով լրացնել ցանկը, եւ իր թիւերուն վրայ աւելցուցած էր վեց անձեր: Եւս: Բայց վերջին տարիներուն երկու հոգի եւս հրաժարած էին, մէկը երկու տարի, իսկ երկրորդը վեց ամիս առաջ: Մնացեալ անդամները մինչեւ այսօր կը շարունակէին գործել:

Շրջանը պէտք է վերջ գտնէր 1940 Ռեկեմբերին, սակայն պատերազմի հետեւանքով ընտրու - թիւն կարելի չըլլալով, երկարաձգուեցաւ: մինչեւ այսօր: Իր նիւթական եկամուտները մինչեւ 1940 զոյժէ մնացած են նոյն վիճակին մէջ, իսկ 1940էն վերջ զգալի կերպով աւելցած է իր տարեկան վաճառքի գումարը, այնպէս որ այսօր կը կրցած է խնայել 250.000 ֆրանքի մօտ գումար մը: Այդ գու - մարէն 200.000ը տեղական դրամատան մը մէջ պահ է դրուած եւ պիտի մնայ անձեռնմխելի, յատկացուելու համար եկեղեցիի շինութեան: Ու - րեմն նիւթական տեսակետով դնական էր է դոր - ծը: Նախորդ վարչութիւնը իրեն փոխանցուած ա - տեն ձգած է 2000 ֆրանքէն տակ, ինչպէս նաեւ երկու քահանաներու վեցամսեայ պարտքերը, մո - տաւորապէս 7000 ֆրանք:

Պատերազմը ինչպէս ամէն տեղ, մեր ժողո - վուրդին մէջ ալ բերած էր դժբախտութիւններ եւ թշուառութիւններ: Գաղութիւն միակ կողմակեր - պութիւնը Ազգ. Միութիւնն ըլլալով, շատեր կը դիմէին իրեն: Ան ոչնչած է կարօտեալներու, ար - դարձաբաւարած թշուառներուն, զերիններուն՝ զոր - կերով անտէր ծրարներ: Ընտանեկան վէճեր ունե - ցողներն ալ դիմած են Ազգ. Միութեան:

Անցեալ տարի Ազգ. Միութեան ջանքերուն շնորհիւ ձեռք բերուեցաւ 7950 տուփ պահածոյ, (զանազան ուտելիքներ) եւ 248 կտոր հանդերձե -

ղէն, որոնք տրուած էին ֆրանսական «Service Social aide aux émigrants» Միութեան կողմէ: Այս տուփերը բաժնուեցան Լիոնի եւ շրջանի չքաւոր եւ ծանրաբեռնուած ընտանիքներու, իսկ 2. Ա. ձ.ի միջոցաւ 1500 տուփ ալ շրջուեցաւ Արտէշի նահանգի մէջ գտնուող հայ գիւղիներուն:

Ազգ. Միութիւնը իր հովանաւորութեան տակ ունի նաեւ Աղբատարին մէկ կրթական մարմին ներք: Աղբատարին մը կը թաղկանոր չորս տիկի - ները եւ վերջերս աւելցան երեք այլեր: 1943ին մարմինը ստացած է նախնական դրամեկնակէն 193.000 ֆրանք, որ երեք յարանուանութեանց պե - տերուն ներկայացուցիչներու կողմէ բաժնուած է դադուիթիւս եւ շրջանի չքաւոր ընտանիքներուն, (110.000ը Լիոնի, ու մնացեալ գումարը Փոն տը Շէրիւի, Վիէն, Ս. Մօրիս, Ս. Էթիէն, Ս. Ծա - մոն եւայլն): Ազգ. Միութիւնը իր կողմէ երկու անգամ հանդեսագրութիւն կատարելով Աղբատա - խնամին տուած է 52.000 ֆրանք, իսկ մօտաւորա - պէս 87.000 ֆրանք ալ հաւաքուած է պնակներէ եւ նուէրներէ: Նախնական դրամը տրուած է մօտա - ւորապէս 100 ընտանիքներու եւ տեւական 25էն 30 աղջտաներ երեք տարիէ ի վեր ամսական կը ստա - նան կանոնաւորապէս 100էն 250 ֆրանք: 1943էն առաջ հաշիւները փակուած են: ստացագրիները նախնական գրասենեակ շրջուած են: Դիտողու - թիւն մը Աղբատարին մէկ — կարելի չէ՝ իրենց դիմող աղջտանները ընդունել թէ՛ մը ինքուներեւ, որպէսզի այդ քանի մը ֆրանք ստացող խեղճերը չվիրաւորուին:

Կրթական մարմինը, որ կը գործէ 8 տարիէ ի վեր, իր հակողութեան տակ ունի նախաընթացի մը եւ մանկապարտէզ մը, 120է աւելի աշակերտ - ներով եւ երեք ուսուցիչներով: Գնահատելի է Տի - կին Շահինեան իր մանկավարժական անձնուէր դործունէութեամբ: Ամէն տարի կը կազմակերպէ հանդէս մը: Կրթական մարմինը իր ծախսերը հո - ղալէ վերջ, այսօր իր մօտ ունի պահեստի դումար մը որ պիտի յատկացուի յառաջիկայ տարուան կրթական գործին:

Ահա Ազգ. Միութեան գործունէութեան դը - խաւը կէտերը, որ կարծիք «Յատույնի» նեղ սի - նակներուն համար քիչ մը երկար եղաւ: Մօտ ա - տենին պիտի ըլլայ նոր ընտրութիւն: Կը յուսանք թէ Ժողովուրդը իր ջոհները պիտի կեդրոնացնէ խղճամբ, գործօն եւ վստահելի անձերու վրայ: Խոյճակից

ՔԱՆԻ ՄԸ ՑՈՂՈՎ

ԺՈՂՈՎ ՏԱՐՆԱՆ, ՎԵՐԻՆ ԵՆԵՐԵՆ ՆԱԽԱՐԱՐՔԸ կամ Հիմէրը, ինչպէս կը կոչեն, որ Ժրէնի բանոր կը գտնուի այժմ, խոտովանեցաւ թէ իր «միլի - տ»ին դանձր պահած է հիւս - Խոտայից մէջ: Գանձը կը պարունակէ 7.000.000 մարք, 21 միլիոն ֆրանք եւ 1000 հատ 20 ֆրանքեցող ոսկեգրամ: Ամբաս - տանեալը, որ հիւս - Խոտայի փախած էր Գիւրա - նիոյ խորտակումէն վերջը, ըսաւ թէ չէր ուզեր ոգ - այս գանձը դանակից սպանեալուն ձեռքը անցնի: «Գիւղէի որ դրամը նորէն Ժրանսայի վերադար - ձուէր»: Կըսուի թէ այս գումարին մէկ մասը կը թաղկանայ ֆրանսական դրամատուններու աւա - ընէ, մասնաւորապէս Պէշիֆորի մէջ, երբ «միլիոն»ը Գիւրմանիա փախաւ անցեալ տարի Օդոստոսին: Տարնան հաստատեց թէ «միլիոն»ը կը բաղադրուի 45.000 պահակներէ, որոնց 10.000ը Գիւրմանիա գա - ցին իրեն հետ, եւ, աւելի վերջը, 600 հոգի ընկե - րացան իրեն դէպի հիւսիսային Իտալիա:

ԴԱՇՆԱԿԱՆԸ ԸՆԴՆՎ. ՍՊԱՅԱՆՈՍԸ, որ վարեց եւ շահեցաւ Եւրոպայի ճակատամարտը, պիտի լուծուի այս շարքով: Այս լուծումէն վերջը զօր - Ալլըրհատը պիտի շարունակէ վարել Մ. Նա - հանգներու ամերիկեան բանակին հրամանատա - րութիւնը Գիւրմանիոյ մէջ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵՇԵՐՈՒ յառաջիկայ Ժողովին մէջ, որ պիտի գումարուի Յուլիս 15ին, պիտի ընտրուի բաղաժափի խորհրդերը — լեւական, պիտիական, իթական (Տարանել), թանձէր եւս: Լեւաւա - նի եւ Խ. Միութեան միջեւ կնքուած համաձայնու - թեամբ, բազմաթիւ քնակութիւններ պիտի փո - խանակուին արեւելեան Եւրոպայի մէջ, մէկ երկ - րէն միւր: Ո եւ է անհատ որ լեւական հպատակ էր մինչեւ 1939 Սեպտ. 19, կրնայ հրաժարիլ իր ներկայ ուսանական հպատակութիւնէն եւ Լեւա - տան վերադառնալ: Ռիթէրի թղթակիցը կը հե - առադէ թէ վարչական մէջ թաղաքական հարցն - րէն առաջ հարկ եւ կարգի խնդիրներն են որ հոգ պիտի պատճառեն երկար ատեն:

ԶԸՐԶԻՆ Հէնտէ, (սպանիական սահմանադրու - խին մօտ) գիտց իր կնոյրը եւ աղջկանը հետ, հան - դատանալու համար: Յետոյ պիտի երթայ Փոց - տամ, մասնակցելու համար Երեք Մեծերու Ժո - ղովին:

ՄԱԼԵՇԱՆ ԿԵՐՈՐԵԿԻ ԵՌԵՎԱՆԻՆԸ պիտի հրատարակուի դանակից հրամանատարութեան կողմէ: Կը պարունակէ շատ կարեւոր յայտնու - թիւներ որոնք հետզհետէ լոյս կը տեսնեն կարգ - մը թերթերու մէջ:

ԱՐԵՎԻ ՄԱՄԼԱԿԻ ԽԱՆԱՐԱՐՔԸ դիտուեցաւ Երէկ, Փարիզի մէջ, Ժամը 2.50էն մինչեւ 17: 22 ԳԱՂՏԻՆ ԳՈՐԾԱՆԱԼՆԵՐ կը դառնուին նախի մէջ: Ամբաստանուած են թէ Հրեաներ եւ հայերեւելներ կը մասնակի, մասնաւոր - 90.000 ֆրանքի փոխարէն եւ թէ Կէսթափոյին յանձնաձ - են 1200 հայերեւելներ որոնք աքսորուած կամ զնդակաւորուած են:

ՓԱՐԻՋԱՆԱՅ ԵՐԵՎ. ԸՆԴՆ. ՄԻՈՒԹԻԻԸՆԸ կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ իր Յուլիս 30ի ընդհ. Ժողովին մէջ, ստուար մեծամասնութեամբ, որոշեց ձուլուիլ Հայ Հայրենասէր Երիտասարդ - ներու Միութեան հետ, կազմելու համար Ժրանա - հայ Երիտասարդներու Ազգային Ընդհ. Միութիւն մը, «ուր ամէն հայ երիտասարդ պիտի կարենայ, առանց որ եւ թաղաքական բնութեաններու խըտ - րութեան մտնել եւ աշխատիլ: Ընդհ. Ժողովը պարտք դրաւ նորընտիր վարչութեան վրայ յո - յաբերութեան մէջ մտնել այն ամէն երիտասար - ղական միութիւններու հետ որոնք մինչեւ այսօր կը լիարժեք աշխատանք տարած են, գանձը բերե - լու համաֆրանսական հայ երիտասարդներու հա - մալումումին մէջ»:

ՄԱՐՏԵՑԻ.— Այլի Տիկին Նուրիգա Պաղտա - սարեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Պաղտասարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Բրիգոր Պաղտասար - եան, Տէր եւ Տիկին Թաղաթ Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պաղտասարեան եւ զաւակները (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Պաղ - տասարեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գ. Պաղտասարեան եւ զաւակները (Ամերի - կա), Տէր եւ Տիկին Ա. Թոնկուրեան եւ զաւակնե - րը, Տիգր Գրիգոր ձերմական (Կրնոպլը), Իյ - նճեան, Բարսեղեան, Աւետեան եւ Նիկիեան ըն - տանիքներ իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որ փութապէս իրենց ցուակ - ցութիւնը յայտնել անձամբ, նստակով կամ ծաղ - կեպակով, հանդիպեցաւ Գ. ՌԻՐԻԷՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐ - ԵԱՆԻ մահուան առթիւ (մեռած Յունիս 11ին, Գո - մոն, 75 տարեկան հասակին մէջ):

ՏԲԱՆԻՆԱՆԸ Պ. Գրիգոր Լոնէնեան 1900 ֆրանք կը տրամադրէ Ազգ. Հակադիմադր. ֆա - րիքի շնորհիւ, յատկացուելու համար գերեզման - եւ բաղաքական տարազերներու: Ստանալ Տաղաթէն:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

5000 զինուորներէ: Նոյն որոշումը տուած են Անգլիացիներն ալ, որոնք ունին 50.000 զինուոր, համաձայն ֆրանսական աղբիւրներու:

Բնիկ զինուորները — «յատուի զօր» — տե - ղացիներուն յանձնուելով, կը կարողանալ Ժրան - սայի եւ Սուրիա - Լիբանանի միջեւ եղած ամէնէն ծանր վէճերէն մէկը: Կը յուսացուի թէ այս կար - դադութիւնը պիտի դիւրացնէ նոր բանակցու - թիւները, որոնք սկսած են արդէն Ֆրանսայի դի - ւանապիտական պատուիրակին եւ երկու կառա - վարութեանց միջեւ: Այս բանակցութեանց մէջ Ժրանսա մասնաւորապէս կը ջանայ ապահովել իր տնտեսական եւ մշակութային շահերը: Միւսնոյն ատեն կը յայտարարէ թէ պիտի պահէ իր խոս - տումը՝ երկու երկիրներուն անկախութեան մա - սին, որ պիտի յայտարարուի ճորքան կարելի է շուտ, ինչպէս կը ըսեն Փարիզի մէջ: Առ այժմ Ժը - րանսա կը հիմնուի 1923ի հզօտաւորութեան օրէն - քին վրայ:

Բնիկ զօրքին տեղացիներուն փոխանցումի լու - րը յայտարարուեցաւ երկար անհանգիստեան մը վերջ, Ժրանսայի արտաքին նախարարին եւ Փա - րիզի իրաւաբանական դեպարտմէն՝ Անժետ պէյ Տա - ուրի միջեւ, ուրախ օր: Տեսակցութիւնը շատ սիրալիբ հանգամանք ունէր, ինչպէս կը հաստա - տեն պաշտօնական շրջանակները:

Բնիկ զօրքին սպանները մեծ մասով Ժրանսա - ցիներ են եւ 1939էն ի վեր վարարւմ կը ուսանեն ֆրանսական զանձին: Ատկէ առաջ շարունակ վէճ կար երեք կառավարութեանց միջեւ, ծախքերու մասին: Նոր կարգադրութեան պայմաններէն մէկը այն է որ այս զինուորները իրենց երկիրներէն դուրս պիտի չգործածուին: Ժրանսական պատուի - րակին պաշտօնական զեկոյցը կը ըսէ — «Նկատե - լով որ պատերազմը վերջացած է Եւրոպայի մէջ, պատճառ չկայ որ Սուրիա եւ Լիբանան չունենան իրենց ազգային բանակները: Ժրանսա ուրախ է որ Սուրիա եւ Լիբանան կը ստանան դերիշխանու - թեան այս առանձնաշնորհները, իրենց զինք կա - տարելու համար Միացեալ Ազգիներուն մէջ»:

Մամերիկացիները աշխատանքներ կը կատա - րեն, անտեսական դիրքեր զբաւելու համար Լիբա - նանի մէջ: Այսպէս, ամերիկեան ընկերութիւններ արտոճութիւն խնդրած են արհեստանոցներ կա - ուեցանելու Պէյրութի արուարձաններուն մէջ, ինքնաշարժներու շինութեան համար: Ուրիք ընկե - րութիւններն ալ կ'ուզեն դրամատան մասնաձեւերը բանայ: Վերջապէս, ուրիք զրոյցի մը համաձայն, Լիբանանի կառավարութիւնը արտօնած է որ Ամե - րիկացիները զարկիդի երկու զտարաններ հաստա - տեն Տրիպոլիտի մէջ:

Վերջին լուրերու համաձայն, Լաթաքիոյ

Սանտաֆուրուքեան խնդիրը

Ինչպէս զբաժ էինք, նախարարական խոր - հուրը կարեւոր նիստ մը գումարեց շաբաթ օր, լուրով համար զօր. որ Կօլի տեսակետները նոր սահմանադրութեան մասին: Այս առթիւ փարաուե - յան նախարարական տաղիկապի մը զրոյցները: Զօրավարին քաջատրութիւնները լսելէ վերջ, պաշտօնական դեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կը ըսէ թէ «նախարարական խորհուրդը միաձայ - նութեամբ կը ինչուներ որ, ոչ մէկ պարագայի մէջ, արուելիք որոշումները պիտի չկրնան խախտիլ կառավարութեան համբաւագրութիւնը»:

Վերջնական որոշումները պիտի տրուէին ե - րէկ, երկուշաբթի, երբ կրկին դումարուեցաւ նա - խարարական խորհուրդը:

Իրազեկները կը հաստատեն թէ զօր. տը Կօլի ծրարիքը կը տրամադրէ ընտրութիւններ կատա - րել համաձայն 1875ի սահմանադրութեան, այս - ինքն ընտրել երեսի - Ժողով մը եւ ձերակոչող մը, որոնք միաշին դումարուելով պիտի կազմեն սահ - մանադիր Ժողովը: Այս առթիւ կարգ մը բարեփո - խումները պիտի առաջարկուին ձերակուտականնե - րու ընտրութեան մասին, համաձայն Ժողովուրդա - պետական սիլզուեցութեան:

Գալով լուսն սահմանադրութեան, կըսուի թէ զօրավարը տրամադիր է միջին ճամբայ մը գտնե - լու: Այսպէս, կընայ անձամբ կուսակցից ըլլալ կա - տարարութեան մը որ համարապատու ըլլայ երկու Ժողովներու, եւ ոչ թէ միայն մէկ Ժողովի, ինչպէս կ'առաջարկեն ձախերը: Եւ սակայն, իր կառավա - րութիւնը պատրաստ է ընդունելու որ եւ է սահ - մանադրութիւն, մէկ ընդամենով — հանրապետի - կեանքից զայն, որպէսզի ամբողջ Ժողովուրդը կարենայ կարծիք յայտնել, հաստատել կամ մերժել:

Ամէնէն փափուկ խնդիրը միշտ հետեւեալն է, — ինչ տեսակ Ժողով պիտի մշակէ Սահմանա - դրութիւնը: Զախերը կ'ուզեն միանգամ ընդ միշտ - ամէն կապ խելի Գ. Հանրապետութեան հետ, որ ինքնին դադարած կը համարուի մահուայ ֆէթէնի արուած լիազօրութեամբ, 1940 Յունիսին: Ուրեմն կը պահանջեն միակ Ժողով մը որ ընտրուած ըլ - լայ ուղղակի: Միւսնոյն Գ. Հանրապետութեան սահմանադրութեան տրամադրութեամբ, որ եւ է փոփոխութիւն պէտք է կատարուի երեսի, Ժողո - վին եւ Երեւոյտին միացեալ նիստին մէջ:

Le Gérant : H. AGONEYAN

ԽՈՌՈՎԱՅՈՅԶ ԱՐԵՎԵԼԻԲԸ

Երեւոթապէս խաղաղութիւն կը տիրէ Մօսաւար Արեւելի եւ Պալքաններու մէջ։ Բայց, եթէ ուշադրութեամբ հետեւինք դէպքերուն, տպաւորութիւնը կը պոտորի։

Արդարեւ, մէկէ աւելի ճեղքեր, խոցեր, վէճեր կը սպառնան իրենց պայթեցնել այդ պատմական վտանգաւորները։

Ամէն պարագայի մէջ, առժամայէս մարած հրաբուխի մը կը նմանի այդ շրջանը։ Մասնաւորապէս, կրակը խառնուղիներ պակաս չեն։ Նախ հետզհետէ կը շնորհի թաղաքական աղբեղութեան պայթարը Մեծերու միջեւ։

Գաղտնիք չէ որ սուր պայքար մը կը մղուի այդ դեռնի վրայ, մերթ քաջալայտ, մերթ մահուամբ պատմաւ։

Մոսկուա վճռած է, այս անգամ, ոչ միայն մօրը յենարանի պայտօմի Պալքաններու մէջ, այլեւ եւլ մը բանալ Միջերկրականի վրայ։ Ուղղակի՝ Նեղոսի մը ճամբով, կամ անուղղակի՝ Նաւահանգիստի մը պահանջով Պուլխարիոյ համար (Եղեակիս)։

Կը թուի թէ ճամբուն կէսէն աւելին կտրած է արդէն. քանի որ, Գերմանիոյ ջախջախումէն շատ առաջ, ամբողջ տեղաւորուեցաւ Ռումանիոյ Գուլիարիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ։

Այսօրուան լուրերը կը հաստատեն թէ ուրիշ առաւելութիւններ ալ ձեռք բերած է, համաձայն ընթերցանիքի մը, Հունգարիոյ, Չեխոսլովակիոյ եւ Պալքաններու պետութեանց հետ։ Մարզիչներ պիտի զրկէ, զինուորական, ծովային եւ օդանավային խորհուրդներ պիտի ունենայ, կարեւոր զորամասերով, եւ պիտի կրնայ ազատօրէն օդուս գործել շարք մը նաւահանգիստներ, — Ֆրանսիայի, Թրիքիսի, մանաւանդ Գոնսթանցա եւ Վալան (արդէն խորհրդարանի մարտնականը հասած եմ այդ կողմերը)։

Այս խաղաղ թափանցումին դիմաց, Մեծն Բրիտանիան կը ջանայ իր զինքները ամբողջով Յունաստանի, Ալպանիոյ եւ Իտալիոյ մէջ։ Պարտապաշտը չէ որ արեւմտեան մէջ խեղդեց Յունաստանի ներքին խրատումները, անցեալ ձմեռն։ Անկէ ի վեր ամուր թափի մը տակ առած է այդ երկրին վարչութիւնը։ Կարելի էր ըսել թէ Աթէնքի մէջ տեղեւ չի շարժի տառնայ Ալպիոնի հրամանին։ Եւ ահաւասիկ Մակեդոնիոյ խեղդը, — կնճիւր մը որ արեւմտ կը հոսեցնէ 50—60 տարիէ ի վեր, եւ դեռ կրնայ հոսեցնել։

Մտնէլայ Թիթօ, Եուկոսլաւիոյ միահեծան վարիչը եւ Մոսկուայի մտերմը, չղբալինդ յառաջ կը տանի անկախ Մակեդոնիոյ կազմակերպութեան գործը։ Ան բաւական ճամբայ կտրած է արդէն, բայց տակաւին ճանելիքները ունի։ Ամէն բանէ առաջ, նոր հողերու պահանջ։ Ուրեմն ընդհարում Յունաստանի հետ։

Բանի մը օրէ ի վեր, հեռագիրները պոտոր լուրեր կը հաղորդեն երկու երկիրներու յարաբերութեանց մասին։ Պելլարատ ծանրապէս կը մեղադրէ Աթէնքը, զանապատելով թէ անորոյ հայաժողովներ տեղի կ'ունենան Մակեդոնիոյ ընակիչներուն դէմ, թէ հաղաթափողներ կը փախչին կամ կ'աբաւորեն են։ Հելլենական կառավարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս մեղադրանքները, իր կարգին ամբաստանելով հարեւան պետութիւնը։

Միշտ այսպէս սկսած են պալքանեան դէպքերը։ Եւ կացութիւնը խառնակ է մասնաւորապէս անոր համար որ, Պուլխարիա եւ Յունաստան եւս լարուած են իրարու դէմ, եւ մեղադրանքներ կ'ուղղեն փոխադարձաբար։

Արդ, առաջին տպաւնած է Մոսկուայի, երկրորդը՝ Լոնտոնի։ Միացեալը կրնայ հետեւ ջնջել։

Նոյն ամպոտ երկիրներ՝ Միջին Արեւելի մէջ — Սուրիա, Լիբանան եւս — ուր միայն Անգլիան եւ Ֆրանսիան չեն որ կը շփուին, այլեւ հեղհեղեղ ձեռք մ'առնեն կ'առնեն, նաեւ, Մոսկուայի եւ Մ. Նահանգներուն շուրջը։

Խորհրդային իշխանութիւնը մինչեւ անպատ վերջապէս օգտագործենք, այս ճամբուն վրայ, հովանական յանդիմաններ սարքել տալով Հայ մայն Ռուսիոյ պատրիարքին։ Իսկ Մ. Նահանգները արդէն իսկ անուստան մենաշնորհներ տալահոված են եւ դեռ կը փնտրեն ամէն գետնի վրայ։ «Պաշտպանութեամբ»...

Պատկերացնելու խոստով պիտի դառնայ, երբ րազուի խաղաղութեան խորհրդատիւները, յառաջիկայ անան։

ԹԱԳԱՌՈՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՊԵԼՇԱԿՈՅ ՄԵԶ

Պրիթիւ, 4 Յուլիս (Յառաջ). — Հաղիւ ա - զատագրուած, Պելժիան չարաթիւնէ ի վեր կը դալարուի ուր տաղնալի մը մէջ, իրեւ հետեւանք Լճօփոյ Գ. Վերադարձի լուրերուն։ Բուրն պայքար մը բացուած է մամուլին եւ քաղաքական հոսանքներուն մէջ, ինչպէս օրը օրին կ'իմանաք «Յառաջ»-էն։

Պելժիոյ պարտութեան վերջը, թաղաւորը, որ անձնատուր եղած էր բանակին հետ, նախնորոնք դեր մնալ, փոխանակ Լոնտոն պատասխանելու իր նախարարներուն հետ, ինչպէս թելադրած էին այս վերջինները, անձնատուր ինքնա յախորհակին։ Ամբողջ գրաման ընթացքին, թաղաւորը դերի մնաց Լուէնի-պալատին մէջ, որ եւ է յարարի - բութիւնը չունենալով իր ժողովուրդին հետ։ Իրական մէջ, յանձն առած էր չգործադրել իր արքայական իրաւունքները։

1944 Օգոստոսին, երբ Գերմանիան հեռացաւ Պրիթիւէն, միասին տարին թաղաւորը եւ Մայր - պուրիկ մէջ (Աւստրիա) էր որ ազատուեցաւ Գալ - նակիցներուն կողմէ։

Լճօփոյ Գ. կը մեղադրուի թէ իր գերութեան միջոցին կատարած է այնպիսի քաղաքական գործեր որոնք հակառակ էին երկրին շահերուն։

Ճշգրիտ աղապար մը տալու համար ներկայ քաղաքական կացութեան մասին, կը գոհանամ ստորեւ պարզելով եղած մեղադրանքները, կու - սակցութեանց ղրկը եւ արուած որոշումները, տարակարգութիւն, առանց որ եւ ի խորհրդածու - քեան — Ա. Թաղաւորը 1941 Ապրիլին շնորհա - րական հեռագիր մը ուղղած է Հիթլերի, անոր ծննդեան տարեդարձին առթիւ։

Բ. 1940 Մայիս 28ին, Պելժիոյ բանակին անձնատուր ինքնա առնել, իր զօրքին ուղղած է օրա - կարգ մը որուն վերջին պարբերութիւնը ահաւասիկ — «Վարդ, դործի պիտի ձեռնարկենք, հայ - երկիրը իր աւերակներէն բարձրացնելու հաստատ կամեցողութեամբ»։ Այս պարբերութեանց կը հե - նախեն թէ թաղաւորը Պելժիոյն կը պատուիրէ աշխատել թշնամի բանակին համար որ զրաւած էր երկիրը։

Գ. Թաղաւորին տեսակցութիւնը Հիթլերի հետ, Պելժիոյ խառնակութեան մէջ, 1940 արեւմտ։ Գ. - սին թէ այս ճամբորդութեան նպատակն էր գեր - մանաւոր կառավարութիւն մը կազմել, մինչ փիլիքոյ կառավարութեան անդամները Լոնտոն ապաստանած էին, շարունակելու համար պալքա - րը Գալնակիցներուն հետ։

Դ. Այն հեռագիրը զոր թաղաւորը ուղղած էր Իտալիոյ թաղաւորին, իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնելով Եթովպիոյ բանակին հրամանատարին Սափուայի Ամէնի իշխանին սպանութեան առթիւ, մինչ Պելժիոյ պատերազմի մէջ էր Իտալիոյ հետ եւ Գոնիւլի պէժ զինուորները կը կուռէին իտալացի զինուորներուն դէմ։

Ե. Թաղաւորը առաջարկած է Փիլիքոյի կա - ռավարութեան որ պիժիական Գոնիւն յմասնակցի Գալնակիցներու պատերազմին եւ Պելժիոյ պա - տերազմ չյայտարարէ Իտալիոյ դէմ։

Զ. 1940 Օգոստոսին, թաղաւորը զաղտնապէս «Թանկապէս խորհուրդներ» տուած է արտասահ - մանի պիժ ներկայացուցիչներուն, որպէսզի վերջ տան Գերմանիոյ դէմ մղուած պայքարին։

Երբ թաղաւորը յայտնեց թէ Պելժիոյ պիտի վերադառնայ, Վան Աթէրի կառավարութիւնը, որ կը բաղկանալ վեց երկրորդ, հինգ ընկերվարա - կան, չորս ազատական եւ երկու համալսարան պալքաններէ, նկատի առնելով երկրին տաղնա - պային կացութիւնը, հրաժարական ներկայացուց խնամակալ իշխանին (թաղաւորին կողմը)։

Պ. Վան Աթէր, ընկերվարական, որ ուժեղ եւ հնարամետ վարչապետ մը հանդիսացաւ, յայ - տարարեց թէ ժողովուրդին մէկ փոքր մասը միայն կ'ուզէ թաղաւորին վերադարձը եւ թէ վերջերս կ'երկրի շարժապայքայորարած ենարքայականար - ցի մասին, վաճառարը դառնալու աստիճան։ Իր պաշտիւրով, թաղաւորը այլեւս ազգային միութեան այն խորհրդանշանը չէր, ինչպէս պէտք է ըլլայ ամէն սահմանադրական վեհապետ։ Ուստի պահանջեց թաղաւորին հրաժարիլ, Պելժիոյ վերա - դառնալէ առաջ, որպէսզի կարենան խուսափիլ անկարգութիւններէ։

Ընդհ. երկուքն այն է թէ թաղաւորին վերա - դարձը երկու ճակատներու պիտի բաժնի Պելժիոյն (արդէն բաժնած է)։ Առաջինը՝ ընկերվարական -

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

ԱՐԻՆԱԼԻ ԴԵՊՐԵՐ ՀԱԼԵՊԻ ՄԵԶ

Հալէպէն կը հեռագրեն թէ երեքշաբթի օր ծանր դէպքեր պատահեցան Սուրիայի երկրու եւ անգլ. զինուորներու միջեւ։ Իրեքէր կ'ըսէ թէ ամէն օր դէպքեր կը պատահին, զիշեր ցերեկ։

Տասը անգլիացի զինուորներ սպաննուեցան ընդհարումի մը միջոցին։ (ԽՄԲ. — Թերթերու մեծ մասը կը գրէ՝ մէկ զինուոր)։ Երեքշաբթի առ - տու ժամը Հին հրացանի ձայնը լսուեցան։ Մէ - կուէս ժամ վերջը նորէն հրացանաձայններ ծա - փար 16ին հարիւրի չափ ընդի զինուորներ, անգ - լիական զինավաճառատուն մը մօտան, որ կը դըտ - նուի քաղաքին կողքին, եւ մասնաւորապէս յա - փառակցին զնոյացիները։ Յետոյ հրացան ար - ձակուեցաւ օդին մէջ, ոստիկանական տեսչու - թեան կողմը, իբրեւ հաստատութեան նշան Սուրիոյ կառավարութեան հանդէպ։ Անգլիացի - ները ձերբակալեցին կարգ մը ցուցարարներ, բայց մեծ մասը հարեւան գիւղ մը ապաստանեցաւ։ Հա - կառակ անգլ. իշխանութեանց հրամանին, հրա - ցանաձգութիւնը շարունակուեցաւ մէկ ժամ։ Ի - րեկուս ժամը 5.30ին ընդհարում մը պատահեցաւ Սուրիոյ ոստիկան - ջորքին եւ քաղաքացիներու միջեւ, Ֆրանսացիներու կողմէ գրաւուած չէնքի մը մօտ։

Սուրիոյ փոխ - վարչապետը խոսելով Ֆր - անսայի վերջին գիւղումի վրայ (փոխանցում ընդի զօրամասերու), ըստ թէ կառավարութիւնը հաստատ կը մնայ իր զինքին վրայ, մինչեւ որ ամբողջովին պարպուին Ֆրանսայի զինուորները։ Սխալ է թէ Սան Ֆրանչիսկոյի սուրիական պատ - ուրիակութիւնը Լոնտոն պիտի հանդիպի, բանակ - ցելու համար անգլ. կառավարութեան հետ։

Մոսկուա տէր սիրական Պալքանի եւ Կեդր. Եւրոպայի մէջ

Պալքան կը եկազարեմ Յուլիս 10 թուականով. — Կը տեղեկանք թէ Յունիսի վերջերս կարծիք ըստեղծին սպալակչոյի պետը զինուորական. դա - նաղի մը կնքած է Մոսկուայի մէջ, Հունգարիոյ, Չեխոսլովակիոյ եւ Պալքանեան երկիրներու հետ։ Այս դաշնագրին համաձայն, Ռուման զինուորա - կան մարդիկներ, ամէն տեսակ դէպքեր եւ կաղ - մանքին պիտի զրկէ այդ երկիրները, իսկ անոնք ալ փոխադարձաբար խորհրդային իշխանութեան պիտի տրամադրեն։

1. Չվնտրուած յարիսյանք այդ երկիրն - րում մէջ։ 2. Միջակի եւ օգտակար յարիսյա - ներ, զինուորական եւ քաղաքային պիտեմք եւ պահանջներու համար։

Այսպէս, Եւրոպայի կ'արտօնէ որ Ռուման գործածէ Ֆիւմիկի ազատ մահաւանգիտը, եւ յաւաքիկային՝ Թրիքիսի, Ռումանիա կը բանալ Գոնսթանցիոյ ազատ մահաւանգիտը, Պուլխարիա՝ Վալաքի մահաւանգիտը։ Չեխոսլովակիա եւ Պուլխարիա նմանապէս կ'արտօնեն որ Ռումանը օգտագործեն իրենց օդանավային խաղիկները, ինչպէս եւ Դանուբի ազատ նաւարկութիւնը։

Դաշնագիրը կը ճշդէ մեծ թիւը այն առա - կան գործադրութիւնը որոնք պիտի կատարուին պալքանեան յարիսյանքում մէջ։ Աւելորդ է ըսել թէ այս տեղեկութիւնը կրնայ մեծ ազդեցութիւն գործել Փոքրասիոյ ժողովրդին վրայ։

Ներկայ տաղնապէս պատճառը այն է որ թա - ղաւորը չուզեր համոզուիլ, երբ իր նախարարները կը պատահաւորան թէ հանրային կարծիքը նը - պատաստու չէ իր վերադարձին։ Կ'ուզէ ինք ան - ձամբ ստուգել, ուղղակի ժողովուրդին խոսելի վերջ։ Թաղաւորը ցաւ յայտնած է որ ժողովուրդը գիւղը չէ յաւծ։ Իրեքներ կ'առաջին թէ սահմա - նաղական կարգաւորութիւն մէջ թաղաւորը պատաս - խատուու չէ, այլ նախարարներն են, իսկ ներկայ պարագաներուն մէջ նախարարները չեն ուզեր պա - տասխանատուութիւն ստանձնել։

Թերթերը զիտել կուտան թէ միասնութեան վտանգը կ'ունենայ, քանի որ հրաժարման կուտա - կիցները կը պահանջեն թաղաւոր հոգակիլ Լճօ - փոյ Գ. օր տան, իշխան Պոտուէնը, ինքնակա - լութեամբ իշխան Շարլի որուն միաձայնութեամբ համակիր է ժողովուրդը։

Այսպէս կամ այնպէս, կացութիւնը անորոշ է եւ եթէ վերջին պահու թաղաւորը տեղի յոսայ - անախորժ դէպքեր կրնան պատահիլ։ Արդէն ըն - կերվարականները եւ համալսարանները որոշած են ընդհ. գործադուլ հոգակիլ, եթէ թաղաւոր վերադառնայ։

Լինն. — Մեր ողբացեալ բարեկամը, որ Ֆրանսա հաստատուելէն ի վեր ճարձուած կեանք մը կը վարէր, Պոլսոյ մէջ 1918էն 1922 ունեցած է բեղուն գործունէութիւն մը՝ իրեն առջամ Ազգ. եր- մասական յանձնաժողովին եւ Ազգ. խնամատարու- թեան: Այս վերջին կազմակերպութեան մէջ, որ կը զբաղէր հազարաւոր որբերով, եղած է կա- ռող աշխուհիներէն մին եկող դաշտող բոլոր տնօրէն- ներուն, մանաւանդ վերջի շրջանին, երբ որբերու զործք թու ու բոհ մատուցած էր: Գում Գափուի, Կէտիկ Փաշայի, Ենի Գափուի եւ շրջականերու, Ապարէի Լաւր. Միութեան կատարած Զան- ճերուն եւ հաղթանակութեան կեդրոնական ղէմքն էր: Եղած է նաեւ Գում - Գափուի թաղական խոր- հուրդի անդամ:

Աւարտած էր Պոլսոյ Կեդրոնականը, լաւ դի- տէր Հայերին, թուրքերն եւ ֆրանսերէն, նաեւ անգլիներէն: Եղած է Յարութիւն Մոստիշեանի սա- ներէն, եւ սակայն զարդը աւարտելէ վերջ, հե- տեւած է առեւտրական ապարէի, իրեն օս- կերէր - ժամագործ (իւ հօրեանական ապարէի):

1918էն 1920 իր խնամատարական կազմի պաշ- տօնակցներէն երեսն Եւսէն Դաւթեան, Գաւրգիւղէն, Խաչիկ Սփանեան՝ Օրթոքիւղէն, Պ. Տալլէրեան Ատաթաղարէն, Ստեփան Արապեան՝ Սիւնտարէն, Պէտէճեան՝ Մարգրիտիւղէն, Պոլոս երեսունը - եան՝ Պրոսպէն, ինքը՝ Գում - Գափուին ոչ եւս են աշխարհ: Կր մնայ միայն Խորէն Ճամբեան:

Խամբեան վերագրեալ մարմիններու կրտսեր անդամն ըլլալով, աւելի ծաղրաբեռնուած էր եւ բոլոր գերեւական աշխատանքները կը վստա- հէին իրեն: Մեծ Պատերազմին մատուցական - ներու հետ ապաստանած է Պուլիարի եւ յետոյ Սեւանի, ուր ծառայած է Համաձայնական բա- նակին մէջ, իրեն պարտապաշտ: Պատերազմէ վերջ՝ Կրկին վերադարձաւ Պոլսի, ուր մնաց մին- յե 1922: Կրկին զաղթ, ղէպի Սեւանի, յետոյ Աթէնի եւ վերջապէս Փարիզ, մինչեւ իր մահը: Եղած է ընտանիքի արպար Հայր եւ, եւ իր զուակներուն տուած է իրական հայեցի դաստիա- րակութիւն մը:

Հոգը թիթեւ գայ վրադ, սիրելի բարեկամ: Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Մէնթ Էմիլիէն. — Պրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը հովանաւորութեամբ Ազգ. Ճակա - տին երեկոյթ մը կազմակերպած էր ի պատիւ Գերմանիայէն վերադարձող զերիններու եւ ընդի- տելիներու տարուածներուն: Սրահը լեցուած էր զերիններով եւ իրենց ընտանիքներով: (Բանի մը զերիններ կը բացակայէին): Օրուան նախադահ, Տիկին Լիւսի Խաչատուրեան զեղեցիկ գրութիւնով մը բարիգալուստ մաղթեց բոլորին: Ազգ. Ճակա- տի կողմէ զբաւոր ճառ մը կարդաց Պ. Կարապետ Միարանեան որ վեր աւելելով Կապոյտ Խաչի տա- րած ազգօգուտ աշխատանքը, թիւրքերէն ներկա - ներուն ինչպէս՝ դերութեան դատան օրերուն՝ եղբայրական ամուր կապերով կապուած էին ի - րար, ներկայիս ալ նոյն ոգիով բոլորով Ազգ. Ճակատի շուրջը: Նոյնիմաստ ճառ մը կարդաց նաեւ Ազգ. Միութեան ատենապետ ընկեր Կարապետ Համբեան: Յետոյ սեղանապետը, ընկ. Ստեփան Ստեփանեան տիրակաւորէր վարեց խըն- ջոյքը, խօսք տալով բոլոր ներկաներուն, որոնք երգեցին, արտասանեցին եւ ոմանք ալ իրենց ջա- յած տառապանքներէն յուշիչ դրուագներ պատմե- ցին: Անդին խոսեց մը Հայաստանցի զերիններ սե- դանի մը շուրջ համախմբուած, տեղանապետի խնդրանքին համաձայն նուազի ընկերակցու- թեամբ կ'երգէին ու կը պարէին հայկական զեղե- ցիկ կատարել:

Կապոյտ Խաչահայերն ամէն զոհողութիւն յանձն տուած էին զոհաշնորհ համար ներկաները: Առաւ ըմպելի, տեսակ տեսակ աղանդերներ եւ զոյգողներ պտուղներ կը զարդարէին սեղանները: Կ. Խաչի ատենակիները անմեղունակ ժպիտը շրթներուն սեղանի սեղան կը շրջէին սպասարկու- թեան մէջ շրթանալու մասնագութեամբ: Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենային նաեւ եւրոպական պա- րեր: Միջոյցը վերջացաւ ժամը 23ին, իբր ներկանե- րը յոտնկայ երկացին «Բա՛մ Փորոտան» եւ «Մեր հայրենիք», այս վերջինն անոր համար ուր դեռ Թրքահայաստանը չէ աղատագրուած:

Ուրախ ենք յայտարարելու որ մեր շրջանի բոլոր զերիններ անվնաս վերադարձած են եւ սպա- սելիք չունեն: Նոյնը կը մաղթենք միւս բոլոր շրջաններուն: Հարգանքի

ՄԱՌԷՇԱՒԱՒ ֆեթիէն զատը պիտի սկսի Յուլիս 19ին, ամէն պարագայի մէջ Յուլիս 23էն առաջ եւ պիտի վերջանայ Օգոստոս 4ին: — Ծէրտօնէ, Շիթովարտի դաւանանք, սկսաւ դատուիլ երէկ: ՎՐԱՅԱՆԱՆ ԿԵՍԹԱՓՈՅԻՆ անդամներու դա- տավարութեան երկրորդ օրն ալ անցաւ ամբաստա- նագրին ընթերցումով: Ամբաստանագրէր, որ կը բաղկանայ 300 էջէ, մանրամասնօրէն կը պատմէ իւրաքանչիւրին դործած ոճերները:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՈՃՐԱԿՈՐԴՆԵՐՈՒ առաջին դատը, Պրանսայի մէջ, պիտի սկսի Ռէնի մէջ: Պրանսա փոխարեանը եւ 600 պատերազմի ոճը գործներ որոնք մէջ կը գտնուին նշանաւոր ղէմ- քեր: Բոլորը մէկ պիտի արգելափակուին բերդի մը մէջ (Փարիզ):

ԼԵՃԱՍՏԱՆ կ'ուզէ զինուորական մը կնքել Պրանսայի հետ, ինչպէս յայտարարեց վարչապե- տը, Վարդանայի մէջ: Այս առթիւ բաւ թէ Ռու- սերը պիտի են պարպել Լեհաստանը: Գործողու- թիւնը պիտի տեւէ երկու ամիս: Վարչապետը հերքեց այն լուրը թէ Ռուսերը կ'անուն կը տանին Լեհաստանի ճարտարագործական կազմածները: Անոնք տարած են զերմանական մեծ հաստատու- թեանց մեքենաները: Յետոյ հաստատեց թէ կա - ռավարութիւնը որոշած է Լեհաստանին հետացնել բոլոր Գերմանները: «Այս գործողութիւնը պիտի կատարենք առանց տառութեան, բայց անհրա - ժեւտ է եւ պիտի կատարենք»:

ԳԵՐՄԱՆ ՄԵԾ ՄԱՅԱԿՈՅՈՅԻՆ անդամները բերմանական զաղթաւարները արտոնելու ծրարի մը կ'որոշան Անգլիա եւ Ամերիկա: Մպանները փոքր խումբերու բաժնուկով, պիտի աքորուին հեռաւոր կղզիներ, իրենց ընտանիքներուն հետ:

ԶԲՐՈՒՄ Սպանիոյ սահմանադրութիւն մօտ կ'անցնէ իր արձակուրդը: Այս առթիւ զրոյց տա- րածուեցաւ թէ զօր. Պրանսոյ մօտակա զիւղ մը դաշտած է, տեսակցելու համար Անգլիոյ վարչապե- տին հետ, բայց Լոնտոնէն կը հերքեն այս լուրը: ՍԵՆԱՆԻԿԻ ՆՈՐ ՔԱՐԱՓԷՆ անդլիական իշխա- նութեանց կողմէ՝ պաշտօնապէս յանձնուեցաւ Յունաստանի:

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԳԱՍԽԱՆԱՄԸ

Երեսներու ժողովին օրակարգը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ մառէշալ Սթա- լին եւ բաղմաթիւ բարձր պաշտօնատարները՝ կը պատրաստուին ճամբայ ելլել զէպի Փոցտով, ուր պիտի դաւանուին Երեւ Միւսերու ժողովը, Յուլիս 15ին կամ 17ին: Զորքի Պրանսա կը գտնու- լուի արդէն եւ Գերման պիտի երթաւ ուղղակի, իսկ Ս. Նահանգներու նախագահը ճամբայ ելաւ շարաթ օր:

Ամերիկեան շրջանակներէ հաղորդուած տե- ղեկութեանց համաձայն, ժողովի օրակարգին զը- խաւոր խնդիրները պիտի ըլլան. —

1. Զնչել Գերմանիոյ դրաման վերաբերել խնդիրները, եւ մասնաւորապէս Գերմաններուն տրուելիք կամ չորոշուելիք ապաւորութեան հարցը:
2. Վերջնապէս ճշդել եւրոպական երկիրներու սահմանները:
3. Կարգադրել պաշտօնական խըն- դիրները եւ Լեհաստանի յառաջիկայ ընտրութիւն- ները:
4. Բանի Միջերկրականի խնդիրը: Կը կարծուի թէ Սթալին պիտի պահանջէ հեռացնել Պրանսոն եւ կարգադրել նեղուցներու խնդիրը:
5. Մայր Արեւելքի խնդիր եւ Խ. Միութեան հաւա- նական մասնակցութիւնը ճափոն. պատերազմին:

Միւսնոյն աղբիւրէն կը հաւատեն թէ ժողո- վին մէջ դիտարող զեր պիտի կատարեն նախագահ Քրուսքին եւ Սթալին: Աստիւրի Վեռնա է ամէն շանք փորձել եւ ամէն կարելի զինում կատարել, տեսակցել համաձայնութիւն մը կնքելու համար Խ. Միութեան հետ: Այս առթիւ կը հաստատուի թէ ամերիկեան կառավարութիւնը յայտնած է հա- կազդել այն հակախորհրդային պաշարներն որ բաց- ուեցաւ Րոզվելի թէ մահէն անմիջապէս վերջը: Գա- յով Եւրոպայի գործերուն, նախագահ Քրուսքին միջնորդի զեր պիտի կատարէ Մոսկուայի եւ Լոն- տոնի միջեւ: Իրապիւններ կը հաւատեն թէ Ս. ջերերականի եւ մատնաւարացի նեղուցներու խնդիրը ըստ Էդուարտ պիտի չֆնտիսի Փոցտովի մէջ: Սուրբի խնդիրն ալ պիտի քննուի նախագա- հին եւ զօր. տը Կոյի տեսակցութեան տուն:

Մ. Կը կարծուի թէ ժողովը պիտի տեւէ 10— 15 օր: Ամէն պարագայի մէջ օրակարգը շատ կ'ըն- ճուտ է եւ ծանրակշիւ որոշումներ կ'ընեն տրուի:

Սահմանադրութեան խնդիրը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, կառավարու- թիւնը օրինալիւ մը մշակած է միաձայնու- թեամբ, լուծելու համար Սահմանադրութեան խնդիրը: Օրինալիւնը այժմ կը քննուի Խորհրդակ- ցական ժողովին մէջ: Զախակողմեան հասանները դո՛ւ չեն երեւար այս օրինալիւն, մասնաւոր ալ կէտէն իր կը սահմանափակէ Սահմանադրի ժողո- վին իրաւասութիւնները: Զախակողմեան ալ զի- տել կուտան թէ օրինալիւնը յատկ չէ եւ թիւրի- մացութեանց տեղի պիտի տայ:

Արդի իսկ տրուանքներ կը լսուին Խորհրդակ- ցական ժողովին մէջ: Համախմբուածը բացէ ի- րաց կը յայտարարեն թէ օրինալիւնը չի համապա- տասխաներ իրենց տեսչերուն, թէ եւ իրենց երկու նախարարները հաւանութիւն յայտնած են: Դրժ- ղոն են նաեւ արժանական ընկերակցականները, ինչպէս եւ Դիմադրական Ճակատին ներկայացու- ցիչները: Գալով ընկերակցականներուն, երկու մասի բաժնուած են, թէր եւ դէմ:

*** Առջի օր բացուեցաւ Պրանսական Վերա- ծնութեան հասանքին ընդհ. ժողովը, մասնակցու- թեամբ 2200 պաշտօնավարներու որոնք եկած են երկրի բոլոր մասերէն: Նախագահը, Լուի Սա- իան, որ իմենոյն առեւ նախագահն է Դիմադրա- կան Ճակատի Ազգ. խորհուրդին, իր ճառին մէջ պահանջեց Սահմանադրի ժողովը մը որուն առջեւ պատասխանատու ըլլալ կառավարութիւնը: Յե- տոյ պահանջեց կազմակերպել հանրապետական բանակ մը եւ իրական մաքրագործում կատարել: Այս ժողովն ալ մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենայ հանրային կարծիքին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ՅՈՒՆԻՍ ԼԸ որ դադարած էր 1940էն ի վեր, արտասարգ հանդիսաւորութեամբ պիտի տօնուի այս տարի: Ոչ միայն աւանդական զօրաստեղծը պիտի կատարուի, այլեւ Փարիզի քաղաքապետա- կան խորհրդը մասնաւոր յայտարար մը մշակած է, իսրայեմական կատարելու համար չորս օր անընդհատ, սկսելով վաղուրէն, ուրախ եւ վեր- ջանալով երկուշաբթի, 16 Յուլիս: Օտար հիւրեր ալ ներկայ պիտի ըլլան, զաւանդից մայրաքաղաք- ներէն, օրինակ՝ Նիւ Եորքի հռչակաւոր քաղաքա- պետը, Լա Կարապէ: Զապարակային պարերուն համար նուազախումբեր պիտի տրամադրուին եւ ճանապարհները անընդհատ պիտի բանին: Հանրապետական պահակներու նուազախումբը պիտի հնչէ յայտարարել: Հինգշաբթի: Հրախա- ղութիւններ, ծրի թատրոն, ճրարին թարեկեն - դան՝ Մէնի վրայ, լուսավարութիւն, թափոններ իշխաւոր պողոտաներուն վրայ եւն:

ՀԱՅՍՐ ՕՂԱՆԻՍԻՐ անխնայ ուժակով ծնին Թորքի: Մարտաւերա ալ կը մասնակցէին ուրժ - բակծութեան: Այսպէս պիտի շարունակուի քանի մը օր, յուսահատեցնելու համար ծափոնը: Նորէն հաշտութեան զրոյցներ կը շրջին: Դաշնակցին - ռուն պատմաբանը, — անձնատուր ըլլալ առանց որ եւ չպայմանի:

ԲԵՐԻՍԷ, Կոմկասի երեւմտի ամենազօր վարի- չը (Վարշի), որ այժմ Մոսկուայի ներքին գործա- վարն է, Խ. Միութեան մառէշալի տիպոս տա- ցաւ Երեւորին Խորհրդային կողմէ:

ՀԱՐԻԻԻԻ ԶԱՓ ԳԵՐՄԱՆ գործարանատէրները եւ սեղանաւորները ձերբակալուեցան Միւնիխի մէջ, Ամերիկացիներուն կողմէ: Դրամատուներուն մէջ

տարին ի վեր, նախապատերազմեան շրջանին ու- նէր շուրջ 100.000 Քրանք պիւտե՛ն մը: 1944ի տա- րեկան պիւտե՛նը շուրջ 500.000 Քրանք է: Այս առ- թիւ մեղքը դրուածն էր մը կ'ըսէ: —

«Ներկայ դրամական կառութիւնը չէ պակսե- ցուցած բախտաւորներուն թիւը: Մերը եւ ան - կարը, բաղմաթիւ զաւակներու տէր այրին, զերի- ներուն եւ տարաբնուրեւ ընտանիքները, ինչպէս եւ ընտանիքները պարտաւորել աշխատութեան համար Գերմանիա ուղարկուած բանուորներու ո- ռունք չեն վերադարձած, կամ վերադարձած չեն ծանրապէս հիւանդ, միշտ գուրկ հասոյթէ, որ - քան ալ մեծ ըլլայ շրջապալող դրամին ծաւալը: Անկէ զատ վերջերս սկսած է դարձաւ ծայր տալ դործադրկութեան շարժում մը եւ կ'աւելնայ մեղք զիմով անդործ աշխատաւորներուն թիւը»:

Առեւմտի անհրաժեշտ է օգնութեան, հասնել: Կոչը միւսնոյն տունն կը խնդրէ մեր հայրենակից- ներէն որ հարանիքի, միլիտանթեան եւ յուշարկա - լորութեան են: պարտականութիւն, չմոռնան նուէ- լի բաժին մը հանել Աղաւաղախումբին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐԶԻ ՉԱՆԴԵՍ

Իսկ ի՞նչ Մուլիշի իմիմեան վարժարանի աշա- կերտները կողմէ, զեկալարութեամբ ուսուցչու- ցիներ Տիկին Ա. Խաչիկեանի եւ Տիկին Յ. Քիւր - Ռեմանի, 15 Յուլիս, կիրակի կէտքէ վերջ ժամը 2ին, Société Savantesի սրահին մէջ, 8 rue Danton, մէթո՛ր՝ Qdéoն կամ Saint Michel: Երբ պար եւ թա- տերական ներկայացում:

ՆՈՐՈԳ ԶԱՆԳՈՒՑԵԱՒ ՏԻԿԻՆ ՄԵՆԴՐՈՆ ԳՕ - ԶՈՍԵԱՆԻ (ծնեալ Թէրզիպաշեան) համար, մա- տաւոր հողահանդիստ պաշտօն պիտի կատարեն նախագահութեամբ Զուհանեան Մ. վարդապետի, 14 Յուլիս, շարաթ առաւօտ ժամը 10ին, Մարտե- լի հայ կաթոլիկ եկեղեցւոյ մէջ, 92 rue d'Aubagne:

ՀՈԳԵ ԶԱՆԳԻՍՏ — Տէր եւ Տիկ. Դերմանեան կը ծանուցանեն թէ ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ մահ- ուան տարեիցին առթիւ հողահանդիստեան պաշ- տօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 15 Յուլիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Պ. ԱՐՇԱԿ ԶՈՊԱՆԵԱՆԻ հայադիտական դա- տաստութեանց վերջին տեղի կ'ունենայ այս շա- րաթ: 14 Յուլիս, ժամը 4:30ին, Նուպարեան Մա- տենադարանի մէջ: Արձակուրդէն վերջ դատարօ - տութիւնները պիտի վերադառնան Սեպտեմբեր 1ի շա- րաթ օրը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Danton - 13

ՄԵՐ ԽՈՍՏԻՔ

ՓԱՐԻԶԸ ՊԵՏԻ ՊԱՐԷՆ ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ

Փարիզը պիտի պարէ այս գիշերը։ Ամբողջ Ֆրանսան պիտի պարէ։ Պիտի շարունակէ պարել մինչև երկուշաբթի։ Գիշեր ցերեկ։

Ի՞նչ կարտ, 1940էն ի վեր, երբ Յուլիս 14ի ժողովրդական խրախմանքներն ալ դադարեցան, ի նշան պարտութեան եւ սուգի։ Երբ դադարեցան պարերը, ինչպէս աւանդական զորահանգէսներն ու միւս արարողութիւնները։

Կեանքի սովորական երեւոյթները կը շարունակուէին դրաման շրջանին մէջ ալ։ Թատրոն, սինէմա, դարմանալան երկօրէիներ եւ ցերեկոյթներ։ Յետոյ «նոր կարգուսարքէն» թիւադրուած ներկայացումներ եւ ցուցահանգէսներ։

Եւ անփոքի թաղութիւններու գործ պահուածք, աշխարհաքաղաքացիներու ամբողջ կը շարունակէր զուարճանալ, կերտելուներ, ընդունելու թիւններ սարքել, մինչ բուն ժողովուրդը օրը իր իր կուէն կ'ընէր պոչ կապելով։

Եւ սակայն, ո՞ր էր նախկին Փարիզը, — այն որ Ազգ. տօնի նախօրէին իսկ, պողոտաները եւ կողմնակի փողոցները թաղացիներ իր ցնծութեան աղաղակներով։ Կատարուէր, երբ պարէր, կը համբուրուէր։ Թափօրներ կը կարգէր, փառաշունչներ համար աղաւտութիւն։ Միեւնոյն ատեն պահանջներ ընկելով, լաւագոյն օրերու համար։

Այդ օրերն են որ կը վերսկսին այսօր, արտակարգ պահանջներով մը։ Կառավարութիւնը ինք ծոխ եւ ալլապան յայտագիր մը ձևակերպ է, չորս օրուան համար։ «Թող տղերք զոհուորեն»։

Եւ տոնակատարութեան, ընդհանուր խանդավառութեան պիտի մասնակցին օտարներն ալ, — դաշնակից զինուորները, ինչպէս եւ ներկայացուցիչներ հարեան մայրաքաղաքներէն։

Ցնծալով եւ պարելով, մարտիկ փոքր փորձէ մոռնալ այն օրերը, երբ կ'երգէր լեզուափոխական բանաստեղծներ, իր թաղանթէն։ Փարիզը կը մնայ, Փարիզը ամօքի է, Փարիզը այլ եւս չազնակ չափով փառքի մէջ։ Փարիզը պառակտի ինքնա խաղաղութեան խաղաղ է. Փարիզը կը փնտրէ իր լիակատար օրը միշտ թալիս մէջ...

Անշուշտ երանութեան, կաթ ու մեղրի, տաք վառարանի օրերը չլիքահաստատուեցան, երկրին ազատագրուելն վերջը։ Ընդհակառակն, վարչական իշխանութիւնները գիշերը ցերեկին խառնած կ'որոճան, կը աքնին, հետզհետէ բարեկալու համար կեանքի պայմանները։ Մասնաւոր ի նախա-տեսութիւն յառաջիկայ մօրեան, որ շատ աւելի դաժան կրնայ ըլլալ, եթէ անուէն չհաղորդի։

Բայց, ժողովուրդը ուրախ է եւ պիտի պարէ, քանի որ խորտակուեցան գերութեան շղթաները։ Այլեւս ազատ, այսուհետեւ ինքն է տնօրէնը իր ճակատագրին։ Ինքը պատասխանատուն՝ դա - լիք բարեբան կամ չարիքին։

Իրեն հետ, պիտի պարեն զինակիցներն ալ, — անոնք որ Եւրոպայի սարսփելին ի խնդիր լաւագոյն օրերու։ Անոնք որ միլիոններ զոհեցին, միանշանք ընդ միշտ խաղաղութեան համար յաւիտենական աշնանը, — պատերազմ...։

Իսկայնպէս պիտի խաղաղի՞ աշխարհը, այս ղրդադպին սուրբամբնէն եւ անախարհաց նախա-ճիրներէն վերջը։ Այլ մասնաւոր, պիտի վերա-հաստատուի՞ արդարութիւնը, որ շարժապիւղը կը տրայ արեան ճապարկներն ու վրայ։

Անբախտ ժողովուրդներն կը սպասեն եւ կը յուսան։ Իսկ անոնք որ բախտաւոր աստղի տակ ծնած են, չեն մոռնիր «բարակ բաներ» մասին։ Անոնք իրենց երանութիւնը կ'ըմպեն պարելով եւ ցնծալով։ Եւ ազատագրուած հայրենիքին օրհնութիւնը կ'երգեն խմելով եւ համբուրներ փոխանակելով։

Ո՞վ պիտի չուրախանար, տեսնելով ցնծա-տուն ազատագրուած ժողովուրդի մը։

Եւ մեր հայաժողովրդի թաղանթներն ալ կը ծաղկակցին ընդհանուր խրախմանքին։ Բազմու-թիւններ օրորւն ոչ միայն տառապեցան իրենց հետ, այլեւ իրենց քրոյրներն ու արիւնք խառնեցին ընդ-հանուր ճիգին։ Թէ իրեն բանակի զինուոր — հա-ղաբաններով — եւ թէ իրեն կառուար կամ բժրոտա, ռազմիկ Դիմադրական ծակաւոր։

Փարիզը պիտի պարէ այս գիշերը։ Ամբողջ Ֆրանսան պիտի խաղաղ հրապարակայնի պարերով։ Պիտի քաջ օրը որ մենք ալ կարենայինք պարել։ Պարել ու երգել, հայրենի երկրներն ստիկ. Եւ գիշեր լուսակի գիշեր...։

Հնախ/րական Մերկացումներ

Ամերիկահայ եկեղեցիի հակադաշնակցական հատուածը, ինչպէս յայտնի է, հրաւիր ստացած էր հինգ պատգամաւորներով մասնակցելու Էջմիածնի Ազգային եկեղեցական ժողովին։

Համաձայն ոչ - դաշնակցական թերթերու տը-լած տեղեկութիւններուն, մասնակցին ընտրուել են այդ հինգ պատգամաւորները, անոնց հետ նաեւ հինգ փոխանորդներ։ Բայց հետաքրքրական է, որ անոնցմէ միայն երեքը յաջողի են մեկնել Էջ - միածին։ Նոյնպէս հետաքրքրական է, որ Էջմիածն երկու պատգամաւորներու տեղ մեկնել են ոչ թէ ընտրուած փոխանորդները, այլ չընտրուած երկու անձեր, որոնց մէկը տիրահաշակ համախմբար ու անկրօն Պ. Սեւեանն է, իսկ միւրը՝ Խաճկավար ուղեկից մը եւ բողոքական մը՝ Պ. Թէրզեան։

Ասիկա առաջ, եթէ կը յիշէ ընթերցողը, մենք հաղորդած էինք, որ հակա - դաշնակցական Ազգային խորհուրդը՝ կոչուած մարմին ալ որոշած էր երեք պատգամաւորներ զրկել Էջմիածնի մաս-նակցելու համար Ազգային եկեղեցական ժողո - վին։ Երբ մենք այս սինակին մէջ ընտրուածները այդ քայլը եւ հարցուցինք թէ ի՞նչ հանգամանքով է որ անոնք եւս պիտի երթան ու մասնակցին Ազգային եկեղեցական ժողովին, «Լրագր» պատաս-խանեց, թէ անոնք պիտի երթան կամ կ'երթան «հիւր - դիմողի հանդամանքով եւ թուակրօն - թեան մէջ ու եւ դեր չպիտի ունենան», իսկ «Պայ-քար» յայտարարեց, թէ անոնք մեկնուած ոչ մէկ առնչութիւն ունին Էջմիածնի Ազգային եկեղեցա - կան ժողովին հետ։

Այժմ, սակայն, Զեյթունի Գիւղի մէջ հրատա - րակուող «Կոմունի» թերթը, որ միշտ ալ բարեկամ եղած է ամերիկահայ պաշտօնի հակադաշնակցա-կան տարրերուն եւ լատաւեղեակ է անոնց ներքին անցուղաքներուն, խիստ յատկանշական մեղիա - ցումներ կ'ընէ այն մասին, թէ ի՞նչպէս է պատա-հան, որ իրենց ընտրած հինգ պատգամաւորներէն միայն երեքը յաջողի են մեկնել Էջմիածնի եւ չզգացած երկու պատգամաւորներուն փոխարէն զացել են հակադաշնակցական Ազգային խոր - հուրը՝ կոչուած ոչ - եկեղեցական մարմին երկու անդամներ։

Ըստ այդ թերթի՝ Պ. Սեւեան եւ Պ. Թէրզեան անցալիք օտանուել համար կ'ընդիմէին եւ զիմիւր, այն է՝ ըսել են թէ իրենք «եկեղեցական պատգա-մաւորներ» են եւ պէտք է անպայման մեկնին Էջ-միածնի՝ Ազգային եկեղեցական ժողովին մաս - նակցելու համար։ Որքան ճիշդ է այս ամբաստու-նութիւնը, մենք չենք գիտեր։ Բայց կասկած չը-կայ, որ օտանց եկեղեցական մարմին մը յանձնա-րարութեան՝ ոչ Պ. Սեւեան եւ ոչ ալ Պ. Թէրզեան պիտի կարենային այժմ անցալիք օտանալ Ու - չինիթիին կառավարութիւնէն՝ Էջմիածնի մեկնե - լու համար։ Բնական է հարցնել, թէ ո՞ր եկեղե - ցական մարմինն է, որ թոյլ տուած է իրեն մեղ - սակից ըլլալու այդպիսի կեղծիքի մը։ Հակադաշ-նակցական հատուածի Առաջնորդարանը պարտա - ւոր է այս մասին բացատրութիւն մը տալ։

Կասկած չկայ խոչնդէս, որ պատերազմի այս օրերուն, երբ միայն խիստ կարեւոր առաքելու - թիւն ունեցող անձներն կը թոյլարարուէ երթալ օտար երկրներ, Ուսոյնիթիին կառավարութիւնը երբեք անցալիք պիտի չտար Պ. Սեւեանին եւ Պ. Թէրզեանին, եթէ անոնք «լիք եկեղեցական պատ-գամաւորներ» անցալիք չուզէին։

Սակայն, ի՞նչպէս է եղած, որ ընտրուած հինգ պատգամաւորներէն միայն երեքն են զացել։ Կ'ըսուի, թէ չորրորդը՝ Յ. Ա. ըհնյ. Թու. - մայեան «վերին պատճառ հրահանգներն պատ - ճառով» չէ կրցած մեկնել։ Իրական է եղած այդ հրահանգութիւնը թէ դիմադրականալ, յայտնի չէ։ Ոչ ալ յայտնի է, թէ Յ. քահանայ Թուճայեան վիզա ստացած է Մոսկուայէն թէ ոչ։

Աւելի ուշաքաւ է հինգերորդ պատգամաւոր - փաստաբան Տիգրան Պոյաճեանի պարագան։ Ըստ «Կոմունի» թերթի, որ ըստ երեւոյթին, լաւ ծանօթ է խնդրի բոլոր մանրամասնութիւններուն, այս հինգերորդ պատգամաւորը «պաշտական կա - պած եւ հեռուոր Տիգրանի մէկնելն եղած էր ու Նիւ Եորքի մէջ մայիս 15ին ի վեր վիզայի կը սպա - սէր»։ Բայց ան չէ կրցած երթալ այն պարզ պատ - ճառով, որ վիզա չէ ստացած Մոսկուայէն։

Այսպիսով արդ ըստ պատգամաւորներու՝ վիզայի համար միաժամանակ դիմում էր եղած Մոսկուայ։ Եւ եթէ Տիգրան Պոյաճեանը վիզա չէ ստացած, իսկ միւսները ստացել են, ապէս կը

Ի՞նչ են Մոսկուայի պահանջները

Հասան Սաբա, Թուրքիոյ արտաքին նախա - րարը, որ Սան Ֆրանչիսկո կը գտնուէր, Լոնտոն հասնելով, չորեքշաբթի օր դուռնի դիմէ տեսակ - ցութիւն մը ունեցող Անգլիոյ արտաքին նախա - րարին հետ։ Խօսակցութիւնը տեւեց 45 վայրկեան։ Անշուշտ դիմաւոր խնդիրներն էին Մոսկուայի պա - հանջները։ Դեռ քանի մը խօսակցութիւններ ալ պիտի ունենան, Պ. Խորնի փոքրամ երթալէն առաջ։ Կը կարծուի թէ Թուրք նախարարը Լոնտոն պիտի մնայ մինչեւ Չերչիլի եւ Խորնի վերադար - ձը, իմանալու համար Փոքրամի մէջ տրուած ո - րոշումները։

Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ Անգլիա եւ Թուրքիա տրամադրի ենքդուռնելու որճարտանքի պայմանաւորը (1936) վերադննուի. բայց ոչ Երեք Մեծերու ժողովին մէջ, ոչ ալ միակողմանի քա - նակցութեամբ Մոսկուայի մէջ։

Բայց Մոսկուա ուրիշ պահանջներ ալ դրած է, ինչպէս դիտեն ընթերցողները, — զինուորական խորհրդի ներաւգնում մէջ, վերադարձիլ կարսի եւ Արտաքին նախարարին, ինչպէս եւ ու - րիշ խնդիր մը որ քաւաւան գարմանք պատեալաւ է Անգլիոյ մէջ։ Այսպէս, կը հաւատնի քէ Ռու - սիա պահանջած է կարգ մը ստանմային փոփո - խութիւններ կատարել ի նպատակ պաշտանալ փոքր պետութեանց։ Այդ պահանջն է, — Պալկիթի ձգել թիւրքիոյ մէջ մտաք, որպէսզի այդ երկիրը դէպի ծով ելէ ունենայ, իսկ նաջ շրջանին արեւ - մտեան ծառը ձգել Յունաստանի։

Կը թուի թէ Պ. Խորն անհաճոյ տպաւորու - թիւն կրած է այս պահանջներէն, նախ անոր հա - մար որ այդ պարագային Յունաստան եւ Թուր - քիա սահմանակից պիտի չըլլան, յետոյ, Յունաս - տան ուշ-կանոն, «այս անուղղակի միջոցով», պիտի միանայ սլաւական զանգուածին։ Հետեւա - րար պիտի ինչայ խորհրդային Միութեան ազդե - ցութեան տակ։

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Մոսկուա եր - րեք բացործ պահանջներ դրած չէ այս վերջին կէտի եւ ուրիշ հարցերու մասին, այլ ուշադրու - թեան յանձնած է «նկատողութեան արժանի կէ - տեր» վերաբերողներ համար. բարեկամութեան դաշնակցութիւնը Թուրքիոյ հետ։

Թալկիթի դիմադրական խմբագիրը, միշտ լատաւեղեակ, խստօրէն կը քննադատէ Ռու - սիոյ թեքաւորութիւնները՝ Թուրքիոյ պաշտանա - սահմանադրութեան սրբազրութեան մասին։ Կը նշա - նակէ թէ Անգլիա պիտի ընդդիմանայ առաջար - կուած փոփոխութեանց։ Յօդուածագիրը դիտել կուտայ թէ «հողային խնդիրները պիտի կարգա -

նշանակէ թէ՛ Մոսկուա քաղաքական նկատուած - ներով մերժած է անոր վիզա տալ։ Եւ, սակայն, ոչ - պատգամաւորներ Պ. Սեւեան եւ Պ. Թէրզեան դիւրութեամբ ստացած են վիզա եւ մեկնած Էջ - միածնի՝ ընտրուած եւ վիզա ստացած երեք պատ - գամաւորներու հետ միասին։

Ոչ նուազ հետաքրքրական է եւ այն, որ Մոս - կուայէն վիզա չէ կրցած ստանալ նաեւ Ազգային խորհուրդը՝ կոչեցեալ մարմին երրորդ ներկայա - ցուցիչը՝ Հնչակեան Սիրվարդը, որ, ինչպէս յայտնի է, յոյսովս պէտք է մեկնել Էջմիածնի՝ ըստ այդ մարմին որոշման։

Ըստ երեւոյթին, Ռաճիկավար Տիգրան Պոյա - ճեանը եւ Հնչակեան Սիրվարդը բաւականաչափ վստահելի եւ բաղձալի անձեր չեն նկատուիլ Մոս - կուայէն մէջ եւ այդ պատճառով ալ չեն արժանա - ցած Էջմիածնի երթալու պատգամ, մինչ իրենց աւելի վստահելի ու բաղձալի ընկերները իրենց առիթն ունէ արգելք չեն դրած։

Պէտք կայ ըսելու, թէ այն, ինչ որ տեղի ու - նեցած է հոս, Ամերիկայի մէջ, ապահովաբար տեղի ունեցած է ամէն տեղ։ Այսինքն՝ արտասահ - մանի թեմերէն ընտրուած պատգամաւորներէն մի - այն անոնք են կրցած մեկնել Էջմիածնի եւ պիտի մասնակցին Ազգային եկեղեցական ժողովին, ո - րոնք Մոսկուայի կողմէ քաղաքականապէս բարե - յոյս եւ վստահելի են նկատուած միանգամայն։

Ըստ երեւոյթին, մասնակցողներու մէջ պիտի ըլլան նաեւ համախմբար Պ. Սեւեան եւ բողոքա - կան Պ. Թէրզեանի նման ուրիշ անձեր ալ, որոնք թէ եւ ժողովուրդէն ընտրուած պատգամաւորներ չեն, բայց կը վայելին քաղաքական իշխանու - թեան վստահութիւնը եւ կոչուած են ոչ միայն «հիւր դիմող», այլեւ հակողի եւ ուղղութիւն տը - ողի վճռական դեր կատարելու։

(Հայրենիք, 8 Յունիս)
ՅԱՄԱՍԶ. — Ինչպէս յայտնի է, չկրցած մեկնել նաեւ Հարաւ. Ֆրանսայի երկու պատգամաւորնե - րը, եւ այս առթիւ բողոքներ յայտնեցան Մարսէյ - լէն։ Խաղաղ պայտնդ սարքաւած իր քէ այլաւ, — չկրցածք ստուգել։ Վիզա չեն ստացած նաեւ Սու - իա-Լիւրմանի պատգամաւորներն երկուքը։

Անցեալ տարի Յունիս 18ին, երբ դեռ Գերմանացիները Օպնա կը դառնուէին, տեղեկանալով որ վալսի, Լապէզկիւտի ձառքիներուն մէջ ըմբոստներ կ'երթնեցնէին, քանիցս հետախուզական վալտեր դրկեցին հետապնդելու:

Արդէն անգամ մը ապստամբները կոռուրժուելով միլիտներու հետ, վերջիններուն լաւ դաս մը տուած եւ փախցուցած էին:

Յունիս 18ի առաւօտ, հրեանականներու խումբ մը, 10 հոգիէ բաղկացած յանդուգն քաջ մը արած էր Փոն տ'Իւսէ իջնելով եւ ուսելիք առնելով:

Ժամ մը վերջ, դերմասական երկու վալտեր զնդացիներով, ուսմբերով եւ թղտիւթով վրէն ուսած եւ հրատապութեամբ պաշտպանուած երկու թեւերով յառաջացան դէպի Լապէզկիւտ եւ վալս, «Ճաքիւղարները բնաջնջելու»:

Ժողովուրդը աւ ուստասփի մէջ էր եւ ամէն մարդ պահուրտելու, փախչելու տեղ մը կը փնտռէր: Մինչեւ կէսօր լուր կարելի չէրայս ստանալ: Գէորգի կ'երկու թեւերու վրայ առաջացած Գերմանները վերադարձան ձեռնուռնայն, քանի մը անմեղ եւ անզն մարդիկ միայն ձերբակալելով:

Գերման զօրքը Փոն տ'Իւսէյն 700 մէթրի չափ հեռու բանուկ ճամբուն վրայ, յանկուտ դէպք բռնեց եւ զնդացիի կրակ բացաւ, խուճապի մատնելով շրջակայ զինուորական քանակները:

Շատ չանցած պարզուեցաւ որ Փրանսացի երիտասարդ մը, 35 տարեկան, չորս տարեկան հայր, սպանուած է: Ընտանեկան գործով այդ պահուն դէպքին վայրը դառնուած երիտասարդը ինքզուր թեան թուղթ չէ ունեցած եւ ձերբակալուելով,

ինքնաշարժի մը վրայ տեղաւորուած է, դէպի մահ առաջնորդուելու համար:

Սակայն Փոն տ'Իւսէյն ժողեցած պահուն, ինքնաշարժին վար ցատկելով, փոքրիկ բլուրէն ինքնին վար նետած է փախչելու համար եւ քանի մը տասնեակ զնդակներու զոհ դացած է:

Չէր որ քառույթեան նոխազ մը պէտք էր:

Երեք օր վերջ երիտասարդին կինն ու աղաւանները եկան ու թաղում տեղի ունեցան:

Այս տարի, երիտասարդին նահատակութեան տարեկարծին օրը, շրջանի երկսեռ քնակաւորները, հարուստ թէ աղքատ, պիտական պաշտօնեայ թէ հողատեր, դպրոցական աշակերտներու եւ կրօնական դասի հետ, դրօշներով ծաղիկապսակներով, նուազախումբի առաջնորդութեամբ դացին երիտասարդի նահատակուած վայրը: Մաղիկապը - սակներ դիտողուեցան այն ծառին տակ, ուր նահատակուեցաւ երիտասարդը: Ծառու պատշաճի աղօթքներէ եւ ձուռիէ վերջ, նուազախումբը նըւազեց յուղիչ եղանակներ, ներկաները արտասուեցին ու խոնարհելով զոհի յիշատակին առջեւ, վերադարձան տուն:

Այս բազմութեան մէջ կը դառնուէին թողոր կուսակցութեանց պատկերասրահները անհետք տնայն, մեծ գործարանատէրեր, որոնք ուրիշ հանգիստութեանց գրեթէ չեն մասնակցիր:

Անցած մը եւս հաստատուեցաւ որ նահատակի մը յիշատակը արժանաւոր կերպով յարգելի դիտեն, այս երկրի մատակարարներն ու բանուորքը, առեւտրականը, կրօնականն ու անհատաւոր, բոլորը:

Երեք օր շարունակ դրօշները ծածանեցան սպանուի թեան վայրին մէջ ծառին վրայ:

Ի տես այս բոլորի, սիրտս արնեցեցաւ: Երբ մէկ նահատակը այսպէս կը յարգուի, մենք ի՞նչ պէս կը պատուենք մեր հայրեր հազարները:

Ե՞րբ պիտի սորվինք դաս առնել մեծ աղքատներէն:

Տարագիր

դրուին խաղաղութեան խորհրդատուովին մէջ, բայց ամսիցայն կըմամբ ըսելի թէ այս երկիրը չի քաջալերեր Պուկարիոյ եւ Մակեդոնիոյ իրար պահանջները Թրակիոյ մասին:

Փէրէն պիսի դասուի Յուլիս 23ին

Գերագոյն Առեւտրի Ընդհ. դատարանը վերջ - նախէս որոշեց ժողովում Բէթլէնի դատաւարութեանը մէջ Յուլիս 23ին: Իր փաստաբաններէն լսելով այս լուրը, մառնալը յայտարարեց - «Լաւ, ձայնդիւստ եմ դատուելու, ինչ որ ալ պնդանք»:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Փէթլէն պատուիրած է մաքրել, արգելել իր մարաշխարհի համադրեցում, որպէսզի հազարի դատաւարութեան տալիս որ պիտի տեսէ 15 օր: Անուշտ պիտի արտօնուի համադրեցումը ներկայանալու, ինչպէս ըրին ծովակալ Խաթիբա եւ գործ - Տէնք:

Որպէսզի անխաթուրութիւններ չծաղկին Մոն - ուռօթի բերդէն դատական պալատը փոխադրուած ատեն, փոքր յարկաբանին մը յատկացուած է մառնալը, նոյն պալատին մէջ: Ստալին անգամ է որ ամբաստանեալ մը կ'արտօնուի դատական պալատը բնակելու, այս ձեռքով:

Պաշտօնատար մը այս առթիւ բացատրեց թէ հանրային յուզումը այնպիսի աստիճանի մը հասած է մառնալի մասին որ, անոր երեւումը փողոցներու մէջ կրնայ տեղի տալ անհամբերութեան: Յետոյ, դատական պալատին մէջ բնակելով, առեւտրի թիւ կը յոգնին: Ամէն կարելի իմընց ձեռք առնուած է, որպէսզի դատաւարութեան ատեն, իւրաքանչիւր չիտր չորս ժամէն աւելի չտեսէ: Եթէ չորս ժամ հարցաքննուի որ եւ ի՞նչ կամ վկայուի թիւները լսուելի նոյն տեղուցութեամբ, դատը մեքենաբար պիտի յետաձգուի յայտնի օրուան: Մառնալին թիւները կ'ըսեն թէ 89ամեայ ծերունին այսօր շատ աւելի յարմար է դատաւարութեան համար քան եղած է տարիներով: Երեսները վարդաշուն են եւ ոչ մէկ կնճիռ ունի դէմքին վրայ: Միտքը «չառ գործուն է», բայց աւելի շատ անցեալով կ'ապրէ եւ կը մոռնայ վերջին դէպքերը:

Եւրոպայի ամէնէն չունդիւր դատարէն մէկը պիտի ըլլայ այս: Վկաներուն մէջ կը դառնան նախկին վարչապետներ Խոիս, Փօլ Ռէյնս, Տալա-տիէ, Լէոն Պլում, գործ - Կամիէ, նախապէս Լաբրէն, ծերակուսական Լուի Մուսէ, Բէլմանտի որդին, որ պիտի պատմէ տեսակցութիւն մը Փէթլէնի հետ, նախկին դեպքաբանն է: Մառնալի երեք փառաբանները պիտի շնան աղցանեցան թէ այս վկաները իրենց ալ, կամ անոնց մէկ մասը պատասխանատու են Փրանսայի փլուզումին:

Դատաւարութիւնը պիտի սկսի անշուշտ ամբաստանագրին ընթերցումով որ կրնայ աւելի 20 վայրկեան, յետոյ ամբաստանագրին հարցաքննութեանը, որուն տեղուցութիւնը կը հաշուեն երկու երեք օր: Երեք պաշտպան փաստաբանները ատեն - ձին ձուռն պիտի իօսին: Տիկին Փէթլէն արտօնութիւն խնդրած է ընդերպնդելու մառնալին: Ընդհ. դատարանը մահապատիժ պիտի պահանջէ: Ընդհ. կարծիքն այն է թէ մառնալը մահուան պիտի դատապարտուի, բայց յետոյ վճիռը պիտի վերաժուի ցկեանս բանտարկութեան:

ՔԱՌԱՆԴԱՍ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ՊԵՐԼԵՆԻ ՀԱՄԱՐ

Պերլենի վարչութեան եւ պարենաւորման համար վերոնկարի համաձայնութիւնը դրացաւ չորս Դաշնակիցներուն մէջ, որոնց զինուորական հրամանատարները կարգով ընդհ. հրամանատար պիտի ըլլան 15 օրը անգամ մը եւ պիտի կառավարեն ըստի, բազմաթիւ մասնագէտներով: Անգլիացիները 15.000 զինուոր ունին Պերլենի մէջ: Ուսելով պիտի ճարտի բոլոր շրջաններէն, ապա - յոյսով համար քաղաքին երեք միլիոն բնակչութեան պարենաւորումը:

Պարենաւորումը մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ անոր համար որ, մինչ Ռուսերը գերման հողին 60 առ հարիւրը դրամած են, Գերմանիոյ բնակչութեան 75 առ հարիւրը կը զանազան զնդակներու եւ ամբիւրհան իրաւաւորութեան տակ: Միւս կողմէ, Պերլենի մէջ անգլիական բրիգադներ շրջան կը պարտնակէ բնակչութեան 60 առ հարիւրը, մինչ քաղաքին շրջակայները կը զտնուելին Ռուսերուն ձեռքը:

Ք Գերմանիոյ նոր սերունդը կրթելու համար, բազմաթիւ դպրոցներ պիտի բացուին ամբիւրհան շրջանին մէջ, մինչեւ հոկտեմբեր: Մահուներէն 6-10 տարեկանները միայն հաշուելով, 3 միլիոն դպրոցականներ կան, որոնք պիտի սպասեն նոր դասադիւրքերու պատրաստութեան: Աւելի փոքրերուն համար հնդգահաւ դպրոցներ կը բացուին եւ կը յուսացուի թէ 500 մանկապարտեզներ պիտի գործեն մինչեւ Յուլիսի վերջը, 50 հազար աշակերտներով: Միջոցներ ձեռք առնուած են, 4 միլիոն հակառակ դասադիւրքեր բաժնելու համար: Արդէն իսկ բաժնուած են 70 հազար օրինակներ: Գերման հրատարակչական տունները իրարմ են այս դիւրբերու տպագրութեամբ: Աւելի քան 100 հազար օրինակներ կը ճարեն: Զինուորական վարչութեան պաշտօնեաները, որոնք պիտի հաշին ուսուցման վրայ, նախկին վարժապետներ եւ դաստիարակներ են: Ռուսերն ալ բազմաթիւ դպրոցներ բացած են իրենց շրջանին մէջ:

ՔԱՌԱՆ ԵՐ ՏՈՂՈՎ

Պերլենի վարչութեան եւ երեք հոգի վերաւորութեան Սուրբ Պառիսա աւանին մէջ: Հրացանաձուլութիւն լուսած ըլլալով, Փրանսացիները կրակ բացած են հրացաններով եւ զնդացիներով: Անգլիական դրահապատ կառք մը դէպքին վայրը երթալով վերահաստատեց խաղաղութիւնը:

ՄԱՀՈՒՄԱՆ ԴԱՍԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ Ժնեւոն, Շեթուկարտի դաւանանք, թէ եւ կարելի չէրայ հաստատել թէ ինչն էր անթիւր խաղաղ: Ամբաստանաւոր պիտեց թէ ինչ միայն թարգմանութիւններ կը կատարուի, թէ իր ձայնը ծանօթ ըլլալով Փրանսայի մէջ, յարմար չէին դատած որ անթիւր խաղ: Ռոտտովանեցաւ թէ դիւր մը դրած է Հրեաներուն դէմ, եւ չփոխեցաւ, երբ հարցուցին թէ ինչու քանի մը անգամ անուր փոխեց եւ դերմանական վկայական մը ունէր, հետեւեալ արմանադրութեամբ - «անհրաժեշտ գործակից»: Ռոտտովանեցաւ նաեւ թէ 100 անգլ. ոսկի ամսական կը ստանար:

Մէնթ Եթիէն. — Աշխարհաւոր պատերազմի շարադուր վարադուրը դացած էր բոլոր սերունդներէ մենք ալ մայր մայր անշարժութեան դատապարտուած էինք: Անցան ալ մեծ օրերը եւ մենք ալ մտնեցին շրջանակի մը մէջ տունեցի մը բաղձաւի եւ կարտալի հարցներին անկախութեան շրջապարձը, «Մայիս 28»-ը: Կոկիկ որպէս մը, նոյնքան եւ կոկիկ ալ մը ուխտաւորներ կը վայելէին զոյգ եւագոյններու հովանաւորութիւնը: Պատուոյ նախադահուութիւնը ստանձնած էր ընկեր-վարականներու ընդհ. ջարտուար ջարդաբար Jean Robert, որ կարճ բանախօսութեամբ մը դուրսէ հայ ժողովուրդին կարգով եւ մաղթեց որ մոտաւոր ապագայի մը նոյն տուն տունեցի մայր հայրերի մէջ: Փրանսերէն ուղիքներ կարողացին ընկերի Մ. Մանուկեան, Ա. Շատարեան եւ Յայր Աճեմեան (Մէն Շամոն): Եղան նաեւ երգ, խմբիկ եւ արտասանութիւններ: Հանդէսին պաշտօնական բաժնը վերջացած ըլլալով, որ - բոլոր մասը կատարեալ ընտանեկան խնջոյքի մը վերածուեցաւ: Ենթակները իրենց ուսելիքներով միասին եկած էին: Ընկերը կարճ Տէմիւրեան (Մէն Շամոն) սեղանապետ ընտրուելով, խղճաւորէն կատարեց իր պարտականութիւնը, երբեմն հայրենիքի, երբեմն ֆրանսերէն արախօսութիւններով որոնցմէ զոհ մնացին նաեւ մեր հիւրերը:

Դժբախտաբար դառնուեցան քանի մը «Քաջ Նապոլեոն» որոնք իրենց ասանդական սովորութեանց համաձայն եկած էին խանդարելու, սակայն ի դարման հիւրերուն մեր պաղարկելու թիւր խղճեց եւ հերոսները չհետացան, իսկ մենք ուրախութեամբ շարունակեցինք անվրդով մինչեւ ուշ գիշերը: Հարգանքի

Կիճեմթիւնի ՓՈՆՍՐԷՆ Երկտրական աթոռ հաստատուելու ծրագիր մը կը քննուի Փարիզի մէջ: Արտաքին նախարարութիւնը մանրամասնութեան խնդրած է Մ. Նահանգներէն, երկտրական աթոռներու գործողութեան մասին: Կիճեմթիւնով զլխաւոր «Կեղծուտ չորմ մը» կը համարուի այլեւ: Մահապատիժը վերցնելու առաջարկներ ալ կան:

Երեք ՄԵՆԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ հաւանաբար սկսի երկուշաբթի օր, Փոքոսմի մէջ (Պերլենի տուն): Երեք երկրներէն բազմաթիւ մասնագէտներ պիտի մասնակցին խորհրդակցութեանց: Օրակարգը շատ ծանրաբեռնուած է այսպէս: Եւ մէկը միւսին քաղ թող իրենքով:

ՆՈՐ ՏՈՒՐԹԵՐՈՒ ՆՆՆՆՆԸ կը քննուի ինքն - հրդակցական ժողովի ելմական յանձնաժողովին կողմէ, որ նախապէս միջոց նախարարին ծրագրեր, բայց յետոյ սկսուա բարեփոխել: Այսպէս, ամուրիները տնօրէն ազատ պիտի ըլլան ոչ թէ 100.000, ալ 200.000 Փրանքի համար, անաւաւ ածով մը 400 հազարի համար, յետոյ 50 հազար Փրանք պիտի գնչուի իւրաքանչիւր գաւի համար, ինչ տարբեր եւ թիւ ալ ունենան եւ: Տարտ միլիոնէ վեր հարստութեանց համար յանձնաժողովը կ'առաջարկէ աւելի քարծր սակ մը քան կառավարութիւնը, օրինակ՝ 30 առ հարիւր 50 միլիոնէ վեր հարստութեանց համար:

ԿԱՐԿԱՆԻՆԻ (կաթօ) պիտի ծախուի հոկտ. 1էն սկսեալ: Առով 100 հազար աշխատաւորները զորմ պիտի դառնան խմորեղէնի հարկաւոր հաստատութեանց մէջ:

ՍԱՀՄԱՆԱՐԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԻՆ առթիւ զօրմ Կոլ ձայնապիւր. ճառ մը խօսեցա երկի իրիկուն, լուսաբանութիւնները հարցուելով: Գաղա-բական հասանքները կը շարունակեն հակաճառել: Ընդիմադրականները որոշեցին պահանջել որ Սահ-անալիք ժողովին ընտրութիւնները կատարուին նահանգային ժողովներու ընտրութիւնէն առաջ: «Փրանսիական վերածութեանց համադրումը ալ կը պահանջէ միայն Սահանալիք ժողով, ինչպէս եւ վարչական բարենորոգում, ջնջում թրքաբներու քաղաքական մաքրագործում են:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԵՐՈՒ Վարժերու յաւելման առթիւ, նորէն կը ինչեցնեն թէ 30 առ հարիւր յաւելում են նիւսկայ են 1914էն առաջ չեղանու չէները: Յաւելում պիտի հաշուեն 1943 Մայիս 30ին վճարուած վարձքին վրայ: 15 առ հարիւր յաւելում պիտի ըլլայ 1914 Օգոստոս 1էն վերջը չեղանու բնակարաններու վրայ, հաշուելով 1943 Սեպտ. 1ի վարձքերուն վրայ: 30 առ հարիւր յաւելում կը վերաբերի զլխաւոր վարձքին եւ ծախքին (շամ), իսկ 15 առ հարիւր յաւելումը միայն հիմնական վարձքին: Առեւտրական եւ ճարտարադրական ինչերու վարձքերը յաւելման են նիւսկայ չեն:

ՎԱՐՁՈՒ Է Chelles մէջ, կայարանին շատ մօտիկ, յարկաբան մը որ կը թաղկնայ երկու մեծ սենեակներէ, խոհանոց եւ մուտքէ: Փարիզէն 25 վայրկեան հեռու, երկաթուղի Gare de l'Est, Պաշտաններուն համար դիմել Մոքստեանի, 13 rue Saulnier, metro Cadet: Հեռ. Փրով. 41-29:

Le Gérant : H. AGONEYAN

մերժեցին և նախագահ Թորոմըն կը խորհրդի ամեն-
րեկեան յայնմանողով մը զըզկէ Աթէնք:

Անգլիանուս հակամարտութիւնը աչքի կը
դարձնէ նաեւ Իրանի մէջ: Անգլիա վերջերս յայտա-
բարեց թէ պատրաստ է եւ զանկու իր զօրքը, ե-
թէ Թուրքիոյ ալ զանգ: Մոռուաւ տրամադիր չեղե-
ւար այդպիսի բան ընելու: Դեռ չենք յիշեր Տար-
տանէի խնդիրը, որ կընայ չափ հեռուները տա-
նի, եթէ միջին ճամբայ մը չըստուի:

Կացութիւնը Միջին Արեւելիի մէջ

Անգլիական զեկոյցի մը համաձայն, Փրանսա-
կան զօրքը չափաւոր կընդունան Կամբոյի մէջ
(Հիւս. Սուրբի): Վերադարձեցան չորս ոստիկան,
զինուորներ եւ քաղաքացի մը: (Ուրիշ հետազոտ
մը կ'ըսէ թէ հինգ հոգի սպաննուեցան): Անգլ-
զօրքը դուռնց երկու պահականոցն է:

Վերանանի արտաքին նախարարը յայտա-
բարեց թէ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած
է բոլոր լահակից կողմերուն միջեւ, Սուրբի եւ
Լիբանոնի միջեւ օտար զինուորները պարզելու
համար:

Սան Ֆրանչիսկոյի սուրիական պատուի-
րակութիւնը, որուն նախագահն էր վարչապետ
Փարէս Խուրի, Դամասկոս վերադարձաւ: Կ'ըսուի
թէ մօտեւոր պիտի չհրապարակուին արաբական
պատուիրակութեանց կարգ մը որոշումները, ու
որոնց մասին լուրջ լինէր պահուել մինչեւ հիմա:
Արաբական Իսլամականութեան խորհուրդը որոշեց
ժողով մը գումարել, քննելու համար Սան Ֆրան-
չիսկոյի խորհրդաժողովին որոշման կամ ար-
դիւնքները:

Ս. Նահանգներու քաղաքական շրջանակ-
ներուն մէջ կը կարծեն թէ ծանր դժուար կընան
պատահիլ Պաղատիկի մէջ, եթէ եւ մը չըստուի,
լուծելու համար հիւսիս - արաբական կնճիւղը:

Միւս կողմէ, ծանր մտահոգութեան մօտ -
նուած են Եւրոպայի Հրեաները: Լեւելը րոպէ
ի րոպէ պայքար կը սղէ Հրեաներուն դէմ, եւ չեն
ուզեր որ 450—500,000 փախստականներ վերա-
դառնան: Տօքթ. Ալիման, Սիւրիական Եւր զապ-
մակերպութեան մարմինը, յայտարարեց թէ Հրեա-
ներուն համար այլեւս «անխելի» են Եւրոպայի
մէջ մնալ առանց ընդհանուրները պատճառելու:
Իր տեղեկութեանց համաձայն, Եւրոպայի մէջ մը-
նացած 1,250,000 Հրեաներուն 80—90 տ հարիւրը
գէ միայն կ'ուզին, այլեւ կը պատրաստուին Պա-
ղատիկի մէկին: Երկրորդ կամ սպորէն ճամբա-
ներով: Հրեաները մեծ յոյսեր դրած են Փոքրասի-
ա ժողովին վրայ:

Ճրանակաւ

Վերամուկութիւն ուխտք

Ինչպէս գրած էինք, Յուլիս 14ի տօնին առ-
թեւ, Ճրանակաւ Վերամուկութիւնը համադրուե-
րին անտուով ուխտագիր մը կարդացուեցաւ Պա-
թիլի հրապարակին վրայ, Դիմադրական ձեւա-
մով Աղզ. Խորհուրդին նախագահին կողմէ: Հա-
մադրութեամբ, որ կը բաղկանար աւելի քան 2000
պատգամատերերէ: Հաւաքուած Ճրանակաւ ըս-
տը մտաբերէն եւ զաղթալայրերէն, տեսակ մը
խորհրդարան կը ներկայացնէր, ներկայացուցէն
ներ ունենալով բոլոր Հասակներուն, մասնաւորա-
պէս Դիմադրական ձեւադրէն: Օրակարգի խնդի-
րներն այլ ուղղակի կապ ունէին երկրին վերածնու-
թեան հետ եւ քաղաքական բանաձեւերը կընան
վճռական դեր կատարել յաւաքիլայն ընտրու-
թեանց վրայ: Այնպէս որ մի քանի օրէն Յուլիս
14ի երդումը, ինչպէս ունէր Մարդու եւ Դատա-
գիր կրթութեան յայտարարութիւնը: Ահաւա-
սիկ Հրեաներու մասերը:

Ճրանակաւ Վերամուկութիւնը համադրուեցաւ կը
յայտարարէ թէ զերկրան Սահմանադրութիւնը ժողովր-
պէտն է: Եւ պայքար սահմանադրութեան դրուել ար-
ձանագրէն հանդիսաւոր յայտարարութիւն մը,
հաստատուելով 1789ի եւ 1793ի յայտարարութեանց
էական սկզբունքները: Այդ յայտարարութեան
մէջ պէտք է մասնաւորապէս երեւան:

Իրաւունքներու հաւասարութիւնը բոլոր
մարդկային էակներու միջեւ, առանց սեռի, ցեղի,
ազգութեան, կրօնի եւ կարգի խտրութեան:
Երաշխիքներ ապահովելու պատշաճեամբ,
ստորադասութեան պատշաճութեամբ, խղիւ պատու-
քեամ, քաղաքական ազատութեամբ:

Ազգային վիճապետութիւնը որ ժողովուրդին
ապահովէ անձեռնմխելի իրաւունք ուղղակի ընտ-
րելու իր ներկայացուցիչները, իսկ ժողովուրդի
անբնական պահանջները իրաւունք ընտրելու, հա-
կալայնելու պատշաճութեամբ կատարելու իր
ընդհանուր պատշաճութեամբ: Իսկ մէկ արգելի՛ ընդդ. հակաբնական կամ ինչ
դէմ:

Այս իրաւունքներուն հետ, որոնց վրայ հիմ-
նուած է քաղաք. ժողովրդապետութիւնը, պէտք
է ապահովել տնտեսական եւ ընկերային ժողովր-
դապետութեան եւ միջազգային ժողովրդապետու-
թեան հիմնական իրաւունքները. այսինքն:

Իրաւունք աշխատանքի, աշխատաւորները ստոր-
գութներէն, բարձրանալու համար ազգային օգուր

տականութեան մը ազնուականութեան:

Ազգին գերելիանութիւնը, որ անհայտ է տն-
տեսական մասնաւոր շահերու խմբակցութեանց
—ինչպէս թրքութիւնը որոնց զործիքները եւ ար-
տադրութեան եւ սեփականութեան միջոցները
պէտք է վերադարձնել ազգին:

Ազգերու անկախութեան իրաւունքը իւրա-
քանչիւր քաղաքացիի կը պարտադրէ պաշտպանի
իր հայրենիքը եւ մարդու իրաւունքները, իւրա-
քանչիւր ազգի վրայ կը դնէ համաբնականութեան
պարտականութիւն միւս բոլոր պատմապէս ժողո-
վուրդներուն հանդէպ եւ կը պարտադրէ — բոլոր
ազգերուն իրենց սեփական գերելիանութիւնը
ստորադասել միջազգային հասարակութեան գե-
րելիանութեան եւս:

Բնականաւոր բանաձեւէ վեր, համազգայնա-
պետութիւնները, իրենց իրաւասութիւնները փո-
խանցելով Դիմադրական ձեւադրի Աղզ. Խորհու-
րին, կ'երդման յորդարել Դիմադրական ժողովուրդը
որ նախորդի արտադրական հիգիւն, մնալ միայն
եւս, փախելով համաբնականութեան որ անբաժան
է հայրենիքէն, կ'երդման միայնով: Բնականաւոր
աշխարհը այն գաղափարն է մէջ քէ իւրաքանչիւր
հայրենիքի մեծութիւնը կը պահանջէ ապակցի
տնկերակալ. ժողովրդապետութեան, մեծա-
քեան, կ'երդման հաստատութիւն մնալ այն իսկ
որով համար մեծամ ազատութեան ազգայինները:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՏԻՈՅ ԹԱԳԱՆՈՐԸ որոշեց չվերադառնալ,
բայց միեւնոյն ատեն հրապարակ: Խորհրդարանը
բացառիկ նիստի հրաւիրուեցաւ, լուծելու համար
այս նոր տալիսալ:

ՊԵՏԻՈՅԻՆ ՎԵՑ ոճադրութեան հինգը
մահուան դատաւարութեան, մէկը՝ քսան տար-
ուան, Լեւելի զինուորական ատեսանի կողմէ: Ամ-
բաստանեալ սպան լացաւ եւ յայտարարեց թէ ինք
տուած էր մէջ Ֆրանսացիներու դեղակահարման
հրամանը, հետեւաբար միւսները յանցանք չու-
նին: Իւրեւ վկայ կանչուած երեք սպաներ կանա-
ծելի համարուած ըլլալով, պիտի դատուին, ուս-
տի յետաձգուեցաւ հինգ դատաւարութեանը
մահաւճիւրի որոշմանը:

ԱՆԻՒՆՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս
հերքեց մահուան փէթէնի. այն յայտարարութիւնը
թէ 1940ին համաձայնութիւն մը կնքուած էր Ֆր-
նիլ հետ, զործակցելու համար: Այս առթիւ հրա-
տարականաւոր դեկլարացի մանրամասնութիւն կը պատմէ
անցուցորդը, եւ կ'ըսէ թէ փէթէնի ներկայացու-
ցիւն, Խուսիք, որ այսօր մանրաւոր կը զանա-
խաղաղութեան է փաստերը:

ԴՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅՈՒՆԸ ԲԺԻՇԿ ՄԸ, Գուրադար-
բայն, սպաննուած զոհուեցաւ իր սենեակին մէջ,
Պարպէս: Գանձը Երաշխիւրած էր մուրճով մը,
եւ մուրճը մը կը գտնուէր Թեւիւն տակ, լրագրի մէջ
փաթեթուած: Ազգի մարդու անուն հանած էր եւ
կ'ըսէին թէ մեծ հարստութիւն զիջած է: Միայն
ժամադրուցը եւ դրամապանակը տարած էին:

1813ին ի վեր տալիս անաւոր ըլլալով Փրան-
սական բանակը զօրանց մը կատարեց Պիւլիւնի
հեղձորին մէջ: Այս առթիւ Փրանսական զօրքը
հանդիսաւորապէս պարգուեցաւ Յաղթանակի սի-
նին վրայ որ կատարուած էր 1870ի պատերազմէն
վերջը եւ Փրանսական նուազախումբը: Հնչեցու-
ցուր դաշնակից ազգերու քաղաքները: Հակա-
փառական խմբակցութիւն մը կազմուեցաւ Գերմա-
նիոյ ռուսական շրջանին մէջ: Ամերիկեան, եւ
անգլիական շրջաններուն մէջ ալ արտօնուեցաւ
քաղաքական դժգոհութիւնը, պայմանաւոր. որ
հազար հոգիէն աւելի ներգալ չըլլայ ժողովի:

ԶԻՓԼԻՆԻ ԱՌԱՎԻՆ ՄԻՒՍԿԵՆ ԵՍԿԱՆՈՐԸ
թիւնը տեղի ունեցաւ Յուլիս 14ին: Ամերիկեան
մարտանաւերու ծանր թնդութիւններ կրակ տեղա-
ցին շարք մը ճարտարագործական քաղաքներու
վրայ, Թոքիոյ մօտ եւս չըլլաւ:

ԵՐԿՐԻՄ ՄԻՒՍԿԵՆ ԱՆԻՒՍԿԵՆՈՐԸ զանգուած մը
պիտի կազմուի Եւրոպայի մէջ: Լոնտոնի թերթերը
կը դրեն թէ վերջերս դաւաճուած սլաւական, հա-
մաժողովը որոշած է բարեկամութեան եւ փոխա-
դարձ աջակցութեան դաշինք մը կնքել, որուն
պիտի մասնակցին նախ արեւմտեան Միւսները, 38
միլիոն (Չեխոսլովակիա եւ Էստոնիա), յետոյ
Հարաւային Միւսները, Եւրոպականները եւ Պուլ-
կանները, 21 միլիոն, վերջապէս արեւելեան Միւս-
ները (Եւրոպական իրաւունք, Ռուսիայի, Սօվիետ
Ռուսիայի) 146 միլիոն: Համադաւաճար-աւելի քան
205 միլիոն, այսինքն Եւրոպայի ժողովուրդին մէկ
երրորդը, որ կը բռնէ անոր տարածութեան զրե-
թէ կէսը:

100 ԳԻՂՈ ածուի պիտի բաժնուի, ծմբան հա-
մար: 170—180,000 թն ածուի պէտք է: Եւրոպի
վերջը միջերեսած էր միայն 97,000 թն, բայց նոր
արարեւ հասած ըլլալով, կը կարծուի թէ միայն
30 հազար թն պիտի պակսի:

Հ. Ե. Դ. ՎԱՆԱՍԻ Բրիտանական Կոմիտէին
դաշնականութեամբ Օգոստոսի առաջին կիրակին:
Մանրամասնութիւններ տեղին վրայ:

ՎԱՆԱՍ — Վալանի մէջ, ազատագրութեան ի
վեր Հայ Մարգարէ Միութիւնը ունեցաւ ժամանակ
եւ բեղուն դժգոհութիւն: Եւրոպի. նախկին
մարդկաներու ձեռնհաս հակողութեան, եւ բոլոր
հայ մարգարէներու աջակցութեան իրենց ճիգերը
դժգոհութեան արդեւն ունեցան:

Միութիւնը ունի 68 անդամներ, 15էն 25 տա-
րեկան: Կայտաւ, գիտական եւ օրինապահ մար-
դկաներու նոր սերունդ մը որ հասակ չհասց
պատեհաբար ընթացքին եւ իր փայլուն յաջողու-
թեաններով դժգոհեց քչ միայն հայ, այլեւ Փրան-
սացի մարգարէներու աջակցութեամբ:

Օրը օրին աշխատանք եւ Միութեան կեանքին,
իրենց դժգոհելու եղանակին: Մարգարէները ուշա-
դրութեամբ կը դժգոհութեան իրենց ընկալականներուն
(Մ. Տէրաբեկ, Մ. Սէմէրեան, Պ. Սալեբեկ, Մ. Տէրաբեկ, Մ. Կարսեան, Թ. Կէլիկեան) հրա-
հանքները, կը յարգեն իւրաքանչիւր սիրեն իրենց
դաշնու եւ մարգարէներ: Իւրաքանչիւր մարդիկ իր
կարելին կը գոհէ Միութիւնը գործանելու համար:

Անցան Յուլիսի Ալիսի Մարգարէ Միութե-
թիւնը Փոլիսի ըստակի ըստակի (tournoi de
six) մը կազմակերպելով, հրաւիրեց Վալանի եւ
Հրեաներու 21 Փրանսական լաւագոյն խումբ-
ներ: Մեր մարդկաները գերազանցելով իրենց մը-
րցակիցները, խլեցին բաժակը ներկաներու ջերմ
ծափերուն տակ:

Փոլիսի զաւրի եղանակին համար այժմէն
լուրջ աշխատանքներ կը կատարուին:

Այսինքն, տղաք: Դժբախտաբար Միութիւնը
ուրի խոցելի կողմեր աչ. ժողովները տեղի կ'ու-
նենան փրանսիէն: Եթէ ոչ լիւր՝, առնուազմ
անհետաւ եւ հայերէն գրիւ ու լիւր՝, ինչ որ
անմիջեւի է եւ չի կրնար արգարաւոր որեւէ պա-
տրուակով: Անուազգայն զանա՛ն է մեր արեւադեղ
մայրենիքը, եւ նոր սերունդը չարաչար պիտի
տուժէ, եթէ չարութեան կը անապարտութիւնը
Թիւրքիցի

Ե. ՆԱԴԻՐՈՒՆԻ վերջին գիրքէն՝ Պ. Հրաւ
Մարգարէն 13 օրեկան զամաչ Բաժակով կը
նուրիւ ազգային հաստատութիւններու եւ զարդ-
ներու: Պ. Նաչիկ Կիւլազեան կը նուրիւ 5 օր-
նակ նոյն նպատակին:

ՄԱՐՍԵՆԻ, ՄԵՆ ԺԵՆՈՎ — Պ. Պ. Թորոս եւ
Սուրբա Նիկողոսեան, Այրի Տիկին Նարեկի եւ
Յակոբ Զրգուհան իրենց խորին շնորհակալութիւնը
կը յայտնեն բոլոր անոնց, եւ ի մասնաւորի Հայ Գ.
Նաչի Մէն - ԺեՆՈՎ մասնաւորի մասնաւորի եւ Հայ Թա-
միկներու Մարգարէի Կեղը: Վաճառութեան, որոնք
անձամբ, ծաղիկապսակով, եւ փոխան ծաղիկապսակ-
կի Թաղի եւ կեղեցիկին նուիրատուութեամբ քաւա-
կութիւն յայտնեցին իրենց տիկնոջ, հարսին, աղ-
ջրկան եւ քրոջ՝ տարաբախտ ՀԱՅԱՐՓԻ ՆԻԿՈ-
ՂՈՍԵՆԻ պաշտաւս մահուան առթիւ:

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՄԱՆՈ -
ՍՈՒԹԻՒՆԸ Վահան Թէքեանի մասին, որ յետա-
ձգուած էր Պ. Հրանտ Բալուշեանի հիւանդութեան
պատճառաւ, քեղի պիտի ունենայ վաղը հինգ -
շաբթի, 19 Յուլիս, Կրիկուան ժամը 20.30ին,
Սիւրբա Բոմարթէնի մէջ, 19a rue Caumartin:
Մէջ ընդ մէջ կ'արտապանեն Օրիորդ Արքիէ Մի-
ութեան, Պ. Պ. Ռաֆայէլ Չաղաքեան եւ Չոհ-
րայ Մուրաթեան: Մուտք ազատ է:

ՄԱՐՍԵՆԻ — Հ. Ե. Դ. Վահան խումբի
ընդհ. ժողովը՝ Յուլիս 22ին, կրիկուան ժամը
8ին, Ընկերակցականներու սրահէ մէջ:

Կը ՓՆՏՈՒՆԻ Բալու Շինազ դիւղացի Կարա -
պետ եւ Միսակ Թեքեանները, որոնք Վալան կը
գտնուէին: Փնդաղոն է իրենց հօրեղորորդին՝
Միւսայէլ Թիւրքեան: Հասցէն է, 676 Eagle Ave.
New York City:

ՄՏԵՓԱՆ ԱՌՈՑԵԱՆ Արդուիցի որ Ռոստոմէն
զաղթած է ընտանիքով, կը գտնուի զերմ. Գոհ-
ցեթիական սահմանադրութեան եւ ողջ ըլլալը կը հա-
ղորդէ իր ազգականին՝ Սամի Արաֆեանի (Մար-
սէլ):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ — Եթէ կ'ուզէք ձեր հարա-
նիքները եւ նշանուրները ուրախ անցընել, դիմե-
ցէք Եւրոպական եւ արեւելեան նուազախումբին
ժողովրդական քինքն: Հասցէ՝ Շմաւոն Պալատ,
8 Clos de la Petite Provence. Chaville (S. et O.):

AIX LES BAINS ՄԵՋ

Հայկ. ընտիր ճաշիկ ուտելու համար այցելեցէք
«Restaurant Téléphérique, Plaisir au Mont Revard»
ուր պիտի գտնէք Արեւելեան եւ Եւրոպական հա-
մեղ կերակուրներ եւ անթիւ սպասարկութիւն:

Մեր ծաղկոցը

ՊՈՌՏՈ, (յապաղած) — Հ. Ա. ձ. ի մասնա - ճեղհին կրթական Յանձնախումբի համադրված էր պատասխանելու հայրենասիրական հանդես մը ի նպատակ իր դպրոցին, Մուլիս - Պիտի սրահին մէջ։ Ներկայ էր զաղութին մեծ մասը։ Տոնէրեան քանի մը խօսք ըրաւ հանդէսի եւ մասնաւորապէս նոր սերունդի դաստիարակութեան մասին։

Տպաւորիչ էր հանդէսին բացումը ձմեռը մեծաւ սրահի դուռը, ետեւ ընթացիկ, դաշնակ եւ սուրճ մը։ Յետոյ սկսաւ արտասանութիւններու մե - ներդնելու, մեկնաբանութիւններու (դաշնակ - ընթացիկ) շարքը։ Պատանիները երկու ձայնով երգեցին «Էս գիշեր լուսնակ գիշերը» խմբերգը, իսկ փոքրիկ աղ - ջիկները 6—9 տարեկան, հայկական տարազով պա - րեցին հայկական ջութակները։

Հինգ տարի վերջ, ինչ լաւ դուրսդիպութիւն։

Միայն սահմանափակ զորամասեր պիտի զրկուին, իբրեւ աշխարհական նշան, եւ ստուգումներ կատարելու համար։ Այդ պարագային Դաշնակները ոչ միայն պիտի չլսանան ձայնի վարչական կարգաւորումները, այլեւ ածուխ, երկաթ, քարեղ եւ ուրիշ անհրաժեշտ նիւթեր պիտի ձարեն, ժողով - վարչական պէտքերը զոհարարելու համար։ Կը կարծուի թէ ձայնի արժանազան եւ անձնատուր ըլլալու այս պայմաններով, այլապէս երկիրը քարոքանք պիտի ըլլայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՍԻՇՅԱՆ ՓԵԹԻՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌ - ԹԻՒՒ, որ տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 23ին, Լեւոնտին թերթերը կը զերեն թէ Անդրիտ արտաքին նախարարութիւնը ջախջախիչ իրաւաստութիւն ունի մասնաւոր յանձնարարութեան վրայ։ Այս թղթաւորարար քաջարժանապէս գաղտնի կը պահուի եւ իրազեկներ կ'ունեն թէ ամբողջ դատին եւ թէ թէ թէ յանձնարարութեան լաւագոյն Անդրիտ արտա - ճին նախարարութեան ձեռքէն է։ Միւս կողմէ Բա - րեղի թերթերը կը զերեն թէ քառասուն վկաներ պիտի լսուին ի նպատակ ամբաստանալ մասնաւոր - լին։ Այդ վկանները մէկն է զօր - Ժոնս, որ կարեւոր յայտնութիւններ պիտի ընէ 1940ի զինուորական ղեկավար մասին, երկրորդը զօր - Նոկէս, Մարտի Գրաստական ներկայացուցիչ եւս։

800 ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նպաներ եւ զինուորներ ըն - կան դաս առնել Սորգոյն մէջ, Փրանսերէն սոր - վելու համար։

ՉՈՐՄ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ միացեալ ճա - կատ կազմեցին Պերլին մէջ, (Համայնաւար, բն - կերական, քրիստոնէական ընկերական եւ ա - զատական)։ Մարտի կը տարմարէ։ 1. Գեղ - մանեան վերջնապէս մարտի 4-ին չի թէ լրական գաղա - պարներէն եւ ուսման պաշտ ձգտումներէն։ 2. Վերահաստատել երկրին անտեսութիւնը, աշխա - տանք, հաց, հագուստ, բնակարան ճարելու հա - մար։ 3. Վերահաստատել արդարութիւնը։ 4. Ապահովել մտքի եւ կրօնական դաւանանքի աղա - տութիւնը։ 5. Վերաշինել ուրիշ ժողովուրդներու վստահութիւնը եւ փարատել ցեղային թիրե - մացութիւնները։

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ Օփերայի եւ ազգ. Թատր - ոններու նախկին վարչներէն Ժաք Ռուշէ եւ Սա - մուէլ Ռուս։ Առաջինը ամբաստանուած է թէ Օ - փերան ժամադրաւար դարձուցած էր զերման սպաննելու, հացիւնութիւնը կը սարքէր ի պատիւ - անոնց եւս։ Իսկ երկրորդը զերմանական երեք Թատրախաղարկ ընկալուած է։ Ժաք Ռուշէ, որ 82 տարեկան է, Օփերայէն ստորէն եղած է 1914էն ի վեր։ Եղած մեղադրանքներուն առթիւ կ'ընէ թէ ստիպուած էր յարձարել, Օփերան դրամով փրկ - կելու եւ պաշտօնեաները պարտաւորէր աշխատե - ճէ սպանելու համար։ Իր յայտարարութեան հա - մաձայն, այնքան ալ ազգի վարուած չէ Գերմա - ներուն հետ։ Այսպէս, Հիթլէր Օփերա այցելած է 1940 Յունիսին կամ Յուլիսին, ատուան ժամը 6ին, եւ ընդունուած է միայն Սերժ Լիֆարի եւ աւե - լանուի մը կողմէ։ Երբ հարցուցին թէ ինչու Վի - ինչմ ղեկավար, Սոցալիս 150րդ տարեդարձին առ - թիւ, Ժաք Ռուշէ պատասխանեց թէ Վիինան Ա - ւերտրա է, եւ ոչ թէ Գերմանիա։

Հիթլէրի ՓԱԹԱԿՆԵՐԻՍՔ՝ ՓԱԿԱՅԻՒՆ — Այժմ ալ այս շրջանը շրջան կ'ընէ։ Վերջերս զերման - կան ստղանաւ մը երեքսոյ ըլլալով Արմանիիի ջոկերուն մէջ, զինութիւններ կատարուեցան եւ հափառական յայտարարութիւններ լսուեցան։ Ա - մերիկեան կառավարութիւնը ձեռք առած է խնդ - դերը։ Մինչ այդ, լրագրիները կը զերեն թէ սուղա - նաւը ցամաք հանած է Հիթլէրի եւ փրկուին Եւս Պրաուն, որոնք յետոյ Փաթակոնիս ահա՞նք եւս, իրենց բոլոր զոհարաններով եւ դրամներով։ Ա - մերիկեան թերթ մը ուղղակի կ'ամբաստանէ Ա - ժանիթի կատարարութիւնը, իբրեւ մեղաւոր։

ՊԵՏԻՌՈՆ ԵՐԵՍՍՔ. ԺՈՂՈՎԸ աղմկալի նիւտէ մը վերջ, 6ի ղեմ 98 ձայնով որոշարարեմ մը բռնա - կեց, որուն համաձայն երբ Թալաւորը չի կրնար

Երաժշտագէտ Աւետիս Միլոնեանը (Մետոմենց) Մայիս 27ին հոս վերադարձաւ գերութենէ։ Նախ ուրախ ենք որ ողջ - առողջ եկաւ, իսկ բոլոր աշա - կերաւորները հոգեկան հրճուանքի մէջ էին իրեն տեսութեան եկած առնէ։ Եւ որովհետեւ նկա - րագրուած հանդէսին մէկ շաբաթ կար, Հ.Ա.ձ.ի վարչութիւնը իրեն դիմեց որպէսզի երաժշտական բաժնիւր ինք վարէ եւ սիրով ստանձնեց։ Եղած յայտարարութեան պահով, մէկ փորձէ վերջ հանդէսը տեղի ունեցաւ։ Ժողովուրդը վեց տարի ի վեր զրկուած էր եւ կարօտ կը քաշէր հայ երաժշտու - թեան (յարաւոր) եւ երգեցողութեան, որ կրկնի տուին խանդավառ ծափերով, նոյնը նաեւ փոք - րիկներու պարերուն։

Իւրաքանչիւր քաղաքի եւ Թաղի մէջ զինչ մը հողորմութիւն, զինչ մը համեստութիւն եւ բարոյ - յական զոհողութիւն, ամէն տեղ կարելի է ծաղկոց - դպրոցներ պահէ։ Նիւթական գործի արդիւնքով կը տարուի։ Հերթէ է որքան ժամապահաւ եղանք ծրարիներ պարզելով։ Զալկարացի

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԻՆ

Հայ Արիներու Գ. չըջանալիս արշաւը տեղի ունեցաւ կիրակի, 8 Յուլիս, Մէն Քլուի անտառին մէջ։ Ներկայ էին Փարիզի չըջանի երեք սկաւառա - կան խումբերը, երեքներու խումբը (20 տարեկա - նէն վեր) եւ Արիները։

Այս առթիւ մեր ընդհ. պետը, Բժ. Գուրգէն Մեծատուրեան եւ մեր Միտիւթեան քարտուղար Սերոբ Ծառչեան քննութեան եկած էին եւ զոհու - նալութեամբ աչքէ անցուցին բոլոր սկաւառները։ Ընդհ. պետը շնորհակտեց մեր չըջանալիս պետը, Փանոսիկ Փանոսեան, ինչպէս նաեւ իրմ - րապետները որ չորս տարուան դադարէ վերջ դո - ճանդեղէր արդիւնքի մը հասած են իւրաքանչիւր Ար - սին Սիմաֆոնեան իր բազմաճառ խիստ խում - բով, խումբային Գրիգոր Գանթարճեան եւ իր Եւ - վիլի խումբը որ միշտ շարունակած են, պատե - րապի ընթացքին իրենց սկաւառական աշխա - տանքները։ Փանոսիկ եւ Փարիզի խումբը իրենց վարչչներով շատ գոհ ձեռքին իրենց կատարած սկաւառական աշխատանքով։ Խմբապետ Ռաջո Զօ - թուրեան որ Գերմանիայէն նոր վերադարձած է, անհիշական գործի փութէ վերջ յաջողութեամբ, ներկայացուց իր երեք խումբը։

Այս առթիւ քանի Հայ արիներ երդում կատա - րեցին եւ ստացան նորոգման իրաւունքները։ Փա - րիզի խումբի փոխ - առաջնորդները իրենց կող - քորդ կարգի քննութիւնները անցնելէ վերջ կրե - ցին իրենց նշանակները։ Արշաւը, որ լաւ սկսած էր, վերջացաւ իրիկուան դէմ, սկաւառական խա - դերով եւ երգերով։ Այս առթիւ բոլորս կարօտով յիշեցին Մարտի 11-ի մեր սկաւառ եղալիները։

Այս տարի մեր ամառային բանակումը տեղի պիտի ունենայ Deux Sèvres շրջանը, օգոստոսի ընթացքին։ Գրեթէ բոլոր պատրաստութիւնները վերջացած են, եւ պիտի կարենանք մէկ ամիս ա - զատ սպրիլ անտառներուն մէջ։

Անդրանիկ Ուզունեան

Թագաւորեց, իր իշխանութիւնը կընայ վերստանալ միայն խորհրդարանին որոշումով։ Ուրեմն Թա - գաւորը կը մնայ սպարապետ, քանի որ ոչ կը հրա - քարէր, ոչ ալ կընայ վերադառնալ։ Լեւոնտին Գ. նամակ մը գրելով իր եղբորը, կը խնդրէ արտա - նալի իր պատմութիւնը, մինչեւ որ երկիրը կարենայ որոշում առ իր վերադարձը մասին։ Վարչապետը կարգաւոր սյա նամակ, յայտարարեց թէ թա - գաւորին չիկնար որոշել թէ երբ կ'իշխէ եւ երբ չիշխէ։ Գաթիկի նախարարները հրաժարեցան։ Երկիրը կը գալարուի նոր տագնապի մը մէջ։

ՊԱՐԵՆԱՌՈՒՄ — 200 կրամ խոզանարկ (սէնտու) պիտի բաժնուի բոլորին, Յուլիսի զանա - զան անդեղեղներուն թերթիկին 5, 10 եւ 25 կրամ - նոց կարծեսներով (թիֆէ) եւ GE կարծեսով (100 կրամ)։ E արքեր համար 100 կրամ խոզանարկ 5, 10 եւ 25 կրամնոց կարծեսներով։ Ամերիկեան պիտիւրիթի վաճառումը աղատ է Յուլիս 18էն ըս - կանաւ, Մէնի նահանգին մէջ։ Ընտանիք գլուխ 50—150 քիլո անուխէն զատ, որուն բալկումը պիտի սկիւ Օղոստոսի առաջին օրերէն, փայտ ալ պիտի բաժնուի, ամուլին տոմարով։ Իւրաքան - չիւր ընտանիք պիտի ստանայ մէկ ստեր փայտ (400 քիլո)։ Եթէ ամուլի քաշիւմը ուշանայ, կարելի է փայտ ստանալ, 100 քիլո ամուլի հաշ - ունով մէկ ստեր փայտ։

ԻՐԱՆԻ ամերիկեան զինուորները, որոնք ա - յաճուիցին միլիոնաւոր թոն ապրանքներու փո - յադրութիւնը դէպի Ռուսիա, մօտեւոր պիտի սեկ - նին ալ երկրէն։ Այս զինուորներուն մէջ կը զըռ - նուին շատ մը Հայեր, իբրեւ փոխադրէր։

ՍԿԱՆԻՆՑ վարչապետը, Ֆրանցո յայտարար - եց թէ երկրը շուտով պիտի վերադառնայ իր ա - նանդական վարչաձեռք, միապետութիւն։

10 ԵՒ 20 ՖՐԱՆՔԻՆՑ մետաղաւ. զրամներ չըջարարութեան պիտի հանուին մօտեւոր, համա - գումար 10 միլիար ֆր. արժողութեամբ։

ԿԵԱՆՔԻՆ ՊՈՄՈՒՄԻՆ ՄԵՋ

ՄԱՐՏԻՆԻ, 12 Յուլիս — Մեր զաղութին մէջ բազմահայ արտաքաններէն մէկն է Պոմոնը։ Հանդուրեցալ Պալաքեան երկաթի քառաշորքու - թեան չըջանի սկսաւ վերադառնալ իր աղա - կեանքը, հիմարկութեամբ Ս. Գր. Լուսաւորիչ մատուցան։ Հիմարկիները եղած են հանդուրեցալ Եանջման, Դարբինեան եւ ընկերները որոնք ա - ռաջին չըջանի կրօնական ընկերութեան անդամ - ներն էին։ Տեղական օրէնքներու համաձայն Մա - տուրի իրաւական տէրը Կրօնական խորհուրդն է։ Իսկ անուանական եւ ընդհ. պատասխանապետ թաղ. խորհուրդը՝ որ իր պաշտօնին ձեռնարկած է 1942 Մեկաւ. 6ին։ Թաղ. խորհուրդը թաղեցիներու նիւթական օժանդակութեամբ վերանորոգեց եկե - ղեցին ու օժտեց զայն խորհրդարանի նոր շէնքով մը։ Կը խորհուրդ. յատակաւային եկեղեցւոյ չըջա - փակին մէջ չիւն դպրոց - սրահ մը։

Թաղ. Խորհուրդի Ժրաջան ատենապետ Տօթ. Ե. Փալաքեանի աշխատութեան եւ իր ընկերներու համեմատ զործնակցութեան շնորհիւ, որոշուեցաւ կատարել մեր չըջանի եկեղեցի Թաղեցի մար - դահամարը։ Սոյն դժուարին դրոժը գլուխ հանե - լու համար, պաշտօն տրուեցաւ քարտուղար ու վաստակաւոր ուսուցիչ Պ. Է. Ճէրահեանին։ Ար - դէն կատարուած է Լա Ռոզիէտի, Պոմոնի, Ս. Ժիւլիէի, Թոուա Լիւթի, Է. Գ'Օլիւի, Մարտիոյ - յի, Մոնտալի, Մոնթօլիւի, Գուալիւի, Ս. Պառնապի, Լա Պլանքարի եւ Է. Գալիսի մարդա - չամարը, որուն համաձայն այս Թաղամասերուն մէջ կը բնակին աւելի քան 720 ընտանիք կամ 3800 անձ։ Ստատիստիկա 200 ընտանիք ունին իրենց սեփական տունըն ըս վերջները։ Մեր հայրենա - կիցներու մեծադին մար առեւտրականներ եւ արհեստավորներն են, կան նաեւ գործաւորներ։

Եկեղեցին ունի իր վճարովի չորս պաշտօնե - ները, հողերը հովիւ Եղիշէ քահանայ Միքիթար - եան, զարապետ - քարտուղար Պ. Լեւոն Ճէրահե - ան, լուսարար - Ժամէլ Համի Եւալի Գոր - կոսեան, երգչին նուագող Օր. Մարի Մամուէլ - եան։ Ունի նաեւ եկեղեցատէր երիտասարդներէ կազմուած դպրաբ դաս մը, ատենապետութեամբ Գ. ՄԼԷՐԻ Պէրլիւրեան։

Պառերազմի հետեւանքով տեղեւորեց թշուա - ռութեան քարման մը տանելու համար։ Թաղ. խորհուրդը իր կողմէն անեղծեց իրենց ան - թեան մարմին մը, անդամակցութեամբ Տէր եւ Տիկին Լ. Ճէրահեանի, Տէր եւ Տիկին Ռաջիկ Պէր - պիւրեանի, Տէր եւ Տիկին Միքիթար Գաթահեանի եւ Տիկին Արտիսթեանի։ Մարմինը ունի իր մշակուն - անդամները որոնք ամառական սրտ գոմարներ կը վճարեն։ Կ'ըլլան նուէրներ զանապան առիթներով, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ մէջ պիտի շրջադառ - թին։ Մինչեւ այսօր ունեցած է մօտաւորապէս 80.000 Փրանքի հատույթ։ Ամէն ամիս կանոնաւոր դրամական բաշխում տեղի կ'ունենայ չաւոր եւ կարօտ ընտանիքներու։

× Մեր զաղութի ծանօթ. անդամներէն Պ. Միհրան Անդրեանեանի որդին, Պ. Հրանտ Անդ - րեանեան (ծնած 1922ին Գ. Պոլիս), որ միաժամա - նակ թշկանալ եւ ատամնաբուական համալսա - րաններու դաստիարակներուն կը հետեւէր, փայ - յուն կերպով աւարտեց եւ ստացաւ պատմաբանի փ - վիշականքը, իսկ մասնաւոր զննատանքի արժա - նացաւ իր յաջողութիւնն աշխարհ թշկանալ ձեռ - ղին համար. եւս։ Թղթակից

ՄԱՐՏԻՆԻ ՃԱՅԱՐԱՆՆԵՐԸ դործադուր հրո - չակեցին, ապրանքները բուն արտադրիչներէն իրենց ազատութիւն եւ ազատ մրցում պահան - ջնով։

ՊԱՐԱՊ ԿԱՄ ՄԱՍՍԱՐ ՊԱՐԱՊ բնակարաննե - րը ենթակայ են բռնադրաման, համաձայն նոր հրամանագրի մը։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՌՈՒԹԵԱՆ Իսի Լէ Մուլի - նոյի խումբին ընտանեկան ցերեկայից՝ կիրակի 22 Յուլիս օմար 2.30ին, Ազատ սրահին մէջ, 4 rue de la Défense։ Մուտքը Նրա իրաւաստմամբ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՄՐՇԱԼԱՆՔԻ 49րդ տարեդարձին առթիւ Հ. Ե. Գ. Վիլիս կոմիտէն կազմակերպած է ընտանեկան դաշտահանդէս մը, Յուլիս 22ին, Կիլիկի առաւելուն մինչեւ երեկոյ, Պ. Փիլիպի դո - վատուն բարոյիներուն տակ։ Մանրամասնութիւն - ները տեղին վրայ։

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՄԵՆ՝ ՊԱՄՈՒԹԻՒՆ ԶԵՅՈՒՆ 1895ի պատերազմներում, տեղակաւ բալկեթով եւ հիմ դպրեթով նախագահ, բազմա - րու պատկերներով զարդարուած։ Գրեթ. Գ. ՏԵՕՎԼԵՐ (Տէյթմոցի)։

Մեկնանքներու Միութիւն

Պատերազմէն առաջ Փարիզի մէջ կազմուած անհատաբար Միութիւններուն կարգին կը պակսէր օգտակար կազմակերպութիւն մը, այն է Հայ Արուեստասէրներու կազմակերպութիւնը:

Տեսակ մը բարոյական եւ նիւթական (մանաւանդ նիւթական) Մեկնանքներու Միութիւն, որ մէջտեղ բերէր եւ օգնէր Հայ նորածին տաղանդներուն: Չեմ յիշեր, այսպիսի Միութիւն մը ցարդ զոյգութիւն ունեցած ըլլայ: Կամ եթէ եղած է, չէ ունեցած զործունէութիւն: Պէտք է ան ըլլայ լուրջ կազմակերպութիւն մը (կամ ընդհանուր կազմակերպութիւն մը մասնաճիւղը) իր դիւանով, որ մանրակրկիտ ընտրէին յանձնէ իրեն ներկայացող, դրսեւորութեան, (Հայերէն կամ օտար լեզուով) կամ արուեստի հետեւող Հայ երիտասարդը եւ եթէ այս միջոցները բացառիկ արժանիքի տէր է, տայ անոր ամէն միջոց, լրացնելու եւ անհոգ կարենալ յառաջդիմելու համար իր ընտրած ճիւղին մէջ:

Ունենէ բազմաթիւ աղքատաբանաւ կազմակերպութիւններ: Ինչու չունենանք տաղանդները խրախուղ Միութիւն մը, որ օտարութեան մէջ պէտքերուն մը դերը կատարէ: Այսպիսի Միութիւն մըն է որ կրնայ ամէնէն կարեւոր դերը կատարել ուժացման համար բռնած զայլաշխարհին մէջ:

Երբ այսօր Փարիզի Հայ պատանիներ կը լսէ զոր «Կարգաւոր» մը, «Կարգաւոր» մը, Միութիւններ մը գործը, կը Հայարտասայ Հայ ըլլալուն: Նոյնպէս երբ Հայ երիտասարդը կը կարգաւոր Հ. Troyat-ի վէպերը, կը հրճուի: Հայարտ կը զգայ իր աղքատ պատկանելով, երբ կը լսէ Ռ. Մամուլեանի «Բանաբար»... Այսպիսի միջոցաւորներն ունենին եւ որ օտարութեան մէջ լրացած Հայ երիտասարդին կու տան ինքնադիտակութեան զգացումը: Երբ անոնք կը տեսնեն իրենց աղքատիկները օտարներու հաւա-

սար վտանգ եմ, աւելի եռանդով կը սորվին Ա. Բ. Գ. Ե. եւ Հայոց պատմութիւնը (այս ճիւղին մէջ աւելի օգտակար կրնայ ըլլայ Հայ օրաթերթ մը ֆրանսերէն լեզուով, քան 4-5 օրաթերթ Հայերէն):

Բանի՜ Հոգի եմ, միջազգային համաբար արժանացող Հայութիւն արուեստագէտներ եւ զբոսգիտները: Պատճառը: Տաղանդը եւ հանճարը պակաս են Հայ ազգին մէջ... Արդեւք նիւթական միջոցներու պակսը, եւ մեր պիտութիւնն չունենալն է աւելի: Մօռք անշուշտ Հայաստանի մասին չէ որուն զաւակները, ամէն ճիւղի մէջ սկսած են արդէն իրենց զիրենք պարտադրել միջազգային դիտելի վրայ:

Արտասահման չունի՜ այսպիսի դասակներ: Ունի... Շատեր կը ճանչնան արժէքաւոր եւ կրակոտ, որոնք քակտի կը պաշարեն, արտաքին ճշգրիտ դժուարութեանց դէմ, չկարենալով ազատ եւ անկախ կերպով իրենց սիրած նիւթը մշակել: Ինչպէ՞ս չլուսահատի, ինչպէ՞ս չարժանակի այսքան ուղիւնոր մը մէջ միւս միւսակ, առանց դոնէ լստելի մը:

Փարիզի մէջ միայն, մօտիկ չըլանակի մէջ, կը ճանչնան տղայ մը, որ ոսկի ձայնով, քանի մը տարի մարզուելէ վերջ կրնայ Օֆերայի մէջ երգել: Իր ճանչնած ուրիշ արուեստագէտ երիտասարդ մը տաղանդաւոր որ միջազգային արժէք ունենար թերեւ նկարչութեան մէջ, եթէ պայմանները ստիպած ըլլային աւելի շուտ փոր կըլ տանող արհեստ մը ընտրելու: Երբորք մը, վառվառ եւ կրակոտ, անկապած մեծ ապագայ ունի շարժանկար - զնայտութիւն (dessin anime) մէջ: Ո՞րք են մեկնանքները: Ո՞րն է այն կազմակերպութիւն որ ասոնցով զարդէ: Լման Միութիւն մը արդարեւ անսահմանով աւելի օգտակար է քան տասը Հայերենակցական միութիւն: Իսկ եթէ օր մը աղքատ պիտի լուծուի, այդ օրն ալ Հայ աղքատ թող ներկայանայ աղքատ անող իր մեծ զաւակներուն ամբողջ փառքով:

ՅԱՌԱՋ.— Կարդալ խմբագրականը:

Կը լսէ թէ կառավարութեան օրինապէս «Խառնուած է իրենց հեղինակներուն անձնաւորութեան հետ»: Երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, Յանձնախումբը հետեւեալ բանաձեւը առաջարկեց.— Կառավարութեան պատասխանատուութիւնը օրէնսդիր մարմինն՝ պէտք է սահմանուի անմիջապէս.— 2. Այդ պատասխանատուութիւնը պէտք է ճշգրիտ, հաստատուն հանգամանք չեն տալու Հայ մար կառավարութեան:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան երէկ: Որոշման պահանջները միջոցով այս հարցերու մասին որոշում պիտի տայ յառաջիկայ շաբթու, վերջին խօսքը ձգելով կառավարութեան: Զօր. տը Կօլ վաղը, շաբթի, ճառ մը պիտի խօսի Պրէսի մէջ, պարզելով իր տեսակետը:

Երեւ Մեկնանք ժողով

Սիւստ գաղտնապահութեան հետեւանով, թերթերը չեն կրնար լայն տեղեկութիւններ հաղորդել Փոստամի ժողովի մասին եւ կը գտնանան պաշտօնական զեկոյցներով կամ կողմնակի պատմութիւններով: Միւսեայն ատեն կը շարունակեն բողոքել հաստատուած խտրութեանց դէմ: Տէյլի Մէյլը կը լսէ թէ գաղտնապահութեան միջոցով, վերջին խօսքը ձգելով կառավարութեան: Զօր. տը Կօլ վաղը, շաբթի, ճառ մը պիտի խօսի Պրէսի մէջ, պարզելով իր տեսակետը:

Պաշտօնական նիւտերէն գառ, գրուեց զիսի խօսակցութիւններ ալ տեղի կ'ունենան Երբ Զօր. շաբթու միջին: Նախագահ Թրումըն, որ առաջին օրը ճաշած էր Սթալինի հետ, այս անգամ ալ Զօր. շաբթու միջին: Յետոյ պաշտոն մը կատարեց: Կը կարծուի թէ դժուար պիտի չըլլայ համաձայնութեան մը յանդիմ, միջոցակէ մէկով մը կատարելու համար Գերմանիան: Բայց դժուարութիւններ կը նախատեսուին Մարի. Քրեւելիի հարցին տուելու: Սթալին օրաժամի չերեւար պատերազմ յայտարարելու ձափնի դէմ:

Հաւանական է որ Երեւներու այս ժողովին յաջորդէ Հինգերու ժողով մը, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի եւ Զինաստանի:

Պրէսին ժողովուրդը անտարբեր է ժողովի մասին, զիտնալով անոնք որ ամբողջ Գերմանիոյ ճակատագիրը կանխորոշեն: Հասարակ ժողովուրդը ամէն բանէ առաջ ուռնիքի մասին կը մտածէ: Իսկ տեղական թերթ մը դիտել կուտայ.— «Գաղտնիքներուն տակից որոշումները թէ քա-

ղաքական են եւ թէ սոստիակական: Մենք կ'ուզենք որ բացորոշապէս սահմանուին Գերմանիոյ պարտաւորութիւնները: Կ'ուզենք գիտնալ թէ ինչ կ'ունենէ ընել եւ չընել: Գերմանիոյ պարտութեան առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը այնքան տարտամ է որ կրնայ նշանակել թէ արդիւրեւ ուսման է որ եւ ճարտարագործական գործունէութիւնն է»:

Ճափոնի արտաքին նախարարութիւնը վրձնապէս հերքեց թէ անձնատուութեան առաջարկ ներկայացուած է Սթալինի միջոցաւ: Գիտնալ կ'ուզենք թէ ժողովուրդը վրձնած է անկողնի մինչեւ վերջը»:

Ճարտարուեստ, լրագրիները զուարճալի լուրեր կը հաղորդեն.— նախագահ Թրումըն Ամերիկայէն միտանի բերած է խմելի ջուր, Զօր. շաբթու անդիւրիցի գիտութիւններուն հետ: Թղթակիցները կը ճգնեն ժողովականներուն մօտենալ դոնէ պտոյտի կամ ճաշի ատեն, բայց անօգուտ:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՆԹԱՆԸ Երեւելոյս ալ 58ի դէմ 77 ձայնով հաստատեց Երեւել. ժողովին բանաձեւը, որուն համաձայն Լէօօլոյ Գ. Թաւալուր չի կրնար վերադառնալ առանց Որոշման արտաքին հաստատութեան: Այս որոշումը վերջնական պիտի դառնայ, երբ ստորագրուի խնամակալ իշխանին կողմէ, որ Թաւալուրին եղբայրն է: Քեռնպահ մնացին հինգ Երեւելոյսականները, որոնք երկուքը վեց կաթողիկոսականներն են:

ԱՆՊԱՐՏ ԱՐԶԱԿՈՒԵՑԱՆ Ժառ Ռուշէ, որ երեւոյն տարի ամբողջ եղած է Փարիզի Օֆերային եւ ուրիշ պետական թատրոններու, եւ Ստուէլ Ռուսո, նոյնպէս վարիչ աղք. թատրոններու: Երկուքն ալ ամբաստանուած էին իրենց գործակից Գերմանիաներու: Գլխաւոր վկաններն էին ճամբուած երեւելներն ու պարուհիները, բայց զատական ատենը չհաստատեց անոնց անկողնականութեան: Ռուշէ պատերազմէն առաջ մեծ հարստութիւն զիջած էր անուշահոտութեանց՝ փամառանով եւ իր փաստաբանը յայտարարեց թէ մինչեւ 17 միլիոն ֆրանկ վճարած է զրպանէն, Օֆերային բացը զոյգելու համար:

ՄԷԿ ԶԵՌԻ ՀԱՅՈՒՍ ԵՒ ՄԷԿ ԶՈՅԳ ԿՈՇԻԿ պիտի արուի ամէն Զինաստանի, յառաջիկայ Հոկտեմբերին, համաձայն ելլածական նախարարին յայտարարութեան:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻՐԱՆԱԼԻ անդլ. զօրք պիտի քաշուին, պայմանաւ որ Ֆրանսան ալ պարզէ իր զինուորները: Թերթերը, այս լուրը հաղորդելով, կ'աւելցնեն թէ եղիպտական կառավարութիւնը պիտի պահանջէ պարզել անդլ. զօրք: Իրեն թէ Իրաք ալ նոյն պահանջը պիտի դնէ.— Եւրոպայի արաբական անուշաբանական սկենակը բողոքեց աներկեան գործարարներու հաստատմանը միջոցով: Միւս կողմէ, Իրաքի պահանջը զիջողաբար մըն է: Սուրիական կառավարութիւնը հաւանեցաւ անգլիացի պաշտօնները ընդունելու:

Պատր. Տեղապահ Դ. Բե...

Պէյրուի «Ազգաբար» թերթին կ'իմանանք թէ Միւլընեան ֆոնտին կողմէ Պոլսոյ Պատրիարքարանին յատկացուած հազար սթրէնք իրացուած է Արսլանեան եպիսկոպոսին կողմէ: Բայց ո՞վ է Արսլանեան եպիսկոպոսը (այժմ Պատր. Տեղապահ):

Զինադաշարէն ետք Պոլսոյ Խնամատարութիւնը, որուն նախագահն էր Արսլանեան եպ., իր արամադրութեան տակ ունէր պատկառելի դուրմար մը՝ յատկացուելու համար որբերու եւ դաշխաններու, ըստ եղած կոտակին: Արսլանեան, մեղադրուեցաւ Գրանիկի թերթերին, Արսլանեան ճշխարհի եւ Պատրիկ Միւլընեանի, իր զոյգացնէ այդ դուրմարը: Պալլաքը (Պոլսոյ) զերկապահ տան քարերը իր հաշուան ծախել տալէ ետք, Թաւալուրին հաստատութիւնէն կ'ուրացնէ երեք հազար հազար թրքական թղթաբար մսկի, պատճառ դառնալով միւլընի տանին, որ այդ հաստատութիւնը քրտաւոր թուրք կառավարութեան կողմէ: Այս կ'ուրացնէ Պարզեւ վարդապետի կեանքի պաշտօնագրութեան թուրքերը եւ կը դանձնէ գումարը: Աւելի ուշ Մարի Եկեղեցիի դանձատունէն կ'անհետանան Արսլանեանի ինքնաճին յանձնուած յիսուս մտուոյն աւելի իրեն, շուրջաններ, վարդապետներ, անթերք, թաղեր. Արսլանեաններ կը վկայեն, որ Արսլանեան ինքն անձամբ ոսկերիներու շուկային մէջ ծախած է վաթսուս քիչ արծաթ: Նաեւ թաղերու վրայէն փրցուած թանկարէն քարեր առաջարկած է ոսկերիչի մը, որ սակայն մերժած է դնել:

Տաներկու ուսանող Եւրոպայ դրկելու յատկացուած Ինճեան կտակի եկամուտը ամբողջութեամբ իւրացուած է իր կողմէ: Ասկէ դատ ան սեփականացուցած է երկու աղքատ՝ աղքիներու (տարեկան) օժիտին համար եղած վարդապետին կտակի եկամուտը:

Վերջերս իմացուած է, որ նոյն Արսլանեան եպիսկոպոսը զատ քաջած է Ազգ. Հիւանդանոցին դէմ, Նարոյեան Պատրիարքի 4500 ոսկին դանձելու համար: Արսլանեանի համակիրները ինչո՞րք են, որ դատը ետ առնէ՞ ժողովուրդին ցատկուն չենթարկուելու համար, բայց ան մերժած է: Իսկ զատարար անոր հանգամանքը օրինաւոր չի դնուի: (Յուսարի)

ԶՕՐ. ՎԷԿԱՆԻ ԴԵՄ Ժանը մեղադրանքներ ըրաւ Պ. Փօլ Ռէյսո, հարցաքննիչ յանձնաժողովին առեւ, յայտարարելով թէ սպարապետը 1940 Յունիսին, միայն համայնապարական դատադրութեան մը մասին կը մտածէր, կը վստահուէր թէ Մարի թորքի Տան զեկեղէ պիտի մտնէ, եւ անձամբ կ'սպանար քանի մը նախարարներու որոնք հաւատակ էին զինադաշարին:

ԱՐԺԱՆԻՍԻ Կառավարութիւնը կը հերքէ այն զրոյցները թէ զերման սուլանաւ մը ցամաք հաներ է Հիւլիսը:

ՏԵՐԵԿՈՅՐ Վ. ԹԵՔԵՆԻՆԻ ՅԻՇԱՍԱՅԻՆ Երազելու համար յիշատակ ողբակցալ վաճան թէքեանի, Հայ Դրոշմերու Նիւկերակցութեան վարչութիւնը կազմակերպեց է մեծարանքի ցերեկոյթ մը, այս շաբթի, 21 Յուլիս, ժամը 15ին, Սոսէթի Սալմաթի Դ արահին մէջ, նախագահութեամբ Պ. Ա. Չոպանեանի: Պիտի խօսին Պ. Ն. Սարգսեանն է Պ. Գ. Զարայեան: Պիտի արտասանեն Տիլիմ Սարգսեան, Տիլիմ Արմանեան, Պ. Բաղրատուի եւ Պ. Գրիգորեան: Կը հրաւիրուէր զրեւոյ հասարակութիւնը:

ՆԱՄԱՍՏԱՌՈՎ (նախորդ դանձումներէն)

ԱՎԷՐԱՆՔ ԲԵՐՈՅՈՒՆԵԱՆ 200, ՊՈՐՏՈՒ ԾՅՆԵՐԵԱՆ, ՆԱԹԵՐԵԱՆ, ՀԱՅԱՏԵԱՆ Կ. ՀԱՅԱՏԵԱՆ Գ. ԲԵՆՈՒՐԵԱՆ 2. 1000ԱԿԱՆ, ԳՈՒՐԴԵՎԱՆՈՒ ՈՍԿԵՐԻՅԵԱՆ 400, ԷՏԵՐԵԱՆ 200, ԱՐՏԵՐՈՒՆԵԱՆ 750, ԻՍՒՐ ԳՈՐԺԱՆԵԱՆ 750, ԿԱՐԱՆՔ ՄԱՐԻՈՒՆԵԱՆ 400, ՄԱՆԻՔՈՒՆ ԱՆԿԵՐԵԱՆ 200, ՄԱՐ. ՍԵՆԻՆ ԽԱՅԱՏԱՆԵԱՆ 750, ԺԱՆԻՔԻՆԻ ԹՈՐՈՒՆԵԱՆ 750, Պ. ԳՈՒՐԴՈՒՆ Երազելու 1000, ՆԻՐՈՒ ԶԷՎԱՏԵԱՆ 1000, ՆԱԹԵՐԵԱՆ Կ. ՄԱՐԻՈՒՆ ԺԱՆԵԱՆ 200, ՓԱՐԻՉՔ ԺԱՆԵԱՆ 1000, ՎԱՐՊԱՐԵՆԵԱՆ 200, ՄԱՐԻՍԵՆԻ ԳՈՐԺԱՆԵԱՆ 200, Գաղաթեան 400, ՏԵՐ ՆԵՐԵՔԵԱՆ 400, ՄԷԿ ՄԱՐԻՆԻ ԱՆԵՐԵԱՆ 1000, ԼԱՐՈՒՆ ԱՆԵՐԵԱՆ 1000, ՍԵՆՔ ԱՆՔՈՒՆԻՆ Երեւելոյս 1000, Գալուստեան 1000, ՄԱՐԻՆԻՆ Թաւալուր 1000, ԼԷՄԻՆ ԱՆԵՐԵԱՆ 800, ՄԱՐԻՆԵՆԻՆ ԲԱՆԵՐԵԱՆ 1000, ԱՎԷՐԱՆՔ Երեւելոյս 750, Մարգարեան 1000, ԵՐԱՆՔ.— Ապրիլ - Մայիսի գումարներուն մէկ մասը յետաժողով ըլլալով, կը հրատարակուի երեւելոյս:

ԿՐՈՆ Յ. ՉԱԼԿՔԵԱՆ

Le Gérant : H. AGONEYAN
 Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse . 13^e

ԵՐԹԸ ԱՆԱՌԱՎ ՈՐԴԻՆԵՐԸ

Վահան Թեփեհանիմ յիշատակին

Վերջապահ եմ մտածում, այլ սպերիւնս պահելն էր կենդանաբար: Սպիրտափառ մօ-րուքն ի վար, հատիկ՝ հատիկ, աղօթապաշտ հայ զահանայ թափեց վանկեր Սուրբ Մատանան, ա-պա, կրկին, զայն ծրարեց սովորական զանազու-թեամբ եւ ուշադիր հոգածութեամբ դրաւ ծոցը: Ու երկուցած եւ վշտազին, իր դողդողուն զոյգ մատներով, ան հաղորդեց զամսմանքը եր-կինքին հետ, խորհուրդով սուրբ նաշինքն եւ դե-նինքն, յետոյ, համբ, դողովալից նայուածքով՝ զայն պարուրեց ու հեռացաւ տառնիկ աչքով: Եւ յամբարայւ:

Առանձնակեց ըստաստեղծին որոնումի հոսիկ անհարկ, աղերասարկու՝ այլ յուսալից, շրջանակեց ցուրտ խցիկը: Պարապրեցին, ան-դունք լքում եւ լուռի: Սպասումի որբան օրեր անցեր էին, ու ինք անոնց վերադարձին միշտ յուսացեր, հաւատացեր: Ախտո՛ւ, սակայն, անոնք չեկան, ինչո՞ւ չեկան, ինչո՞ւ չեն դար:

Անմիջեք ըստաստեղծին խաղաղ աչքը, ուր կը շողար քաղցրութիւն մը համբերութեան, ան-հո՛ւն ներման եւ բարութեան, անգամ մը եւս, անգամ մը եւս դրան կառչած, դամուած մնաց, հեծկտաղին, պաղատապին: Ախտո՛ւ, սակայն, ա-նոնք չեկան, ինչո՞ւ չեկան, ինչո՞ւ չեն դար:

Ու անմիջեք ըստաստեղծին խոսքին նորոգում անցաւ եւ շրթները երերացին միմունջով մը անմիջեք, այլ անտրտուն: Միթէ վերջին քերթումն էր տաղերգուին. զաւակներուն վե-րադարձի անէջ յոյսին ծանեալ բուռեակ՝ սիրոյ հուրով միշտ անկողնուն: Ախտո՛ւ, սակայն, ա-նոնք չեկան, ինչո՞ւ չեկան, ինչո՞ւ չեն դար:

Թափառական ըստաստեղծին յաղթ մարմինը պարտուեցաւ, հանդարտեցաւ, անշարժացաւ: Ի-մացութեան զսպանկոյ խորտակուեցաւ յաւիտ-անան յաւիտեան: Խաւարեցան կարօտակէջ աչ-քերը խոնջ ու մարեցաւ յաւերժապէս՝ հայրենա-սէր ու որբանք ըստ սիրտն անոր: Եւ քաղուեցաւ սեւ վարադրոյ պատուհանին:

Եկեղեցին Հայկականին կոչանքները մահե-րեցին համանուաղ: Բանաստեղծին կամը կա-տար: Անշուք եղաւ իր թաղումը, մէկ զահանայ ու քանի մը աշակերտներ: Դառապոյ ինչու մահուան տունը եւ լոյսին աղօթքները ողբերգական ու թիկերը անաղորոյն:

Պիտի լուէ յաւիտ ինչ ալ, որուն սրտէն նուրբ հնչելները, այստեղ ճիշդ, յայտն ցուցեր, մերթ վիրաւոր: Հատաշալից, մերթ վերելքի վեհ թոփե-քով, մտքին ճամբով, մտածումին կայծերուն հետ, երկնցին երգ ենգամատան, ժառանգ Աղլին:

Հայ Մամուլը, մանուրեք, կորուստն ողբաց վաւերական բանաստեղծին, որ իր կենքին յի-շամեակը, ուր որ գնաց, ուր որ եղաւ, Գործով, Բանով ու Հայ Գիրով, տուաւ Աղլին, փոխան ա-նոր զփոխանակ անդին վարձքին:

Հայ Աշխարհը, ծաղիկ ի ծաղիկ, սգաց մահը բա-նաստեղծին: Արար աշխարհ գոյութի իմացաւ, լո՛կ չիմացան զաւակները: Ինչո՞ւ սակայն: Որովհե-տեւ, Հայրենի ճան նեղ ու կարճիկ փողոցները լքած անոնք՝ կը զննէին դեռ մարդած՝ օտարո-սին, խորթ մայրերուն լայն ու երկար քառսին մէջ:

×

Բանաստեղծին տառաւ է: Եկեղեցին Հայկա-կանին կոչանքները կ'երգէին անուշ՝ մեղերները մեղրածարան եւ յայաւուն: Բանաստեղծին հոգ-ւոյն համար՝ սարկաւազին բուրմուն արծաթ պի-տի ծիւղ, պիտի բուրջ կըղերէ Հայկական, դպի-րներուն հաղադներէն մեծաքանակով շարականներ պիտի հոսին եւ քահանայ պարզուկ շնչով պիտի ցանկ օրհնութիւններ, պիտի բնէ հոգեհանգիստ:

— Ելէ՛ք, տղաք, գոչեց ընդոստ, կրտսերն ա-նոնք: Մարադուլակ երազ տեսալ: Կասկած չկալ, մահացած է մեր հայրիկը: Կը հաւատա՞մ ես ե-րադի:

— Մահացած է մեր հայրիկը, մահացած է մեր հայրիկը, ըսին անոնք միմեքմեքն ու ապա-հար, թօթուկէ վերջ տառաւորան թմբին անուշ: Ինչե՞ր կ'ըսես: Մեր հայրերը վաղո՞ւց մեռան՝ կացինահար, դաշուհահար, զանակոծեալ եւ քա-րկոծեալ: Մենք հայր չունինք, մենք տուն չունինք, ինչո՞ւ համար մեր սրտերը կ'ալեկոծես:

— Դի՛շուէ, տղաք, մեր հայրերը վաղուց մե-ռան: Բայց, ունեինք մեր հայրիկը, միթէ մոռ-ցա՞ք: Անորքն վերջ, եօթն տարիքի քաղցրներու եօթն որբի՝ չեղանք եղբայր մենք ինքուր եւ որ-դեղիք հայ որբերու մեծ մտերմ ըստաստեղծին, որ անձնակոյ իր ճիւղերով, տուաւ մեզի բարձր ուսում:

Տուաւ մեզի բարձր ուսում, որովհետեւ, ան կը բաղձար մեզմով տեսնել Հայրենիքը եւ Հայ Հո-գին վերանորոգ: Մենք ունեինք բոսոր երազ, ան-հուն կրկով ու ջնք՝ ետաղ, թեւաւոր միտք՝ ան-մատչելի լարձուներուն վերելքներով միշտ օրօ-րուն, եւ տոգորուն ոսկի սիրտեր՝ ազգանուէր վսեմ գործով:

ԵՐԹԻՔԻԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

François Balsan, հերթափոխութեան մէջ նե-տերով Հայերը, կը ջանայ մեղադրել այն հետա-քրոյթները՝ զոր երբեմն ցոյց տուած է եւրոպա-գրիտոնէական բարեգիտութեամբ (եթէ ոչ պի-դատաստանութեամբ), Հայոց շարժերուն ժամա-նակ, ի նպատակ Հայոց:

Անա թէ ինչո՞ւ մեղ կ'անուանէ եւտրեքական կամ միաբնակ (monophysite): Բայց երբ կը բա-ցատրէ նեստորականութիւնը, եւտրեքականութե-թիւնը եւ քաղկեդոնականութիւնը, այս նորոնքայ պաշտել կը մատնէ խորապատակ ազիտութիւն մը որ յաւուրէ կ'ընտանդիտութեան իր առաջին դասը առնող խափիկին:

Եւտրեքականութիւնն առաջ ի վարահանութիւննե-րը Հայոց շարժերուն մասին, այս յօդուածը կը նուիրէմ կրօնական այն վէճերուն, քաղկեդոնա-կան եւ հակաքաղկեդոնական զգուշիկ պայքարե-րուն, որոնք սարսեցին, ժամանակին, մեր Պատ-մութիւնը, զամբիւն հայ ժողովուրդին աւրինը, Ղատեցին Հայոց քաղաքակրթութեան մեծաքան-կութեանը, — եւ այս՝ ի պէտս այն եւրոպացիներ - ըուն, որոնք տակաւին նոր պիտի սորվին իրենց կրօնադատութիւնը, (թերեւս օգտակար նաեւ մեր երեստարգրեցներուն, որոնք թի՛ք քան կարգացած են, իսկ քննադատութեան լոյսին տակ՝ ոչինչ, եկեղեցիներու հակամարտութեան ծագած արեւն-հեղութեամբ մասին):

×

Բրիտոնեկութեան առաջին դարերուն, կրօնա-կան այս երթուստարդ վարդապետութիւնը որքան տուտայեցաւ դադարական հարածիչներու ձեռքին մէջ, (այդ մասին շատ է գրուած), նոյնքան չար-չարեցաւ հեթանոս մատառականներու ծաղրով եւ քննադատութեամբ, (այդ մասին շատ թի՛ք քան է գրուած): Սկզբնական շրջաններուն՝ քրիստոն-եայ ղեկավարները մտաւորական խեղճութիւններ էին, անկարող՝ դիմադրելու Աթէնքի, բայց մաս-նաւորապէս Աղեքսանդրիոյ դպրոցին փիլիսոփա-յական յարձակումներուն: Հետզհետէ զգացին, որ անհրաժեշտ է ունենալ մատառական առաջնորդ - ներք, եւ ճիշդ ինչպէս կայսրեր ու թագաւորներ շահեցան, որոնք նպաստեցին իրենց կրօնական վարդապետութեան աշխարհակալութեան, այն - պէս եւ չաւանդ միլիտանտներ, (յիշելի իբրեւ օ-րինակ՝ Կղեմէս Աղեքսանդրացին եւ Օգոստինոսը

Հիւրպաղացին, նաեւ հեթանոս յիշուք քրիստոն-եայ), որոնք իրենց բազմաբանեղ եւ խոր հմտու-թեամբ, միտքի աշխարհու ուժով քրիստոնեկութեան աւազանին մէջ թափեցին հեթանոսական քաղա-քակրթութեան հարստութիւնը: Երկուստարդ եկե-ղեցիին վարչիները, — եկեղեցական Պատմութիւ-նը գանձեց կ'անուանէ Ս. Հայրեր, — աշխատեցան դրսեւել ոչ միայն քաղաքական բերքերը, այլեւ մատառական մարտկոցները: Հեթանոսութիւնը կը կուտի տակաւին իր մատառական նիդակնե-րով, ուստի Բրիտոնոսի աստուածութեան եւ մար-դեղութեան գաղափարները, երբորդութեան վարդապետութիւնը եւալլ աստուածաբանական ըմբռնումներ անհրաժեշտ էր դնել մատառական զրահներու պաշտպանութեան տակ: Բայց քանի՞ փիլիսոփայական հանդերձանք հաւաք քրիստոն-եկութիւնը, քանի՞ մատառական մարդաներ իր կա-տարեցին Ս. Հայրերը, այնքան շատ ճեղքեր բա-ցաւ քննադատական միտքը հաւատքի շէնքին վը-րայ, իւր երբեմն asylum ignorantie ճանչցուած:

Արիտական, մանիքեական, նեստորական, եւ այլ վարդապետութիւններ մէջ կարելի է գտնել ա-նողովութիւններ Արևիկի ճանապարհի եւ հնդկա-կան միտքէն, զորս պահ մը իրար ձուլել փորձած էր Աղեքսանդրիոյ դպրոցը, ինչպէս եւ ձգտու-մեր՝ աշխարհայեցողութեան համար հեթանոսական փի-լիսոփայութեան գերիշխանութեան դէմ: Փիլիսո-փայական նման մարդաներ իր յետոյ իրարու դէմ հանեցին եկեղեցիին Հայրերը:

Անա այդպիսի փիլիսոփայական մարզանք մըն է որ կը կատարէ նեստորիոս, — Գերմանիկոս (Մարշալ) ծնած, հմայեց ծանոյի եւ խօսեցիկ դի-րութեամբ օժտուած եկեղեցական, պատրիարք Կ.

Ու ի՞նչ ըրինք, երբ Մշակուած ուսումնական մենք դուրս եկանք դպրոցներէն: Մենք լեզուներ մեր հայրիկը, մեր օմայր, նուիրական ամեն եւ-րօզ: Ոչ կայծ ունինք մտքերուն մէջ եւ ոչ ալ բոց՝ սրտերին ներս: Ի՞նչ բան անձեզ մեր թոփեքը, ի՞նչ բան խեղդեց մեր հաւատքը: Կեանք է կենա-լիք զոր կ'ապրենք, անխառնակ, տխուր, աղ-բաւ:

Եղբայրները ոտքի ելան ու վաղցին գերեզ-մանդը: Եօթը մէկէն ծուռիկ եկան բանաստեղծին չիմունք անջն, ու զիտահակ եւ գղձումի արցունք-ներով իրենց դարձը հեծկտաղին:

— Ներէ՛ մեզի, մենք կը դառնանք Հայրենի Տուն, — մեր Բարբառին եւ մեր Գիրին, մեր Պատ-մութեան ու մեր Երկին:

ԱՐՇԱԽԻՐ ԽԱՆԵՏԱՆԵԱՆ

Պոլսոյ, — յայտարարելով թէ Գրիտոս մարդ մըն էր, որու մէջ կը բնակէր Աստուած: Եփեսոսի կրօ-նական ժողովը (431), Կիւրեղ Աղեքսանդրացիի հմայքով եւ խաղերով (պաշտօնիչու համար Ա-ղեքսանդրիոյ աթոռին գերիշխանութիւնը Պոլսոյ աթոռին վրայ), դատապարտեց այդ վարդապե-տութիւնը, նեստորիոսն ալ վար նստեց պատ-րիարքական աթոռէն եւ աքտորեց մինչեւ Լիբիոյ անապատները: Կիւրեղ իր թուի չգոհացաւ այս յաղթանակով, եւտրեքականութիւնը աքտորեց շարժական եւտրեքականութիւնը, նեստորականութեան դէմ իբրեւ հակադրեցու-թիւն, նոր քրիստոնադիտութիւն մը, — Կուրիկ կղ-զիին այս վանահայրը, Եւտրեքս, սկսած էր վան-քերը խմբել իր այդ վարդապետութեամբ, յայ-տարարելով թէ Յիսուսն մէջ աստուածութիւնը ձուլած եւ միաբանած էր մարդկութիւնը: Այս վարդապետութիւնը կը կոչուէ միաբնակութիւն (monophysisme), որովհետեւ մէկ բնութիւն միայն կ'ընդունէր Գրիտոսի անձին մէջ, (Սի քմութիւն Բանի մայրնաւաղի), Կիւրեղ Աղեքսանդրացիի բացատրութեամբ: Փարսիական պատարարը ան - միջապէս ժողով մը կը զուարէ Պոլսոյ մէջ (448), կը դատապարտէ Եւտրեքսը եւ հրապարակ իր նե-տէ «Երեւակեան» վարդապետութիւնը (Բրիտոս Աստուած է եւ մայրը): Կիւրեղ մեռած էր եւ իրեն յաջորդած Դիոսկորոս Աղեքսանդրիոյ աթոռին վը-րայ, որ Փարսիականի կը վերադէ նեստորականութիւն, բայց այս անգամ կը միջամտէ Պապը՝ Աղեքսանդրիոյ եւ Պոլսոյ աթոռաւարտին մէջ ապա-հովելու համար Հռոմի պապական դահլիճն առա-ջաւորութիւնը: Փարսիականի կ'ուղչէ նշանաւոր Թուղթ մը, որ ծանօթ է «Էւեոնի Տոմար» անու-նով, — այդ հմակալով Պապը կը պարզէ «Երկու բնութիւն մէկ անձի մէջ» վարդապետութիւնը: Բայց Դիոսկորոս, Արեւելքի մէջ աւելի ազդեցիկ, կը յաջողի գումարել Եփեսոսի ժողովը (449), ուր կ'աղբարանայ Եւտրեքս միաբնակ վարդապետու-թիւնը եւ կը դատապարտուի Փարսիականի Լեյա-նակ վարդապետութիւնը: Կը կատարէ Հռոմի Պա-պը, «աւագակաց ժողով» կ'անուանէ Եփեսոսի ժո-ղովը:

Թափանցիկ է աթոռամարտի վրայ քաշուած այս վարդապետութիւնը: Պոլսոյ աթոռը, Եւտրեքսն մէջ կ'աշխատի հարուածել Կիւրեղի տեսաբանութիւ-նը, հետեւաբար Աղեքսանդրիոյ աթոռին գերի-շխանութիւնը: Իսկ Աղեքսանդրիոյ աթոռին, նեստո-րականութեան դէմ իր պայքարով, կը ջանայ տա-պալել Փարսիական տեսաբանութիւնը՝ հետեւա-բար ստեղծել իր գերազանցութիւնը Պոլսոյ եւ Հռո-մի աթոռներուն վրայ:

Պապը 450ին ժողով մը կը զուարէ Հռոմի մէջ եւ կը դատապարտէ Եփեսոսի ժողովը ու Դիոսկորոսը: Բայց ջախջախիչ յաղթանակ մը տա-նելու համար, պէտք էր ժողովը գումարել Արե-ւելքի մէջ: Կը յաջողի շահիլ Իւրօքսանդրիոյ կայսեր համաձայնութիւնը եւ Մարկիանոս 451 Մայիս 17ին հրովարտակ կը հանէ մեծ ժողով մը գումա-րելու համար Նիկիոյ մէջ, ուր կը հաւաքուին ա-րեւելքի եւ արեւմտեքի եպիսկոպոսները: Գալսը չի կրնար ներկայ ըլլալ, ուստի կը հրաւիրէ Գաղ-կեդոն (Պոլսոյ արտաքրման), — եպիսկոպոսները կը մերժեն՝ վախճալով Եւտրեքականութիւնը: Գալս-ը կը սպասնայ, ի վերջոյ եպիսկոպոսները, 636 հոգի, կը հաւաքուին Գաղկեդոն, ուր կը նշովուին Եւտրեքսն ու Դիոսկորոսը, Հռոմի աթոռին կը սրբի գերազանցութեան իրաւունք, «Էւեոնի Տո-մարը» կ'ընդունուի հիմ «Հաւատքի Հանգանակի»: Հայերն ներկայ չէին այս ժողովին:

Ինչո՞ւ: Եւ ի՞նչ հետեւանք ունեցան: Հայոց բացակայութիւնը: Այդ մասին, ինչպէս եւ քաղ-կեդոնական քրիստոնադիտութեան քննադատու-թեան մասին՝ յաջորդով:

Ե. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ե. Գ. — Իմե՛ր շատեր զիտել տունի թ-է ամուլ աշխատանքի մ'Ամբ-բրաններու եւ Պաշտաններու պատասխանել հայ մամուլին մէջ, — պէտք է անդ-պատասխանել կարգաւոր մ'Ամբ-բրաններուն եւ Պաշտաններուն: Ինտիկ կուտա՞մ նայ թ-է երապա-կան մամուլը տեղ չի տար միւս պատասխաննե-րու, որովհետեւ հանրային ազատ բնիկ սկզբում - Էին վրայ իմանաւ չէ երապակաւ մամուլը, որ իր շատերս ունի, իր բարեկամութիւնները, իր մրցակցութիւնները, իր սպասանք գաղտնիները, (թ-է սքըլ եւս անարածելու է օտար լեզուով մամուլ ունենալ, ասիկա ուրիշ հարց է): Ելիկարդ, փը-րանսակաւ մամուլին կարգին գոյութիւն ունի Argusը, որուն կ'անապատացին գրքեր բազմ փրան-սացի գրողները, — այս Argusը կը ետեւի փրան-սայր մէջ լայն տեսած բազմ հրատարակութիւննե-րուն, եւ երբ կը տեսնէ անկապի մը կամ յիշատա-կութիւն մը այս կամ այն գրողին մասին որ ան-գամ է իրեն, կը կարէ յիշատակութիւնը (կամ ամ-բողջ յօդուածը) եւ կը պիկ տան: Ամէն գրող չի կրնար կարգաւ ամէն հրատարակութիւն, ուստի Argusը կը կարգաւ իր անկաւանդան հաշուել՝ տե-ղեկացնելու համար իւրաքանչիւրին: Այսպէս, երբ յօդուածին մէջ փրանսակաւ տեսանքով գրիմ փրան-սացի գրողի մը անունը կամ գրքին խորագիրը, Argusը միշտամբ կը կարէ յօդուածը եւ կը գրիկ անունին տեսքը, որուն կը մնայ, իր մասին գրը:

ՄԻՏՏԲ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ԳԻՒՂ

ՄԱՅԻՆԻ ԵՄԵՆԻՏԵՔ՝...

Այն սա Հայերը, չեն թողուր թուրքին, համարաւոր սրտով մարտի մարտի Հայերուն դուքն ու հողերն... Օր նոր, խնդիր նոր...
«Հայ Կոմիտէներ» հիմա ալ ձեռք առած են Սան Ֆրանչիսկոյի ժողովին դուռը: Անցած - դա-ցած հաշիւներ կը պահանջեն թուրքին, որ հաղիւ կըրգաւ աթու մը ճարիւ հոն, Գերմանիոյ դէմ սակի ձեւակերպ տրտնաբար մը հոգակելով...
Պոլսի թուրք թերթերը իրար անցած՝ մէջ - տեղ ինչեւ են հակափառութիւն մուրալու Հայերէն: — Գուհ, Պաշ - Փափազ (պատրիարք) բաժն տեսներ, ինչն է ըստ գաղափարը այս «Կոմիտէ» - ճիշդներու մասին:

— Եփեմիմ ես, պահածոյ պատրիարքական տեղապահ մըն եմ, օրերս աղօթելով - պաղատե - լով եւ ծով պահելով կ'անցընեմ, հաւատացեալ կրօնաւոր մըն եմ: Կ'երգչուիմ Աւետարանի եւ Գուրանի վրայ, որ լուր չունիմ այդ խնդիրէն: Պատրիարքարանս պէտք է երախտապարտ մնայ թուրք մեծ աղբին, քանի որ մեզ ազատեց սա դաւաճա - ցիներէն, որոնց դաժնաւորութիւն մտիկ ընելէ՝ աղ - թելու ժամանակ չէինք գտներ: Կրօնական տեսա - կէտով ալ կատարեալ աղաքողութիւն կը վայելենք, ժամերուն մոմին - իւղին հաշիւները օրը օրին տա - լով բարեկեան կատարաւորութեան: Ենթերէն անոր, ես ալ ամսականներս կանոնաւոր կերպով կը գան - ձեմ, փաթեմ Աստուծոյ...
Իսկ ընտելման վրասնէ, գոյութիւն չունի, քանի որ ափ մը Հայ մնացեր է Պոլսոյ մէջ: Այդ - քան մը Հայու պէտք կայ հոս, թուրք նոր սերուն - ղը, իր ազգային արհեստին վարժեցնելու հո - մար... Իմ օրհնութիւններս թուրք աղբի ժողո - վուրդին...
— Հայաբոյն եմ որ թուրք հայերէնի կը պատ - կանիմ եւ հայ ըլլալով իսկ, դուրեւս ուսար վրայ կը մնայ մինչեւ այսօր: Եթէ վրեժեն՝ դուրս չեմ դար Պոլսէն, այնքան յաւաքողութիւն ունիմ հոս, մանաւանդ, տնօրէն եմ Աղզ. Հիւանդանոցին, որ - րուն հանդէպ, քանի մը տարի առաջ, կառավար - րութեան ցոյց տուած ազնուութիւնը ծանօթ է բոլորին: Եթէ հաստատութեան հացն ու միսը կտ - րուց զիստաւ կերպով, պարզապէս հեռանդներուն առողջութիւնը նկատի առնելով էր... Ահա, սպա - յի տարաբար նկար, իր փառս ըսածներուն...
— Տեղեկութիւն չունիմ «Հայ Կոմիտէ» մը՝ նոյն իսկ, Պոլսէն դուրս, հայ ժողովուրդի մը գո - րութիւնէն: Կարծեմ թուրք կատարաւորութիւնը, բո - յորն ալ հանդիստեան կոչեց 1915ին: Այս տեսակ խնդիրներու համար թուրք ու իսլամ վատնելի իսկ մեղք է: Մեր ցարեւուն համար, Անգարա կը դիմէինք իմ Աղզ. Ժողովի նախագահութեան օրհն - րուն: Մենք հանրապետական օրհններուն ապա - ւինած ենք: Իբր թուրք հայրենակից, բոլոր գուռ - ներն ու պատուհաններն բաց են մեզի համար: Այս բոլորին փոխարէն մենք ալ պարտաւոր ենք զոնէ յարգել՝ Հայերուն համար Պոլսէն դուրս ելլելու արգելքը, որ շատ իրաւացի օրհն է մըն է: Ինչ պէտք կայ յոյնութեան եւ դրամ ծախելու՝ Պա - ւառները երթալու համար... քարտէսին վրայ աչք պտըցնելով պէտք է գոհանալ...
— Ես հայ վարժապետ մըն եմ, հայ լիսէի մը մէջ: Թուրք օլլու թուրք մէջ՝ մեր ուսանողներն ալ միասին: Մտերիւ, մանադ սորովեցնելու համար մօլլա մըն ալ պիտի հրաւիրենք մեր լիսէն...
— Կը բողոքէ՞ք, մենք հայ ժողովուրդու այդ «Հայրական Կոմիտէ» դէմ, հոս հանդիս եմք, խնդրենք հեռագրեցէք Անգարա, հանրապետու - թեան Սուլթան - Նախագահին որ իր սուրբ պակաս չընէ մեր դուրսներուն վրայէն: Սուրբ ըտ եւ պա - րանոց մեր, կ'ըսէ զիրքէն...
— Ես ալ ինչեւ - Գէօյի ժամկոչն եմ, ամէն օր ազատութիւն կը քաշեմ մեր եկեղեցւոյ դառնակին չուանը, ոչ մէկ դիտողութիւն: Պատրարան եմ իմ կոչնակին չուանը աղաքաւորաբար տրամադրել մեր արարաբարտ կատարութեան՝ երբ որ պէտք ունենայ...
Ատամայի «Թուրք Բուրք» քերթը.— «Հա՛ սանկ բաժն, կիսալուրինք, էթէ ո՛չ, Բեր հին արհես - տը մոռցած չենք, կը քարդենք հա՛»...
Եւ կը քարդանամ թէ, ինչո՞ւ Եփեմիմի աշ - խարհահոգիին սպանդանոցի տնօրէնն ալ չեն հրա - ւիրած Սուրբ - Փրանկիսկուսի Ժողովին: Կ. ԳԵՏՈՒՇ

ԲԱՍԱՐԵՆ ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆԵՐՈՒ

Արտասահմանի մէջ Հրատարակուած գրու - թիւներէ կը տեղեկանանք թէ Մոլոտովի համա - քարան (Երեւան) հրապարակ հանած է Կրօն - Զր. Աճառեանի նոր գործը, «Բառարան Յատուկ Անուններէ», Ա. հատոր: Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ չորս հատորներէ, համադրմամբ երեք հազար էջ:

Երեւանի մէջ, Արամ Բաբայան կը գրէ թէ հեղինակը իր այս բառարանին մէջ արժա - նագրած է այն բոլոր անունները որ գոյութիւն ունին դրականութեան մէջ, 1500 տարիէ ի վեր: 1500էն մինչեւ 1700 բառարանը կը պարունակէ հայկական պատմութեան եւ գրականութեան ամէ - նէն նշանաւոր անձերուն անունները: Արժանա - ցրած է, նաեւ, այն բոլոր բացատրիկ եւ նոր անուն - ները որ գործածուած են կամ կը գործածուին: Ա - նունները դասաւորուած են այբուբենական կար - գով: Ինքնանշանք անունի մասին տեղեկութիւն - ները կը բաժնուին երկու մասի: Առաջինը կը պա - րունակէ ընդհանուր տեղեկութիւնները, — անուն - ներու ծագումը, անոնց հայերէն կամ այլ ստու - ցաբանութիւնը, համապատասխան ձեւերը ուրիշ լեզուներով, ինչպէս յունարէն, լատինարէն, ռու - սերէն, գէորգիարէն, պարսկերէն, պարսկերէն, ա - րաբերէն, եւրոպական ժամանակակից լեզուին - րով: Այս առթիւ հեղինակը կը բացատրէ թէ այդ անունը ե՞րբ է գործածուել մեր մէջ, ինչ փոխ - խոսքիւն կրած է ժամանակի ընթացքին, ինչ են ներկայ եւ Ժողովրդական ձեւերը եւս: Եթէ հար - ցը կը վերաբերի օտար անունի մը, պատմական փաստացի տեղեկութիւններ կը տրուին այդ անու - նով կոչուած դէմքերու մասին: Իսկ երկրորդ մա - ր կը ներկայացնէ ժամանակագրական ցանկը այն Հայերու որ այդ անունն են կրած: Ինքնանշանք անձի կենսագրականին զատ, կը յիշուին աշխա - տութիւնները, յետոյ ալ չէնք ուր նշանակուած է այդ անձին անունը նախնի գրականութեան մէջ (աւելի քան 800 պէս): Այսպէս, Գրիգոր Լուսա - ւորդի համար այդ արժանագրութիւնները կը հաս - նին աւելի քան հազարի:

Հր. Աճառեան այս գործին ձեւնարկած է 1910ին, տեղեկանք աշխատանքով: Միայն հայ պատմական անձերու կենսագրականներու թիւը կ'անցնի 4000ը: Հեղինակը թղթատու է հազարա - տը զիրքերէ եւ պարբերականներ: Արժանագրուած են նոյնիսկ դպրիւններու եւ ձեռագիր պահպանող կենսագրականները, ինչպէս եւ ամենահին թուա - կանները մեր զաղովրդներու մասին: Մէկ խօսքով թանկագին շանմարան մը հում նիւթներու:

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂՆԵՐԸ ՄԱՅՆԵՐԷՆ

«Յառաջ» ի ընթերցողները պիտի յիշեն, պա - տերապէս քիչ տառով Աթլէնի մէջ հրատարակուե - ցաւ յունարէն ծաղկաբան մը, նուիրուած հայ բա - նաստեղծութեան:

Ահաւասիկ ծաղկաբան մըն ալ, այս անգամ ... սպաններէ: Ձեռք գարմանար, քանի որ 15 20.000 հոգիները զաղովրդ մը ունինք Հայրաւ: Ամե - ռիկայի մէջ ուր հայ տղաք սպաններէ կ'երգին եւ կ'արտասանեն: Եթէ չենք սխալի, սպաններէն հայերէն բառարան մըն ալ հրատարակուած է:

Ուրեմն, Ուրուկուէյի Ուս. Միութեան նախա - ձեռնութեամբ, անցեալ տարի Մոնթէվիտէոյի մէջ լոյս տեսած սպաններէն հաւաքածոյ մը, «Հայ Բանաստեղծներ», 270 էջ: Հատորը կարգած է գրադիտուէի մը, Տիկին Ժողովիկան տէ Պիլքսէն: Պուէնտ Ալբէսի մեր պաշտօնակիցը, «Արմե - նիա», այս առթիւ կը գրէ թէ 1929ին զրաժէր ե - րիտասարդ մը, Յ. Ս. Սպանյան, սպաններէնի թարգմանած էր Ա. Իսահակեանի «Արաւ ԼայալՄա - քարին»: Ուրիշ թարգմանութիւններ ալ կատար - ւուած են, զանազան առթիւներով: Իսկ նոր հրա - տարակութիւնը, «Հայ Բանաստեղծներ», կը կաղ - մէ տեսակ մը ամբողջութիւն:

Տիկին Պիլքսէն հայերէն չգիտնալով, թարգ - մանութիւնները կատարած է Ֆրանսերէնէն եւ անգլիերէնէն, եւ կամ յղեալ է Ուս. Միութեան կողմէ սպաններէնի թարգմանուած կատարելը: Այս պատճառով ալ, զորքը կը ներկայացնէ շատ մը թերութիւններ:

Ինչպէս կ'երեւայ, Ուրուկուէյի աղին զրա - դիտուէին մեծապէս օգտուած է Ա. Չոպանեանի եւ Ա. Նաւարեանի ֆրանսերէն թարգմանութիւն - ներէն: Բայց սպաններէն ծաղկաբանի մէջ բոլոր բանաստեղծութիւնները ներկայացուած են ար - ձակ, չգիտնալով կարճ ժամանակ տրուած ըլլա - լով հատորին պատրաստութեան համար:

Գիրքը կարգադրողներ կը վկայեն թէ բնորո - թիւներէն ալ յաջող չեն եղած: Հատորը կը ներ - կայացնէ 39 հայ բանաստեղծներ, անհաւասար արժէքներով: Յետոյ կան կարեւոր մոռացուներ: «Արմենիան» է որ դիտել կուտայ:

— «Հատորին մէջ պատուով տեղի ունի Մկր - տիչ Աճէմեան, բայց մոռցուած կամ դանց առ - նուած է անոր ուսուցչին՝ Ալիւանի նման կարկա -

Հայրենական գիւղ, մանկութեամբ օրրամ, Լուռ ծուրաք եւ բուրի լանջին, Ամեհաւ վրտերի բերդ քա մէջքին՝ Լեռնացի մեր սեգ աշխարհի վրայ:

Որքան դաւեր են, որքան աղէտներ Անցնի քա զլիկի եղանակի մնան, Եւ վատապարհի մարդ դէմքիդ վրայ՝ Անանց տխուրեան գործն քանակի:

Յաւաքածս եւ դու դարերից երկնած, Անկեղտ բազմա արեւալիւմների, Անքեղած ունեւ գորշ զանգուածներիդ Ամեն անկիւնում խոհեր բազմալուստ:

Երանիքներդ պարզ, ջերմ հիւրընկալաղ, Մեր նախնիների բոլորով համակուած, Օջալու ու քոհիք, պատ եւ առաստաղ Բիւր անգամ ցօղաւած արեւան շքերով: Եւ ամեն քարըդ պատմութիւնն է այն իրար յաջորդող անգութ տէրերիդ — Անթիւն գործած եղեռնակով լի՝ Իւր արեւելքի մէջ - մէկուց դաժան:

Որքանցած հոգիս մեզ է երազում, Գորշ զանգուածներիդ, պատերըդ միտ, Գո անխառն սերմ է իմ սիրտը յուզում Եւ զգումս լինիլ հեռուրդ վեց մտ:

ԳՈՐԵԱՆ

Բուն զէմք մը, կամ անոր ամէնէն տաղանդաւոր աշակերտներէն Մկրտիչ Պէշկիւմաշեանը: Արեւե - լահայ լուսաւոր անհատականութիւն մը՝ Ոսպա - տուր Արուսեան, որուն թերթագրական ստեղծագոր - ծութեանց հասուկտորները կը մնան փաստ իր բանաստեղծական հակումներուն, ոչ մէկ սող ու - նի նոյնպէս:

Ամէն պարագայի մէջ, արդար պիտի չըլլար ժխտել գործին արժէքը, քանի որ օտար գրագի - տուէին ծանօթ չէ հայ գրականութեան, եւ իր կա - րելին փորձած է, օգտակար տրամադրելի աղ - բերներէն:

Մ. ՎԵՐԱԾԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ֆրէգման ընկ. Ա. Ս. Խանդիկեան կը գրէ, Մ. Վերածիկի մուկրուած գրութեան մը մէջ.—

Յամառ աշխատող էր. կը սիրէր մամուլը զարդարել պէսպիսին, նորութիւններով: Գինոջ միտք ունէր եւ մոլի ընթերցասէր մըն էր: Գո - նիայի բանտին մէջ թարգմանած է «Շէքսպիրեան Անանդալէպիք», եւ Ամերիկայի մէջ երգիծական տարեգրք մը, երկուքն ալ գրքի ձեւով հրատա - րակուած:

Բնաորութեամբ զուարթ էր Վերածիկը: Գիշ մը զրանի ըլլալով՝ Երեմի վէճեր կ'ունենար ըն - կերներու հետ, բայց յաջորդ վայրկեանին կը մոռնար ունէն բան: Մանուկի պէս միամիտ եւ նե - րող սիրտ ունէր:

Կուսակցական եւ ազգային գործերը չափա - դանց կ'ոգտուէին զինքը, անանկ որ յաճախ իր խանդավառութիւնը թեւեւ տառ չէր թուէր...

Կը պատրաստուէր իր այնքան սիրած Գալի - ֆորիւի մասին զիրք մը գրել՝ ներկայացնելով նաեւ այս արժէքաւոր, բայց զրեքէն անտեսուած զաղովրդի 50ամեայ պատմութիւնը: Կը լուսար մէկ ու կէս տարիէն լրացնել այդ գործը, որուն հիմ - նական առաջնեքը արդէն պատրաստուած էր:

Ունի կարգ մը անսխալ գործեր հայ մշակութի - եւ տնտեսութեան նուիրուած: Երանի թէ օր մը այդ նիւթերը հաւաքուին եւ լոյս տեսնեն, իր քարճատարութիւն հայ լրագրութեան նուիրուած վաստակաւոր մշակին:

Միւխիթարական պարագայ մը կ'արժէ ներկա - յանցնել «Հայրենիք» ընթերցողներուն: Ընկ. Վե - րածիկն անտէր եւ անօղնական վիճակի մէջ չմե - ուա: «Օմար Ոսպան» ճաշարանի համաբաւոր օնիսկարանութիւն ձորճ Մարտիկեան ամէն ջանք ի զործ դրաւ եւ, ո եւ է նիւթական զոհողութեան սուղեւ կանգ չառնելով, բժշկական ամէն հոգա - տարութիւն նուիրեց՝ փրկելու համար իր մտերիմ բարեկամին կեանքը... բայց անօգուտ:

Որքանքաւ ընկերով փափագին համահայն, «Աստաղ» մէջ բացուած է փոխաւ ծաղկաբա - կի նուիրատուութեանց սիւնակ մը, ի նպաստ Պէշկուի ձեռնարանին:

Զորճ Մարտիկեան իր դամբանական ճառին մէջ հրապարակաւ յայտարարեց, թէ ամերիկա - հայութիւնը ինչքան դրամ հանդիսակէ, ինք պատ - րաստ է այդ դրամները կրկնապատկել, նուէրներու դումարով վերածինի յիշատակին մատենադարան մը հիմնելու համար Պէշկուի ձեռնարանին մէջ:

Մ. Վերածիկ Պէշկուի փոխարեւուն վերջ, եռանդով փարած էր «Ասպարէզ» եւ կ'ու - ղէր եւօրեային վերածել զայն: Այս առթիւ բաց - ուած հանդիսականութիւնը, 10.000 տղար, բարձ - րացաւ 13.000ի: Տպարան ունեցաւ նոր աղագ - շար, օժտուեցաւ. ուրիշ առաւելութիւններով, բայց Վերածիկն անկողին ինկած էր արդէն:

Որքանքաւ ընկերով տարներն տաւ Ամերիկա - յի մէջ կը հրատարակէր առեւտրական թերթ մը, «Հայ Վաստակ», որ երկար չտեսնեց:

ուածը կարգաւոր համար, գայն քարգմանիլ տա - լու հոգը կամ յագմութիւնը: Պայսամի գրքին անու - կը պիտի յուսմ այստեղ, աշխարհ բէրյաւ չընելու համար, (արդիւնեւ տարօրինակ աւելորդութիւն մը ունիմք, կը վազեմք կը գնեմք իմ գիրք քա մեզի դէմ է գրուած, կարծես օր առաջ սպանուելու հա - մար գայն՝ ի յան երգիական), իր անունը փրակ տերէն տառերով գրելու բաւական է արդէն, յոգ - ուածը կը հասնի միտքը անպայման: Ե. Ն.

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՄԸ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՄՍԽՆԵՐԸ, 17 Յուլիս — Յուլիս 8ը նշանա-
կելի օր մը եղաւ մեզի համար: Հ. Յ. Դ. Մարտէ-
լի Շըլ՝ Գոմիտէի կազմակերպած էր հանդիպում
մը, Փրանսացի ընկերության կանխադրու հետ:
Մասնաւոր Տնօրէրադմոնստրոմի ներկայ էին Մար-
տէլի ընկերով: Դանիակցութեան (Ֆէտէրասիօն)
պատասխանատու ընկերներ, François Bernardi,
Ֆէտէրասիօնի քարտուղար եւ քաղաքականական
նորհուրդի փոխ - նախագահ, Pierre Larzac (օրա-
գրող), Masse, ճղահ. խորհրդական, Petit, քաղա-
քապետի նախկին փոխանորդ, Noel երեսօտարդ
ընկերով - վարչական խորհուրդի քարտուղարը
Lerda երես. ընկերով: Գարտանի լընանային քա-
ռուղարը, Albertini ընկերով: Կէներու ներկայացու-
րիչ, Heyraud (6րդ թաղամասի), Gillibert (7), Boggi
(12), Julien (6), Երես. ընկերով: Էւն.: Ընկեր
Bernardijի բացման խօսքէն վերջ անվիշապէս խօսք
սրբակցաւ քաղաքացի Larzac-ի որ ըսաւ թէ յիսուն
տարիէ ի վեր կը գտնուիմ ընկերվարական շար-
քերուն մէջ, շատ լաւ կը ճաննեմ Guesder եւ
Jaures, շատ լաւ կը յիշեմ հայ ժողովուրդի
եւ հայ ընկերներու կրօն տատապանքը նախ քան
ներ Ծրանաւս գալով: Ձեր տառապանքին համար
կը սիրեմ ձեզ եւ ամբողջ հայութիւնը եւ պատ-
րաստ եմ ծառայելու ձեզի միտքով:

Ապա խօսք տրուեցաւ «Նոր Սերունդ»ի ներկայացուցիչ Գուրգէն Գրիգորեանի, որ սահմուն Փրանսիայի մէջ բարի դաշուստ մաղկիչ ներկայ Փրանսացի ընկերներուն եւ ռուս. Ֆրանսան կը սիրէրէ իբրեւ մեր երկրորդ հայրենիք: Կոչ ըլլաւ երիտասարդ Փրանսացի ընկերք. ներկայացուցիչներուն յայտնի օգնեն մեզի եւ մեզմով հայ դատին: Երիտասարդ Փրանսացի ընկերք. կողմէ պատասխան ընկեր Lerdia, Կարտուսի պատասխանատուն, եւ վստահեցուց ի՞նչ պատրաստ ենք միշտ օգնելու եւ օժանդակելու մեր հայ ընկերներուն բոլոր իրենց ձեռնարկներուն մէջ, երբ դժուարութեան հետ յայտնի:

կեն, կը դառնն, կը ծեփեն: Պատուհաններ կը
լիակուին կըմբնաբով, որպէսդի ո եւ է մէկը
գլխաբանս գէշը արահալի դուրսէն: Մատչելի
լնապիլիան յառակացաւ՝ ոնկնային կարտախն-
ըը կը կազմեն փոքր սեղան մը, անկողին մը եւ
ախթո մը յնչպէս Մոնոուօի բերդին մէջ: Յայր-
այիկ խցիկը մը յարդարուած է իբրեւ գարման -
տուն, ուր ամէն գիշին պիտի պառկին երկու մայ-
րապետներ, որոնք միեւնոյի առնեն Հիւանդապահ-
նէր են: Հինդ գիտնակ ոստիկաններ միշտ պահակ
պիտի կենան սենեակին առջև:

Երկար ատեն խցարդելութեան դատապարտուելէ վերջ, մատչելաբար յանձնարեալ ինքզինքը պիտի դառնէ լուսաւոր քահանայ մը վը, որուն մէջ ծալք բաղմամբ պիտի բլլան երկը դատաւորներ, իսկ երկու կողմերը՝ 24 երդուողներ, այր եւ խն: Ասոնց կէսը ընտրուած են ինքնորոշակեան Ժողովի անդամներէն, կէսն ալ Դիմապրահան Զեկատի խմբակցութիւններէն: Ասոց դիմացը պիտի խոնարհ մամուլէ ներկայացուցիչներ, աշխարհի բոլոր մասերէն, իսկ ամէնէն հոռեք՝ մասնաւոր անդիւշներ, իտար հրմանկելով: Դեպքանակաբար ներկայացուցիչներուն վերապահուած են մասնաւոր ուսմունքով Դատախարութիւնը տեղի պիտի ունենան ամէն իր Ժամը 1—3 եւ մէկ Ժամ դպարար տարւելով, 4—6:

Ի՞նչ կ'ուզեն Սուրիա եւ Լիբանան

Սուրբոյ վարչապետը, ծայրէջ էլ Սուրբ, որ նոր վերադարձաւ Սան Ծրանշխալի խորհրդա-տոգովն, յայտարարեց թէ ցորէի օտար զօրքը մնան Սուրբի եւ Լիբանանի մէջ, վտանդաւած պիտի բայջ երկու երկիրներուն անխախտօթիւնը։ Անոնք բացառաբար կրնան մնալ միայն այնքան ժրպան պէտք է ճափոնական պատերազմին հա-մար։ Պրանապցիներուն հետ վերջական կարգա-դրութեան մը յանդերձը համար, մենք վճած ենք իրաւարդ առջար եւ իտինիսկ առատաճեռն հասու-նումներու առթիւ, անոնք շինած շէնքերու մա-սին։ Բայց չէ՞նք շէնքերէն եւ հաստատութիւններէն անտարբէր կառուցուած են սուրիական եւ լիբանան-ական դրամներով։ Գալով «ճաշանաւոր» զօրավաճ-տերուն փոխանցման, երբ այլ գործողութիւնը լիբնյան, Սուրիա պիտի ունենայ իբր 20.000նոց ճաշանաւ, իսկ Լիբանան՝ իբր 5000 պիտի ու-նեն։ Մենք մեր բանակները այս շաբաթի մէջ պիտի պա-հենք, մինչեւ որ Միջազգային Կազմակերպու-նեան խորտուրդը որդէ մեր պաշէիք բանակնե-րուն սահմանը։ Մասնաւոր զօրավաճմբերուն հետ Եփեյ պիտի փոխանցուին Փրանսական, սուրիա-ական ու լիբանանական դրամներով դնուած գէնքերը։ Եւ այց անոնք բաւական չըլլալով, սպառաքիտու-ն թինները՝ պիտի լրացնենք դնումներով, Անգլիա-ն եւ Սմիթիսիայէն։ Ծրանապցիները պիտի յաճ-են նաեւ կարու սո քորանդները։ Անոնքն ալ տե-ն

տուն խօսք արեկելով բաւ թէ՛ կուսակցութեան
ղեկավարները պիտի ջանան գաղթական եւ ան-
հայրենիք Հայերու ապաստովել իրաւական գո-
յալ իրենակ: Petit իր եղբայրական ողջոյնը յայտնեց
Հայ ժողովուրդին:

Օր. Մահակեան Ֆրանսերէն զբաւոր ճառ մը կարդաց, գեղեցիկ եւ սաշուն: Մէնք Դանիակ-ցիակներն ընկերվարական ենք եղած 1907ին ու մեր ներկայացուցիչներով մասնակցած ենք ընկերվարական բոլոր ընդհ. ժողովներուն: Կը սխիհնէ Ծրնական օրը եղած է յեղափոխութեան եւ ազա-տութեան սրբանք »:

Ընկեր Noel Հրապարհեց իր երրորդասարգ Հայ ընկերները կանգնի իրենց կողքին, ինչպես կանգնեցան զբաժանում լրջանին, որպեսզի իրականացնեն ընկերվարությունը միահամուռ ճիշդությամբ: Քոստանիստեն ընկեր Հ. Զորադարձան և Գ. Գ. Փոլապան: Մեր Հանդիպումը վերացառ չեղերը ուղարկեցին ու մեր ընկեր Հյուրերը մեկնեցան մաղթությամբ տեսնի մեր ազատ Հայրենիքին մէջ: Թղթակից ՅՄԼՄՄ — Մարտկալի ընկերվարական օրվաներ, L'Espoir, Յուլիս 14ի թիւին մէջ մտնողատմութեան կը նկարագրէ այս ետնդիպումը, հիմունքները հայկականի միայնու ետնդիպումը: Խորագրին տակ, եւ ետնդիպում վերցրաւ: Եւ:

« Մասէն վերջ Պերնարտի Թարգմանը Հանդիսացաւ բոլորին, կրկնելով իւր շնորհակալութիւնը մեր իսկ քարեկաններուն եւ հրախօսելով գանձող երեւնջ պատուիրակներէն մէկը զրկել յառաջիկայ շրջանային Համադասարկն եւ Փրահսացի ընկեր - վարականներուն հետ մասնակցի Յուլի 14ի ցոյց - վին, — առօրէ ազատութեան որուն համար Հայերը Թափեցին իրենց արիւնը: Երբեք ճշմարտ չէր եղած իրենց համար, Կէօթիի խօսքը, — «Մարտիի երկու հայրենիք ունին, իրենցը եւ Զրոտնաի»: Այլապէս, Հայրենիք մը չի ճշդուող միայն աշ - խարհագրական սահմաններով, այլեւ կը շնանայի՝ մտքի, շահերու համբարպիտութիւն, միեւնոյն ուժով: Եւ ապագայի մասին, զորո՞ւմութեան միեւնոյն ծրարիրը: Ահա թէ ինչու ընկերվարական իրակացութիւնը յոյս դրած է հայ ընկերվարա - կաններուն վրայ, ինչպէս որ անորոշ այ յոյս դրած են իր վրայ, յաշարութեամբ գլուխ հանելու հա - մար իրենց օրինաւոր պահանջները »:

պիտի ունենանք մարդիկներու, ինչպէս մասնա -
գումերնու ուրիշ ապագիշներու մէջ: Այդ բոլոր
երկրանքը ստանալ Ամերիկայէն, Անգլիայէն,
Պէլճիկայէն ու Տանքմարբայէն, բայց, կատարելա
նակախօսութեամբք:

Մասնախումբ զօրախումբերու փոխանցման՝ առ -
թիւ, վարչակարգի զոհունակութեամբ ինչեց թէ
ձեռքանտարանիւր հաստատարիմ եղան իրենց խոս -
տումններուն:

Հ. Հ. ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿՐԸՆՈՊԿԸ (Յապաղաճ)։— Վերջնական հինգ տարւոյն բռնի դադարէ մը ետք, տօնեցինք Մայիս 28ը, հոկիկ բազմութեամբ Ա Մա Գեարանեւի սրահին մէջ։

Օրուան նախապահՐը, ընկեր Սիւսան պարկեց
հայ ժողովուրդին տառապանքը, եւ անհուն զոհո-
ղութիւնները ի խնդիր արդարութեան, առանց հո-
տանքի խորոսութեան: Ճիշդ այսօր դարձեալ մենք
տառաձկն էր տօնենք Մայիս 28ը, այն իմէի՜նք որ
ամբողջ Հայութեան պատկանող այս օրը: Ինչ որ
այս րոյտէ, մենք պիտի տօնենք դայն մինչեւ այն օ-
րը, որ պետտանախանայ եւ ամբողջ Հայութեան
խղովմէ տօնուի ըստ արժանուոյն:»

Պ. Տիգրան Մեսրոպեան Դաշնակցութիւնը նը-
մանցուց ձօր մը որ իր հիւանդ զաւակին վրայ կը
հակ դիշեր ցորեկ, վախճալով թէ իր քնացած
լամ րացակայ էրած առեն կրնայ բան մը պատա-
հիլ անոր:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցությունը բերին, երբ և արտասանություններով, իրարդպիսի Տ. Ասաճան, Ս. Թորոնան, Գ. Ա. Թոյան, Պ. Պ. Ս. Քիւրքեան, Գ. Նաճապետան, Պ. Արթուրաման, Բոլորի աշխոյժան սերունդներն Յետոյ ինչոյքին սեղանապետ ընտրուեալ Պ. Վ. Սպէնջեան, երբ և արտասանութիւն, ռաբ — Տիմոյրտր սեւեղ Ենչեւ աստուան ժամբ էրդ: — Տ. Սոցոլունման

CHEZ SASSOUNI

ՀԱՅԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ
ՆՐՔԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ անդեր: Հարսնիքի, նշանառութի, կնուեքի մասաւոր սրահ: Կիրակի օրերը գոյ է:

ՈՒՇԱՆԻՐՈՒԹԻՒՆ.—Եթէ կ'ողջէ՞ ձեր Հարս-
իջները եւ նշանաւորները ուրախ անցնել, դիմե-
լէ երրորդական եւ արեւելեան նուազախառնին:
Եղովրդական դիրքին: Հասցէ՝ Շմառն Պալան,
Clos de la Petite Provence, Chaville (S. et O.).

ՔԱՆԻ ԾԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՕԼ ՎԱԼԷՐԻ, մեծ բանաստեղծը եւ իլլիտո-
փան, մահուան առջի օր, 74 տարեկան հասակին
մէջ: Շարաւիտներն ի վեր իր տոտապէր ծանր հի-
ւանդութենէ մը: Կառավարութիւնը եւ իր բարե-
կամեմբեր ամէն դարձան փորձեցիկ, Փրանսացի
թէ դաշնակից մասնապէտներ հրաւիրելով, բայց
անօգուտ: Անարհիւնութիւնը սպառնաւ, զայն զայն-
ջէր ամբողջ կազմը: Փրանսական մտքին եւ բա-
նաստեղծութեան ամէնէն նուրբ եւ հօգը վարպետ-
ներէն մէկը, Վալէրի գաւառն էր Փրանսացի հօր
մը եւ իտալացի մօր մը, ծնած Սէյրի մէջ, ուր եւ
պիտի թողուի (Սովալլին Գերեզմանատունը):
Փաբլը եկած էր 21 տարեկանին եւ զանազան գրա-
կան թերթերու աշխատակցիլէ վերջ, երեք տարի
ալ պաշտօնավարեց դատաբանական նախարա-
րութեան մէջ: 1917ին Հրատարակեց իր առաջին
բանաստեղծութեանց հատորը որուն վրայ հինգ
տարի աշխատած էր, վերաջինկու համար:
1925ին Անաթօլ Ֆրանսի յալորդեց իբրեւ անդամ
Անգլեմեմիկան եւ չարք մ'ո թատերախաղեր-գրեց:
Անքան բճակալիկ էր որ, ջսման տարի, 1897ին
1917 լռեց եւ խողաց, որ եւ ի բուն չհրատարակե-
լով: Պիտի խօսեցիկ իր կենսիկ եւ գործի մասին:
ԲՆՎԵՌՈՒԹԵՆԸ ԹՈՒՆԴՈՒՆԵՐՈՒ ՆԱՄԱՐ 400ի
տեղ 100 Փրանք պիտի վճարեն այն տարաբան -
ները որ Փրանսացի գաւառ ունին, կամ պարծու
աշխատանքի պայմանաբաժն, եւ կամ ուսմանոց են:
(Նախարարական խորհուրդը այս որոշումը տուաւ
մասնաւորապէս նկատի առնելով լեհ հանքագործ-
ներու զանգաւորները):

15.000 ԹՈՒ ՀՆԵՂՆՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՋ ԳՆԱՈՒՆԵՄԱՆ
ԳԵՆԴԱՆՈՒՅԻՆ ԾԱՆՈՅԹ ԴԵՐՈՒՆԵՐՆԻ՝ ՊԵՂԵՆԻՆ ԿԱՐԵՂԻՄ
ԿՐԻՍԻՆ ԺՈՒՅ, ԳԵՆԱՆԻ ՍՈՍԻՍ, 5 ԷՍԿԱՆ. ՔՐԻՍՏԻՖՐ ՍՈՒՐՈՒՄՅԱՆԻ
ԴԱՆՈՒՄՅԱՆԻ: Այս տարի, ձերբակալուեցան 400
մարտազեններ որոնք կաշխատին ստորերկրեայ
գործարանի մէջ: — Լճանային թերթերը կը
գրեն թէ Դանիակցիները պիտի պայթեցնեն եւ
փոշիացնեն բոլոր ստորերկրեայ զինադրժարան-
ները, որպէսզի Գեորգիանիան չկարենայ վերագին-
ուիլ, եթէ չակողոթնիրեն թուայալ:

ՊԵԼՅՈՅ վարչապետը ճառ մը խօսելով
երեսրի Ժողովին մէջ, ծանրապէս մեղադրեց
լէօփոլտ Գ. Թադևոսը եւ պահանջեց որ միան
առաջ ընդ միշտ ճշմարտի: Եւր ընկնացը դատաւա-
նական չեմ նկատեր. բայց ան հաւատարմաց ըլլա-
լով Գրեթմանիոյ յաղթանակին, այնքան սխալներ
որոշեց, ապտո՞ւ, այնքան ծանրակշիւր սխալներ
որոշեց որ այնքա իրեն որիչ ընկելո՞ջ չի մտար եթէ
ոչ քաշուիլ եւ մոռցուիլ: Վարչապետը այս առ-
թիւ ինչեք ջարթախիչ փաստեր, մեծ աղմուկ յա-
ռուցանելով:

ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՆ, ծառայած ըլլալով Գերմանիոյ եւ մասնաւորապէս Պերլինի մէջ, չորս զանաւիկից իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առին։ Եւ հետապնդուն նաեւ Դաշնակից գիտութիւնները։ Գերլիները կը դռնէ թէ մէկ բանիկն (սիկատիք) թնեւեռ տարր չլինի կ'ըմբարտէ եւ միջ բանակու- ընամար տարանքներ կ'անհետանան գիտութեան թերահաղորդիչն։ Ռուսերը մասնաւորապէս Ժա- ռադոյցները կը փութուն, իսկ Անգլիացիները եւ Ա- մերիկացիները՝ լուսանկարի գործիքներ։ — Դուրսէն ալ (մաշաւք) կը ծառայէ Պերլինի մէջ։ ՊԱՏԵՐԱՅՈՒՆ ՈՅՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՅՈՒՆ - Բուլթինը հաւանաբար տեղի ունենայ Նիւրնպէր- լի մէջ, որ փութաբար էր հիթլերականութեան։ Այս պատմական քաղաքին հին Օփերան կընայ — 900 հոգի՝ առնել։ Ուրիշ յարմար չէնքեր ալ չուն։ Եւ խորհուի նաեւ Պերլինի մասին, Ռուսե- ռուսն թերադուրեւորաբար։

ՄՏԱՅԱՆՔ. — Տիգրան ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ, իր
հանգը, ինչպէս նաեւ իր մասին յարգանքի խոս-
քեր իր քաղաքամերէն. ու իր մէկ գործը, «ՄՊԻ-
ԿԱ ՄԵՌՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ»: Տպ. Ճարեան :
Երբիք, 1945:

ՍՄԱՍՆԱՍՈՒԳ (նախորդ գանձումներէն)

ԱՎՔ՝ Շոթիկեան 400, ՄՈՆՄԱՐԱՆՄԻ Թասուն -
ան 750, փԱՐԻՉ՝ Ինճէ Յակոբեան 200, ԱԷՆ ՃԻԻ-
ԻԷՆ՝ Սոյաբեան 750, ՆՈՐ՝ Լափահեան 400,
ԷՅԵԻԻ՝ Աղապէկեան 750, ՄԱՐԱՄԵՆԼ՝ Օ. փ -
նապեան 400, ՄԱՅԻԷՆ՝ Բէպապեան 450, ՊԱՆ -
ԷՅՕ՝ Գարապէօզեան 250, Ջաջաբեան 750, ՄԱ-
րեան 1000, փԱՐԻՉ՝ Մարթնոսեան 500, փԱ -
ԻՉ՝ Խաչատուրեան 1500, ՍԱՐԱՅԼ՝ Շրանեան 400,
ՄԱՐԻՉ՝ Սարգիսեան 200, Պ. ԳՈՒՈՄՊ՝ Նէյիդ -
ան 400, փԱՐԻՉ՝ Թաճաճեան 1500, փՆՆ ՏԷ
ԷԻՐ՝ Պաշեան 200, ՄԱՐԱՅԼ՝ Թորոսեան 200,
Ինդրեան 400, ՍԷՆ ՇԱՄԱՐ՝ Կնչիրեան 750,
ազնաւեան 750, Սալապուրեան, Աճճեան,
արցիսեան, Տէմիրեան, Գուլաբաղեան 1000ա-
ն, Ընտրիկեան 2000, Գուլոմեան 2000, փԱ -
ԻՉ՝ Միսնեան 750, ՏՐԱՆՍ՝ Կիրսեան 750,
ԱՐՄԵՆԼ՝ Օշանեան 1000, Արապեան 750, փՐԷ
ԷՆ՝ ՃԻՐՎԷ՝ Գաբրիելեան 750, ԿՐԸՆՈՊԼ՝ Եմէ -
ճեան 750, Ա. ԿԱՐԷՆ՝ Գ. Միքանով 750 Գր.

Le Gérant : H. AGONEYAN

imprimerie DER-AGOPIAN. 17. Rue Damesse. - 19

Մեր ԽՈՍԹԸ

ԱՆՇՈՒՇՏ ՉՄԱՅԼԵՑԱՆ

— Ինչպէս կ'արդարացնէ «Յառաջ»-ի կիրակի օրուան խմբագրականին խորագիրը — «Մէկ անգամէն ճանչանք...»:

Ոչ միայն ճանչանք, այլ եւ, կրնաք մատուցել որ յիսուն ազգեր եւ ժողովուրդներ զմայլեցան մեր թանկագին առաքելութեանց վրայ, Սան Յրանչիսկոյի մէջ:

Կարգացէ՛ք «Հայրենիք»-ի խմբագրականը եւ կը համոզուիք: Կարգացէ՛ք եւ ասարածեցէ՛ք: Լրացնենք պատմութիւնը:

1. Ամերիկահայ ինքնակոչ «Ազգ. Որոհուողը», որ կազմուած է համայնականներէ, ուսմ. կայմաներէ եւ հնչականներէ, հետազոտ. մը կ'ուզէ նախագահ Րոզվելթի, բողոքելով թուրք. բռնի մասնակցութեան դէմ (Սան Յրանչիսկոյի խորհրդաժողովին):

2. «Պայքար», Ամերիկայի ուսմ. կայմաներու պաշտօնաթերթը, կը քննադատէ այդ ձեռնարկը, դիտել տալով թէ «եթե տէրութիւնները միասին որոշեցին» թուրք. մասնակցութիւնը: Յետոյ կ'աւելցնէ թէ Մ. Նահանգներէն եւ Անգլիայէն առաջ, բողոքը պէտք էր ուղղել «եթէ ոչ բացառապէս», Բրիտանիա եւ Նիւսան:

3. Մինչ այս մինչ այն, Հայկ. Դատի Պաշտպանութեան Յանձնախումբը, որ կազմուած է Նիւ Եորքի մէջ, յուշագրէ մը կը ներկայացնէ Սան Յրանչիսկոյի խորհրդաժողովին, մասնաւոր պատուիրակութեան մը մէջոցաւ:

4. Վերջին պահուն, «Ազգ. Որոհուողը», զրամիւսնէ ի վեր դուրսէ կ'ալարէ մը բացած էր նոյն Յանձնախումբին դէմ, իր կարգին յուշագրէ մը կը ներկայացնէ, նոյն պահանջները դնելով: Ուրեմն նոյն «մարգարէ»:

5. Բայց, այս պարագան երկրորդական է: «Ազգ. Որոհուողը» այդ ձեռնարկը կատարած է, լրացնելու համար վաղ պարտականութիւնը մը, յանուն ազգի եւ հայրենիքի — իմացնել 50 ազգերու ներկայացուցիչներուն, թէ հայ ազգին մէջ զոյգութիւն ունի «Դաշնակ անուն Փայտիս կուսակցութիւն» մը:

Ճիշդ այն պահուն երբ այդ 50 Միացեալ Ազգերը պատրաստուած չա՛նք ըլլալով, ուրիշ մը կը մշակենք Փայտիսկոյի յանձնարարութիւնը մը, վարդապետութիւն մը որ արեւմտեան հեռուներէ կ'ալարէ շուրջ չ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Աղբիւր, աղբիւր, հայ աղբարե... Ե.

«Երեւան»-ու մէկ շաբթուան գործը

Ամերիկեան պատուիրակութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ Երեւ. Մեծերու ժողովը յաջողութեամբ կը շարունակէ իր աշխատանքները եւ թէ «չառ լարը» գործ կատարուած է արդէն: Երեւ. Մեծերը ամէն օր նիստ գումարած են ժողովին բացումէն ի վեր (անցեալ Գ.) եւ միջին հաշուով երեք ժամ զբաղած՝ իւրաքանչիւր նիստին: Յայտնի է թէ որքան պիտի տեւէ ժողովը: Մինչեւ հիմա տրուած որոշումներու մասին ալ զգալու ապահովութիւն կը տիրէ: Երեւ. պատուիրականց արտաքին նախարարները իրենց կարգին ամէն օր նիստ գումարած եւ ժամերով զբաղած են օրակարգի հարցերու քննութեամբ:

Թերթերը կը գրեն թէ օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է Գերմանիայի ապագան: Ձրոյցի մը հաւանական, միայն պահանջուած է որ այնպիսի կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատուի Գերմանիայի մէջ: Ուրիշ գլոյց մը կ'ընէ թէ նախագահ Թրումբը առաջարկած է զինակցութիւն մը կընել Մ. Նահանգներուն, Ս. Միութեան, Անգլիայի եւ Ֆրանսիայի միջեւ:

Կը կարծուի թէ վերջնական որոշումները շատ պիտի չուշանան: Ձրոյցի Լոնտոն պիտի վերադառնայ այսօր — վաղը, իմաստաւ համար երեսի, ընտրութեանց արդիւնքը որ յայտնի պիտի ըլլայ Յուլի 26ին (հինգշաբթի): Հաւանական է որ Սթալին եւ Թրումբը ալ իրենց երկիրները վերադառնան: Այդ պարագային ժողովը պիտի շարունակուի մասնակցութեան եւ արտաքին նախարարներու միջեւ: Իսկ Երեւ. Մեծերը քանի մը շաբաթէն պիտի վերադառնան, վաւերացնելու համար իջնուած որոշումները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ Փոցանքի մէջ

Ուրիշ բոլոր քաղաքները կը հաղորդէ թէ, հաւանական պաշտօնական զեկոյցներու չգալուան, կ'ենքի որ Երեւ. Մեծերը համաձայն են բոլոր խնդիրներու մասին, որոնց մէջ են ոչ միայն թրք. բռնիքի եւ թաւաճիկի հարցերը, այլ նաեւ Հայաստանի խնդիրը: Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիայի յարաբերութիւնները մնալով իրենց վրայ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՅՈՒՇԱԳԻՐ ՄԸ ԵՒ ԶՐԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հայ Դատի Պաշտպանութեան Յանձնախումբը յիշատակուած համար, Համայնական — Հնչակ — Կայմական «Ազգային Որոհուողը» ալ յուշագրէ մը ներկայացուցած է Սան Յրանչիսկոյի համաժողովին:

Այդ յուշագրի մէջ, խմբագրուած բառական խեղճ անդրադարձում մը, չորսեր եւ չի պահանջեր ոչ ոք թան, որ արդէն շատ աւելի լաւ կերպով եւ անկել լաւ անդրադարձում ըստած ու պահանջուած ըլլաւ Հայ Դատի Պաշտպանութեան մեր յանձնարարութիւնը ներկայացուցած յուշագրին մէջ: Ան եւս կը պահանջէ, որ ա) թրքական տիրապետութեան տակ մնացած հայկական հողերը միացուին Սոր-հրդային Հայաստանին եւ բ) արտասահման գլուխուղ չհայրուած պատեհութիւններու արտի վերադառնալու իրենց սեփական հայրենիքը:

Բնականաբար, հարց կը ծագի, թէ նոյն պահանջներու աւելի լաւ անդրադարձում մը ներկայացնելու համար՝ պէտք կ'ալարէ Հայոց կողմէ երկրորդ լուրջ պահ մը ալ համոզմունք Սան Յրանչիսկոյի համաժողովին: Եւ ինչեք արդարեւային արդեւ կար, որ հայկական երկու հատուածներն ալ մէկ յուշագրով հայտարարէ իրենց այդ համաժողովին առջեւ: Հայրենիքի մէջ, անկախաձեռն, շատ լաւ գիտէ թէ՛ եթէ այդ չէ եղած, ատոր մեղքը ամբողջովին կ'իյնայ հայադաշնակցական հատուածին վրայ: Դժբախտաբար, այդ տարմանք հատուածն է, որ պէտք է տեսնել նոյնիսկ օտարներուն ներկայացուցած իր յուշագրին մէջ զրպարտելու: Հ. Յ. Դաշնակցութեան յարող հատուածը՝ իրենց կողմէ «պղտիկ ֆաշիական խմբակցութիւն» մը: Եւ այս զրպարտութիւնն ու կեղծիքը հրաժարուած են յուշագրի առաջին իսկ պարբերութեան մէջ՝ կարծես անմիջապէս հասկցնելու համար օտարներուն որ Հայերը ազգային ներգաղթիկ միութիւն մը չեն կազմը: Մինչդեռ իր նպատակին համար Հայադաշնակցական հատուածը այդ զրպարտութեան եւ կեղծիքին ո եւ պէտք չունէր քիտու, մանաւանդ որ Դաշնակցութեան հատուածն տարբեր բան մը չէր պահանջեր:

Ասիկա աւելորդ անպատճառ ջոյց կուտայ, որ Համայնական — Հնչակ — Կայմական «Ազգային Որոհուողը» ընդունելու չէ ոչ ոք զործ ընելու, առանց ցուցաբերելու իրենց ազգային առաքելութիւնը զէպի Դաշնակցութիւնը, եթէ նոյնիսկ իրենց ուղեւոր Դաշնակցութեան ուղեւորն տարբեր չէ:

Մեծապէս ցաւալի է, որ Հայ Դատի պաշտպանութեան նուիրական գործն անգամ անկարող է զէթ պահ մը լուսնի տակ կիրքերը: Եթէ անոնք չեն կրնար Դաշնակցութեան հետ միասին քայլ յայտնել, որ զործին, զէթ օտարներուն առջեւ պէտք է զգուշանալ ցուցաբերելու հայկական երկրպագութիւնը եւ զրպարտելու հայ ժողովուրդի ամէնէն ազատամենք ու հայրենասիրական հատուածը:

Դժբախտաբար, մեր հակառակորդները չեն հասկնար, որ Դաշնակցութիւնը կամ անոր հետ կապուած զանազան օտարներու առջեւ պղտիկցնելով եւ իր ֆաշիական ներկայացնելով՝ ոչ իրենք կը շահին բան մը եւ ոչ ալ Հայ Դատին ունէ օգուտ կը բերին:

(Հայրենիք, 15 Յունիս)

ՀԱՄԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՐԱՐՈՒԵՑԱԿ, Ամերիկայի կողմէ, թէ միայն անպայման անձնաւորութեամբ կրնան փրկուի վերջնական կործանումէ: Կը պահանջուի պարզել ոչ միայն այս պատերազմին մէջ զրոտուած երկիրները, այլեւ Մանրեւրոս, Փորթալ եւ Ֆրանսիայ:

ՎԱՐԸ՝ «ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆԾՈՆԵՆ», (Կարս. Արտասան, Տարտանգի խնդիր եւս):

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

Փէթէրի ԴԱՏԸ ՍԿՍԱԿ ԵՐԵՎ

Երեւ. երկուշաբթի, սկսաւ մատչել փէթէրի դատարանները, Դերագոյն Ատեանին առջեւ, Դատարանի Պաշտին Վերաքննիչ Ատեանի արհիւն մէջ, որ յատկապէս յարաբերուած է պարագաներուն: Որոհողական ժողովը եւ առ հասարակ իմաստական ձախտան հասանքները կը պահանջէին որ այս պատմական դատարանները տեղի ունենայ երեսի. ժողովը կամ Մերակայութիւնը չեն մէջ, որպէսզի կարելի եղածին չափ շատ ունեւորները ներկայ ըլլան: Բայց կառավարութիւնը յարմար չգտաւ, նկատել տալով պարագաները: Մատուցի ընկերակցութիւնն ալ ըրողքեց, մասնաւորապէս դաշնակցութիւնը թէ հազիւ տարը հողին տեղ մնացած է դաշնակցական մամուլի ներկայաւ շուրջը չենքուր համար:

«Յառաջ»-ի ընկերակցութիւնը ծանօթ են դատարանական արդիւնքները եղած պատրաստութեանց: Մատչելու կերպիւ առաւ իր սովորական մարդանցը կատարեց Մոնտեֆի բերդին մէջ, յետոյ հողուոր Հովիւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ իրեն հետ: Կէս օրէն վերջը ժամը 2ին, մատչելու, տեղ կ'իյնը եւ փաստարանները երեք կողմերով փոխադրուեցան Դատարանի Պաշտին: Առաջին կողմին մէջ նստած էր ուստիականութեան վերաբերուող: Մատչելու առանձին դրուած էր բանտարանի կողմէ մը, պահակի մը հետ: Ետաւ բազմութիւն չկար բանտին առջեւ, այնպէս որ հակադրութիւն թիթեւ էր: Դատարանի Պաշտին մէջ, ամբաստանաւոր իր կնոջ հետ առաջնորդուեցաւ մասնաւոր սենեակ մը, որ նախապէս հան Վերաքննիչ էր դատարաններու համար:

«ԵԱՅՑ ԵՒ ԱՅՆՈՒՄ ԳԵՂԱՅԱՆԱԶԱՐԱՐՈՒՄ»

Ետաւ օր տեղի ունեցաւ 24 երդուեալներուն ընտրութիւնը, միմիկով, Դատարանի Պաշտին մէջ, մինչ քանի որ ընտրութիւնը չուղեւորը կը լրացնէին վերջին պատրաստութիւնները: Երդուեալները պիտի ընտրուէին 100 թիկնածուներու մէջէն, յետոյ «Դիմադրական ձախտան վարչութիւն» 50ը, նախկին խորհրդարանի անդամներէն: Վերաքննիչ քաղաքի վերջ, պաշտպան փաստարանները իրաւունք ունեն լին չորս հողի մեծերու իւրաքանչիւր ցանկէ: Դիմադրական փաստարաններ, Պաշտինի Փայտին, ընդամենը չինչ անուններ չունէ, որոնց երկուքը չի լին էին, Տիկին Փիքաւ Մօք-Եւ Լիւի Օպրաւ: Պաշտպան փաստարանները կը վախճային որ կ'իյնան երեք աւելի անողորմ երդուեալներ կ'ըլլան, ինչպէս Փրանսիական ինքնավարութեան օրէնքներ: Երկու կ'իյնան ալ անգամ են Որոհողականութեան ժողովին: Տիկին Փիքաւ ալ իրեն է քաղաքական տարաւոր մը որուն ամուսնինը զնախահարուած է Գերմանիայի մէջ: Փաստարանները բացատրեցին թէ մասնաւոր բան մը չունին կ'իյնան դէմ, այլ այդ երկուքին ներկայութիւնը յարմար չեն տեսներ այս մասնաւոր պարագային մէջ: Անշուշտ կ'իյնան զայրացան եւ բողոքեցին, բայց անօգուտ: Ուրեմն կ'իյն երդուեալները չկան:

Միւս երեք վերաքննիչներն էլ, Ռոպէտ Փիմիկեան, Դիմադրական ձախտան, անգամ խորհրդականութեան ժողովին, կատարեցաւ, երբ իմացուցին թէ իր անունը ընտրուած է ցանկին, տեղին ցատկեց եւ յայտարարեց:

— Ենթակալութիւն պաշտպան փաստարաններուն, ինքի եղած պատիւին համար. բայց ամով դուք պիտի չկրնաք արդիւնք մը ձեր յաճախորդը մահուան դատարան տուի: Եւ 12 զնալի ուտէ: Եթէ հարկ ըլլայ, ես կամաւոր պիտի դուրս գնողական հարման զօրախումբին համար:

× Վերաքննիչ ատեանի դատարանը, որ չինուած է 1830ին, ունի 50 ոտք լայնութիւն եւ 70 ոտք երկայնութիւն: Ամէն մէկ թիկը օգտաւոր — ծուած է, տեղ ճարելու համար փայտէ նախարաններ յատկապէս են թիկնակցներուն: Դատարանը ներսին զիմարը, 15 ոտք հեռու կը գտնուի կաղնի փայտէ աթոռ մը ամբաստանական համար: Մատչելին բնակած սենեակը հողի 40 քալ հեռու է դատարանէն: Ընդհ. դատարանը, Մոնիչ, որ 75 տարեկան է, մահապատառի պիտի պահանջէ: Ամբաստանող կողմէ 15 չափ վկաներ ունի, իսկ պաշտպանութեան համար արձանագործուած են 45 հողի: Դերագոյն Ատեանին նախագահն է Փիքա Մոնիկայ:

ՊԱՐԸՆԱՐՈՒՄ — Յուլի 23—29ի շաբթուան պիտի բաժնուի 125 կրամ միւս (DB կտրոն Յուլի 100 կրամ, BK կտրոն 25 կրամ): Յաւանական յանձնարար 100 կրամ (DO կտրոն Յուլի 100 կրամ): Ժամը աշխատանքներու համար 100 կրամ (IX կտրոն Յուլի 100 կրամ): Թարմ խոզեղէն՝ 90 կրամ (I կտրոն Յուլի 100 կրամ): Երկարաճաւանդ են Յուլի BE (100 կրամ խոզի միւս), Մաշիսի քիւ 1 (90 կրամ միւս), Յուլի VII եւ VIII (100 կրամ միւս) կտրոնները: Սատուի տախտակ մատակարարութեան ներկայանալ խմբակները բացուած ատեւ, որպիսիս միւս հասած օրն իսկ պիտի բաժնուի: — Վախ կայ որ շաբաթի տաղմուտ ծագի այս ամէն:

ՍԵՐ ԳԱՐՈՒԹԵՐ ԻՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐՈՎ

Վիեն — Հիմա, որ մեր գերիններն ու բռնի աշխատանքի տարուածները վերադարձան բացի տարաբախտ Բարսեղ Թորոսեանէն, կ'ողջէի կարգ մը թրուցեցիք իրենց խնայող հարգողը:

Թիւեքու յիշուեալ — ինչպէս բառած է — ա - մէնէն խոստուն լեզուն է, ուրեմն պիտի տամ թիւեք, զոր պատրաստած եմ 1940ի վերջերը: Ձեռն յաւանկներ ըսելու թէ՛ ճշգրիտ վիճակագրութիւն մըն է կազմածս, քանի որ դժուար է այդպիսի աշխատանք մը գլուխ գտնել առանձին:

Պատերազմէն երկու թէ՛ երեք տարի առաջ մարդահամար մը պատրաստած էի մեր գաղութին մէջ ու դատած էի շուրջ՝ 1280 անձ, մեծ թէ՛ փոքր: Այդ մարդահամարը տպուած է ժամանակին «Յատուար» մէջ: Կը կարծեմ, թէ՛ այս աննախնիցս «Այսպարսամարտ»-էն առաջ մեր պաշտօնին թիւը կըրէ հաշուով պէտք է 1350 եղած ըլլայ:

Ուրեմն, տանք մեր հաւաքած թիւերը — 1939 Սեպտ. 2ի ընդհ. հորակոյն ենթարկուած՝ 21էն 35 տարեկան մեր զինուորներու թիւն էր՝ 157 հոգի:

Սոյն 157 զինուորներուն մէջ Փրանսահայ տակններուն թիւը 13 էր, որոնց միայն 2 հոգին 35էն վեր տարիք ունէին:

Սկզբէն քնաւ բանակ շտաբ մէջ հոգի, ի - րենց տկարութեան պատճառով: Բանակ մտնելէ ետք շուտով արձակուեցան 9 հոգի, դարձեալ զանազան տկարութեան պատճառներով: Իսկ զոր - ծարաններուն մէջ զօրակոչի ենթարկուած էին ութ հոգի:

Ուրեմն, մնացած 134 հոգիէն մեծ մասը ուղղակի ճակատներուն վրայ՝ կրակի դիմէրը կը գտնուէին: Իսկ փոքր մասը՝ թիկունքը՝ զօրանոցներուն մէջ, երբ 1940 Մայիս - Յունիս աղէտը պատահեցաւ...

Չինադադարէն վերջ երբ ազատեցած բանակները ցրուեցան իրենց տունները, մեր սոյն 134 զինուորներէն գտայ շուրջ 36—38 հոգի բացակայ: Յետոյ ճշդիցի դրձկուեալ թիւը, որովք մէջ հոգի էին — ա) Արսէն Կարապետեան, Առաւել (սկա - ուններու խմբապետ): Պետրոս Յովսէփեան եւ Յարութիւն Չաթիւրեան, Եղիշատ: Անսոյն Արթիւրեան, Իզիլ (Տէնիլի): Մովսէս Թորոսեան, Նալ - յուխան եւ Բենիամին Տէրտէրեան, Սարգիս: Առաջին երեքը ամուսնացած էին, իսկ վերջին երեքը ամուլիք ու ծնողներ ունէին:

Արդ, մնացած 30—32 հոգիէն վերի մնացած էին, որոնց քանի մը հոգին շուտով փախած ըլլա - լով, 1941 Մարտի իմ երկրորդ ընկուծիքէնուի 29 հոգի գտայ մնացած գերիներու թիւը:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼԻ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՍԵԿ ժՈՂՈՎ, ԲԱՅՑ ՈՉ ԱՍԵՆԱԿԱՐՈՂ

Պրէսթի մէջ խօսած ճառով, զոր տը ԿՕԼ բացած եղաւ իր ընտրական պաշարը: Ինչպէս յայտ - նի է, խորհրդակցական ժողովին, բարեկարգման յանձնաժողովը մերժած էր կառավարութեան ծրագիրը, առարկելով թէ՛ առաջարկուած եղանակ - եր չիտի է եւ չի համապատասխաներ ժողովրդա - պետութեան սկզբունքներուն: Եւ կ'առարկէր որ ժողովուրդը պարզապէս ընտրէ գերիշխան Սահմանադիր ժողով մը, որ լիազօրութիւն ունե - նայ երկիրը՝ կառավարելու, ինչպէս եւ սահմանա - դրութիւնը ստեղծելու:

Զօր. տը ԿՕԼ անգամ մը եւս չեղտեց թէ ինք կը նախընտրէ ժողով մը՝ սահմանադիր իրաւասու - թիւներով: Այս ժողովը, ինչպէս կը տրամադրէ կառավարութեան ծրագիրը, օրէնքներ իրաւունք - նար պիտի ունենայ իւրաքանչիւր, միջնադարէն դաշնագիրներու եւ ներքին բարենորոգման մա - սին: Բայց, ժողովին ընտրած նախագահը պիտի ունենայ որոշ պայմանաժամ եւ պիտի նշանակէ իր նախարարները, որոնք չեն կրնար նետուիլ քանի ժողովը պայտօնի վրայ է, — առ առաւելն եօթը ա - միս: Նախարարելով սահմանադիր ժողով մը, զօ - րաւարդ միեւնոյն ատեն յայտարարեց թէ բաւ - կան չի նկատուի վերագումարը 1940էն առաջ եղած սահմանադրութեան, այսինքն ընտրել երեսփ. ժողով մը եւ ծերակույտ մը որոնք միասին գու - մարուելով կրնան նոր սահմանադրութիւն մը մշակել:

« Ամէն պարագայի մէջ, երկրին կ'իյնայ ու - րոշել վերջնական ձեւը: Իմ մասին, որքան կը մտղթեմ որ յառաջիկայ հոկտեմբերին ընտրուելիք ժողովը պայտօն տալու նոր սահմանադրութիւն մը յօրինելու, նոյնքան ողբալի կը գտնեմ որ այդ ժողովը ամենախորող ըլլայ, առանց զգուշի եւ առանց որ եւ է սահմանափակման: Այդ պարագայէն դիմեմ, երբ զօրօգրուեալ է, առաջնորդած է ամենամանր տագնապներու: Ինչպէս ընդունի որ այդ ժողովը ինքնիքն պարզեւ, ամբողջովին եւ առանց վերաքննութեան, անորոշ ժամանակի մը համար, բոլոր իրաւասութիւնները: Այդ պիտի ըլլայ հաւաքական եւ ամենամ ղեկավարութիւն մը, ամենէն գէշ ղեկավարութիւն, որ կրնար ամենէն վը -

Հիմա բոլոր գերիներն ալ վերադարձած են, ինչպէս արձանագրուեցաւ «Յատուար» մէջ մէկէ աւելի անգամներով, բացի դժբախտ՝ Բարսեղ Թո - րոսեանին որուն մահուան լուրը տրուեցաւ իր ընտանեկան պարագաներուն: Այս անբախտ երի - տասարդին մահուան լուրին կապուած է նաեւ կիկնայի պատմութիւն մը, որ յուսարանութեան կը կարօտի:

Դիմադրական ձախարհի մէջ ալ ունէինք բաղձաթիւ երիտասարդներ ու երէցներ, բայց հա - ղու տասնեակ մը դէն ի ձեռքին կուրծներուն մաս - նակեցելու առիթը ունեցան: Ոմանք քանի մը ամիս շարունակելէ ետք արձակուեցան (Խալապիւս ճա - կատ) իսկ ուրիշներ միշտեւ այսօր զենքի տակ են ու կը գտնուին Ալգաւ Լորէնի կամ Գերմանիոյ Փրանսական շրջանին մէջ:

Երեք զոհեր ալ ունեցանք այս շարժումին մէջ. — ա) Պետրոս Թովմազեան, 19—20 տարու պատա - նի մը, բժշկական ուսանող, գաւաղի՝ Գարաբի - սարցի ընտանեկէի մը որ ազարակ մը կը բանեցնէ քաղաքէն 4 լիւր. հետու: Փախելով անցաւ նախ Սպարիս, յետոյ հրաձգական Սիւրիկէ, միանալով «Ազատ Ֆրանսայի քանակ»-ին, եկաւ ու զոհուեցաւ Պելժիոյ ճակատին վրայ:

բ) Նիկողոս Աւետիսեան, ամուսնացած էր ու 40էն պակաս չէր տարիքը: Այս երիտասարդն ալ Ծ. Գարաբիսարցի էր: Անհետացած կուրծներու ըն թացքին:

գ) Վրէմ Պետրաքեան, 17 տարու պատանի մը: Վրէի պահակներուն կողմէ ձերբակալուեցաւ ու Լիոնի շրջանին մէջ թրջալարի սպաննուեցաւ իր տեղացի ընկերներուն հետ: Մէկ հատիկ զա - ւակն էր Սարգիսի ընտանիքի մը: Ամիսներէ ի վեր, իր մայրը, Տիկին Ստան, որ «եղով» ու մեղրով մեծցուցած էր զայն, օրը անգամ մը գե - րեզման կ'այցելէ ու հողաբոյսին վրայ կը ցանէ արցունքներն ու թշուառներուն ալ կեր, իր սիրա - սուն Վրէի հոգուն համար...:

Մեր քաղաքին մէջ տեղացի նկարիչ մը գրաւ - ման շրջանի 36 զոհներն նկարներ մեծցուցած՝ շրջանակած, ամիսներէ ի վեր կը ցուցադրէ իր խնոթիկն պապեփեղկներուն մէջ: Սոյն 36 զոհ - րուն ամենախնոթիքը՝ մեր սիրելի՝ Վրէիցն է:

Քոմի աշխատանքի ենթարկուածներուն թիւն ալ շատ էր, սակայն մեծ մասը տեղին վրայ մնացին, զերմանակն գործ արտադրող հաստա - տութիւնը, մասնաւորապէս Պ. Փէլի կ'օղիկի դոր - ծարանին մէջ:

Միայն տասնեակի մը չափ երիտասարդներ զրկուած էին Գերմանիա եւ հինգ հոգի ալ Ատ - լանտեանի ախրը — Պորոս, Լորիան: Հինգ վեց հոգի թաղուած մնացին միշտեւ մերձ, հակառակ բոլոր դժուարութեանց: — Զարմէմ

աւանգուորդ զեղծումներուն առաջնորդէ մեզ: Մենք չենք կրնար դիմել այդպիսի արկածախնդրու - թեան մը: Ես կը կարծեմ թէ՛ երկիրը իր ընտրած ժողովին՝ յանձնարարելով որ նոր սահմանադրու - թիւն մը ստեղծէ, կարճ պայմանաժամի մը մէջ, միեւնոյն ատեն պէտք է հաւանութիւն յայտնէ կազմակերպութեան մը՝ հաստատարակելու հա - մար իշխանութիւնը: Բայց այդ առժամայն կազ - մակերպութիւնը պէտք է ստանալովորի կառավար - րութեան կողմէ որուն նախագահելու պատին ունիլն:

Այս ճառէն վերջն ալ, ձախաղովման հոսանք - ները հաստատ կը մնան իրենց տեսակէտին վրայ, — ընտրել գերիշխան սահմանադիր ժողով մը, ա - ռանց որ եւ է սահմանափակման: Զափաւոր հո - սանքներն ալ լիւր չեն, որովհետեւ չեն հաստատ - րէ կարելի պիտի ըլլայ սահմանափակել ընդհ. թուականութեան ընտրուած սահմանադիր ժողով - ի մը իրաւունքները: Ուրեմն «խելիլը կը մնայ մութ», ինչպէս գիտել կուտայ Ֆիլաքոն:

ԵՒՐՈՊԱՆ ԿԵՐԱՅՈՒՆԻՄ ԼԱՄՍԱՐ արտադրող միջոցներ կը ծրագրուին Մ. Նահանգներուն մէջ: Մերակայութիւն 700 միլիոնէն 3 միլիոն 500 միլիոն տոլարի բարձրացուց արտածման եւ ներածման դրամատան տրամադրելի կանխավճարներու դու - ռաճը: Այս վարկերուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլ - լայ տեղացնել ուսանողի եւ արարելիք տոսքունը Եւրոպայի աւելեալ երկրներուն: Այս դուստրէն մէկ միլիոն տոլար պիտի վերադարձուի Մ. Միու - թեան: Նմիւ երբեք թայմիզի ստորէն, որ վերջնաւ Ֆրանսա, Պիլիպի եւ Գերմանիա այցելած էր, օդանավէն հալիւ վար թռնած, յայտարարեց թէ պատերազմը շահուած է, եթէ չայնողինք յաղ - թիւ անօնորթեան եւ ցուրտին, Եւրոպայի ազա - տադրեալ երկրներուն մէջ:

ՊԱՍԼԷ կը հետադրեն թէ յանկարծ վեց մար - տանաւեր անցան Վուսիոյն, խորհրդային դրօշ պարզած, ինչ որ բաւական յուզում պատճառեց: Յետոյ ճշուեցաւ թէ ասոնք այն մարտանաւերն են որ խաղաղական տրոփիլին կը պատկանէին եւ իմ Միութեան ձգուած ըլլալով, Ամ Եով կ'երթային:

Հ. Գ. Հ. Նախկին Մանուկ Միութեան ցաւով կը ծանուցանէ մանր իրենց ընկերը, ՍԱՐԳԻՍ ԲԵՐԵՆԵՏԵԱՆԻ որ տեղի ունեցաւ Ծննդի 10ին, Փարիզ: Թաղումը կատարուեցաւ Իսիլ Մուլիոն - ի երեզմանատունը իր բարեկամներու եւ ընկեր - ներու ներկայութեամբ:

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ԶԱՆԴԵՐՈՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈ — Անցեալ կիրակի հակա - ոակ ներաշնչուցիք օդին, Սօսիթի Սալանթի սրա - ճը հաւաքուած էր ծնողներու քաղաքի մը: Ուրիշ մէկ մասը ոչ միայն կը բացակայէր, այլեւ իրենց զաւակները չէին ուղարկած: Հանդէսին ժամը 3ին դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ հան - դէսը բացաւ ընկեր Ա. Պոյանեան: «Պարզեցին տա - րեւը» անը վերջացաւ եւ յաջորդ տարեւը անը կը վերակախ հոկտեմբերին: Այս առթիւ հոգաբար - ձութեան որոշած է կրթական ծրագիր մը մշակել եւ աւելի լաւ հիմերու վրայ դնել հայապահպան - ման գործը որ կը շարունակուի շրջանի մէջ տա - նետի մը տարիէ ի վեր: Հոկտեմբերին ամէն մէկ ծնողը պարտաւոր է ներկայանալ եւ արձանագրել տալ իր զաւակը: Հոկտեմբերէն վերջ աչ մէկ եօր աշակերտ պիտի առնուի:

Յետոյ սկսաւ հանդէսը «Մարդիկը ազատ իմ հայրենիքը»-ի: Դպրոցի աշակերտներուն եւ աղ - ջիկներուն կողմէ եղան արտասանութիւններ, առ - րամատիւթիւններ, մենքողներ, հայկական պա - րեր, եւ ներկայացուեցաւ Ս. Նշան Պէլիկեանի «Հիւանդուեսը»: Խորհմանի նախկին աշակեր - տուհներէն արտասանութիւններ ըրին Օր. Օր. Թ. Օղտաեան (Սիւսանիթի Սի մը մոխիրը), Ս. Շահինեան (Ա. Զօրանեանի «Մօր»-ը), իսկ Օր. Փա - փաղեան պարեց հայկական պարեր:

Պ. Աւետիսիան ներկայ հայկական պարերուն կը մասնակցէր նուազով, նոյնպէս Սիւսանեանի նախ կին սանկէն:

Հանդէսին ներկայ էին Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան ներկայացուցիչները: Վերջինը խօսք առնելով չեղտեց այս հայապահպանման գործին կարեւորութիւնը: «Բարեկրօնակոր տա - րիներէ ի վեր Փարիզի շրջանին մէջ կը պահէ շատ մը հայ դպրոցներ, երբեմն տասնմի, երբեմն համադրեցուցաբար ուրիշներու հետ, ինչպէս Ի - սիլ Մուլիոնիքը: Տղարդ դպրոց գալէ առաջ պէտք է իրենց դասը սերտած ըլլան: Միողնքեաւ պարտականութիւն է մանուկ նստեցնել եւ օրա - կան երեք տող դիւր գրել տալ, փոխանակ մէկ ան - դամ նստելու եւ բոլոր դասը գրելու»:

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 7ին եւ ծնողները ուրախ դուրսի տուն վերադարձան: — Լրատու

Ի ՊԱՏԻ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒՆ

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Լիոնի Զարգարեան գրողարանի վարչութեան սարքած ընկերահա - մակարան երկրորդը՝ ի պատիւ դերութեան վը - րադարձող ընկերներու, տեղի ունեցաւ Յուլիո Դին Յոյներու սրահին մէջ: Ներկայ էին ընկերներ եւ համակիրներ: Օրուան նախադասը՝ ընկեր Գ. Անէմեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, ա - միշտակա խօսք տուաւ ընկեր թագաւոր Այվազեա - նի, որ պատկերացուց գերիներու տառապանքնե - րը, զորքարաններու մէջ թէ երկաթուղիի դիմե - րուն վրայ: Այս առթիւ պարզեց Հայ Կապոյտ Խա - չի Լիոնի մասնաճիւղի հոգածութիւնը, հայ գե - րիներու հանդէսը: Ան յուսւ ու մտնել լծուեցաւ գործի, ու իր բոլոր կարելի միջոցներով ու իր կեդրոնէն ստացած մասնակի դուստրներով, հայ գերիներուն անխոր, կապոյնքը զրկեց: Վերա - դարձող ընկերներու բարի դուռնու մաղթելէ վերջ, յուշումով յիշեց քաղաքի մը, ողբացեալ Կարօ Կէնեանը, ինկած ռազմադաւաճ վրայ, ինչպէս նաեւ ընկեր Նահապետ Միթարեանը (Նէօիլէն), իր կենը եւ ընկեր Տօնիկեան (Վէ - դէն), որոնք զոհ դացին ռազմականութեան:

Գեղարուեստական բաժնին իր սիրալոյսով մասնակցութիւնը բերած էր յայտնի երգչուհին, Մովսիսայ Տէր Պետրոսեան, (Vina Drossian) որ եր - գեց Ալէմիսէ «Ժմ երգը» եւ Պարթեանի «Պը - ճինիօն»: Ներկայեցաւ փափաքին վրայ երգեց նա - եւ Հայաստանը մեծ խանդավառութիւն պատճա - րելով: Իրենց սիրալոյսով մասնակցութիւնը բերին նաեւ Մուրադեան եղբայրներ, մենքողով ու խմ - բերգով:

Նախագահը այս անգամ խօսք տուաւ գերի - ներէն եւ «Յատուար» ամսնորէն ընկեր Միտաք Մի - դէի, որ գեղեցիկ բանաստեղծութեամբ մը պարզեց զինուորին արժանիքները, ազատութեան պայքա - րի ճամբուն վրայ:

Ամէնէն վերջը հաւ մը աճուրդի դուրսեցով, դոյապա կոկիկ գովարար մը: Ընկեր Միտաք Մու - րադեան կատակասիրտով մը (Փանթիլի) գուար - ճացուց ներկաները: Երկուրթ միջոցաւ «Մշակ բանուորով»: Հանդիսականները չէին կրնար բաժ - նուիլ, միջնորդուր ալքան ջնրմ էր: — Ս. Փն - դարեան

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՍՄԵՐԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ Գ. Ղադարեան (Ա.Ֆորովի) փոխան ծաղկե - պապի հաղար Փրանք կը նուիրէ ծրանաւաճ Կա - պոյտ Խաչի ԵՐԼ. Վարչութեան՝ հիւանդ երախա - ներու համար:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN. 17, Rue Damassus - 13

Իմացիա հաղորդած է՝ իմեք երեկ, Ռիսթերի բզրիկացին տեղից հեռացնում էր համաձայն, ուսուխոսքի քարաբերուր իրենները խոր քննության մեջ տաւր։ Կայ պիտի գտնուեմք որեք Մեծերու ժողովի մէջ։ Թղթակիրը կը գրէ թէ «թնկիւրը կը վերաբերի այժմայն Նեղուցներու, այլեւ Հայաստանի ճակատ-տապալի»։ Խ։ Միւր իրենք առաւիւրքի բարեկա-մակամ զաջնագրիկն ճարգրումն համար պայշման կը զմեռ տստնամագրիսի սրբագրութիւն մը Կարսի եւ Լուրտասի շրջանի մէջ»։

Ինչպես կ'երևայ, խնդիրը կը վերաբերի ոչ
քէ բուն Հայկական Հարցին, այլ այդ երկու նա-
խանգներու վերստացման:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

ԹՈՒՐԿԻԱՅԷՆ.

ԵՒ ԱՆԳԼ. ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԴԻՐՔԸ

Մոսկուայի կառավարության կողմէ Անգա-
րայի ներկայացուած պահանջներուն ըստինքն ու
տարողութիւնը իրենց ռոլը մանրամասնութիւն
ներով հանրային տեղակայանքութիւն չեն տակա-
ւել, բայց այլեւ կասկած չկայ թէ խորհրդային
Միութիւնը 1925 թ. բարեկամութեան դաշնագրին
վերաորոշման հաստիքութիւն տալէ առաջ, կ'ազդե-
րարէ իրաւունքները տեսնել տեղակայանքներ վրայ ու
կը պահանջէ կայսրի եւ Արտառիան վերադառնալ:
Այս երկու դիմաւոր պահանջներուն վրայ Թայմգի
Պոլյան ինքնակիրք կ'աւելցնէ հասեւ Մոնթրէոյի
համաձայնութեան վերաբնութիւնը եւ տեսնու-
նային կարգ մը սրբազարթութիւններ տեղակայանք-
ներէ ինքնա՝ ի նպատակ Պայէմենեան փոքր պետու-
թեան մը:

Կարսի եւ Արտաշանի շրջանը վէճի նիւթ եղած է երկու երկիրներուն միջեւ։ Երեւ ջառողջ զարեւ է վերջ, կը գտէ թղթակիցը։ Ռուսներ 1878ին զբաւած էր այս Հողաւաճար։ Պրէսթ - Լիթթովսքի դաշնադրով վերադարձուած է թուրքոյդ։ Աւելի ուշ, 1921 Հոկտեմբերի 13ի Գարսի դաշնագրը բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատուած է Մոսկուայի եւ Անդադալսի միջեւ, Պաքիստը ուղղովներուն, իսկ Կարս - Արտաշան - Արդուինք՝ թուրքերուն։ Այս շրջանը Հիմալայաւաճուած է երկու նահանգներու - Կարս եւ Զարդիս եւ ունի 600.000 շարի թուրք բնակչութիւն մը։

Թիֆլիսիցը, բնակահարաբ, Հի համարձակը
բխի մը աւելի ընդլայնելը րդ պատմութիւնը եւ ջը-
տեր թէ 1878էն մինչեւ առաջին Մեծ պատերազմը
միջեր կը բնակէին այդ նահանգներուն մէջ կամ
պատմականօրէն որով կը պատկանէին անոնց:
Պատմութիւնը դիտակցօրէն իսկայիսկութեամբ՝ օրումը
խմբակներէն բնակչութիւնը ընթացիկ դարաւուն է
էրբեմն: «Թալմաշէն մինչեւ ժողովրդական թէր-
թիւր մեծ հնտաբքբութեամբ կը հետեւին այս-
տուրին, թէեւ, ինչպէս ըսինք, մանրամասնու-
թիւնները դիտանաւորներու դատունին է տակա-
ւին: Անդունթուրը սրտաղին բարեկամութեան
խաղանակը կ'աշխատին իսկին նպատակները վե-
րադրել Մոսկուային — յառաջնապաշտում դէպի
Միջերկրական որ կրնայ շատ աւ թրագծալի չըլլայ
շահակից պետութեանց համար»:

«Թայմ - էնա - Թայա» շաբաթաթիթերը, ու
ռանջը բառերը ծածմեկու, կը փորձէ համոզել իր
ընթերցողները թէ Մոսկովա, այս տեսակի պա-
հանջներ ներկայացնելով, կ'աշխատի աստիճանա-
բար Միջերկրականեան պետութիւն մը զատնալ
տեղաւարտել Մերձագոր ու Միջին Արեւելի շարժ-
ել երկիրներուն մէջ։ Եւ իր տեսակէրը արթնեա-
րեկու համար կարգ մը խորհրդածութիւններ կ'ը-
նէ։ Պատահաւ չկար որ ծայրագոյն Ձեռնորովա-
քիան (Թուէշինա) անշատուէր մայր երեւին ու
միանայր Թուսանտանին, կը բացատրէ խմբագիրը
Այդ անշատուէր բնակութեան բազմաթիւ
վրայ կատարուած ըլլալու փաստագրութիւնն ա-
նտեղելի է, քանի որ տեղացիները ո'չ Ձեռն են, ո'
Մովսթը, մըլ զանազան ժողովուրդներու խառ-
նուրը, ալ։ Եթէ աղջալին տեսակէտը նկատի պիտ-
առնուի, որեւմ պէտք է սպասել որ Պալէստին
հանրապետութիւններն ալ վերստանան իրենց ան-
կախութիւնը, հանրաբուն զործադրուի Վիւննա
եւ Թէշէնի մէջ ու Պալստին պետութիւններն իրեն
որդշին իրենց ուղած վարչաձեւը։ Բայց ինքնա
խաբէութիւն է սպասել որ աղջուլեան սպիտուն
ըը զործադրուի այդ շրջաններուն մէջ։ Այնքն կը
ցուծ եւ փոխանցում կը կատարուի այժմ Մոս-
կովայի աշխարհակալ քաղաքականութեան շահե-
նորէ համապատասխան եւեւով։

Այս խորհրդածութիւններէն վերջ, խմբագիրը
 ԿԸ շարունակէ .

— « Ռուսիա կը պահանջէ իր 1914ի սահման
 ներքէ: Այդարեւ խորհրդային քանակները հիմա
 գրաւած են արդէն ինն Ռուսաստանի ներդպակա
 սահմանները: Այդ քանակները կրնան զարձա
 շարժման մէջ դնուիլ վերստահաւոր համար Մեր
 ժառար Արեւիչ ռուսական սահմանները այն պարս
 ժային ներ Թուրքիոյ — զրոյնք դնալ զայի ծան
 չեն գիտեր — մերժեն վերադարձնել կարսն ռւսիա
 համը: Այնպարայի կառավարութեան ներկայաց
 ուած արտահաններն այդ տեսակ ծաղիր մը կ'են

ՊՆՏԱՆԿԱՆ ԴԱՏԻՆ ԱՌԼՋԻՆ ՕՐԸ

ՓԻԹԷՆ, ԿՐ ՄԵՐԺԷ ՊԼՏՄՍԻԽԵԼ ՈՐ ԵՒ Է ՀԱՐՑՈՒՄԻ

Ամենայն գույգեր — Դասաւարար կը պարպուէի

Կը թուի թէ մատչելի ֆէթէնի դատարարու-
թիւնը պիտի դառնայ կրկնապէս պատմական,
դատելով առաջին օրուան անցուղաբժէն: Արդա-
րեւ, առաջին նիստը սկսաւ փոթորիկով, եւ ամ-
ապատեցեալին լիճական լալտաբար թեմաք:

— ԱՅՍ ԱՏԵԱՆԸ ՁԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՐ ՖՐԱՆ-
ՍԱՅԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ: ՊԻՏԻ ԶՊԱՏԱՍԽԱՆԵՄ ՈՐ
ԵՒ Ի ՀԱՐՅՈՒՄԻ:

Նմոխոփենք անցողաբձը: Նխտը բանալով
նախապաշ Մոնոխոյ յայտարարեց թէ պատմու-
թեան ամէնէն կարեւոր դաստիարակութիւններէն
մէկն է որ տեղի պիտի ունենայ: «Ամբաստանեա-
լը տարբերութիւն ամէնէն աշխարհի զգացմունքներ յա-
րաբացն է, — խանդավառութիւն մը զոր իր յիշե-
տեալի մը սէր: Ասոր հակառակ, ան յարեցած է
նաեւ ծայր ստոնիան տառելութիւն եւ թշնամու-
թիւն: Այս ստոնիան դրան առելն, իր ամբողջ կիր-
քերը: Մենք այստեղ կը ճանչնանք միայն մէկ
կիրքը, — Եւ ճշմարտութեան եւ արդարութեան
կիրքը»:

Յետոյ, խօսքն ուղղելով ամբաստանեալին, —
Կը հաճե՞ր ռաբի էլլի եւ յայտարարել ձեր անու-
նը, մականունը, հանդամանքը:

Պաշտպան զորատարաններէն Իլգորնի մօտեցաւ
մատչելալին, որ երեւի լաւ չէր հասկցած: Ամբաս-
տանակալը յայտարարեց.

— Անունս ֓էթէն է, Ծիրլիփ, մառէշալ Ծրան
սայի: (Արատատանալը հագած էր մառէշալի հա-
մադուկսոր, դաւադանին տեղի՝ ձեռքին մէջ սեղմա-
տրդիմ մը բռնողք: Պորձքին վրայ՝ միայն Ծրան
սայի զինքնորական շքանշանը):

Այս յայտարարութեան անմիջապէս վերջը
ղլխաւոր փաստաբանը, «գաւադանակիր» Փայէն
խօսք առաւ, հաստատելու համար թէ Ատեանը ի
րաւոյն հալածող զատոր վարելու :

— « Մահէլալ ֆէթէնը առնելով իրրէն զուլալ պետութեան, որուն յանձնուած է Հանրապետութեան կառավարութիւնը, կրնայ դառնալ միայն Երեսօրէնի կողմէ, որ Գերագոյն Սահմանի կողմէրածուի, Համաձայն 1875 Սահմանադրութեան: 1944 Նոյեմբեր 18ի Հրամանը չէ քուէարկուած: »

քաղեին: Այդ նախահնչքուն մէջ Ռուսերը ազգային ինքնորոշման հարց չեն յարուցաներ. եւ որպէսզի ապահով լլլան թէ այդ տեսակի հարց պիտի չծագի ապագային, Մոսկովա ցարական վարչապաւն լին ծաւալական ֆազախականութիւնը նայանցորցած է համարկովոր վարչապաւնին ապահովութեան փաղախականութեան հետը:

Մեր հասկացած լիզուով, խմբագիրը ըսել է՝ ուզե՛ք թէ Կարան ու Արտաշատի խրթական չըմաննե՛ն ու եթէ Մոսկովա տեղական բնակչությանն ահա՛նով խօսե՛ք ինչպէս ըրաւ արքեպիսկոսն Լեւանտանի մէջ — ապահովաբար իր դատը պիտի կորսնցնէր: Գարգ է որ յոդուածագիրն Անգլիայի նկատի ունի միայն այդ նահանգներուն աշտորակ մարտահամարը ու դիտմամբ մոռացութեան կոտայ 1914ի թիւանշանները, որոնք անշուշտ բոլոր ուղիին տարբեր բան էր պատման: Մեջ չի հետաքրքրեր թէ Մոսկովայի վարիչները ինչ նպատակներ կը հետապնդեն Արեւմուտքի մէջ: Կարա-Արտաշատի չըման — հայկական Տալքը, Վանանդը, Շիրակը — թուրք տիրապետութեան յանձնուան այն օրերուն երբ Խորհրդային Միութիւնը շատ տակաւ էր: Գողօմի քի պնդադարձը պահանջել ախարանախաղ քաղաքականութեան ապացոյց չէ երբեք: Ընդհակառակն, Թուրքիան է որ կը հետապնդէ այդ տեսակ քաղաքականութիւն մը: Ի ներկայովս իմիր Երեւանի ընտանիքն ըսան հետաւանաշանագծի մը վրայ որ նպատատար է միայն իրեն — ապացոյց է թէ ան կը ծրարէ իր սեւ թաթը երկաթեւ, օր մը, մինչեւ Բագու եւ աւելի հոռուներ:

«Քայլիդ», առեկ լուրջ եւ պատասխանատու
դիտել կուտայ թէ ճշմարտաբար Կարօյ եւ Արտա
հանի տպագրան կախումն պիտի առնենք գլխաւորաբ
արար թուրքիոյ արդարութենէ: Ուրիշ խօսքով, Ան
գարա ինքն իր գլխուն կընայ լուծել այդ հանգ
ցը, անշուշտ տեղի տալով Մոսկուայի պահանջ
ներուն:

(Մեացեալք յաջորդով)

կուած Ազգ. Ժողովին կողմէ, որ միակ իրաւաստուն է Սահմանադրութիւնը վերաքննելու: Ներկայ Գերագոյն Ատեանը, որ կազմուած է Համաձայն յալէ Հրապարակին, չունի սահմանադրական եւ օրէն նախկին գոյութիւնը:

Փաստաբանը յետոյ դիտել տուաւ թէ դատաւորները Հայաստանութեան երրորդ քրմի մասնէլային: Այնտեմէն կատարելաբար ինքն ան պաշտպանելի վիճակի մը մէջ կը զնէ այս դատաւորները, որովհետեւ դեռ չառ չընէր որ անոնք կրէրով քրմի մէջ Ծրանախի մատչւային, երբ պիտուէրէան գլուխն էր ան: Մինչդեռ Հինա կը պահանջուի որ այդ իմեանց մարդիկը դատեն եւ զատուրներն մատչայր: Անոնք Հայաստանում լինան երբեք քրմի քրմի են: Ի՞նչպէս կ'ողգէր որ դատն տանց կապածնի քարձնելու իրեց պայծառանտութիւնը եւ անկողմնապարտութիւնը:

Ընդհ. դատախազը, Մոռնէ, պատասխանեց ինք ինք այն առին հանդուտեան կոչուած ըլլալով երկրում չէ ըրած: Յետոյ բացատրեց թէ ըսելով թէ եսն տակ, թէնամի տիրապետութեան ճշնութիւն տակ եղած երկրում մի որ եւ չէ բարոյական եւ իրաւական արեւել չունի: «Յիթէն Մոռնիտաւ գաւառած էր Հիթիւրի ձեռքը սղծալու. արբ, մերկի, անոր» երկում ընէ, թէնամիին աջքին առկէ, եւ նշանակէր երբեմն ընսանիքներ, աննիղներ եւ թարիքի միթիտաւիթեան, արդեարաններու, մինչեւ տանջարարութեան եւ կաշտկի սենեակներու ճուր նշանեղծ կը մեռնէին կայսնաւորները):

Ընդհ. դատախազը միևնույն ասանք մերժեց անձնակապտության աստիճանի վրա:— Ու՛րի. 1946 Յուլիան Ազգ. ժողովը Հանրապետության նախագահ չէ նշանակած Փնճեկը: Ան իրեն յանձնած Հանրապետության ժողովը դոր յաջորդը օրն իսկ կ'անձնատացնէր, երբեք սահմանադրական օրէնքներով Յուլիան 11 թուականը: Հետեւաբար ան չէ կրնա նախագահի տիտղոսը մէջտեղ դնել, անձնակապտության մէկու մը ինդերնու համար Գերագոյն կտականէն:

Յետոյ կարգապահեցաւ ամբաստանագիրը: Ընթերցումէն վերջը, որ տեսցց կէս ժամ, ստուգուեցաւ վիճակը տնիսներէն: Ապա մատչաւ փէթէն ուղի ելլելով կարգաց հետեւեւոր յայտաւարներէն:

«Ինքզինքս ԿԸ ՅԱՆԶՆԵՄ ՖՐԱՆՍՍԵԻ»

— « Ծրանաայի ժողովուրդն էր որ, իր ներկա
յացուցիչներուն միջոցաւ, որոնք նկատ զոմարա-
կին բրբեռ Աղզ. Ժողով. 1940 Յուլիս 10ին հնձ
յանմանք իխնաւթիկներ. Անոր հաշիւ տալու եւ
մար է որ եկած եմ: Գերագոյն Ատեանը, այնպէ
ինչպէս կ'աղմուած է, չի ներկայացնել Փրանսաց
Ժողովուրդը, եւ անոր է որ իր խօսքը կ'ուզի
Ծրանաայի մ'առէլալը, զլուրը Պետութեան: Ես ո
բիշ յայտարարութիւն պիտի չընեմ: Ես պիտ
չկատարանեմ որ եւ է հարցոյն: Իմ պաշտոնա
լիաստարաններու պաշտօն տուած եմ պատասխ
նել այն ամբաստանութեանց որ կ'ուզեն արատ
ւորել զիս, բայց իմ համարն միայն զանոնց արտ
սանդիկներուն: Իմ կեանքն անցած է ծառայելու
Ծրանաայի: Այսօր, մօտ 90 տարեկան, բանտ
ներուած: Ես կ'ուզեմ չարունակել ծառայութիւ
նըս, անգամ մը եւս անոր ուղղելով խօսքս: Թո
րիշ... Ես դէպի յաղթանակ տաւնորդեցի ի
բանակները, 1918ին: Յետոյ, մինչ արժանի է
հանդեսանալու, չղարբեցայ ինքզինքս անոր նու
րելէ: Ես պատասխանեցի անոր բոլոր կոչերուն
ինչ որ ալ ըլլար տարեք եւ յորանութեան: Ի
պատմութեան ամէնէն եղբարեան պահուն, ան ն
րէն ինձի ուղղեց աչքերը: Ես ոչ մէկ բան կ'ուզեի
ոչ իսկ իպփաք ունէի: Աղաչեցին, պաղատեցին
եկայ: Այսպէսով ես դարձայ Ժառանգորդ արէտ
մը որուն հեղինակը չէի: Ի՞նչ պատասխանատու
ները ետեւը կ'ապատանային, խուսափելու համ
Ժողովուրդին զայրոյթին:

Երբ ևս զինադադար խնդրեցի Տաճախորհուր
մեր զինուորական ղեկավարներուն հետ, անհրա-
ժեշտ եւ իրկարար գործ մը կատարեցի։ Այո՛, զյ-
նադադարը բիրկեց Յրանտան եւ նպատակեց Դաշ-
նակիցներու յաղթանակին, ապահովելով ազա-
Միջերկրական իւր եւ կայսրութեան անորոշակի

ԺԻՐԱՅՐ

Ո՛Վ Է ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

նութիւնը: Այն ատեն իշխանութիւնը ինծի յանձնուեցաւ օրինապէս եւ ես ճանչցուեցայ աշխարհի բոլոր երկիրներէն, Ս. Աթոռէն (Վատիկան) մինչեւ Ս. Միութիւնը: Ես այդ իշխանութիւնը դործածեցի իբրեւ վաճառ, պաշտպանելու համար Յրանապի ժողովուրդը: Անոր համար, մինչեւ անգամ զոհեցի իմ վարկս: Ես միայն զուրիս երկրի մը օր դրաման ասի էր:

Կոպէն հասկնալ կոտորակներու դժուարութիւնը աշխարհի պայմաններու մէջ... Ամէն օր դաշտին մը կոկորդիլս վրայ, եր պայքարեցայ թըշնամիին պահանջներուն դէմ: Պատմութիւնը պիտի ըսէ թէ ինչ չարիքներէ պիտի չի ձեռք առնէ իմ հակառակորդներս երեսիս կուտան միայն անխուսափելին: Գրաւուած դիս կը ստիպէր զգուշուել թնամիի թնամիին հետ, բայց աշխարհի կ'ընէի ձեռքի խաղերու համար, սպասելով որ երկիրը ազատուի: Գրաւուած դիս կը ստիպէր նաեւ, հակառակ կամքին եւ սրտիս, արտասանել խօսքեր, կատարել կարգ մը զործեր որոնց համար ես շատ աւելի ստատապած եմ, քան դուք: Բայց, թըշնամիին ստիպողական պահանջներուն առջեւ, ես երբեք չէի զիջեր որ եւ է քան որ կ'աւանդէր հայրենիքին դոյնութեան համար: Ընդհակառակը, լման չորս տարի իմ գործունէութեամբ ես պահպանեցի ծրարանս, եւ ապահովեցի ծրարանացիներուն հաշիւը եւ հացը, մեր գերիներուն ապահովեցի ազգին աւելցողութիւնը: Անոնք որ կ'ամբաստանեին եւ կը յաւակնէին դատել զիս, թող իրենք իրենց հացը տան խոզի խորէն, իմանալու համար թէ ինչ եղած է ինչպիսի ըլլալ, տանեց ինծի: (Մտածեալը յայտարարով):

«ՉԱՓԷՆ ԱՒԵԼԻ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ ԿԱՆ ԱՅՍԵՆՂ»

Ինչպէս ամէն շնորհալից դատերու առթիւ, այս անգամ ալ բուն միջոցաւոր ծաղեցան, եւ հարկ եղաւ սրբեր պարգել: Մտածելին յայտարարութիւնէն վերջը, պատուոյան փառաբանելէն իրողին եւ Լըմէն դաշնաւորեցան թէ չարք մը անկանոնութիւններ դործուած են հարցաքննութեան ատեն, բազմաթիւ վիճակներ չեն լուծած եւ: Երկրորդ փաստաբանը ուղղակի յարձակեցաւ նախագահին եւ ընդհ. դատախազին վրայ, անոնց երեսին տալով կարգ մը յայտարարութիւններ: Օրի - նախ, ընդհ. դատարանը նախնական հարցաքննութեան փակումէն առաջ իսկ բաժնէ էր թէ մահապատիւ պիտի պահանջէ: Ընդհ. դատարանը ընդհանր թէ իր ըսածն այն էր որ եթէ ամբաստանութիւնները հաստատուին, կրնան յանդիւր ամենա - ծանր պատիւներ:

Բայց աղմուկը սկսած էր արդէն: 40 — վաթսուս փաստաբաններ եւ կարգ մը ունեւորներ թողոցի կանչել կ'արձակէին: Այն ատիւնան որ, ընդհ. դատախազ Մոռէն աղբարեաց, — «Թող լա՛ չիք քրոջը Գոնդը»: Յետոյ, աւելի բորբոքելով, յայտարարեց.

— Զափէն աւելի Գերմանացիներ կան այս - տեղ: (Կարգ մը թերթեր կը զբնէ՝ «Գերմաններ կան յայտնոյ»):

Բողոքողները կ'աղաղակէին — «Մենք Գերմանացիներ չենք»: Ընդհ. դատախազը ստիպուեցաւ բացատրել թէ «Գերմանացիներ» ըսելը չ'ու - դեց, այլ գերմանացիներ: Փոթորիկը անած էր արդէն: Նախագահը չորս անգամ պատուիրեց որ սրբան պարգւէ: Հանրապետական պահակներ, ոստիկան - զինուորներ եւ ուրիշ պահակներ, զա - դաքային տարազով պաշտօնեաներ ներս խոստ - ցին, շուրս հանելու համար ցուցարարները: Ամբողջ արգելք իբր խռովումը եւ: Մտածելով ալ ոտքի ելած, զարմանքով կը դիտէր անդուարձք: Քիչ մնաց մէկը ոտքի տակ պիտի առնէր իր մա - ճէկով գտնուել: Աղմուկը այնքան աստիպեցած էր որ, նախագահը ստիպուեցաւ ընդհատել նիստը: Սրբան պարգուեցաւ եւ Փէթէն ալ իր խցիկը փո - խադրուեցաւ, ուր նոր պահակներ դրուած էին: Զօրախոսներ, ծովակալ մը, դեսպաններ, բարձ - րաստիճան կղերականներ, նախարարներ եւ ուրիշ երեւելիներ անգոր հանդիսատեսներն եղած էին ընդհանուր ժխորին, ուր փոխադարձ մեղադրանք - ներ կը թունաւորէին միմյուրեւոր: Բողոքող փառ - տարանները կ'աղաղակէին — «Կեցցէ՛ ազատութիւնը»: Կին փառաբանները աւելի հանդարտ կ'երեւեալին: Այս բոլորը տեղի կ'ունենային ան - տանելի տաքի մը մէջ, այնպէս որ կարելի չէր չելիլ սահմանափակ սրահին մէջ:

Վերջապէս կարելի եղաւ. վերահաստատել խաղաղութիւնը եւ նիստը վերահաս նախկին վարչապետ Փոլ Ռէյնոյի վկայութեամբ:

Միջ. — Տեղի անձկութեամբ պատնաղով, վա - րը պիտի տանձ ամբաստանագրքին ամբողջութեամբ, ինչպէս եւ վկայներուն յայտարարութիւնները: Յայտնաբերուած ստիպումն եմք մորթի համառոտ տեղ միւս լուրիւր:

600.000 ԲԱՆԱՔԱՆԱՆ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ պիտի տեղադրուին Գերմանիոյ անդրկական շրջանին մէջ, մեծագոյն մասը լա՛ (500.000 հոգի): Պե - լինի 1.500.000 տուններէն հազիւ 300.000ը բնակելի են: Քսան տարի պէտք է, առաջին թիւին հասնե - լու համար: Քէօնի 250.000 տուններէն 200.000ը քաղցած կամ փնտնուած են:

Le Réveil, համայնալար կուսակցութեան Ալե - Սոյի շրջանին օրկամը, երեսնալ արդարաւիտ գրութիւնը երաւարակած է շաբաթ օրուան քիւիմ մէջ, այն խորագրով (21 Յուլիս) -

Ալֆրովիլի եւ մասնաւորապէս Իւ-Ալե-Փիէոի մէջ կայ Հայերու ստուարաթիւ զաղութ մը որ ընդհանրապէս խաղաղ աշխատաւորներ կամ ար - հեստաւորներ են:

Գիտէ՞ք ինչպէս Յրանաւ եկած են այս մար - դիկը:

1914—18ի պատերազմէն վերջը, երբ Յրան - սայի հարաւարդուեալներ կը նեղուէր բանուորի պակասէն, մրցեալ համար Փրանսական բանուո - րութեան հետ որ խորապէս զիտակից էր իր շահե - բուն եւ պայքարելու համար յերախոխական ո - ղիին դէմ, զործակալները զրկուեցան Մոսկուր Ա - րեւելք, որպէսզի աշխատաւորներ հաւաքեն քե - րին, «Դրախաղ» խոտանալով անոնց, ստորէն:

Բայց երբ եկուորները Յրանսան մտան, նը - կատուեցան ոչխարի հօտեր եւ պահուեցան ար - տաքումի կամ բանտարկութեան. սպառնալիքին տակ, եթէ խռնուէին իրենց արդար իրաւունք - ները պահանջելու համար սարքուած զործադու - ներու, համարաշինելով Փրանսացի բանուորներու հետ: Միեւնոյն ատեն, խռնակի մարդիկ վարձ - կանները զբաժանէին իրենց, Փրանսացի բանուոր - ները կը զբոսէին եկուորներուն դէմ, պատակու - լու համար բանուոր զատակարար որ կը ձգուէր համերաշխիւ:

Հայերը, որոնք բոլորն ալ թուրքիայէն կու - ղային, 1914—18ի պատերազմին Դաշնակիցներուն կողմը բռնեցին ընդդէմ թուրքներուն եւ Գերման - ներուն: Այդ պատճառով ալ, իրենց օգուտի իրենց քաղաքացիական իրաւունքները եւ ձրանալի մէջ կը համարուին հայրենազուրկներ: Թէեւ վրնուոր ստուեցան Փրանսական բանակին մէջ, բայց ար - ձակուելէ վերջ, կը համարուին դոհնիկ օ - տարականներ (météques) -

1939ին Ալֆրովիլի մէջ զինուոր ստուեցան մօտ 300 հայ երիտասարդներ եւ ամէնէն տարե - ները արձանագրուեցան: Անոնք ունեցան մեռելա - ներ, լիկորներ եւ դերիներ: Շատերը զօրաթող - եալ (միգրուել) համարուեցան, առանց թոշակի, Փրանսական հպատակ չըլլալով: Անկարելի կը թուէր այս, եւ սակայն այդպէս է:

Գրաման շրջանին, Յրանապիները Ալֆրովի - լի մէջ տեսնու իրենց տան մէջ կ'ընդու - նին «Պօլերը»: Եւ քանակաւորութիւններ թէ բոլոր Հայերը զործակիցներ են: Մանր սխալ մըն էր այս: Արդարեւ, այդ կարծեցալ «Պօլերը» Հա - յեր էին, որ գերմանական համադրեալ հայեր էին հակառակ իրենց կամքին: Անոնք հիւրընկալուած եւ պատասխարուած էին իրենց Ալֆրովիլի հայրե - նակիցներուն կողմէ, որոնք խորհուրդներ կուտա - յին անոնց եւ Դիմադրութիւնը կը կազմակերպէին անոնց հետ:

Յաջողեցան: Այո. քանի որ, երբ ցամաք - հանուր տեղի ունեցաւ Նորմանիոյ մէջ, ամբողջ վաշտ մը անցաւ Դաշնակիցներուն կողմը, բոլոր «պօլ» սպանները սպաննելէ վերջ:

Յրանսայի մէջ զրիթէ ամէն տեղ, հայկական ջոկատներ լնոր ելան (մալի) եւ կատաղօրէն կուտեցան: Պէտք չէ մոռնալ թէ Ալֆրովիլի լա - տալոյն Հայերը կ'աշխատէին Դիմադրական ձա - կատին վրայ:

Արդ, ներկայիս տակաւին կան Վիլիս ուղիով վարակուած մարդիկ որոնք կը շարունակեն որո՞մ քանիք Յրանսայիներու եւ կուտենք: Միջեւ: Պէտք է պայքարիլ աշխարհի արարքներու դէմ: Պէտք է զանազանիլ այն «Փրանսացիներ» որ դաւա - ճանած է եւ այն եկուոր որ ծառայած է Յրան - սայի:

Ո՛Վ է ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

80.000 ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐ ԶԵՐԲԱԿԱՆՈՒԵՑԱՆ Ամերիկացիներուն կողմէ, որոնք ընդհ. խաղաղ - կութիւն մը ձեռնարկած էին իրենց շրջանին մէջ, դէնք եւ զողջուած արարքն փնտելու համար: Գործողութիւնը կատարեցին կէս միլիոն ամերի - կացի փնտելները: Պատմութեան ամենամեծ խու - զարկութիւնն էր այս, որ սկսաւ Յրանքիւրթէն: Յուդարկուեցաւ ամէն տուն, 15 միլիոն ժողովուր - դի մէջ: Գերմանները չըմբռնեցին, բացի երկու հոգիէ որոնց մէկը սպանուեցաւ: Միջոցի հա - նուեցան մեծ քանակութեամբ դէնք, համազգեստ, ուտելիք, ինչպէս եւ պատերազմի ռաբարթներ: ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ զաղտին համա - ձայնութիւն մը կ'ընդուր եւ Եալթայի մէջ, եւ նոր երեսուն կը հանուին: Տրուած որոշման համաձայն, Գերմանիայէն պիտի պահանջուի 20 միլիոն տո - լար, որուն 50 աւ հարկերը պիտի տանան Ռու - սիա, 20 աւ հարկերը Անգլիա, նոյնքան Ամերիկա, իսկ մնացեալ 10 աւ հարկերը պիտի բաժնուի միւս պետութեանց միջեւ: Փարիզի մէջ կը հաշուէ թէ Յրանսայի բաժնիք պիտի ըլլայ միայն 3 աւ հար - իւր, ուրիշ խօսքով՝ իր կրած փնտնելուն հաշիւ

4403 հոգի Յրեւի քանիսն մեջ

Յրեւի բանտը այդքիւրու արտօնութիւն ստա - ցան 80—90 լրագրողներ: Կիւսիկ օրուան բոլոր թերթերն ալ այս ստիւի զորոկներ հրատարակ - կած էին, որոնցմէ կը թաղենք հետեւեալ անդէ - կութիւնները:— Բանտին մէջ կը գտնուին 3083 ալեր եւ 492 կիներ, որոնք պէտք է դատական ատենանին առջեւ ելլին: Կան նաեւ 294 ալեր եւ 97 կիներ, որոնք դատապարտուած են կարճ պա - ժանաժամերով, քրեական յանցանքներու համար: Այս բաղմութիւնը տեղաւորելու համար բանտը ունի 1500 խցիկներ, ուստի իւրաքանչիւրին մէջ կան 2, երբեմն երեք բանտարկեալներ: Բանտա - պահիւններն թիւն է 200, կան նաեւ 56 ոստիկան - զինուորներ: Ողբիկներու Ա. բաժնին մաս մը յառ - կացուած է մահապարտներուն, որոնց դուրսնելը անկուած են եւ ոտքերուն շղթայ գաղտնուած է: Զօր. Տէնցի ստըր ուսած ըլլալով շղթան քակած են: Եղթանելը ունին երեք զիւր ծանրութիւն եւ 80 անթիւմէր երկայնութիւն: Ազատազրկումէն ի վեր Փարիզի մէջ մահուան դատապարտուած են 42 ալեր եւ 5 կիներ, որոնց 26ը զնդակահարուած են, 9ին պատմութիւնը ցնկաւան բանտարկութեան վերածուած, եթէ կը մնան: Տեղի ունեցած են շինք անձնապատմութիւններ — մէկը՝ Գ. յարկէն վար նետուելով, երկուքը՝ իրենք զիրենք թունա - տրելով, երկուքն ալ՝ կախուելով: Գ. շարքին մասնաւոր բաժնի յատկացուած է երեսելին - րուն: Ողբի մը պարտաւոր կը սպաւէ Լալայի հա - մար: Այցելութեան ատեն թղթակիցները տեսն - են որ Լիւշուր կը դրէր, Տարները կը կարդա - րեն: Կիներուն մէջ կայ միայն մէկ մահապարտ, Մատի Թիլիքիւն, որուն շղթան քակած են: Մա - տուին մէջ 200 խցիկներ սահմանուած են 200 բանտարկեալներու որոնք կրնան արարողութեանց հետեւիլ, առանց իրար տեսնելու, ինչպէս ծով - ղերեալ բաղնիքներու խցիկներուն մէջ:

Բանտարկեալները կ'ըլին ատուուն ժամը 7ին եւ յուացուելէ վերջ կը ստանան նախաճաշը, ընդ - հանրապէս աման մը արդաւանկ (պուլսօն): Ժամը 8.30ին 11.30 փաստաբանները այցելութեան կու - ղան: Այդ ժամերուն է որ շատերն ալ դատարան կ'առաջնորդուին: Ժամը 12ին ճաշ, կէս օրէն վեր - ջը նորէն փաստաբաններ: Երկու օր անգամ մը կէս ժամ պտոյտ: Ժամը 17.30ին իրիկուան ճաշ է: Բանտապետն ալ կը խոստովանի որ շատ խեղճ է Իրանու ուտելու: Դուրսէն կրնան ստանալ շա - րաթական մէկ կապոց, երեք զիւր: 35 երախներ ծնած են բանտին մէջ:

100ին մէկը: Ռիւլէր կ'ըսէ թէ վերջին բաժանու - մը հետեւեալ ձեւով եղած է. — 56 աւ հարկեր Ռուսիոյ, 22 աւ հարկեր Անգլիոյ, 22 աւ հարկեր Ամերիկայի... Այս յայտնութիւնները մեծ յու - զում պատճառեցին նաեւ Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր մասնաւորապէս ծերակուր իրար անցած է: Կ'ըսուի թէ այս մասին անհամաձայնութիւններ ծագած են Փոքրամի ժողովին մէջ:

Երեթ ՄԵՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ կը շարունակի նոյն զաղտնաբանութեամբ: Փարիզի խորհուր - յին դեսպանը յանկարծ Փոքրամ շարախուեցաւ: Կր կարծուի թէ ամերիկեան դեսպանն ալ դաժան է իր խորհրդակցանքներուն հետ: Ռուսական դեսպա - նը, Պոկոմոյով, մասնաւորապէս հրաւիրուած էր Մոլոլիովի կողմէ: Անդ. դեսպանի մասին խօսք չկայ: Իրազեկներու կարծիքով, ժողովին օրա - կարգը այժմ հասած է Յրանսայի վերաբերեալ խնդիրներու: հետեւաբար Երեք Մեծերը կ'ուզին լրացուցիչ տեղեկութիւններ քաղել իրենց դէս - պաններէն:

ԵԾԹԸ ԲԱՆԱՔԱՆԱՆՆԵՐ ՓԱՍՆ Դատական Պալատի բանտէն, հակառակ Փէթէնի դատաւար - րութեան առթիւ հաստատուած խտուութեանց (600 ոստիկան, բազմաթիւ քաղաքային ոստիկաններ են): Կարանաւորները կէս զիւրին ճաշելէ վերջ, մտեր են կեդրոնական ջերմութեան ծխնելոյղ, որ սանդուղներ ունի, յետոյ տանիքը ելած են, պա - տուհանէ պատուհան անցած եւ վար իջած է:

ՄԱՐՈՒՅԻԼ — Կապոյտ Ռաչի Պուլլառ Օտտո - յի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ վաղը, հիւղաբ - թի, իրիկուան ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

AIX LES BAINS-ՍԷՂ

Հայկ. ընտիր ճաշեր ուտելու համար այցելեցէք «Restaurant Téphérique, Plaisir au Mont Revard» ուր պիտի գտնէք Արեւելեան եւ եւրոպական հա - մեղ կերակուրներ եւ անթիւր սպասարկութիւն:

ՈՒՇԱՆԻՐՈՒԹԻՒՆ — Եթէ կ'ուզէք ձեր հարա - նիքները եւ նշանուորները ուրախ անցընել, դիմե - ցէք եւրոպական եւ արեւելեան նուազախումբին: Ժողովրդական զիններ, Հաւցէ՛ Եմալեմ Պալան, 8 Clos de la Petite Provence. Chaville (S. et O.):

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN. 17. Rue Dames - 137

Լու. Համարք, — շեթէ Զորանայի, ճակատամարտը յղուտի, պէտք է զինադադար խնդրելը: Այդ միջոցին ինք պատերազմին շարունակուի: Ինչը, — կը կազմակերպէր Հելւ. Ափրիկին մէջ, ճակատակընչ. սպայակախորսն անձնամար առարկուի: Երանը: Յոսնկարմ Փէթէն ընդդիմացաւ որ կտաւաբար թիւրը հեռանայ Զորանայէն: Վէկան ալ կը պնդէր որ տեսակէն տրայ:

« Իմ ծրագիրս էր կառավարութեան միաշնչային կամ գրեթէ միաձայն կամերով իմ կամքը պարտադրել այս երկու երեխաներուն, ֆյաշենական բանակի այս երկու փառքերուն: Եւ այստեղ տնտիշպպէս կը խոստովանիմ թէ Հինիական սխալ մէջ գործեցի որով էր բոլի ամէն բան: Եւ հաւատացի այս երկու մարդոց՝ Հայրենասիրութեան, կամ Հաւատացի թէ այս երկու մարդոց Հայրենասիրութիւնը պիտի տրտապէն իրենց թաղաքական ստեղծութեանց եւ անձնական փառասիրութեանց վրայ: Եւ ատոր հաւատացի ինչպէս ըստր Ֆրանսացիները. նւ, ինչպէս ըստր Ֆրանսացիները, իսրաւեցալ. բայց որովհետեւ եւ էի պետը, եւ իմ քառապալ սնատուն:

ՎԼԿԱՆ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՔԷ

Յետոյ տեղի ունեցաւ Պրիւտի Գերարդոյն խորհուրդը յունիս 10ին, մասնակցութեամբ Պ. Զըրչիի: Հոն Վէկան յայտարարեց թէ սաակին կարելի է կեցնել Քլշմարին եւ Համաձայնութիւն դրացաւ որ Ծրանաւան, ինչպէս Անդրկան, պիտի շարունակէ պայքարը: Յունիս 12ին, Գրանտի նախաժողովին խորհուրդին մէջ, Վէկան կայրոյ - Քլշմար ներկայացուց յուսածատեան եւ զինադաջար պաշանմեց: Եւ ըսի թէ պատիւր ամէն բանէ վեր է, եւ թէ պէտք չէ բաժնուիրք անգլիւսաքսոնիկ աշխարհէն: Կառապարտութիւն ալ այդ կարծիքն ունէր եւ կը յուսարարեց թէ Փէթէն եւ Վէկան չլիւր ընդունին հիւս: Ամբիւրիէ միկնիլ, փոխանակ Ծրանաւ մնայու եւ յետոյ «Ժախտաւականները պախարակելու»:

Յաջորդ օրը, Յուդի մէջ Փոյ Ռէնէ տեսակ չ-
ցնթիւնէ մը կ'ոտնադնէ Չըլլիի հետ, որ կ'ըսէ՝
չհրապաղարի մը չառանկանքիս հետ տալիք։ —
«Մենք ժամանակի պիտի չհորսցնենք դուր մե-
զ, պաշտանքներ ընելով Ծրանայի դէմ։ Բայց կ'ըն-
կնային չահի պատերազմը, Ծրանայան պիտի վե-
ճաշատեսակն իր արժանապատուութեան եւ մե-
ծութեան մէջ»։

Երբ կանաչաբույսիներ Պոստո կը հասնի (15
Յունիս 1940), փօլ Ռէնօ նորէն կ'ընդդիմանայ
դինամիզացիոն, բայց իրեն դէմ կը գտնէ ֆէթէնը
եւ վէկանը:

— «Եօթնան կ'առաջարկէր հասկնալ Գերմաններուն պայմանները: Թուղթ մը առի, երկուքի թաժեցիք եւ մէկուն վրայ նշանակեցիք անոնք որ հա՛մաժայն էին Եօթնան, միւսին վրայ՝ անոնք որ հաժմաժայն էին ինծի (Անթրիկէ քաշուել): Եթէ չեմ ստալիր, 13 հոգի համաժայն էին Եօթնանի առաջարկին, վեց հոգի էր ինծի: Այն տանն ըսի թէ ինծի կը մնայ հրաժարել: Ստիպուեցայ բրիտա՝ նահանգ կառավարութիւնի արտօնութիւն խնդրել: Դիտադադար մը մտային խորհելու համար: Այդ արտօնութիւնը արուեցաւ, պայմանաւ որ ֆրանսիական նաւատորմը անկը՝ նաւահանդիսաններն երթար: Առանց պատահանի պաշտելու, մտաէջալ ֆէթէն ոտքի ելաւ եւ կարդաց որ Հրաժարագիրը: Բայց յետոյ հաւանեցաւ նստիլ, երբ դիտել տուի թէ պարտաւոր ենք զոնե մեր դաշնակիցներուն որոշման սպասել: Այդ միջոցին էր որ Պ. Չըրչլին ինծի առաջարկեց ձուլել Անգլիան եւ Պրանսան, առաջարկ մը որ անհնթիթ երեցաւ, բայց որ հաբէ պիտի լլլայ նորէն քննել օր մը: «Անգլիոյ վիթր վառնակի մը պէս պիտի ուրուրէ երեք չըթթէ՞նք, յայտարարեց Վէկան: Ինծի ղէմ ունի վիտր՝ վարչապետն եւ անոր ետին՝ իմ պաշտօնակիցներուն մեծ մասը, առանց հաշուելու փառապանծ մտաէջալ: Ինչու երբեք ինծի յարդը առաջարկեցի մտաէջալը փոխանակ Եօթնանի: Արդ՝ հետեւ եւս կը խոստովանէր թէ անպատուութիւն պիտի ըլլար Գերմաններուն յամենէ նաւատորմը: Այսպէս պաշտօնի հրաւիրուելով, մտաէջալը գըրգընէն հանեց իր կառավարութեան ցանկը, կայմ եւ պատրաստ:

Վկան յետոյ բացատրեց թէ ինք մերժեց զի-
նադադարս, ընդունելով միայն կրակի դադրե-
ցնելու տառաջոցը. բայց Վէկան պատասխանեց
թէ այդ բանը չի վաշխել բանտիկ պատիւին: Ինք
զինադադարին պայմանները իմացաւ յունիս 23ին:
Տարլան կ'ուստոր թէ ամէն միջոց պիտի փորձուի
որպէս պիտի հաստատոր թշնամիին ձեռքը չանցնի:
«Քըրչիլ չէք հաստատար այդ մարդուն: Յետոյ տե-
ղի ունեցաւ. Մէքը չէ Քէպիրը չէպըք (Էբր Քիւս-
սական մարտանաւեր յարձակում կրեցին բրիտա-
նական տորմիդին կողմէ), Օրսանի նաւահանգիստին
մէջէ»: Ապա տեղի ունեցաւ իմ եւ Մամետէի հալա-
ծանքը, — ըսին թէ չանբային գոռմարներ իւրա-
ցուցանեմ, բայց չկրպան հաստատեալ, վերջապէս
բանտարկեցին մեզ»:

Եղբրակացներով, Փօլ Ռեյնօ բառ թէ Փէթթէն 1934էն ի վեր, երբ Մաաքիտի դեպքն նշանակուեցան Տումէրէի կողմէ, ծարաւ էր իշխանաշէն: Իրենց պատերազմադաւան նախարար, միայն աննշան ամբողթիւններ շինեց հիւսիսային պահմա-

նադուռներն վաչա: Ան Հակոբյանն էր երկամետաղ զինուորականն եւ պատահաբա՛մէն շատ առաջ ընդ-
զիմացած էր Հելսինկիյի սահմանադրուխին ամ-
րացման, Հակոբյանի Զօյի եւ Վէլհանի խորհուր-
դին: Նորէն եւ նորէն պնդեց թէ՛ Փէթէնի եւ Վէլհանի
վաճած էին օգտագործուել Դրանսայի զինուորականն
ավարութիւնը, փոխելու Համար երկրին վարչա-
կան կարգադրաբար: Փէթէնի առաջին գործն եղա-
նապաշտէն Հանրապետութիւնը: Ահա Փօլ Ռէնդլի
վերջին խօսքերը:

— « Երբեք ժողովուրդը մը այնքան ամբողջ-
վին չտասխարհ եղած է մարդի մը որքան փրա-
նացի ժողովուրդը ամառշալ փերէնի վրայ: Եւ ե-
րբեք մարդ մը այնքան չարիք է պատճառած ժող-
ովուդի մը որքան ամառշալ փերէն փրանալու
ժողովուրդին: Խշխմանութեան գլուխ անցնելի
վերջ, ան կը նմանէր մարդու մը որ անգամ մը
պատուիկ կըստցնելի վերջ, այլեւս երբեք չի կըր-
նար ծովի կաւկնդի, որուն ամէն բան կըսելի եւ
է պարտադրել, եւ որ, ինչպէս տեսնմէ, կըստա-
մակ իջաւ, քայլ մը քայլ, անկատարութեան սան-
դուղէն վար, գերման մամուլին նայառակն
ծափերուն մէջ»:

ՄԻԶԱԴԻՊ ՄԸ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Փօլ Ռէնոյի յայտարարութիւններէն վերջը Փէթընի շքիւարդ փաստարարը, Փայէն, յայտարարեց թէ վկայութիւն մը չէր եղածը, այլ պաշտպանողական մը Փօլ Ռէնոյի համար: «Այս քաղաքագէտը, որ կ'ըզէ կոյս ձեւանալ, զրպաւորու թեան վարպետ մըն է: Ան զրպարտեց զօր-Քորսըր, զրպարտեց Պէլթոյ Յոգաւորոջ: Նախագահը կարծի հրաւիրեց փաստարարն: Երկրորդ պաշտպանը, Իդորօնի քօալ թէ վկան անոն էր, յոյս կուտայրութեան որ ստորագրեց Միւնիխի ձեամբաշնորհութիւնը, եւ կարգը որ ներազդուցիւ Նարցոյնէր ուղղութիւնը: Երրորդ փաստարարը, Լըմէն, կարգեց Փէթընի մէկ նամակը՝ ուղղութիւն զերման ղեւապան Ապէյի, Փօլ Ռէնոյի եւ Մանտէլի Գերմանիա քաղաքացիներուն առթիւ: Վկան բոլորին ալ պատասխանեց, կրիկն ալ բացատրեց Փէթընի Յետոյ առեան կանչուեցաւ Տալաւիէ, որուն յայտարարութեանց հիմնական մասները պիտի տանք վաղը:

ՄԱՌԷՇԱԼ ՓԷԹԷՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ հրատարակած էինք՝ մատչելով Փէթէնի յայտարարութեան առաջին մասը: Ահաւաստիկ մնացեալը:—

« Մինչ օրս. ար Կոլ մեր սահմաններէն դուրս
կը շարունակէր պայքարը, եւ պատրաստեցի վեր-
հռնՍեան ճամբաները, պահելով ցատտունով բայց
կենդանի Ծրանսա մը: Արդարեւ, ի՞նչ բանի ծա-
ռայած պիտի ըլլար փրկել աւերակներ եւ գերեզ-
մանեռոյներ:

Միայն թշնամին էր որ, մեր հոգին վրայ դա-
նուելով, վնասեց մեր աղատությունը եւ կ'ընդզի-
մանոր մեր վերելքի կամքին: Բայց եւ այնպէս
եւ Հանրային որդի Հաստատութիւններ եւ օրէնս-
դրութիւններ Հիմնեցի: Այն Սամանապարտութիւնը
որ ներկայացնելու պատճառն առաջին էի, պատ-
րաստ էր, բայց չէի կրնար հայտնել:

Հայկազուկ աճադին դժուարությունաց, ոչ մէկ իշխանութիւն իմիջէս առից պատուին և քնուած ինքը. եւ, խափանելու Համար դատաւարալից աշխարհը, ջանացած է երախտորեւ աշխատանքի պալատաները դժբաղանիկ եւ դաշտին մէջ: Ապա- տուորեալ Յրանապա ինքայ ժողիկ բառերը եւ խօսքերը: Ան կը շինէ, բայց տիտի կրնայ օգտու- կարապալ շինել միայն իմ ձառն Հինիբուս վրայ: Իմ մտադի եւս ուրիշ բանի մասին չեմ խորհած բայց եթէ Յրանապալներու միտքեանս եւ Հաշտութեան վրայ: Ես աղբ ալս այն օրն այլ երբ Գեմանները գերի կը առնին զիս, որովհետեւ կը մե- ղադրին թէ զազորած չեմ պալքարիլ եւ իրենց ջանքերը խորտակելի: Ես գիտեմ թէ այս պատուե- յառեւեր օգտած են, այն օրէն իմ օրը եւս այլեւս իշխանութիւն չունիմ, ինչ որ քսած, գրած կամ ք- րած են:

Միլիոնաւոր Զրանսացիներ իմ վրայ կը մտա-
ծեն, բերեց վառաձօթիւնը յայտնած են եւ կը
պահանջ իրենց Հատարարմութիւնը: Երբեք իմ ան-
ձին չեն պատկանիր մէկը եւ միւրը. բայց, անոնց
հիշելէս ուրիշներու Համար, ի սիրիւս աշխարհի,
ես կը ներկայացնեմ աւանդութիւն մը որ աւան-
դութիւնն է Ֆրանսական եւ քրիստոնէական քա-
ղաքացիութիւնեան, բոլոր բռնակալութեանց ծա-
րախելութիւններուն գէշ մ:

Դատապարտելով զիս, այդ միլիոնաւոր մարդիկն էս պիտի դատապարտէք իրենց յոյսին եւ Հաւատաքինն էմէջ: Այսպէս, դուք պիտի ծանրանալէ՛ք, պիտի երկարաւ քննէք Ֆրանսայի ամի յարաւունթիւնը, մինչդեռ աս պէտք ունի ինքպինքը վերադառնալ եւ սիրիկոն, նորէն պարտաւոր Համար այն տեղը՝ զոր կը ընէիք երբեք, ապաքեւրու էմ:

Բայց իմ կեանքս կարեւորութիւն չունի: Ես
Զրանսայի պարգեւած եմ իմ կեանքս: Այս գերա-

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԵՌԱԳԻՐԸ.

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ

Մասկուսյի անթելին Պերլինի բաթսակիցը կը ծանուցանէ թէ ամերիկեան հայաստան չ'աչաքոտ։ Միւրեքիմը համարցիր ինչ ուզած է ընքէ՝ Մտնէ - լում, խնդրեալ որ փոցտամի խորհրդածոգովի օրակարգը անընմէ Կարսի, Արտասանի եւ Ար՝ զիսին շրջանները Խ - Հայաստանի կցելու խըն - դիրը :

ՅԱՌԱՄԱՆ— Հեռագրերը հ'ընէ՝ ճառարմամբ Հայ Ամերիկացիներու Միութիւնը։ Չենք դիտար, Հայ Դատի Գաղափարաւորեն Յասանձախո՞ւմըն է՛ն (նեւ երբ), որ անդեալ սպրիլին փոստացի յուշադրել մը ներկայացուցած էր Սան Դերանէիսիոյի խոր - հրդեհողովին, չ'աշակաւոր «Աղբ» խորհուրդը՝ որ ինչպէս յուշադրել մը ներկայացուցած էր, մէկ ամիս վերջը, զգուշելի քառթիւն մըն ալ սահեցնելով, թէ բոլորովին տարբեր մարմին մը։

դոյն վայրկեանին է որ իմ զոհողութիւնս պէտք է
կատկածի տակ զբռնի:

Եթէ պիտի դատաւարտուէ՞ զիս, թո՛ղ իմ դատաւարտութիւնս վերջինն ըլլայ եւ այլեւս ոչ մէկ ֆրանսացի դատաւարտութի կամ քանտարկուի, իբօթիմաւոր պետի՞ն հնազանդած ըլլալուն համար :

Բայց, հազի կ'ըսեմ ամբողջ աշխարհի տո՛ղն, հոգեղ զատապարտած պիտի լլվա՞ր անմեղ մը, կանթոնելոյ խօսիլ յանտն աղբարութիւնս, եւ անմեղ մըն է որ պիտի կընէ անոր ծանրութիւնը, որ կ'ընդհատէ Ծրանասացի մատէշալ մը շնորհ չի ինդոբեր ու եւ կէկէն:

Զեր դատավճիռին պիտի պատահեա՞նհն Աստուծոյ եւ ապաղայ մերունդիւրուն դատավճիռնե՞րը: Ամոնք պիտի բաւեն իմ խղճիս եւ յիշատակիս չմտնար: Ես ինքզինքս կը յանձնեմ Յրանս յայի ... »:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՅՏԱՄԻ ԺՈՂՈՎԸ տեսակ մը զսպար կ'անշնէի, որովհետեւ Չորրորդ եւ իմ հորհրդակապանները Լճանոն վերադառնան երէկէ իր ստանալու համար ընտրութեանց արդիւնքը, որ պիտի յայտնուի այսօր, հինգշաբթի: Լճանոնի թերթերը եւ գրեթէ թէ Սթանիլ ետ կեցած է ճանի մը միջինը Գինթամանի մօտոյիս փոխադրելու ծրագրիդնաւերակինքը միարախնդուն համար): Բայց թանի մը հագար մասա-նախնդաներ պիտի գրկուին:

ԱՌՏԻՆ ՄԱՅԻՐ ԴԱՌՈՒՄԻՔԻ ՅԱՅԻՐ 25հա հասնալ, մարտ զուգին 50 չէր, կամ մէկ հէքթո բոբ, 1944 - 45ի ամռանիս տոմսին թիւ 1 կարծուով որուն արժէքը կրկնաբարձուած է 1945-46ի միջին համարը։ Բաշխուած պէտիս կատարուի համաժայն եղած մեծամասնութիւնը։ Արդիւրած է հայկաթիւիչ փոխել, անմիջապէս տարբեր ստանալուն համար։

ՊՍԵՏԵՐԶՄԱՆԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ լու-
ծելով Ա. քանիսը, ֆրանսիական բանակին ընդե-
նելիչ նշանակիչ անոր հրամանատարը, զոր. աբ-
լաթի, Գերանիիով ֆրանսական շրջանի հրամա-
նատար՝ Փարիզի զինուորական կառավարիչը,
զոր. Բլանկի, Աստուրի ֆրանսական շրջանին հր-
ամանատար. զոր. Պլեթուտը:

ՓՈԼ ՎԱՆԿՈՒՐ, մեծ բանաստեղծն ու իմաստասերը, թաղուեցու երէկ, ազգ. յուլարկիւտ - րութեամբ: Ներկայ էր նաեւ զօր. ար ԿՕԻ: Դամ- բան ճիւղաներ խոնջան կը թափան նախարարը հւ. Ժողծ Տիւհամէլ:

ՆԱԼԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌ-
ԹԻԻ, Հ. Յ. Դ. Եղվիլի «Արդւթեան» խումբը
այս տարի եւս կարգաւորեալ ի ուսումնասցու-
թիւն եւ Իշխան Արդւթեանի Երկրին, Եղվիլի
գերեզմանատունը: Երբ Հրաւիրուին Փարիզի եւ
չբճանի ընկիտեղ: Մոնիպարեանի եւ Սին Լազար-
Ին շուկիսըք ամէն կէս ժամը անդառ մը:

ՄԱՐՍԷՑԼ — Պուլիար Օտտոյի Հ. Կապոյտ
Խաչ ժողովի կը հրաւիրէ թոյլ անդամահինները,
Յուլի 29, կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 3ին,
սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ጉዳርበያህልን ገዢያህልን፡ጉዲ

Ծափերի անտառն մէջ (գերեզմանատան մօտ) Կերակի 29 Յուլիս: Երբ, արտանայութիւն մա- նուկներու կողմէ, «Լաֆֆի» երգչախումբ, պա- ըր ձակական եւ երրօպական նուագներ: Կերու- իտմ: (Երեկոթուրի Մոնիարիանէ):

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԵՍ ԱՆՓՐՈՎԻԼԻ ԱՊՔ. զբա-
րոցի աշակերտներուն կողմէ, Հովանաւորութեան
Ժամար Բարեգործականի, 29 Յուլիս Կիրակի կէս-
օրէ վերջ ժամը 2.30ին, Rue Etienne Doletի մանկա-
պարտէզի սրահին մէջ: Երբ, պար և արտասան-
նութեան: Մուտքը ապառա՛:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN. 17, Rue Damesma - 13^e

ՆԱԽԱԳԵՐ ԼՈՒՏՈՒՆ

«ՌՈՒՍԻԱ ԿՐԵՄԻՆ ԳՐԱԽԻՆԸ»

ԻՐԱՆԸ, ԱՐԵՎԻՆ ԻՒ ԼՈՒՍԻՆԸ»

ԽՈՒՍԻՆ.— Ինչպես գրած էր մեր աշխատակիցը, Լոստոնի կարգի օրվան, «ԳԵՐԻՆԻ ՀԵՐԵՄԻՆ»-ը, բառն յօդաւած մը իրատարապետով Մոսկուայի դէմ, միեւնոյն ատեն քարգումամած էր Պլաւայ «ԳԵՐԻՆԻ»-ի քերթին մէկ խնայարկանք, ճոյնպէս ուղղութեամբ Խ. Միւրքեան դէմ:

Անաւարի ք-թակցութեամբ այդ մասը.—

Կաթողիկ օրվան «Թանին»-ի յօդուածին յատկացուած է պատուով սեւեւիկ, առաջին էջին վերայ քանի որ ինքն ալ պատու չամախտ է անոր մէջ յայտնուած միտքերուն: Կը թարգմանած ամբողջութեամբ:

— «Կարծես թէ խորհրդածողով չի գումարուեցաւ Սան Պարսիսիկոյի մէջ խաղաղութիւնը աշխարհի չափով չափաւ կարծես: Կարծես Լոստոն չստորագրուեցաւ այնտեղ, ու խորհրդածողովը որունց պատկանողութեան Մեծ Պետութիւնները դաշնագրերն էր ու իրենց բարոյական յանձնարարութիւնները յարգելու պարտաւորութիւնն: Մինչ յետեւ պէտք էր իրենց պատուութիւնները — որոնց հետ էր նաեւ Խ. Միւրքեան ներկայացուցիչը — խորհրդա Կ. Ստոլիպին որոշումները կը ստորագրէին, Ռուսները բացէ ի բաց կը հետեւէին իրենց շղթայագրերէ կիրքին՝ պահանջներ ներկայացնելով ալ ու ձայն: Մի՛ գարմանա՞ց սակայն: Ռուսները իրենց հակասական գործունէութիւնը արդարացնելու դիւրին ճամբան դառն են ու կը հաւատան թէ կրնան իրենց բոլոր քայլերը ծածկել «աղատութիւն, Ժողովրդայնութիւն» եւ իրաւունք» բառերուն ետեւին:

Համաձայն մեր ստացած տեղեկութեանց, Ռուսիա Իրաքի կողմէն քերթեմ կը պահանջէր պարսկական Արաքսաւանդ: Ինչպէս ձայնաւորութիւն ալ կը հարգողէր, այս դատարն ներկայիս կը գտնուի ռուսական տիրապետութեան տակ: Կըսուի թէ խառնակութիւններ ծագած են այն տեղ: Ծառայական քաղաքականութեան «Թէք-նիշ»-ին մէջ «խառնակութիւն» բառին իմաստը մենք չառ լու կը հասկնանք: Երբ երկիր մը զբաւեւան անհրաժեշտութիւն ծագի, ամենէն առաջ հրապարակ կը նետուի «անկարգութեան» եւ «անապահովութեան» լուրը: Քիչ ետք կարդ-կանոնը եւ ապահովութիւնը վերահաստատուելու պատճառով կ'ուղարկուի զօրք որ կը զբաւէ խնդրոյ առարկայ շրջանը: Բայց Ռուսները Արաքսաւանդը զբաւեւան համար այդ միջոցին դիմելու պէտք չունին: արդէն այնտեղ են: Պէտք կ'ալ յիշեցնելու թէ ինչպէս մասն ալ չըլնան: Կրնայ բացառութիւն թէ դաշնագրի մը դրուութիւն ունի, համաձայնութիւն մը ստորագրուած է եւ խոստում տրուած է այդ հողամասը պարսկաւ: Եւ սակայն խոստում, յանձնարարութիւն կամ ստորագրութիւն որ եւ արժէք չունի կարծիք ֆաշիականներուն համար: Միայն պատեհ առիթը եւ անկէ յառաջ զաւթ օգուտն է որ նրանց կ'առնեն: Ռուսիա կը հաւատարմութիւն իրանը, Հնդկաստանը, Չինաստանը, Արեւն ու Արեւմտը, եթէ ընդդիմութեան չհանդիպի: Յետագային կ'ուղարկուի աշխարհը առարկութիւն պիտի չընէ՞՞ ժողովրդավար բոլորիկներու յետին նպատակներուն դէմ: Մարդիկ ե՞րբ պիտի յիշեն որ Արաքսաւանդի ճամբան Ռուսները կ'առաջնորդէին զէպի քարիւղի այն շրջանները որոնք այնքան կենսական են Անդլիոյ համար: Մէկ խօսքով, Ռուսիոյ ծառայական ուղղութիւնը որ բոլորիկական ուժականութեամբ ամբողջականացած ցարական քաղաքականութեան շարունակութիւնն է, հետզհետէ կը մասնէ ձգտում մը որուն նպատակն է յարձակում գործել ամէն ուղղութեամբ:

Ռուսիայ վերջին ելքերը կը գազադիպի երեւ Մեծերու ժողովին: Եթէ ան յաջողի իր ծրագիրներուն մէջ, խոշոր սպառնալիք մը պիտի ըլլայ Թուրքիոյ անկախութեան համար եւ պիտի տկարացնէ Անգլիոյ դիրքը այն գամբուն վրայ որ կ'երկարի միջին Հնդկաստան աւ Սարաւայի: Ռուսական հակակշիռին ենթակայ Տարտանգիկ եւ Կովկասին միջին կաշխառութեամբ Թուրքիա մը խաղալի պիտի ըլլայ Բրիտանիոյ ձեռքը: Իսկ եթէ երկրին վարչութեամբ անկախակցին ժողովրդավար ծառայութիւնը, ինչպէս կը թելադրէ Մոսկուան, այն ատեն Թուրքիոյ կառավարութիւնը բոլորովին պիտի ենթարկուի խորհրդային հակակշիռին: Ռուսիայ կը պահանջէ կարգ: Այս գաւառը քրեական եղբ 14րդ

ՀԱՅԵ ՄԸ ՎԵՆԵՏԻԿԵՆ

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՎԱՆՔԸ ԱՆՎՆԱՍ.— Մ. Ա. ՎԱՐԺԱՐՆԱՆ ԱՌԱՅՆ ՆԱԽԱԳԵՐ.— ՆՈՐ ԴԱՐՈՒՍԱԳԻՐԻ ՄԸ «ՍԵՐԱՆ» ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկու ամիս առաջ Վենետիկէն: Քսան օր ունի երկու օր ղեկավարի ճամբարութեան մը վերջն էր որ Փարիզ հասաւ: Զամբարութիւն մը որ պատերազմէն առաջ քսան ժամէն կը կատարէր: Ուրեմն կրնաք հասկնալ հիւսիսային Իտալիոյ վիճակը. փոխադրութեան միջոցները ջրատուած, կամուրջները քանդուած:...

Երբ Հեռացաւ Անգլիականի թաղութիւնէն, իր երեք հարիւր հազար բնակչութիւնը բարձրացած էր մինչեւ մէկ միլիոն:

Հին ուր երեք ամիս առաջ, գերման զինուորները իրենց ներկայիս կարգապահութիւնը կը պարտադրէին, այժմ Անգլիացիներն են որ կը տիրապետեն: Ամէն անկիւն կ'երեսան անոնք: Հրապարակներուն վրայ միայն իրենց միակերպ համադրեցան որ տեսնուի: Վենետիկեան կոնսուլներուն մէջ անգլիական բարձրագոյն կը հնչէ եւ նոյնիսկ երբեմն, ջրանցքներուն մէջ է որ կը տեսնենք զինով զինուորը, ուր կ'իյնայ, չիտիկով Լոնտոնի ընդարձակ պողոտաներուն հետ:

Վենետիկ կըցաւ տեսնել ինչ որ իր պատմութեան մէջ չէր տեսած: Ինքնաշարժներ իր մայրքերուն ու կամուրջներուն վրայ, «Երկակնեցող» ինքնաշարժներ իր ջուրերուն մէջ:

Քաղաքին այս ընդհանուր տեսարանը կը բացարձակ թէ՛ ինչու պատերազմի ընթացքին մէկ ուղիք իսկ չգտաւ անոր: Ահա Վենետիկի վիճակը, Անգլիացիներուն օրով:

Գալով հայկական կեանքին, Մուրադ - Ռա - ֆաշէիան վարժարանը 1939-ին ունէր մօտ վաթսուուն աշակերտ: Ենթերին վարժարաններուն յարաբերութեամբ, վարժարանը բաց մնաց պատերազմի ընթացքին, հակառակ զինուորական, քաղաքական եւ տնտեսական մեծ դժուարութեանց, որոնց ստիպելով զարգացան վերջին երկու տարիները իրենց զարգացումը: Են ալ բախտը ունեցաւ շրջանը աւարտելու բացօդեալ, կամարա - կապ զարգացանքի մը վրայ:

Գիւնդի դպրոցին կէտը զբաւած էին խաղաղ զինուորները, որով՝ զինուորներու սովորական հայհոյանքներուն մէջ էր որ կ'ուսանէին:

Ամէն տարի եօթնէն տասը աշակերտներ, ամէնքը օտար երկրներէ եկած, կ'աւարտէին, ու թէ եւ ոչ մէկ տեղէ իրենց պարական թոշակը չէր հասնէր, կը տեղաւորուէին տանական համալսարաններուն մէջ: Երջանաւարտներու փոխարէն նորեկներ չէին գար: Այս վերջին ամենագոյն տարին ալ տարբեր ուսանող տղայով, վարժարանին աշակերտները այլեւս հինգէն անկի չեն: Ուրեմն դատարանաւորուած է փակուելու, մինչեւ նոր կաղմակարգութեան մը: Յետագայ թէ՛ անոր հետ Փարիզի Մուրադեան վարժարանն ալ պիտի վերա - բացուի:

Վերջին ամիսներուն, վարժարանին չափահաս աշակերտներուն թիւը բազմացած էր, որովհետեւ մեզի միացած էին ռուսահայ դերիներ որոնք օգնութեան կը կարօտէին: Իրենց համար Միլանի Հայ՝ Կոմիտէն ալ բաւական դուր տեսաւ, զեկա - վարժարանը թէ՛ Ե. Արզումանեանի: Գերիներու մեծագոյն մասը, արդէն մեկնած են զէպի Խ. Հայատան:

Երկու երիտասարդ դրողները, Արամայի Սրապեան եւ Հրաչ Բաղարեան, որոնք Ֆրանսա ղարբն ի վեր: Այդ քաղաքինն առաջ հայկական էր: 1855-ին Ռուսները գրաւեցին վիշաւանայ կոչիւ մը ետք որոնք ընթացին քրիստոնէութեան հրամանատարն էր անգլիացի գործակալ մը, Ուիլիամ, 1877-ին Ռուսիա դարձաւ գրաւեց այս անաւանը, բայց յետագային իրենց վերջ Լեհիկ Արա թիւրքին վերադարձուց զայն: Ինչ կը վերաբերի Ռուսներուն կողմէ թուրք կառավարութեան վրայ եղած յարձակումներուն, պէտք էր զգալու յիշեցնելու թէ Թուրքիա մէկն է այն քանի մը երկրներէն ուր քաղաքական տագնապ տեղի չէ ունեցած վերջին տարւոյ տարին:

Շէշլուտի նոյն թիւին մէջ խմբագրութիւնը մասնաւոր հաճոյքով կը հաղորդէ որ Թուրք թուրք «Բէշլուտի» Գաւթիցիին անպատկառութեան թիւները խորագրով յօդուածի մը մէջ կը ձաղկէ Տօթ. Հիւրիսի Զանգըն որ վերջերս Հայաստան եւ կարգ մը հայաստան յայտարարութիւնները: Այս մասին յաջորդով:

ՓԵԹԵՆԻ ԴԱՏԸ

Տալաքիի յայտարարութիւնները

Տեղական թերթ մը բաղադատելով երկու նախկին վարչապետները, Ռէնո եւ Տալաքի, իրենց վիշակութեան տարիներ, կ'ըսէ թէ առաջինը, որ 66 տարեկան է, չորս ժամ օտքի վրայ խօսեցաւ առաջնորդ եւ Նիշի (Ոթ), մինչեւ երկրորդը, 61 տարեկան, աւելի յոյնած կ'երեսաւ: Իայց այնքան թափով կը խօսէր որ առջեւի ամբողջ զէպի տեսան կը հնչէ:

Նոյնքան ծանր էին Տալաքիի ամբաստանութիւնները մասնաշարին դէմ, որ միշտ լուռ կը մընար, կարծես դէմը մարմարէ շինուած ըլլար:

— «Փէթէն պատերազմէն տարիներ առաջ կը ջնջէր կամ կը կրճատէր հրահրութեան, հակառակ, հակահրատապալային թնդանքներուն ապրա - պրանքները: Մինչ Գերմանիա 1500 միլիոն վարկ արձանագրած էր որ զինուորական կրճատեցին մէջ, մասնաշար 20 առ հարիւր կը զննէր մեր զինուորական վարկերը»:

«Վերադարձութեան» (Բաղարեան) հարցին առթիւ, վկան յայտնեց թէ քան մը չի դիտար ֓թէթէն մասնակցութեան մասին: 1939 Սեպտեմբերին, երբ կ'ուղէր մեծ դահլիճ մը կազմել, մասնաշար հասանեցաւ մասնակցել, պայմանով որ Լափաշն ալ մասնէր: Կ'ըսէր թէ ան միակ անձն է որ կրնայ Իտալիան մօտեցնել Ֆրանսային: Յետոյ խօսեցաւ պարտաւորութեանց հարցի մասին: «Ո՞ր ըստ թէ Ֆրանսան ռազմական շարժումներ: Ռիօմի դատա - վարչութեան ատեն հաստատուեցաւ թէ 2000 արգրական օդանավ ունէինք, պարտաւորութեան, զինադարձի պահանջ: Քսանի մը շարք վերջը զօր. Եօկէն կը խոստովանէր թէ անկի քան հազար օդանավներ հասած են հիւս. Աֆրիկէ: Գերա - դիւն ճակատամարտին ատեն 3600 հրատապ ու - նէինք եւ զօր. Կիւսէրեան յայտարարած է զինքը զերի ըսող ամերիկացի զինուորներուն թէ իրենք 3200 հրատապներով էր որ յարձակեցան Ֆրանսայի սահմաններուն վրայ, եւ ատոնց մէկ մեծ մասն ալ թէթէն էին: Անցնելով զինադարձի զէպերուն, նախկին վարչապետը յայտարարեց:

— 1940 Յուլիս 10-ին Անգլ. ժողովը ճշգրիտ քանակութեամբ ընդհարեց: Այն ատեն Գերմանիան Մուլէն էին: Այդ քանակութեամբ պատուելու համար մասնաշարին նոր սահմանադրութիւն մը պատրաստելու պէտք է վարժարանէն ազդին կողմէ: Ամենիս - պէս, Հայաստանի պատմութեան տեղը ըսնեց Ֆրանսական Պետութիւնը եւ վերջ հասան Տըլուրի, Մէ - թէթէնի: Տարւան պէս մարդիկ: Հայաստանու - թիւն ռազմապիլէ վերջ, պէտք էր անպատկառել զայն: Պէտք էր անպատկառել խորհրդարանը, երկրին ներկայացուցիչները: «Մասնաշար» նաւը նստած, մենք զինադարձուց յաջեցին ճամբան եւ զինքները ամէն քան ընել հիւս. Աֆրիկէի: Մէ - թէթէն, կազմակերպուելու համար դիմադրութիւնը: Ման - աշիկ հետ տեսալ զօր. Եօկէնը եւ պահանջեցին օդ - բան հանել պատեանէն: Պատասխանեց թէ չի կրնար դործել որովհետեւ իր տրամադրութեան տակ չու - ին նաւատարմը, պաշտպանելու համար մեր ծով - զերքները: Մանտէլ զիս յարաբերութեան մէջ ի - բան անպիտան վարկներու հետ, ձիւրաբար ղա - ղարկուած էին իրեն զինուոր, շատոնց նետած են համադրեցան: Առաջինը ատամնաբոյժ է Միլանի մէջ, իսկ միւսը վերջին լուրերուն համաձայն Հոռո՞ չէ:

Նոր դադարակապներն առիթ ունեցանք մեր չէքերին մէկուն մէջ ընդունելու Գ. Կաւալարեանը, իր ընտանիքով:

Ս. Զաքարի լսանքը քնա չէ փոխուած: Կարծես պատերազմին լուր չունի. կարծիք տունեցով փո - ղիկ կողմն է միշտ, օտարին թէ Հայուն համար: Հայաստանին իրաւունք ըստ որ հող, ուր կը հանդէս Միլիթարներ, Բազմազանիներ ու Ալ - լաններ: Վանքին վարկներն ալ ամէնուն պէս դժուարութեան հանդիպեցան, մասնաւոր տը - տեսական զետեղ վրայ:

Վարժարանին հետ անոնք ալ դիւրը փոխա - դրուեցան, իրենց հետ տանելով երկու հազարի չափ հայկական ձեռագիրներն ու զեղարուեստա - կան զանգերը, որոնք յետոյ վերադարձան կողմ: «Բազմակց»ը, որուն 1944-ի հարիւրամեակը յետաձգուեցաւ, տարին երկու անգամ միայն կը հրատարակուի: Տալաքի նոր ընթերցարան մը սկսաւ հրատարակել, «Վեշտ» անունով: Առաջին հատորը արդէն լոյս տեսած է, եւ քիչ ատենէն ու - ղիլ չիւղ հատորներ ալ երեսուն կուգան, պատ - րաստուած միջնակարգ ու բարձրագոյն ընթաց - քներու ծրագրով:

Աւելի կարեւոր դործ մը.— Տալաքի սկսաւ հրատարակել ծաղիկաբոյսեր ծածկ հեղինակն - րէն, բանաստեղծ թէ արձակագիր: Արդէն լոյս տեսած են վարժարանի երկու հատորներով, Թու - մանեան՝ նոյնպէս երկու հատորներով: Մօտեքս լոյս կը տեսնեն Մեծարեան եւ ապա Արիւն՝ աշ - խարհարար թարգմանութիւններով:

Կը լուսնաւ թէ քիչ ատենէն հաղորդակցու - թիւները կը վերահաստատուին Վենետիկի հետ, եւ անկի լայն տեղեկութիւններ կը ստանանք: ԹՈՎ. ԱՆԱՄԵԱՆ

ԶՐՈՅՑ ՄԸ ՍԹԱԼԻՆԻ ՀԵՏ

Փարիզի Ազգ. Տոմար

(ԵՐԵՎԱՆ, ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԵՒ ՄԱՅՈՑ)

միջոցաւ: Լորտ Կորթ եւ Պ. Տըֆ Բուսիլը (այժմ անդլ. դեսպան Փարիզի) Ռապաթ եկան, ուր խոյլ չտրուեցաւ. դործել: «Մասնիկ» քուեցաւ նաւա- ճանդիստէն եւ Մանտէլ ձերբակալուեցաւ: Յետոյ մենք ըստարկուեցանք Պուրբասովի մէջ եւ մա- ուէշալը դատական իրաւասութիւններ տուաւ ինքն իրեն: Աւանդ լսելու զիս դատաւարութեան մը - ստիճանական բերդարգելութեան: Այս բնաւ ճամ- բայ ցուցնելու համար Ռիօի դատաւարներուն: Արդ, այս վերջինները վարուեցան իրեն ճշմարիտ Ծրանապետները: Ընդհ. դատաւար Դասանիօ մեր- ժեց շարունակել դատը եւ ըսել թէ Փրանսական կառավարութիւնը պատասխանատու էր պատե - րազմին, եւս տուաւ: «Ծրանապետ»:

Այս առթիւն էր որ վկան մանրամասն տեղեկու- թիւներ հաղորդեց Փրանսական սպառազինու - թեանց մասին եւ մասնաւորապէս չեւախի թէ 3000 օդանաւեր զինուած էին, թէ զինադաշտէն վերջ 4238 օդանաւեր կային ազատ շրջանին մէջ, որոնց վրայ ոչնչոր է աւելցնել հիւս. Արիւիկէ փախած 1800 օդանաւերը: Այս թուանշանները կ'ապացու - ցանան թէ ինչո՞ւ չարտահանուեցաւ Ռիօի դատը: Անշու մը եւս մտնէշալը զինադաշտ կ'որոշէր, բայց ոչ խաղաղութիւն, որովհետեւ կը յայտա - րարէր թէ անհրաժեշտ է պատերազմը պատասխա - նատուութեանց դատը վերսկսել նոր հիմերու վը - բայ, հասանարար հաճոյք պատճառելու համար շիթիլէր: Բայց դատաւարները դանդաղ չուզեցին նոր նախաքննութիւն մը կատարել:

Վկան վերջացնելով, ըսաւ թէ որ եւ է ոչ չէ պահած այդ բոլոր դէպքերն. կը յուսար թէ հա - րկնասիրութեան պոթիլում մը տուել պիտի ու - նենար: «Պատեալ մը իմնի կը հաւցնէր լուրեր երի - տասարդ սպանել որակէ իմնի կը ծանուցանէին թէ զինադաշտները կը կազմէին, թէ զօրք ցամա - հանուած ատեն մտնէշալը իմ պիտի տար դիմա - դրութեամբ ազդանշանը: Եթէ այդպէս ընէր, ի՞նչ փառաւոր էք մը ցրած պիտի ըլլար: Ես հաւատա - ցի, ես յուսացի: 1942 Նոյեմբեր 8-11 ես ակնդէտ տեսայի ըմբոստութեամբ այդ մարտակոչին: Բայց բանտէն լսեցի միայն զեման զինուորներուն փա - յիլը եւ մեր զինաթափ զինուորներուն աղաղակնե - րը: Ոչ մէկ ձեռնարկ այն մարդուն կողմէ որ եիմա կը դատար: Գիթմանները, փոխման իրենց գի - րենց գտնելու Փրանսայի մտնէշալի մը դիմացը, Նոյեմբեր 11ին ցտամ միայն գործակաւար մը իս - րենց իրաւանքն ունէին:

ՆԵՂԱՑՈՒՑԻՑ ԶԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԲԱՆԱՎԷՃ

Տալատիէի յայտարարութիւններէն անմիջա - պէս վերջը, զանազան հարցումներ եղան փաստա - բաններուն եւ երդուեալներու կողմէ եւ նոր փորձ մը կատարուեցաւ մտնէշալին պատասխան տա - նալու, բայց անօգուտ:

Գլխաւոր փաստաբանը կարգ մը վերապա - հումներ յայտնելով Տալատիէի յայտարարու - թեանց մասին, ըսաւ թէ աւելի վերջը պիտի յայտ - նէ մտնէշալին հարցուն հակազեման զործու - նէութիւնը (ծիծաղներ): Յետոյ դիտել տեսաւ թէ վկան միշտ մտնէշալի մասին խօսեցաւ եւ երբեք կ'աւարտէ մասին:

Տալատիէ:— Զեմ գիտեր ինչ անցած դարձած է այս երկու մարդոց միջեւ, բայց դիտեմ որ Լա - վալը փնտրել վերջ, մտնէշալը նորէն եւս կանչեց: Պետր ինքն էր, պատասխանատուն ալ ինք:

Փաստաբանը:— Պ. Տալատիէ, իսկապէս կը հաւատա՞ր թէ մտնէշալը դատեցան է: Տալատիէ:— Ամբողջ խնդրու կընտը ըսել թէ մտնէշալը դատեցանա՞ծ է իր պաշտօնին պարտա - կանութեանց:

Փաստաբանը:— Միևնույն բանը չէ: Տալատիէ:— Դաւաճանութեան զանազան ե դատելիներ կան: Մտնէշալը դատեցանա՞ծ է իր Ծը - բանացիին պարտականութեան: Գալով թշնամիին հետ դատակցութեան (էմբլիթման) բան մը չեմ գիտեր այդ մասին:

Եղբայր մը:— Երբ Դաշնակիցները փորձե - ցին զօրք հանել Տիէփ, մտնէշալը շնորհաւորու - թիւներ չուղղեց շիթիլէր, առաջադիւնելով որ Ծրանապետ ալ պատերազմ հռչակէ Անգլիոյ դէմ:

Նախագահը կարդալով հետազիրը, հարցուց թէ մտնէշալը կ'ուզէ՞ պատասխանել: Փէթէն «ոչ» պատասխանեց նշանադէ:

Եղբայր մը:— Տէր մտնէշալ, ձեր պատիւը խնդրոյ առարկայ է, կը պահանջենք որ պատա - րանէք:

Մտնէշալը:— Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ պատա - րանեմ. բան չլսեցի:

— Կ'ուզէ՞ք որ ձեզի ցուցնենք զրկուած հե - ուղորդին ընդդէմ:

Մտնէշալը:— Աւելորդ է: Պատասխան պիտի չտամ:

Նախագահը բարկանալով դիտել տուաւ թէ մտնէշալը ամէն բան կը լսէ, բայց խուլ կը ձեւա - նայ: Փէթէն երկու անգամ հաւանեցաւ բերանը բանալու եւ քանի մը բառ արտասանելու, բայց ոչ մէկը ուղղակի պատասխան էր եղած հարցումնե - րուն: Իր երեք փաստաբանները իր շուրջը հաւաք - ունելով, յայտարարեցին թէ «մտնէշալը չի լսեր, թէ չի ճանչնար Գերազոյն Ատեանը եւ պիտի չպատասխանէ»:

Ամէն կողմէ եղած ճնշումներուն վրայ, մա -

ինչպէս Լոնտոնի մեր թղթակիցն էր կը զէր, Բէնթրօքիի զահերէցը, Տոթթ. Հիւլիէթ Դանարն, վերջերս Հայաստան այցելած էր: Գահերէցը վե - րադարձին տեսակցութիւն մը ունեցած է Սթալինի հետ, Մոսկուայի մէջ, եւ այս առթիւ կը պատմէ. — «Նայ եւ առաջ շաղկապանցիմք մտերմա - բար: Հայաստան եւ Կովկաս կառաւարձ քաղաք - դուքեմէ մը վերադարձած ըլլալով, ըսի Սթալինի թէ քրման լաւ տպաւորութիւն կրած էի մանուկ - ներս: Փիզիգակամ սխմելիք իմանկիւն եւ անոնց զարգացման ստիճանին, մոր եւ ծաղիկաւտ ու - տաններէն: Օրինակ՝ Երեւանը, որուն բնակչաւ - թիւը 25 տարւում մէջ 27.000էն բարձրացած է 250.000: Յետոյ խնդրեցի մէկ-երկու հարցումներ ընել: Սթալին զլիսու նշանով հասկեցուց թէ կը հա - ւանի: Ամբողջ մեր տեսակցութեան ընթացքին հաջիւ վեր առաւ աչքերը: Միայն երբեմն զլուր վերցուց եւ երեսն նայեցաւ: Այդ հարցումներէն մէկը կապ ունէր կրօնա - կան ազատութեան հետ: Սթալին ըսեց է. — Երբ օրթոդոքս եկեղեցւոյ պատրիարքը նոյնը կարգաց խորհրդային նոր կառավարու - թեան դէմ է ժողովուրդին հրամայեց տուրք չվճարել, մենք ստիպուեցանք ինքնապաշտպանու - թեան դիմել: Բայց պատերազմը նոր կայսրիւն մը ստեղծած է: Ան ցոյց տուաւ Եկեղեցիին թէ խորհրդային կառավարութիւնը հապա՞ն հայրենա - սէր էր: Ան երեսն հանեց նաեւ Եկեղեցիին հայ - րենասիրութիւնը:

Այս ձեռքի զահերէցը կը խոստովանի թէ տեսակցութիւններ ունեցած է եկեղեցական բազ - մաթիւ իշխանութեանց հետ:— Համայն Ռուսոյ պատրիարքին, Լէնինիքոսի արքեպիսկոպոսին, Ամբալայի Հայոց Կաթողիկոսին, Երուսաղէմի պատրիարքին, Վրաստանի արքեպիսկոպոսին եւս: Հետ եւ թէ «խօսակցներէն» ոչ մէկը զանգատ չայտնեց: Մովսէսեանը դործը ապագովարար գո - ռենասիրութեան ընդունուած է անոնց կողմէ»:

Սթալին կ'էլ-ըրակայնէ:

«Կարելի չէ խախտել կրօնը: Կարելի չէ լուցնել խիղճը: Կրօնը խցի գործ է եւ խիղճը ա - զաւ է: Կրօնը եւ դաւանական պաշտօնները ա - զաւտ են: Գահերէցը քաղաքական հարցեր ալ չօրհան ըլլալով, Սթալին անհրաժեշտ համարած է որ ժո - ղովուրդները իրարու հանդիպին, փոխադարձ ա - ցելուցութիւններ սարգելին եւս: (Ֆրամա-Սուտա):

— Գահերէցը «Արեւիկ» իմի՞նքնեմ վերադար - ճող պառլամենտներէ իմացած է թէ եկեղեցա - կան ժողովի փակման առթիւ (25 Յունիս), Գէորգ Զ. կաթողիկոսը հետեւեալ յայտարարութիւնը ք - րած է. — «Կ'օրհնեմ ռուս մեծ ազգը եւ անոր առաջ - նորդ մարդալիտ Սթալինը, որ ոչ միայն բնաւ մեր եկեղեցիները, այլեւ խառնաւայ լայնցնել մեր երկրին սահմանները»:

Կը լուսնեց ստոյգ եւ լրացողիչ տեղեկու - թիւներ ստանալ չուտով:

Ուշալը վերջին պահուն ըսաւ, թեթեւօրէն դող - դոյնով ձայնով մը. — Զեմ լսեք, որովհետեւ ականջս ծանր է: Նոյն իսկ չեմ գիտեր թէ խնդրը ինչ է:

Այս առթիւ պաշտպան փաստաբաններէն Ի - դորին յիշեց թէ 1944ին մեծ բանաստեղծը, Փօլ Վալէրի, կը գահատեղ մտնէշալը, յայտարարե - րով:— «Ան ինչպէսզէն զոհեց պահպանելու համար ազգին միութիւնը»:

Նախագահը:— Բանաստեղծները անպատճառ մարդաբաններ են:

Երբ վկանեց մէկը հարցում ուղղել ու - ղեց, նախագահը բարձր ձայնով ըսաւ Փէթէնի, — «Ուրեք եւս եւ պատասխանեցէ՛ք հարցումներուն»: Ամբաստանեալը մերժեց: Ասոր վրայ նախագահը հրամայեց ստիպանի մը որ ոտքի հանէ ամբա - սանեալը: Ոստիպանի ալ չլսեց: Ի վերջոյ փաստա - բանները համոզեցին Փէթէնը որ համակերպի:

Երբոր վկան էր հանրապետութեան մա - յաղաքը, Պ. Լաւրէօն, որ ատեն առաջնորդուե - ցաւ աւանդական պատիւներով եւ որուն համար քննարար մը տրամադրուած էր: Խօսեցաւ չա - փաւոր, բայց խորապէս յուզուած, փնդիկով: Շատ մը ունեցիլներ ալ կալային: Մանրամաս - նաւիւնները յաջորդով:

II ՀՈԳԻ ԶԵՐԲԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մէջ, ամբաստանուած ըլլալով թէ կը փորձէին մահա - փորձի կատարել պայթուցիկներով, «հակահեթա - կան եւ հակաբողոքական քաղաքական համար»: Ռուսները ենթակայ էր ոմն Մատի Լուիզ ար Նէօ - վիլի, որ յաջողած էր Դիմադրական ձեռնարկ մէջ մտնել եւ կարողութեամբ ալ ունէր: Հնո: Ռուսները ունէր նաեւ կարեւոր դուստր մը որուն աղբիւրը հասկնալու համար ջնուցութիւն բացուած է: Ռուսարկուութեան ատեն բռնուեցան մեծ քանա - կութեամբ պայթուցիկներ:

ՆՄԲ.— Հայ Ազգ. Տան Ծանօթագրութիւն ստացած ենք հետեւեալ գեկոյցը, հրատարակու - րեան ինդրամալ: —

Ուրախ ենք Ծանոթագրութիւն յայտնելու թէ քանի մը նոր խորհրդակցական խառն ժողով ունեւ մէջ, Փարիզի Հայ Եկեղեցւոյ Վարչութեան եւ Հայ Ազգային Միութեան կողմից կար - չութեան ներկայացուցիչները հապա՞ն լիակատար համաձայնութեան մը, որպէսիք Փարիզի «Հայ Ազգային Տան» ծրարներ ալ երկու կազմակեր - պութեանց միացեալ շնորհով իրականանայ:

Հայ Ազգային Տունը պիտի հիմնուի 32, բի - տը Թիւրքիոյ շէնքին մէջ: Երկու մարմինները կազմած են 12 հոգիներ Ծանօթագրութիւն մը, որ պի - տի վարէ այդ շէնքին գործողութիւնները: Ծանօ - նախարկն անդամներն են.— Ա. Անգլիան, Ս. Գա - զազեան, Յ. Գարակիւլեան, Վ. Թոտուեան, Գ. Եակոբեան, Ս. Զալեան, Ա. Զօրանեան, Վ. Զ. լինկերեան, Ե. Պարիզեան, Պ. Պոտոսեան, Թ. Սարաֆեան, Հ. Սարգիսեան: Դիւանի կազմը.— Պատուոյ նախագահ՝ Արտ. Ֆրէնկեան, ատենա - պետ Պարիզեան, փոխ-ատենապետ՝ Ալեք. Ա. - Տէմեան, ատենադպիր՝ Հ. Սարգիսեան, փոխ - ատենադպիր Պ. Պոտոսեան, նախագահ՝ Վ. Թո - տուեան:

Ծանօթագրութիւն ամէնէն ստիպողական գոր - ծը պիտի ըլլայ շարունակել եւ լրացնել սկսուած աշխատանքը, շէնքին գիման եւ յարգարման հարկ եղած դուստրը հայթայթելու: Համար: Ծանօնա - խումբը ի մօտէ հրապարակ պիտի հանէ 1000 Փրանսիոյ օրհանձնագրեր եւ պիտի շնորհալ զա - նոնք կարճ ժամանակի մէջ տեղաւորել ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ:

Ինչ որ Թիւրքիոյ շէնքին սենեակներն ու փոքր սրահները կրնան զնուծը լրանալէ քանի մը ամիս յետոյ ի վիճակի դուրսի զանազան հաւաքութիւն ու ինստիտուտները հարաւատեալեղի ծառայելու համար: Դիւանայարկի մեծ սրահները թատերահամ - ներկայացմանը, պարահանդէսներու, Գ. Պոտուեան չ հանդիսանելու եւ բանաստեղծութեան յատկացուելու համար, պէտք պիտի ըլլայ սպասել որոշ ատեն մը, որպէսիք Փրանսական կառավարութեան կող - մէ այդ սրահները վարչական գործի մը յատկա - ցնելու հարկը վերջ դա՞ծ ըլլայ եւ կարելի դա - նայ զանոնք լայնատարած թատերադահլի մը փո - խարկի:

Այդ Ազգային Տան մէջ իրենց նիստերը կամ հասարակութիւնը պիտի կարենան ունենալ՝ բոլոր Զեմիւթիւնները, բարեխաղական, մարմնակրթական կազմակերպութիւնները:

Բաժնետէրերը ընդհ. Ժողովի մը մէջ պիտի ընտրեն «Հայ Ազգային Տան» ղեկավար մարմինը: Այն ջերմ ընդունելութիւնը դոր Ազգ. Տան զաղաքագր դուստ վերջերս մեր զաղութի գանա - ղան շրջանակներուն մէջ, եւ այդ զաղաքարկն յարած երկու մեծ կազմակերպութեանց որտակն - համաձայնութիւնը զայն միասնաբար իրադրուե - լու, մեր լիովին յուսով կուտան որ այդ ազգ - դուստ ծրարները, որուն մարմնացումը շատոնց ի վեր կը ցանկար մեր զաղութի, Ժողով ապագայի մը մէջ իրականացած պիտի ըլլայ:

ՊԵՐՈՒԹԵՐԸ կը հետադիւն թէ առաժամեայ համաձայնութիւն մը զոչնաւա անդլիական եւ Ֆը - րանսական հրամանատարներուն միջեւ, Փրանսա - կան զօրքի մասին: Այդ համաձայնութեամբ, Ֆը - րանսական զօրքը պիտի պարպէ արեւելեան Սու - րիան, բայց պիտի մնայ արեւմտեղի սուրիական ծովագերբին վրայ եւ Լիբանանի մէջ: Յետոյ, Փրանսա պիտի պահէ նաեւ կարգ մը օդակայն - ներու հակորթութիւն: Համաձայնութիւնը առաժա - մեայ է, միջեւ որ կարգադրուի բոլոր օտար զին - ուորները պարպելու խնդիրը:

ՅՈՒՇԱՆՏԵՐ

ՎԱՄԱՆՍԻ Հայ Մարդկան Միութեան դաշ - տահանդէրը այս կերակի, 29 Յուլիս, Մալիալի անառնիւն մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն լրայ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— ԴԱՇՏԱՆԱԴԵՍ Խանստորի արշաւանքին 49րդ տարեկարմի առթիւ, Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի վարժական կոմիտէի կողմէ, այս կերակի, 29 Յուլիս, կէս օրէն միջեւ իրիկուն, Փոն - Նանթիլի դատաւարը (Վարդէլ): Բանա - խոսութիւն եւ զեղարկութեան ճոխ բաժին:

ՄՍՏԱՆԻ.— Խորհրդային Մեծ Հայաստան, ոտանաւոր եւ արձակ: Հեղինակ՝ Արամ - Զարգ: Վարժարդի: Կողքի նկարազարդում՝ Մ. Քէլպա - ճեանէ:

ԿԷ ՓՆՏՈՒԹԻՒՆ Առաջ Կարգիւն իր ջրոջ Շուշանիկի կողմէ: Հասցէ՝ Եթէրի, Սէն ԷՌուզ, Փիէր Պօ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPYAN, 17, Rue Damesse - 13

ՉԱԽԵՐՈՒ ԶԱԽԶԱԽԻՉ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՉ

Չըրչի ճրագագա

Անշուշտ երեսիւն ընտրութեանց արդիւնքը կատարեալ անսկիւս մը եղաւ ամէնուն համար, ապաւինեալ մատնելով բոլոր շահաւորները: Զախ-ճախիչ յաղթանակ մը չաճած է աշխատանքային կան, ուրիշ խօսքով՝ ընկերակարական կուսակցութեանը, որ կը գործէ 50 տարիէ ի վեր:

Ահաւաստիկ պաշտօնական թիւերը, եւ թաղ-դատութիւն մը՝ նախորդ երեսիւն, Ժողովին հետ — Աշխատանքային կուսակցութեան շահած են 390 անոն (նախագէտ ունէին 163), պահպանողականները՝ 195 (358), Ազատականները՝ 10 (19), անկախները՝ 10 (18), Համայնականները՝ 2 (միայն մէկ) են: Այսպէս աշխատանքայինները եւ միւս ընդդիմադիրները միասին պիտի ունենան 416 երեսփոխան, իսկ պահպանողականները եւ ուրիշ մանր խմբակցութիւնները հաւաքաբար՝ միայն 211:

Տակաւին յայտնի չէ Համայնականներու շրջաններու արդիւնքը (12 անոն): Ամէն պարագայի մէջ, աննախորդ մէջ է ձայնարկել յաղթանակ: Պ. Չըրչի, որ ժամը ժամին կը հետեւէր թուականներին, արդիւնքին յայտարարութեան, անմիջապէս պայտարարեց իր թաղային ներկայացուցիչ խմբակարարները, ինչպէս կը տրամադրէ սահմանադրութիւնը: Այս առթիւ յայտարարութիւն մը ուղղելով Մեծին Բրիտանիոյ Ժողովուրդին, մասնաւորապէս շեշտելով.

— «Կը ցաւի որ թող չտրուեցաւ վերջացնելու պայտարարութիւնը ձախողութեամբ: Իայնչ եւ այնպէս ասոր համար ամէն ծրագիր կազմուած եւ ամէն պայտարարութիւն տեսնուած է, եւ արդիւնքը կըրոնայ շատ աւելի շուտ լաւ քան իր յուսանքը: Ահա զորեւ պատասխանատուութիւններ կ'իյնան նոր կառավարութեան վրայ, երկրին մէջ եւ երկրէն դուրս, եւ պէտք է յուսանք թէ պիտի կրնայ յաջողութեամբ տանիլ զանոնք»:

Նոր վարչապետն է աշխատանքային կուսակցութեան տանիլով, հաջորդապէս Ք. Էլքի, 62 տարեկան, որ Չըրչիին աջ բաղդուն էր խնունդակներէ մէջ. եւ անոր հետ Փոցտամ կը դադարեցնէր իր օր առաջ: Բուլղարիական արդիւնքէն կ'երեւայ որ 23.732.560 ընտրութեանքէն 14.901.370 ձայն տուած են ընկերակարականներուն, միայն 9.831.189 հոգի: Չըրչիին կուսակցութեանը (պահպանողական) կամ հետեւորդներուն: Ընտրութեանց պայքարին վճարական արդիւնքներէն մէկն ալ, աշխատանքային կուսակցութեան ջանք-խախտումն է: Ուրեմն Անգլիա նորէն պիտի կառավարուի երկու մեծ կուսակցութեանց կողմէ, — Աշխատանքային (փոխան Անտանկանի) եւ Պահպանողական:

Ընկերակարականներուն այս ջանքախիչ յաղթանակը, որ կը զուգարկի երեք Մեծերու Ժողովին, անուշտ մեծապէս պիտի ազդէ զէպերու ընկալմանը, յայտնի թէ, անոնք մասնաւորապէս իրեն զգալի Անգլիոյ երկու հատաները: միջին, արտաքին թաղաքականութեան տեսակետով: Ահա ըն շատ ներքին, ընկերային, բարեկարգութեան խնդիրն է որ կը բաժնի զանոնք: Աշխատանքային կուսակցութեան մէջ կը խօսին հանրապետական, արտադրութեան միջոցներու ազգայնացման մասին:

Կը կարծուի թէ նոր վարչապետը Փոցտամ պիտի երթայ ամենէն ուշ մինչեւ երեք ամիս, միայն ամենիով իր արտաքին նախարարը, ինչպէս եւ Չըրչիին ու Իւրընը: (Երկուքն ալ վեր-ընտրուած են իրենց երեսփոխան, իսկ 12 նախարարներ սեպտեմբեր):

ԴԱՄԱՍԿ-ԼՈՒԻՅԻ ՏՈՒՐԻՅԻ մասին վիճարանութիւնները կը շարունակուին Խորհրդակցական Ժողովին մէջ: Երեսփոխան նախարարը այս առթիւ յայտարարեց թէ 1945ի երմացոյցին բայց 200—245 միլիաւ կը հաշուեն: Դրամագրութիւնը գործէր կը սպասուի առ նուազ 130 միլիաւ, որուն 80 միլիաւը հաստատման առաջին տարին: Այսինքն Չըրչիին խոսքով կը զգուշանայ 60 միլիաւ ֆրանք, խնայողութեանց անուաններուն մէջ՝ 200 միլիաւ, 600 միլիաւ զանաւորուած կարծ պայմանաւածով: ԱՄՆԻ ՕՐ 5000 ԴՈՒՄԱՆԻՐ կրակ պիտի տեղան ձախողութեան վրայ, որպէսզի անպայման անձնատուր ըլլայ: Արդէն վերջնապէս մը յանձնուած է ի զիմաց երեք Մեծերու: 30.000 թոն ռումբ ձգուած է ձախողութեան վրայ վերջին 16օրերու ընթացքին:

ԹԷ՛ ՊԻՏԻ ԶԳԱՆ ԱՅԼԵԻՍ...

Չեմ սիրեր դամբանական գրել: Եթէ տեսած ըլլայի Ռոյան Տորթըլէսի «Երկու բացառականներուն» համարը, դեռ պիտի չգրէի այս երկրորդ ժառանգը: (Առաջինը Արաւսի մէջ ծագեալ, Պէդագոգիկ վարժարանէն, Բ. Հրանդ Մարանի, Կեդրոնականէն):

Ընկու, արտասայտուելու ձեւեր կան՝ որոնք փոխին վրան ալ արտասանուին՝ իրենց հետ ոչ խունկի, եւ ոչ ալ բուրմանի խնայող կը բերին:

Տորթըլէս այցել կ'երթայ Քուրթլիին հոգալիցային ու յուզուած, լոյն, գլխահակ, կոկորդիսեղծով վառով մը կը պատմէ անոր Պուրթիւլայի սպանդանոցին մէջ եղբորական մահը իր երկու ընկերներուն: Մահ մը որ՝ հայկական կոտորածներէն կ'երեւան տարիներ վերջ նացի - իթիստ, կամ իթիստ - նացի դպրոցին զբէսային բեմին վարժարանը վեր անկելով՝ արեւմտեան շատ մը սկիւսիկ «աղաղակներուն» բերան փոխել տուաւ...

«Երկու հայ ընկերներն ալ մեր Քուրթլիին — 170.10 Stalag XI A — պիտի չի վերադառնան: Զէրչեան Յակոբ, Մարտիկայէն, երկու հայուկներուն հայր՝ կաթուածահար եւ Յովհաննէս Ակօշեան՝ Լիւնէն, սաւառակներու ռումբերէն յոշուում»:

Համարներէն էր Զէրչեանը: Մասնաւորապէս մտերմացալ Ակօշեանի հետ, այն օրը, որ ուրիշ երեք հայ երիտասարդներու հետ, — Յովհաննէս Տէր Միսրոպեան, Կարապետ Պապիկեան, Մարտիկայէն, իսկ Գէորգ Քուրթլիին, Լիւնէն — բեմ ելաւ, փորկիկան կ'անցնէր անուշտ թատերապարի մը (օպերա)՝ զայնուոր (cadence) չըմպարը ներկայացնելու համար:

Ինչ ծախի՞ր: Հպարտացանք: Մեր ընկերները՝ մերիկ, սեւամորթ, իրենց շարժումներուն մէջ այնքան ժողով, ներդրանակ, իմպրովիներուն մէջ այնքան լուրջ՝ բնական ու յաջող դուրս եկան: Ուր, բնականէն թոյլիք զուրկ, նախնական իմպրովիներուն պարին մէջ իսկ փոքրուած, աշխատանք, խնամքով յղուած արուեստի մը ճիւղը պատմէ մենք, Քուրթլիին հայրին մօտ Փրանսիցի, պիթիսիցի եւ հայ գերիները:

Փոքր Ասիացի Ժողովուրդին համար Թմուրի եւ սողի ձայնը՝ պարտիկ խաղ, ու փոքր չկրողներուն համար՝ օդի եւ անձնուրի, խնէն, շարժումներ կը նշանակէ գրեթէ միշտ ...:

Խափելի նախամարդուն շատ աւելի մօտ, միայնակ՝ ուրեմն անկեղծ՝ վայրենի — մի՞նչ թէ անտեղ — ուրեմն պահպանողական — կը շարունակէ դեռ իր բոլոր արարողութիւնները իմպրովի ներկայացնել, ու խրախմբելով պարերուն մէջ իսկ — միշտ երկուս — կը մնայ պարզ, առանց արտադրութեան, չափաւոր, գոյաթի, պարտի, մարմնի կշռուն, համապատասխան ներդրանքներուն: Սեւամորթը գրեթէ չունի առանձնապար, ուր յատկապէս Փոքր Ասիացի ուրանալով, անդիտանալով մասնաւոր շարժումին աստուածային արտադրութեանը համարձակութեամբ, լայնաբեր օդով ու կրկնապէս ծծողով:

Վկայ՝ Զեփըլ ԲԼԱՆԿԻՐՈՎ վաւարտ եղանակներն ու անոնց ուղիւն ըմբիւրացող «Զէյպէլ» պարերը:

Պարողները կրկին ու կրկին բեմ հրաւիրուեցան: Ենթահատրոնները ընկերները:

Ու կը լինէր դեռ այնչափ Յովհաննէսին՝ որ անոր մէջ իր ցեղին հանդէպ ունեցած սիրոյն էն ցայտուն չափանիւրը կը խոտանէր պայծառօրէն:

— Ընկեր Սուրէն Գալապեանը իր վրձինի հմայովը բեմը պարզապէս մեր անունը բարձրացուց, իսկ մենք ալ միւս կողմէն չափ «մեր» երեսը ճերմակ հանի ընկալեցին: Յարգեցանք:

Սիրելի «Մեր» Յովհաննէսին: Յեղիս՝ հը — պարտ, նախանձախնդիր յղիւն հայելին չէ՞ այլ «Մեր»:

Պարողները չաւ կատարեցին իրենց դերը: Ենթադրութեան վերի աստիճաններուն մօտեցան անոնք:

Պատուաւորներ, մարդ, հաղուտ կապուած մէջ իմպրովի շարժումներէն մօտ գիտելի կը եւ ոչ յայտնելի՝ տեսնալ մը ինքնուրուցում, անձնաւորում, փառանքներու յատկանշական հիւսնողութիւն — իօսքերը չափող — իշտող, փայտուն, համարեք ընկեր մըն էր Յովհաննէսը՝ որ ձգեցինք օտար հոգի վրայ ...:

Պաշտօն ունի ծնողքին գրելու: Զուգեցի, յետաճեցի միշտ: Զէն կրնար որոշել: Այլ գոյժ պաշտօնակարներ — ռեպորտա՞ր — միայն լախ-

ՓԵԹԵՆԻ ԴԱՏԸ

«Այնքան բարձրակալ եւ այնքան իյնալ»

Նախագահ Լըպրէօն, երրորդ վիշտ, իր յայտարարութեանց ընթացքին այնքան յուզուած էր որ փոքրիկ հասարակութիւնը կը գրեթէ անհետացնէր: Երբ իօսքերը մատչելիին քանի որ թալ առկին: Ամբողջ ատենը խորապէս յուզուած էր եւ բարձրաստի — ճան անձեր կուլային: Բայց փէթէն, խոստանալու կանակարի վրէժնէն վերջ, անգիմ դարձուց իր գլուխը, իրենք թէ կարենոր բան մը կատարուած ըլլար կամ իրեն հետ կապ չունենար:

Լըպրէօն, որ 73 տարեկան է, իր կարգին նկարագրեց 1940 Յունիսի դէպքերը: Հասաւ թէ ինչ հակառակ էր զինադադարին: «Բայց ինչո՞ւ կան չեցի մտաւոր փէթէն: Բրովէնտեւ կարելի չէր ուրիշ բան ընել: Իրիկուսմէ մօտ 11 էր եւ պէտք էր որ ես կառավարութիւն մը ունենայի յաջորդօրէն համար: Այն ատեն փէթէն իր զբաղմունքին հանց պատմական թուրքը եւ կարգից նախարարներուն անունները: Լափայի անունը լսելով բոլ թէ Անգլիացիներուն հետ դրժեղը լաւ չէն երթար, աւելի չարաբացնէր: Եւ սակայն Լափայ ատու մը ինքի մօտենայով, ըսաւ կոպտօրէն: — «Պատարարը կորսնցուցինք, պէտք է քաշել: Լափայ այնքան կը շարժուէր որ զարթոնարու հարցուց դրան ետեւէն: — «Ի՞նչ կ'ընեն նախագահին»:

Մինչ այս մինչ այն Գերմանիոյ պայմանները կ'ընդունուին: Կատարութիւնը կը հաստատուի վերջի մէջ, եւ Յունիս 7ին երեսփոխաններու եւ ծերակուսականներու պատուիրակներուն մը Լափայի առաջնորդութեամբ կը ներկայանայ իրեն, պահանջելով որ հրաժարի: Լըպրէօն կը պատասխանէ թէ միայն Ազգ. Ժողովին թուականներէն կրնայ հրաժարի: Բուլղարիկները կը կատարուի, եւ Յունիս 11ին փէթէն կ'այցելէ իրեն եւ կը յայտարարէ թէ նոր վարձածեւ մը կը սկսի: «Կարգից Յունիս 11ին անձնաւորական օրէնքը, ստորագրուած»: «Մտաւոր փէթէն: Այդ, ի՞նչ է նախագահի մը հակառակ պաշտօնը, եթէ ոչ ստորագրել: Այլ վայրկեանին հասկացալ թէ պէտք էր ձգել երթալ: Մնաց որ, որ եւ է նախակ շտապէն հին պաշտօնակիցներէս որ ըսէին թէ պէտք էր մնալ: Եւ երբ վերջի զայցի, ուր երբեք կը միջնորդէր զինադադարը Անտուրեան արձանը: Ետն չանցած, խաղաղական վարչէն մը վերջ ուրիշ փէթէն զիս պիտի պաշտօնակցի, եկաւ կ'աջակցիս եւ ատու տարաւ քրտօրէն: Յետոյ աւատիկացի բժիշկի մը միջնորդութեամբ կըցայ վերադառնալ»:

Վկան իր կարծիքները յայտնելով փէթէնի մասին, տեսնալ մը վիճամանութեամբ դատեց զայն: Ըսաւ թէ մտաւորապէս ծածկելու շատ մը բաներ որոնց հեղինակը ինքը չէր: Բայց երկու հիմնական սխալներ դրժեղ — առաջին՝ կը հաւատար Գերմանիոյ յաղթանակին: Երկրորդ՝ կը կարծէր թէ իր զինուորական աստիճաններուն հմայքը բաւական էր պաշտպանութեան համար զբաղողին պահանջներուն դէմ: Նախագահը զարթոյցով հարցուց թէ մտաւոր ինչո՞ւ հանցաւորական չըրողքեց Ալգաս Լոնէնի դրաման դէմ, միլիաններուն դէմ՝ քաղաքներուն դէմ, մաքիներուն մէջ կազմակերպուած հետապնդումներուն դէմ: Յետոյ վերջիցիով փէթէնի փառաւոր օրերը, 1918ի յաղթանակին ի վեր, աղաղակեց: — «Այսքան բարձրանալ վերջ պիտի ինչո՞ւ չէր: Եթէ հակադար փէթէն ինչո՞ւ չըսաւ Գերմանիան, — մարդպետ մը նշանակեցէք Ֆրանսայի համար եւ վերջացուցէք, վերջացուցէք»:

Երբ զլիսաւոր փառաւորներ, փայլէ հարցուց թէ մտաւորապէս ինչո՞ւ չէր, Լըպրէօն՝ պատասխանեց:

— Պարտաւոր էր «ոչ» ըսել: Պարտաւոր էր զայլապէս մերժումներով ընդդիմանալ, երբ թըշնամին կը դժգոյս իր յանձնառութեանց, պարտաւոր էր Գերմանիան գլուխ անցնել: Անուշտ այն ատեն, ինչպէս պատահեցաւ շատ շատերուն, զնաւուն մը պիտի նետուէր: Այլ ընտելարան, իր կրածնի պատերով չէր կրնար հաւատար Սիկ - մարինիկին հիմադրեց ատաղձներ ինուած բնակարաններուն, բայց (կէ մը զառնալով մօտ շալին) պղտիկ բան է խոցի հանգստութիւնը:

Փէթէն իր փառաւորներուն դառնութեամբ հասկցուց թէ յոյններն է թէ եւ լաւ կ'երեւար դէմքով, բայց բժիշկները հաստատեցին թէ իսկապէս յոյններն է եւ գիշերը լաւ չի քնանար:

Ան հիմա՞ երբ կը մօտենայ կարաւանը՝ կատարեալ պարտեք: Կատարեալ պարտեք, քսիւն համար Զեյհանին հիւսն — զառնալով, ինչո՞ւ չէր ծօրը եւ ծօրը, թէ պիտի չըսն այլեւս իրենց ամուսնի, հարկի, գաւազն... Թէ՛ ...:

Թէ՛ մենք՝ բոլորս Հայեր 170.10ին, եւ մենք հետ «Բրանտ»ին բոլոր գերիները, պիտի չմոռնանք իշտանքի թշնամի հոգին յանձնուած մեր բոլոր զոհ ընկերներուն — Փրանսացի թէ պիթիսցի — որոնք, մեղք, երկու անգամ մոռ...:

Ե. ԿԱՊԵՆՏ

ԻՆՃ Կ'ԸՆԵ ԾԵՐԱԿԱՌՑԻՆ ԴԱՍԱԳԱՆԸ

Զորքորդը վկան, Ժուլ Ժանէնի, Մերակոյտին նախագահ, այժմ անպաշտօն նախարար, որ ՅԼ տարիներն է, իր յայտարարութիւնն ըրաւ նախելով բազկաթոռի մը վրայ: Իր կարծիքով, եթէ զինադաշար կնքուէր, կառավարութիւնը պէտք էր զաւելոր շէտ. Արիւրիկէ, որպէսզի կարենար հաւանորդել զորքին եւ ի հարկին շարունակել պատերազմը: Եթեման կը պնդէր որ հասկնան Գերմանիոյ պայմանները: Արտառ մը կ'իմանայ թր Փոլ Ռէնս հրաժարած է, քէթէն կառավարութեան զուգընթաց անցած եւ զինադաշար խնդրած: «Պ. Էնթո եւ ես իրար անցած: Այլեւս Գերմանիոյ պայմանները հարցնելու խնդիր չկար: Ամբողջական անձնաւորութիւն էր: Այս կացութիւնը առ նուազն կը ստիպէր որ Գերմանիոյ հետ բանակցող նախաբանները ազատ մարդիկ ըլլային, ուստի ստիպողական կը դառնար կառավարութեան փոխադրութիւնը: Փէթէն միշտ կ'ընդդիմանար, յայտարարելով, — Ես Գերմանիոյ դուրս պիտի չըլլեմ»:

Պ. Ժանէնի քէթիւնեան դաշտած ատեն, կը ձեռնարկուէր թուրքական մէջ, նահանգապետին կողմէ: Քառասուն եւ ութ ժամ վերջը զինադաշարը ստորագրուած էր, կառավարութիւնն ալ վերջ փոխադրուած: Յուլիս Բին ինչ ալ Վիէն կը հասնէր: Յաջորդ օրը Լաւալ կը պահանջէր դուրսընել Արդ. Ժողովը: Ինք մերժեց, ստարիկելով թէ չի կրնար արագօրէն հրաւիրել Մերակոյտը: Յաջորդ օրը հրամանադիր մը նիստի կը հրաւիրէր Արդ. Ժողովը: Վկան խոստովանեցաւ թէ շատ բարեացակամ խօսքեր ըրած էր Փէթէնի համար, Մերակոյտին մէջ: Ինք քէթէնը կը ճանչնար 1917ին, դեռէր որ յոռետէն է եւ նահանջական: Բայց 1918ի յետապիտան, Վէրսէլի յաջորդական ջնջած էր այդ ամէնը: Եւ յետոյ, կրնային ուրիշ մէկն ընտրել: «Բոլոր աշխարհը Փէթէնի ուղղուած էին, իրեն տեսակ մը փրկութեան խաղախնիք որուն կերպիւրէն խլոր ձեռքերը, միակ անունը որ կրնար միտնելու ստեղծել: Լաւալ Ժողովները կը բաշտմաստակէր Վիէնի մէջ. կ'ուզէր թուէր ստանալ առանց փոխարանութեան: Երբ նիստը բացի, լաւ կազմակերպուած ձայնի արդարաբեցիկ թէ պէտք էր շուտ ճշդարկել, թէ ընդհանուր վիճարանութիւնը աւելորդ է: Եւ այսպէս ոչ մէկը կրցաւ բացատրել իր թուէն: Կորցուած, տեսակ մը քանի ճշդարկութիւն մըն էր որ տեղի ունեցաւ եւ հետեւեալը եղաւ. ճակատագրական: Ժամը 17 — 19 լիազօրութիւնը ընկալուած էր»:

ՊԱՏԱՆԴՆԵՐՈՒ ԳԵՆԴԱԿԱՆԱՐԹԻՒՆԸ

Այս վարկանքն անդին Մերակոյտին նախագահը կը դառնայ հեռուոր վկայ մը կառավարութեան զործունէութեան: Բայց ամէն անգամ որ շփոթ կ'ունենար կառավարութեան պետին հետ, աւելի կը համոզուէր թէ ան միացած է Գերմանիոյ:

« Երբ սկսան պատանդներու զննակահարութիւնները (1941 Հոկտեմբեր), որ արդիւնաւոր է միջազգային պայմանագրերով, հարցնող թէ ինչ ձեռնարկ ըրած են առաջին առեկտի համար: Բուռն կերպով բողոքեցի զինադաշարի պայմաններուն ծանր լուծարարութեանը դէմ: Նամակ մը գրեցի մտնէլով Փէթէնի, հարցնելու. համար թէ զինադաշարը դոյրութիւն ունէ՞ր, եւ եթէ ոչ, թող ըսէր երկուս: Իրեն պատասխան ստացաւ նամակ մը որ պարզապէս ցաւ էր. յայտնէր, եւ կ'ըսէր թէ ամէն բան եղած է որպէսզի նոր զննակահարութիւններ չըլլան: Վհատեցուցի էր այս պատասխանը: Այլեւս նամակ չըրեցի: Մնաց որ, մեզ լսին տեղափոխած էին եւ 1942 Օգոստոսին օրէնք մը կը ջնջէր Մերակոյտին եւ երեսփ. Ժողովին դիւանները: Այսպէս վերջ կը տրուէր իմ պատմութեան»:

Գլխաւոր փաստարանը, Փայէն, բողոքեց թէ Փէթէն անզգայ էր, երբ Գերմանիոյ պատանդներն առին, թէ ան նամակ մը դրելով Հիթլերին, յանձն առած էր սահմանազիծը երթալ, ինքզինքը իրեն պատանդը առաջարկելու համար: Ասոր վրայ Գերմանիոյ վարչապետութեան մէջ ներկայացուցիչը հաստատած էր թէ այլեւս զննակահարութիւններ պիտի չըլլան:

Երբեքայ մը հարցուց թէ Փէթէն իսկապէս զնա՞ց սահմանազիծը եւ իրաւունքն նոր զննակահարութիւններ չեղա՞ն: Ուրիշ մը հարցուց թէ ինչ զէրք բռնեց Փէթէն, Եթեպաշարի պատանդներուն զննակահարութեան առթիւ: Փաստարանը պատասխանեց թէ աւելի վերջը պիտի խօսի այդ մասին: Յետոյ խօսք դարձաւ Լաւալի մասին, հասկնալու համար անոր ազդեցութիւնը Փէթէնի վրայ: Վկան ըսաւ թէ Լաւալը ցած ընտրութեան տէր մարդ մըն է, անդիւրանակ զառքութեան ինքնազաւարտութեան, իմ կարծիքով, Արդ. Ժողովը կանոնաւոր էր՝ ձեռնափորէն Նոյնայն Փէթէն իրաւունք ունէր զործարկելու օրէնսդիր իշխանութիւնը, բայց չտրաչար զործածեց այդ իրաւունքները, անվերջ երկարաձգելով փոխանցման շրջանը:

Մերակոյտին նախագահը դուրս ելած ատեն Փէթէն ողջունեց զայն, ինչ որ մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւեց:

Ծագորդ վկաները եւ միջադէպ մը

Հինգերորդ վկան էր Լուի Մառէն, Նանսիի երեսփոխանը եւ մեր քաղաքում (74 տարեկան), որ արտաքաղաքացիական շնորհակալ, առանց բաւեր ծամծմելու: Միշտ «ամբաստանալը» կ'ըսէր: Իր զլխաւոր միտքն էր ապացուցանել թէ Փէթէն զինադաշար խնդրելով ընտարարած էր Գերմանիոյ խօսքը: «Առաջին անգամ էր որ այս տեսակ բան կը պատահէր մեր մէջ»: Ինք միշտ հակառակ եղած է զինադաշարին, զոր անպատեհութիւն կը նկատէր: Իր կարծիքով, զինադաշարը պարտադրուեցաւ զորականներուն կողմէ ոչ թէ զինուորական, այլ ներքին պատճառներով:

— Վէնը յանձն առած էինք անշուտ հաշտութիւն չկնքել: 1918ին աղբյուր դաշինք մը յաղթութիւններու մէջ, 1939ին Գերմանիոյ միայն զբեց իր խոստումին (1940 մարտ 28ի անգլիա-Ֆրանսական դաշինքին): անշուտ ոչ Գերմանիոյ, ալ անոր որ ստորագրեցին զինադաշարը: Նախարարները կ'ուզէին որ համաձայնութիւնը յարգուէր. բայց մտաւոր... Ըսել կ'ուզեմ ամբաստանալը այդ մասին չէր մտածեր: Անձնաւորութիւնը հրամանատարութեան զործ է, ամբողջական եւ անժամանակ կրուատ զոր զինուորական վարիչները պէտք է հրամայէին երբ անհրաժեշտ կը դառնայ: Բայց զինադաշարը կառավարութեան զործ է: Վէկան կ'ըսէր թէ բանական պատիւը թոյլ չի տար անձնաւորը ըլլալ: Այս սպարապետը կ'ուզէր կառավարութեան վրայ ձգել իր պատասխանատուութիւնները. բայց երբ Փոլ Ռէնս ճշմարիտ զոհողութեամբ մը յայտնէր կ'ուզէր նոյնինքն հրաման տալու պատասխանատուութիւնը, զորակարը նորին էր մերժէր: Փէթէն կառավարութեան մէջ մտած օրն իսկ յայտարարած էր թէ երբեք պիտի չհեռանայ Գերմանիայէն, իսկ Վէկան աւելի վճռական էր. «Եթէ ոտքերուս շղթայ իսկ անցնեն, ես պիտի չհեռանամ երկրէն»:

Ուրիշ յայտարարութիւններ՝ վերջ, վկան ցաւ յայտնեց որ չէ պահուած 1793ի սահմանադրութեան այն յօդուածը որ կ'արգիլէ հաշտութիւն կնքել, ցորձափ թշնամին դրաւ ինքն ինքն հողը, ոչ ալ 1793ի օրէնքը որ մահուամբ կը պատժէ ան որ կ'ուզէ բանակցել թշնամին հետ, երբ ան չի ճանչնար երկրին ամբողջութիւնը:

Այս վկայութեան առթիւ ներք հարկուեցաւ Ռէնո, ճշդեղութեամբ թէ նախարարական խորհուրդին մեծամասնութիւնը իսկապէս հակառակ էր զինադաշարին: Լուի Մառէն կարծիքով, զինադաշարը պիտի մերժուէր 10ի դէմ 14 ձայնով, մինչդեռ Փոլ Ռէնո յայտարարեց թէ 13 հողի զինադաշարի կուսակից եղան, Էր Եթեման կ'առաջարկէր հասկնալ Գերմանիոյ պայմանները, եւ միայն վեց հողի համաձայն էին իրեն, Հիւս. Ափի իրիկ չորս համար: Փողը բանակէր մը ծաղեկաւ երկրորդին միջեւ, եւ Մառէն պահանջեց որ Գերմանիոյ Ատենը կանչէ ներկայ նախարարները եւ ճշդէ այս պարագան: Ետեւոր մը ծիծաղելի այս տեսարանին վրայ, մտնէլով Փէթէնի ալ միասին, իսկ փաստարանները յաղթական երեւոյթ մը ունէին:

Ուրիշ միջոցէլ մը, — վեցերորդ վկան, Արման Կազէլ, կցորդ Մաարիտի Ֆրանսական դեպատանայ, յայտարարած էր թէ Փէթէն Մաարիտի դեպատանայ եղած ատեն իրեն ցոյց տուած էր ցանկերը այն նախարարներուն զոր պիտի առնէր, եթէ իրանութեան զուտ անցնէ: Բողոքին մէջ ալ կ'երեւար Լաւալի անունը: (Բայց վկան այն կարծիքը չունի թէ մտնէլով կը դուրսդրէր հանրապետութեան դէմ): Փէթէն լսած ըլլալով այս յայտարարութիւնը, երբ քրահէն դուրս կ'ելլէին, յանկարծ կանգ առաւ եւ բարկութիւնը թափեց Կազէլի վրայ: «Ուրեմն դէ յապարկութիւն կրած եւ Մաարիտի դեպատանայութիւնը, այսպէս չէ»: Մերունին երթալով կը բողոքէր, եւ փաստարանները հազիւ կըցան հանդարտեցնել:

Վերջնագիր ճափոնի

Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Չինաստանի կառավարութիւնները վերջնագիր մը ուղղեցին ճափոնի, պահանջելով անպայման անձնաւորը ըլլալ, հակառակ պարագային պիտի զանդուէր: Վերջնագիրը կը պարունակէ միացեալ յայտարարութիւն մը, ստորագրուած՝ նախապաշտ. Թրու. մընի, Չըրչիլի եւ Ջանկ Գայ Զէլի կողմէ: Այս լուրը հաստատեց թղթիցի անթիւր, աւելցնելով թէ ճափոն տրամադիր է զազրեցնելու պատերազմը, եթէ Մ. Նահանգները բարեփոխին պայմանները, համաձայն Աստիտանի դաշինքին: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ երեք Մեծերը վճռական հարուածը պիտի տան, ամբողջովին զործարկելով իրենց զինուորական ուժը: Ինչ կը պիտի նշանակէ ճափոնի անհրաժեշտութիւնը եւ կատարեալ կործանուած: Կրուսի թէ ճափոնի զերիշխանութիւնը պիտի սահմանափակուի միայն բուն երկրին մէջ եւ ճափոն մը մանր կղզիներու վրայ:

Ու Միւթիւնը տեսակ մը մէջնորդի դեր պիտի կատարէ: Իրականին մէջ ան ալ համաձայն է վերջնագրին: Մինչ այս մինչ այն, ուրախութեամբ թիւնները կը շարունակուին անընդհատ եւ անխնայ, ճափոնի զլխաւոր թաղանթներուն վրայ:

ԱՅՑԵՆՈՒԹԻՒՆ Ա. ԱՆՍՐՈՆԵԱՆԻ

Յուրում հազիւ զգա՞ծ, դանդաղ քայլերով կը հետեւիմ Տիկին Ահարոնեանին, կը մտնեմ հեռանդին պտուկած սենեակը: Տիկինը «Աւետիք ջանքով» կը յայտնէ Փարիզէն այցելութեան եկած ըլլալս ընկերներէն եւ քարկաններէն ընդամենը կարօտի բարեկենդակ: Դանդաղ շարժումով մը հազիւ կը բարձրացնէ զուգընթաց լայն նայուածք մը կը նետէ երեսփ, շրթներէն զանիւր զմար - ժուներ — Ը. Բ. Ը. եւ ուրիշ ոչինչ: Իր արտաքայտութեան նշաններէն կը դժուարանամ ըսել՝ հակեցա՞ւ...:

Թարմ դիմադրով եւ առողջ սիրտով, բայց հեռանդ մարմնով անկողնին գաճաճած կը մնայ կոնքի վրայ: Դժուարաւ կը շարժի: Վերջին կաթուածը ծանր աղա՞ծ է: Տիկին Ահարոնեանի զուրկութեանը, թիւշկեանը իմամբ կատարեալ են եւ յուսադրիչ: Առողջապահական պայմանները նպաստաւոր են, մասնաւոր ընկալաւոր յարաբերութիւնը՝ կանանկապարզ ծառերով եւ ծաղիկներով պարզեց, օդաւէտ սենեակներով զոր սիրտ-յոթար եւ ձրիաբար տրամադրած է Պ. Հայկ Զաթիկեանը:

Բանի մը բոլորէի տխուր ու լուռ նայուածքներու փոխանակումէ մը վերջ, հեռանդին հանգիստը չխանգարելու մտահոգութեամբ կը մեկնիմ, ցանկանալով կատարեալ առողջութիւն: — Հ. Զ.

ՀԱՅ ԱՐԻ, ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԵԱԸ

ՄԱՐՍԻՅԱ, (Յապաղած) 20 Յուլիս — Հայ Արիւնքու եւ արեւունքու երկույթը տեղի ունեցաւ Պոմոնի Մինէմա Ժողովարի ընդարձակ սրահին մէջ, ի ներկայութեան երկուսեւ թագմութեան մը, ի նպաստ ամառուան բանակումի գործերու զնու. մին, Յուլիս 16ին: Բեմին ճակատը պետեղուած էր Արիւնքու նշանաբանը, «Միշտ պատրաստ»: Հանդէսի պատրաստութիւնը տքնալան աշխատութեան մը արդիւնքն էր. եւ ներկաները խանդավառ ծափերով ողջունեցին իւրաքանչիւր պատկերը:

Արիւնքու սաւաշտուրդը, Պ. Զաւէն Մարտիկեան ամբողջ հանդէսի տեւողութեան արժեցուց իր հանդամանքը եւ արժանացաւ ջերմ դիմաւորեցի, նայեալս Արեւունքու պետեղին, Տիկ. Մանուշ Մարտիրոսեանը: Բացումը կատարուեցաւ Մաք. — սէյնէզով: Հանդէսին կը մասնակցէին նաեւ շրջանի զանազան խումբեր: Ս. Ժեյրոյի խումբը չի սկստուական խաղով, Պոմոնի «Վերա» խումբը բոլորէի տեսարանով արժանացան կրկնակի ծափերու: Գիւնեցիկ էին նոյնպէս թիւրքական եւ չինական պարերը, հայկական հարսանիքը իրենց տարազներով: Ներկայացուցանք երկու զաւեշտներ «Տարօրինակ Սափիւր» եւ «Տէրն ու Մառն», որոնք կուշտ ու կուշտ խնդալուցնին ներկաները: Որ մէկը թուէր, բանակի խաղ՝ չի թէ ինքնատիպաբար, խմբերցնելն ու ձեռնորդէ՞ր օրիորդներու: «Յառաջ» ծաւալը շատ փորձ էր եւ զանց կ'առնեմ մանրամասնութիւնները: Պ. Զաւէն համառօտակի պարերով սկստուական շարժումին պատմութիւնը, հրաւիրեց ծնողները արձանագրել իրենց փաւանները այդ կազմակերպութեան մէջ, որպէսզի անոնք դաստիարակուին հայ սկստուական կրթութեամբ եւ սկզբունքներով: Ապա ներկաներու փաւաղով լիւծ քարճարացաւ Պ. Յ. Նիկողոսեան որ կը ըրաւ ժամանակը եւ զարկելով սկստուական կազմակերպութիւնը, որպէսզի նոր սերունդը Ֆիգիւրայէն ըլլալ տուելու, չարաւ եւ յարապակէս քարճը: Հաղիւ իր խօսքը լրացուցած, ներկաները սկսան նուէրներ տրամադրել եւ անոնք պայտս զոյգացաւ 37.700 Քրանքի գումար մը, յաւաքիւյալ բանակումին համար վրաններ եւ զանազան համաձայն զննելու: Ստացուցաւ յառաջիկային եւս օժանդակել սկստուական բոլոր ձեռնարկներուն, ժամը զերեւոյս մէկը անցած էր, սակայն ներկաները չէին ուզեր քրահէն եւ ստեղծուած տա - քուկ միջոցաւ թափուել:

Կը յուսանք թէ մեր Արիւնքու աւելի յաճախ առիթներ պիտի տեղծեն նման զերեցիկ հանդէսներ կազմակերպելով: — Թղթակից

ՅՈՒՇԱՍԵՏՐ

ՊԱՆԵՆՈ - ՔԱՆԱՆ — ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ (Հ. Ա. Ճ.) մասնահեղին դաշտահանդէսը, այս կի. բազի, 5 Օգոստոս, առտուան ժամը 10էն մինչեւ իրիկուն:

ՈՒՆԱՍՈՐԻ ԱՐԵՆԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ, Հ. Յ. Դ. Եթալի «Արդութեան» խումբը այս տարի եւս կազմակերպած է ուխտադրացութիւն մը Իշխան Արդութեանի Շիրիւնի, Եթալի զերեղմանատունը, այս կիրակի, ժամը 3ին: Կատարուի Մոսկովայէն ժամը 2.20, Մէն Լազարէն 1.57 — 2.27, կէս ժամը անգամ չէ:

ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱԶԱՆԴԵՍ
Եթալի անտառին մէջ (զերեղմանատան մօտ) Կիր. Կի օրէ վերջ: Երբ, արտադրութիւն մանուկներու կողմէ, «Բաֆֆ» երգչախումբ, պատեր հայկական եւ եւրոպական նուագով: Կերու. խումբ: (Երկարաւոր Մոսկովայէն):

ՓՈԼ ՎԱԼԵՐԻ

Տրանսպարան զբաղանդութեան վաւերական եւ մնացորդ փառքերէն Արեւելեան Փոլ Վալերի մեռա Յուլիս 20ին, 74 տարեկանին:

Փոլ Վալերի ծնած էր Սէթ քաղաքին մէջ, մեծցած՝ Միլիթերականի փառ արեւին ու կապ - տաւուն ծովեղբերքն օրօրներով: Վալերի երգած է յետազգային այդ գեղարարը արիւնքներուն փառքն ու յաւիտեականութիւնը, ներշնչուած բանաստեղծութիւններով:

Բնան տարեկանին եկած էր Փարիզ եւ ծանօ - ցացած՝ մեծ բանաստեղծ Մարամէի հետ եւ վա - յեկած է բարեկամութիւնը այդ խորհրդապաշտ գրողին:

Մարամէ ձգած է զրական այնպիսի խոր աղ - ղեցութիւն վալերիի վրայ որ անոր ապագայ գործերը տարւորութեան են խորախորհուրդ մտա - ծումներով եւ ողկողութեամբ պատկերներով:

Փոլ Վալերի նախ աշխատակցած է զրական համետ հանդէսներու քանի մը բանաստեղծու - քիւններով եւ անմիջապէս վերջ հրատարակ հա - նած է L'Introduction à la Méthode de Leonard de Vinci եւ La Soirée avec Monsieur Teste գործերը:

Ետոյ լրացած է քան տարի, 1897ին 1917 թուականը, շուրջ շուրջ արտադրել նախ քան զանիւր իր իսկական ողկին, զրեւոյ ձեռն եւ մա - նաւանդ իր գեղեցիկագիտական բնութեամբ:

Այդ երկուր լուրջութիւն եղաւ յղուածն շրջան մը ուր Վալերի առանձնութեան եւ ինքնամ - փոխութիւն մէջ տարուեցաւ զիտական, փիլիսոփա - յական ուսումնասիրութիւններով, հասնելու հա - մար բնագիտական ողկին եւ իմաստասիրական խորհուրդներուն համադրութեան եւ այսպէսով պատրաստած եղաւ արեւմտեան բնութագրող փա - պագած զրական արտադրութիւններուն:

Այնուհետեւ յաջորդաբար ստեղծագործեց արժէքաւոր եւ աշխատուած գործեր որոնք պա - տիւ կը բերեն Փրանսական արդի գրականութեան:

Վալերիի բանաստեղծութիւնները օժտուած են դիտական եւ մտփնտրութեան կտորիքի դե - ղեցովութիւններով, ինչպէս La Jeune Parque եւ ծա - խիթ Cimetière Marin (հայերէն՝ Թաղամասուած Ծախիթ Նարդուսի կողմէ), Palme, L'Album de Vers Anciens, Charmes նման բանաստեղծութեանց հատորներ որոնք կը պատկերացնեն մայիցը հրա - միտ տեսիլներու եւ միանգամայն միմաստ խոր - հուրներու կախարդական ընդելուծում:

Սակայն «Փոփօսայեցեց փերեցմատտան» հանճարեղ բանաստեղծը յետոյ աւելի մեծ արձա - կագիր մը եղաւ իր գմայելի L'Ame et la Danse եւ մանաւանդ Euphalion գործերով, որոնց մէջ կան էջեր, որ կը կարգեն Փրանսական գրականութեան ամենազեկեցիկ արտադրութիւնները բոլոր փա - մանակներու համար:

Վալերի Մարամէին զան կրած է ազդեցու - քիւնը իտալի ֆոյի եւ Պոտերի, ինչպէս նաեւ վա - յեկած է մտերմ բարեկամութիւնը Փիէտ Լուիսի եւ Անտրէ Ժիտի որոնք օգնած են սկզբնական շը - ջանին իր կազմաւորումին, սակայն առաւելագոյն Մարամէն եւ խորհրդապաշտ հոսանքը տիրապե - տած են Վալերիի գրականութեան վրայ: Վալերիի արուեստը խորով եղած է անհատապաշտ, իսկ մեթոտով եւ վերլուծելու կարողութեամբ յարած է Տէքաթի փիլիսոփայութեան եւ ձեւականորէն՝ մօտեկ ազգականը եղած է Սթէնտալի:

Վալերիի սկզբնականութիւնը մտաւորապաշտ է (intelllectualiste) իսկ իր հետագայութեան մէջ եղած է միշտ հակասական եւ երկնաբան երկուս - քեան (dédoublement), այնպէս որ իր վերջին գոր - ծը, Mauvaises Pensées կը ներկայացնէ կեանքի փի - լիսոփայութիւնը, քանի որ Վալերիի համար «Գեշ Մտածումները» արդէն կուգան եւ մտաւոր բարո - յականութեան փառանքները կը յայտնաբերեն զգացողութիւններով: Վալերիի սկզբները այն է որ մարդը մտածումի գործիք մըն է, հրաշալի մեղե - քան մը՝ որ կը գործէ քիչ թէ շատ լաւ պայման - ներու տակ ըստ անհատներուն, սակայն շուտ եւ դիւրութեամբ կը խանգարուի, աղղղելով շարք մը պատահարներ եւ դէպքեր, ազխութիւն, նախապաշարմունք, յափշտակութիւն, հիւսկապիտ - երեւակայութիւն, ընդդիմախօսութիւն, սուտը, հակասութիւն, ինչպէս նաեւ իրաւունքը, միջոցի դադարաբար, ճշմարտութիւնը, բարութիւնը, ին - յօգութիւնը, եւ տակաւին վայելչութիւնը, քաղա - քապարտութիւնը, ճաշարը եւ այս բոլորը որոն տը - ւած են իր «Գեշ Մտածումներ» գիրքին:

Վալերիի թէ արուեստագէտ է եւ թէ գիտուն: Անոր իմաստասիրական մտապատկերին շուրջին դիմաստեղծներէն մին է Լէօնարտո տէ Վինչի, արուեստագէտ մը որ խառնուրդն է, ընտելութիւն, խանդավառութեան եւ մտքին, տեսակ մը համա - դրութիւնը խորհրդաւոր եւ անդիտակից ստեղծա - գործութեան եւ պայծառ իմացականութեան, կանգնած՝ տիեզերքին առջեւ: Եւ արդէն Վալերիի համար ստեղծագործելը միայն ներշնչումով եւ խանդավառութեամբ կը նշանակէ կիսաարարողորդ արտադրել, քանի որ Վալերի չընդունիր խանդա - վառութիւնը գրողի հոգեկան վիճակ:

Բանաստեղծները կը ներշնչուին կեանքէն

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐԵԱՆ

(Իր ծննդեան 60 եւ մահուան 25ամեակին առթիւ)

1908ի սկիզբները, տարօրինակ զուգահեռա - քեամբ մը միաժամանակ լոյս կը տեսնէին թա - նաստեղծութիւններու երկու վարտ հատորներ: մին Արեւելեաններն, իսկ միւսն ալ Արեւմտահա - յերու մօտ: Երկու, հալիւ իրենց դէմքը ցոյց աա - լու համարձակութեամբ թրծուած ստեղծագործու - քիւններ, որոնց ճակատագրուած էր մտքին եւ - կու հատուածներուն մէջ ալ խորքի, ձեւի եւ դա - յութեան տեսակէտներով բանաստեղծական մեծ յեղաշրջում:

Այդ երկու հատորներուն սկիզբներին ալ զե - տեղուած քերթուածները, դարձեալ տարօրինակ զուգահեռաքեամբ արտադրողներ յատկանշա - կան էին իրենց նիւթի յիստորիկականութեան, միա - նամեղութեան, շուրջի անկեղծութեան եւ մանա - ճանդ յուզումի նոյն թափանցիկութեան տեսակէ - տով: Այս գիրքերուն մէկ հատին խորագիրն էր Միւշալար Անուրեւն, իսկ միւսին ալ՝ Նոր Տա - ղեր: Միւշալար հեղինակը՝ Վահան Տէրեան իսկ միւ - սին ալ՝ Միւշալ Մեծարեցն: Տէրեանի հատորին առաջին բանաստեղծութեան վերնագիրն էր Տըլ - րալքիւմ ու այսպէս սկիզբ կ'առնէ: Մահում ժայլերով, տեսչաբ, արպէտ ֆէգալ մա - քի բն

Մի համարը անցաւ, ծաղիկ ու կամոյ մեղմիւ շայելով: Իրիկամածամիմ քփեմի օրօրող կովի պէս բքթե: Մի ուրաւ անցաւ, մի գուետալ աղջիկ ներսով շա - րերով:

Իսկ միւսին, Միւշալ Մեծարեցնին ալ Վալի - կեան ու կը սկսէր: Թալ շայել մը, յետոյ բոյր մը մշկեմի, Եւ յարաբերի գիրքը ձեռնի վրայ Վալի վար: Երազները քերթուելին է քի կ'անցնէ: Ու կը փքի ծովակն եզգույն՝ մեղմեալ:

Այս երկու գիրքերուն էջերը երբ դարձնեք, սկիզբի նմանութիւնն զատ ապակին պիտի դու - նենք երաժշտութեան, տաղաչափական արուեստի եւ կոտորուածքի համահմանութիւններ: Անշուշտ մեր նպատակը այս դուգահեւ. հանդիսութիւնը երեւան բերել էք, ալ պատահականութիւն մը ուղեղեղ մտանալը ընէ՛լ ու այդքան: Բայց եթէ տակաւին ուզէ՛ք բաղդատութիւնը յոտալ տա - նիլ, պիտի տեսնէ՛ք որ երազը մարմնաւորող թէ Մեծարեցնին եւ թէ Տէրեանին կեանքը եղան շատ կարճ, տալիքն մեռաւ: 22 տարեկանի մէջ, իսկ երկրորդն ալ՝ 36, եւ երկուքն ալ շիջեցան նոյն անողոք հիւանդութեան, կարծիք հազին անձ - նատուր:

X

Վահան Տէրեան ծնած էր 1885 Յունուար 28ին Ախալքալաք գուետի Գանձա դիւղին մէջ: Նախ -

բնած խորհրդաւոր ուժերէ: Ընդհանրապէս իմաս - տասէնները կ'օգտագործեն այդ բնագիտական ներ - շնչումը առանց թափանցելու անոր դազանիքին, մինչդեռ Վալերի ունի թէ բանաստեղծի ներշնչու - քի իմաստասիրի մեթոտ եւ դիտականի գոր - ծիք որոնք կը թափանցեն կեանքի անողոքութեան մտքի մորմնաւորութեամբ: Տեսակ մը՝ ներդաշնա - կու՝ արտի պոռթկումներուն եւ մտքի հանգարտ - եւ ծանրաշափ գործութեան:

Ըստ Վալերիի՝ իմացականութեան հակադի - ուն է որ կ'օգտագործէ, կը դաշնաւորէ եւ կը հասցնէ հանճարը իր կատարել լրումին: Առանց իմացական լուրձ մարգանքներու, քննադատի ստեղծագործութիւնները կը դառնան պարզ դա - ցողական պոռթկումներ, երանգաւոր վառ երեւա - կայութեամբ:

Վալերի չընդունիր զրական անպարարու - քիւն, ոչ ալ արուեստագէտի կամ բանաստեղծի մարդարեւութիւն: Ընդհանրապէս չափի եւ կշի - քի կ'ենթարկէ նոյնիսկ սրտէն ծնած ու խանդա - վառութեամբ պարտուած հանճարեղ գիտեր եւ կուտայ անոնց մտքի հաւասարակշռութիւն, զի - ծիւրը դարդարանք, իմացական դատողութիւն: Այսպէս զգացողութիւնը կը ներգլանաւորէ եւ ար - ուեստի կշռոյթով կը կազմուի կատարելալ հա - մերկ մը, հնգեկտուր երաժշտութիւն մը:

Վալերի կ'ընդունի ներշնչումը, պայմանով որ միտքը զայն ամօք բռնէ եւ կարգի կանոնի դնէ, թուիս նստի վրան ու հասցնէ կատարելութեան ու յանդարձաւոր մայիցը՝ փորձառութեամբ եւ ծանր աշխատանքով դարձնէ՝ արուեստի գործ մը: Վալերիի լեզուն խթին է եւ յաճախ անհաս - կանէ: Իր ոճը անողոքութեամբ իր անուածքի մը պէս գաղաղմիքներ ունի: Թաղուն նմանութիւնն - րով կ'ուզէ ընթերցողը հաղորդակից ընէ իր մտա - ծումներուն, անոր կը ներշնչէ եւ կը թելադրէ երբեմն քանի զոր ինք անգամ կ'անդամանայ:

Խորհրդապաշտ գրականութեան ներքին ցան - կութիւնն է տունի բանաստեղծութիւնը գէպի ե - րաշխութիւն, գէպի ուրը հաղորդակցութիւնը սրտին եւ իմացականութեան: Վալերի եղաւ մե - ծագոյն վարդաւոր այդ դժուարին գրականու - քեան:

ՀՐԱՅ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Նախան կրթութիւնը ստացած է դիւղին մէջ ու յե - տոյ տեղափոխուած Ախալքալաքի ուսումնական քա - ղաքային դպրոցը: Աւելի վերջ՝ 1899ին Մոսկուա, Լազարեան ճեմարանը: Տէրեան սկսաւ բանաստեղ - ծութիւններ գրել 1903 թուականէն, երբ տակաւին աշակերտէր (ճեմարանը աւարտեց 1906 թուա - կանին): Արեւմտեան ասպիւն երկնէ՝ Միւշալի Ա - նուրեւնը, իսկ 1912ին լոյս տեսաւ Տէրեանի բանաստեղծութիւններու առաւոր հաւաքածոն, որ - րուն մաս կազմեց նոյնպէս այդ «Միւշալի Ա - նուրեւնը» նիւշար հատորիկը: 1916ին է որ առա - ջին ամբողջ երեւցան թղթախոր հեղեղը Տէրեա - նին վրայ՝ ասիէ վերջ իր կեանքը անդամատկան քաղցուք մը եղաւ: Մեծ Մովսիս Կախիւնի միջնէ: Մոսկ - կուալի հրապարակները եւ վերջապէս մեռաւ 1920 Յունուար 7ին, Հիւսիսային-Վոլգայէն՝ անդին, Օրբիտուրի քաղաքին մէջ:

Իր բերած նորութիւնները: Ամառըի մը է շ - ջերն են պէտք ուսումնասիրելու եւ մանրամաս - նելու համար ուսումնայ բանաստեղծութեան մէջ ներմուծած իր թարմութիւնները: Խոսացած ձեւի մը տակ մասնաւորապէս մէկ քանին:

Նախ՝ ենթահոգը: Յիստորիկական թուականնե - րէն մինչեւ «Միւշալի Անուրեւն» ու երեւան դալը, արեւելահայ բանաստեղծութիւնը իբրեւ ընթացք գրեց ստեղծագործութեան հզօր պոռթ - կումները հեռու այն սովորական ճամբան որ ծա - ղավորակն եւ կամ պարզ արաւետ անուած յոր - ջորշուեցաւ: Սերունդներ կը յաջորդէին իրարու՝ ծամծմելով նոյն քանակը, միօրինակ բառալի - տերուն հզօր: Կը պակսէր իրենց՝ բարձրագոյն մտքի զգայութիւնը: Զկար ինտրա մը, Տէմիթի - պալեան մը, Վարուդ մը, Թէքեան մը արտա - քերելու միջնակարգ: Եւ թուականնան՝ Իսա - հակեանէն վերջ հալիք մը պէս երեւցաւ Վահան Տէրեանը:

Տէրեան արեւմուտեան ցաղիկը արեւելահայ բանաստեղծութեան կուշտը, ու գեղեցիկ տա - րաչներ ապրեցան: Այդ բառով՝ անիկա հասակ ա - րած Փրանսական արուեստի որոնող, դժու - տագնասիրութիւն մէջ, կը հանդիսանար միակ կա - մուրը միացնող մեր արեւելահայ գուեստ բա - նաստեղծութիւնը եւրոպական մշակույթին հետ (ուսակալի արեւմտեան չէ): Այլապէս էին Տէր - եանին բերած նորութիւնները: Նախ անիկա ձեռք կը զարկէր գործածուած լեզուն: Իրմէ առաջ ուսումնայ բանաստեղծական լեզուն, պահելով բոլոր համեմատութեան դիմերը, խեղճուկ բար - քաւ մըն էր որ կրցած էր պատմել միայն նախնա - կան իմաստութիւն: Լեզու մը իր շուքն ալ ունի - բառերուն հետեւ պահուած մշուրդ որ առաւելա - պէս իր լուրջութեամբ կը համակէ մեզ: Վահան Տէրեան իր յուզումին անորոշ, տկար բայց հա - մակող խաղերով, իր գործադրման փորձ ու ճկուն բազմակերպութեամբ յաջող ձեւը կը դա - նէր ուսումնայ լեզուն վերականգնանքի:

Տէրեան կը մօտենար Փրանսական գրականու - քեան շրջանի մը՝ ուր համակ խորհրդապաշտ, ա - մէն բանէ առաջ ու մօտամանակ բանաստեղծու - քիւնը պիտի ըլլար երաժշտութիւն: Քերթողը կը թաղուի հոգեւին այդ շարժման մէջ, հանդիսանա - լով մեր մօտ միակ ու լրիւ ներկայացուցիչը այդ դպրոցին: Ու ահա կը ստեղծուի բարբառն կամ նուաղուն, ծիփուն կամ մշուշուն, զգայնութեան թրթռումի վրայ զանաւորուած երաժիշտ երգը: Տէրեանի բանաստեղծութիւնը իր ընդհանուր ա - ուումին մէջ երաժշտական կատարելալ համադրու - քիւն մըն է: Անշուշտ, բառերուն երաժշտակա - նութեան հետեւին իր վաղը գինը հասցուցած է երբեմն հիւանդալիւն համեմատութիւններու: Կան ամբողջական բանաստեղծութիւններ որոնք իմաս - տեւ եւ յառապալիք զուրկ, պարզ ձայնական օ - րօրումներ են, ինչպէս՝

Հեկեկուլ է անվեր, — Հեկեկուլ, — Մեմու - ար ու վիտա, — Իմ հոգուն, — Հայրապետ, — Ան - հաւանութիւն, անպատմ, — Կոկիտով, — Հեկեկուլ է տրտում, — Հեկեկուլ... — Մշուշուն ու աղտ օ - րիւրում, — Գիշերները երկար ու անգուն, — Փո - ղոցում, — Գաշտերում, անառաւ, — Անանով իմ հոգում, — Անանում եւ անուն եւ անուն, — Միկուլում է անվեր, — Հեկեկուլ, հեկեկուլ, հե - կեկուլ...:

Տէրեանի գրականութեան մէջ կ'երեւին հոգե - կան այլապէս տրամադրութիւններ: Նախ՝ ծանր յուստեղծութիւն մը որ զինք կը մղէ մենաւորու - քեան: Ատոր կը յաջորդէ ծայրալից թախիժ, մեքամադատութիւն, յուսահատութիւն եւ յետոյ անակնկալ պայծառութեամբ մը դարձ՝ դէպի կեանք: Ան քաղաքեղութիւն (urbaniste) բանաստեղծ մըն է, թէն գիւղիկ ալ, — Հայրենի երկիր, երբեմն յիշատակի մը պէս անտես կը սողոսկի իր ջինջ տողերուն մէջէն, երանգաւորելով հոգեկան դաշ - տանկար մը:

Ժամանակակից խորհրդահայ գրականութիւ - նը, մասնաւորապէս Չարենց իր սկզբնական քա - յերուն շատ արժանիքներ կը պարունակէ Տէրեանի բացած ճամբուն: Մեր քնարերգիկ բանաստեղծու - քեան բարձրագոյն զագայութիւնն է նրբին յոյ - գերու երգիչ Վահան Տէրեանը:

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

20Ն՝ ԵՐԵՎԱՆԻՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Արեւն է ծագել Արագած արից,
 Մեր Արարատի ճիւղէ կատարից,
 Մեզ աղջոյն բերել Մայր Հայաստանի
 Հեռու շէնքերից եւ Երեւանից։

Ողջոյն քեզ, աղջոյն, չքնաղ երեւան,
 Դու մեր հայրենի գրախտ անմահն։

Գեղաւայ վնիւտ ծաղիկ անապատի
 Լեռների գրիւտ ծիւղիւմ է հայարտ,
 Չանգաւի փրփուրը ջրերով յառաւ,
 Ոռգումս անկի արտերբոյ պապաւ։

Ողջոյն քեզ, աղջոյն, չքնաղ երեւան,
 Հայրենի փաղաք դու հնազարեան։

Փողոցներդ լայն, շէնք, ծառադարձ,
 Այգիներդ աննա մըրցիքով առատ,
 Շաւրքը փառանք էն շէնքերդ ազատ,
 Ողջը հայկական բոյրով հարազատ։

Ողջոյն քեզ, աղջոյն, չքնաղ երեւան,
 Հնարազատ գրաւորիկ դու Արարատն։

Դու, մեր աշխարհի չքնաղ բազուկին,
 Բազմել ես վրեժն լեռների գահին,
 Իշխում ես Հայոց լուսնի աշխարհին,
 Սնում, գորգուրամ ես գաւաղներին,
 Ողջոյն քեզ, աղջոյն, չքնաղ երեւան,
 Դու մեր հայրենի ամբոց անասան։

ԳՐՈՒԵՍՏ

ՊՈՒՏ՝ Մ ՄԻՏՔԱԿ

ԽԵՆԼԱՍԻ ՄԻՋՈՑ ՄԸ

Փողոցային եռամսեային ղռները, բարակից-ները դէմ կգաւած ըլլալով, այս վերջինները իրար անցած են։

Կինները կը մտնին առ բարակիցները։ Անպայման կ'ազգած ալէն բամ իստակ եւ հազարդիւնքները։ Փողոցային պայտարին շարք կը գառնան, աչք աւ կանց տնկած կ'ազգած գիտակ թէ՛ Սքային ինչ ըստ Սքային, ան՝ ինչ ձեռով պատասխանեց անոր, Թրուսին ի՞նչ լեզուով կը խօսի միւս երկու ընկերներուն հետ։ Ինչ կ'առնեն, կը խմեն, ի՞նչ տեսակի ծխախոտ կը գործածեն...

Եթէ ակամքով չլսեն, գոնէ կ'ենթադրեն մեր փառայիլ բարակիցները...

— Կարծես, խնդրեք Գերմաններու հետ «չըմտեքմանալու» մասին է, կ'ուզեն որոշել թէ՛ դեռման օրիւրները քանի՞ սանթիմետր հեռուէն պիտի խօսակցին զանազան գիտութիւններուն հետ...

— Կ'ուզեն Պերլինը կցել Լեհաստանի, այո՛, Սթալինն է, քարտէսին վրայ մէկ մասը Վարշաւայի, միւսը Պերլինի վրայ դրած է...

— Տեսէ՛ք, մտոր դէպի երկուստեք ահա յառաջանալ, Թրիքսիէ՛, Վենետիկ, Ալպանիա՛, Սեւանի՛կ, Աթրիակա՛ն...

— Դէպի Արեւելք, դէպի Արեւելք, ա՛հա է՝ տիրէն էնա - Միտիա, Տարտանէլ, Յարեկարա՛տ (Պալիս)...

— Չըրչիլն է, տեսէ՛ք ծովային համագլխաւ - տով. հատը հինգ ստերիկներով ծխաղանիկը կը պատգնէ Երկուստեք կողմերուն վրայ, Իրմի՛ր հասու... Բարեցուր, Պ. Չըրչիլ, Մէնէ՛մէն, Այտըն, Գարահիսար, Բէօթանհա, Էսկիէ՛հէր...

Հայ բարակիցները, սակայն, աւելի դրական միտք մը չգացած են։ Եռասանի սեպտեմբերը՝ ոգեխաղաւթեան դիմելով...

— Դէ՛հ, բարե ոգի, ի՞նչ կը խօսին ներսը։

— Հայ... կա... կան... հարցն... է...

Սքային — Կարդարեւեմ առ Հայոց խնդիրն ալ, երկար տեւեց կարծեմ...

Չըրչիլ — Ես ձեռնպահ մե՛ ալ մտաւ, մինչեւ մեր պարտականութիւնը լի ու լի կատարեցինք այդ ժողովուրդին հանդէպ։ Լոնտոնի մէջ եկեղեցի մը, Կիւրուսի մէջ ալ վարժարան մը հիմնել կը - ստեղծեցինք, իրենց որքերն ալ նկատի առինք՝ Լորտ Մէյքլը ծնունդ հովանով... Իսկ ջարդարարներու բարեկամներն ալ Մալթա տարինք եւ ամիսներով կերակրեցինք։ Աւելին մեր կարողութիւնէն վեր է։ Թրուսին — Ամերիկան ալ նիւ Իսթ Բըլիֆը կազմակերպեց եւ հազարաւոր որբերուն ու դադ - թականներուն օգնեց։ Լուսահոգի Ուիլսոնն էր Հայաստանին սահմանները գծողը։

Սքային — Կը տեսնեմ որ, միայն մենք պարտական մնացած ենք Հայրենի։ Եկեղեցի, որբանոց հիմնում. կամ ողորմութիւն քանդելու պէս ձեռնարկներուն սկզբունքով հակադէմ ենք կարծեմ կատուի դործեր կը սիրենք մենք։ Մեր Ողորդար - ին Հայաստանին մօտ, ահազին պարագայ հողեր կան, կը վախճամ որ, օր մը ալ տեղերը բաւարարին զայլերու վտանգներէն կամ վայրի դազանէն - բէն կրնան երեւակայել ինչ մեծ վտանգ կը սպառնայ մեր երկրին... Ուրեմն, այդ հողերուն բուն տէրերը՝ Հայեր կը տեղաւորենք հոն որպէսզի չէնցնեն։ Այս կերպով իմ երկիրս ալ իր դոյզն ողորդականութիւնը կատարած կ'ըլլայ այդ ժողովուրդին հանդէպ եւ ձեր մօտ ալ պայտիկ չի մնար իրեն մեծ պետութիւն...

— Բարե ոգի, ինչո՞ւ լռեցիր...

— Թը, թը, թը... Երե... քե... րը ճա... չի ու մեկ... նե... ցան...

Կ. ՊԵՏՈՒՅ

ԲԱՆԻ ՄԸ ԳՈՂԱՐՆԵՐ՝ ՎԱՆԻՐԻՆ

Գրչ անդին պիտի կարգաւ տեսութիւն մը փոյ վայէրբը ստան։ Վրէթօր Հիւնիյի սանէն ի վեր տալքն անգամ էր որ Երանայի մէջ ազգ. յուզարկաւորութիւն կը կատարուէր բանաստեղծի մը համար։

Արդարեւ, անօրինակ էր մեծարանքի այն ցոյցը որ տեղը տնկեալ չորեքշաբթի օր, Շաշիւյի բլրակին վրայ (Խրաքատէր), բանաստեղծին յուզարկաւորութեան առիւթ։ Հսկայ եռագլան մը կը ծփար մտաբերման վրայ։ Դիւերաբուն հագալը կը հանգչէր ամսամայ յիշատակարանի տակ ուր ուսանողներ հսկում կը կատարէին։ Ամբողջ գիշերը ջանքը վառած էին եւ Գարիգիները խաւք խաւք կ'այցելէին, մինչեւ ուշ տոնք։ Անտուն, դէպի Թրոյտատէրի երապարակը քիկնաթաներ շարտած էին, կատարաւորեան անգամներուն, զետպաններուն, Ակադեմիայի եւ Համալսարանի մերկայացուցիչներուն համար։ Եղան զինուորապետ արտակարգ պատիւներ։ Խօսանքս միայն երեք դարձանակներ, կարն եւ ամիսի (բազմա) տեղէն մեր պահանջներուն հետ... Դարձանակայտներէն մէկն էր ծանօթ գրագէտը, ժողով Դիւանակը, որ վայէրբով պանծացուց փրանական համարը։ «Ամէն բան գիտել, ամէն բան հասկնալ յուսատեղի փառանք, հարգանքով երկինքը»։

Հայտնի մը՝ վայէրբի ցրտեցան միտքերէն ուրմի հաստները կը կազմեն...

Փառքը տեսակ մը հիւանդութիւն է որ մարդ կ'առնէ իր մտածումին հետ պտուած ըլլալուն համար։

Մարդ մը որ երբեք չէ փորձած անտուածներուն նմանիլ, պակաս է քան մարդ մը։

Մեր բուն թշնամիները լուս են։

Տղաւորութիւնը կը տառանի ծայրագոյն յանդիմութեան եւ ծայրագոյն երկնայութեան միջին։

Կեանքն է, եւ ոչ թէ մահը որ հոգին կը բաժնէ մարմինէն։

Ո՛րքան բաներ պէտք է անդիտանալ, զործեցուք՝ համար։

Շարունակել, հետապնդել բան մը՝ կը նշանակէ պայքարիլ ամէնուն դէմ։ Տիեզերքը կ'ընէ ամէն ինչ որ կրնայ թող չտալու համար որ դժբախտ դադափար մը իր լրտմին հասնի։

Հարկ է, կերպով մը, պատուել, յարգել ներկայացող դժուարութիւնները։ Մէկ դժուարութիւնը լուս մըն է։ Անյայտիկ դժուարութիւն մը՝ արեւ մըն է։

Աստուած մարդը ստեղծեց եւ զայն բաւական միջակ չզոհեցով, ընկեր մը տուաւ անոր, աւելի լաւ զգացնելու համար միջակութիւնը։

Պէտք է թեթեւ ըլլալ ինչպէս թռչունը եւ ոչ թէ ինչպէս փետուրը։

Ինչ որ մարդ կը գրէ խորամուկ, ուրիշ մը կը կարգալ շարժումով եւ կիրքով։

Ինչ որ մարդ մը կը գրէ խորամուկ եւ կիրքով, ուրիշ մը կը կարգալ խորամուկ։

Երեւելիութեան աշխարհը զոյ են։

Լուս յիշատակները կորուսած դժարներ են։

Նախատէր զիս, որպէսզի ուժ ունենամ քեզ սպաննելու։

«ԱՅՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՆ, ԱՆՏԵԱՆԻՆ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԵՐՍ»

Լոնտոնի «Religions» (Կրօններ) պարբերականը, որ նուիրուած է Մարդաստեղծութեան, Հնադէտութեան, Բանաստեղծութեան, Փիլիսոփայութեան եւն. Յուլիանի թիւին մէջ կը հրատարակէ Ժորժալ Միսաքեանի մէկ ուսումնասիրութիւնը, վերի խորագրով (The Armenian Church in the Past and Present). Յօդուածը, որ նախ իբրեւ դասախօսութիւն կարդացուած է Լոնտոնի Կրօններու Ուսումնասիրութեան ընկերութեան տոնէ, 1945 Յուլիան 11ին, նախ կարդ մը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ պատմական Հայաստանի մասին։ Կը բացատրէ թէ Հայերը կը պատկանին Տոմարապետական ճիւղին, թէ Հայաստանը ունեցած է իր ուրոյն քաղաքակրթութիւնը, շատ կանուխէն, ինչպէս կը հաստատեն սեպագիր արձանագրութիւնները։ Յետոյ կը նկարագրէ Հայաստանի դիրքը, իբրեւ կարեւոր պողոտայ մը առեւտուրի, այլ՝ մանաւանդ իբրեւ սպարէզ մրցակից կայսրութեանց պայքարներուն։

«Իսթրալ շատ մը ցեղերէ արշաւողներ եւ աշխարհակալներ — Ասորեացիներ, Յոյներ, Հայկականներ, Պարսիկներ, Պարսիկներ, Արարներ, Թուրքեր — խուժեցին իր հողերուն վրայ, յայցեալաւոր ամենէն յամադիմարութեան համադիմարութիւն։ Վեցերորդ դարէն (Բ. Ա.) մինչեւ վերջին ժամանակներս, Հայաստանի պատմութիւնը երկար արձանագրութիւնն է վերլուիլ եւ անկումի, յարքանակի եւ զոհողութեան։ Կիւլիկեան քաղաքաշինութեան անկումէն վերջը, 1375-ին, Հայերը ինկան տար իշխաններու լուծին տակ։ Ժե. դարան երկիրը բաժնուցան թուրքիայ եւ Պարսկաստանի միջեւ։ Իբրեւ արդիւնք առեւտրաբարի եւ ռաւանութեամբ պատերազմներուն 1828-ին եւ 1829-ին, Հայաստանը վերջնական բաժնուցան երկու մասի, արեւմտեան եւ արեւելեան, ինչպէս կը ծանցուէր մինչեւ 1914։

Հայերը երբեք չէին անգային անկախութեան շարք եւ շատ մը փորձեր կատարեցին գայն եւ առեւտրի արեւմտեան երկրներուն պետութեանց աշխարհաբար կամ առանց անոնց։ Այդ փորձերը յաջեցան հայկական անկախ պետութեան մը ստեղծումին Վալդայի մէջ 1918-ին։ Սակայն այդ անկախութիւնը երբէ տարի ալ չտեւեց եւ 1920-ին ի վեր Հայաստանը մաս կը կտրէ Խ. Միութեանը։

Այս առիւթը մեր աշխատակիցը դիմել կուտայ թէ Հայոց Կառմութիւնը շատ ծանաճուած է հզօղմարցի, յոյն եւ աւելի վերջին՝ եւրոպացի պատմագիրներու կողմէ հորոնք աւելի հակամէտ կ'երեւան ծանրանալու մեր ժողովուրդի թերութեանը եւ տարաբանութեանը քան կատարած մեծադործութեանց վրայ։

Ճիշդ է, Հայաստանի քաղաքներուն բաւականորէն տեղի առած են գերազանց ուժեղ առեւտրի, գաւազան առկիւններով. բայց ոչ մէկ աշխարհակալ կրնայ պարծենալ թէ խորապակած է հայ ժողովուրդին ոգին եւ կենսամակար իրեն։ Մերերը եղած է անկիւնը պայքար մը մշակելու արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը բշխումի միջավայրերուն մէջ, հաստատելու մեր ազգային ինքնութիւնը եւ պահպանելու մեր ժառանգութիւնը, — մեր մշակույթը, մեր լեզուն, մեր կենդանի եւ կեանքի բարձրագոյն իմաստները։ Մերի դարեւոր փորձերները դիմագրաւած են առանձին։ Այդ է մեր անմարար մեծագործութիւնը։

Յետոյ կը ներկայացնէ Բրիտանիոյ թեման մուսուր Հայաստան, առաջին՝ քրիստոնեաները, Աստուածայանի թարգմանութիւնը, քաղաքապետ եւ կրօնական պաշտարներ, Կաթողիկոսի ժողովը, Եօթը Ողորդողները եւայլն, մանաւորապէս շեշտելով Հայ. եկեղեցւոյ համադրութիւնը, ազգային եւ ժողովրդակար ոգին։ «Ան չեղածուող չի նկատուր կաթողիկոս, յունական կամ՝ անկիւնի եկեղեցիները եւ վերամկրտութեան չի դիմէր, երբ այդ եկեղեցիներէն մէկուն անգամ եր փարաքը կ'ընդունուէր» — Հայ. եկեղեցին նախնական ղեկը է իր անկախութեան, առանց սակայն հակառակ ըլլալու միտքեան մը քրիտոնեայ եկեղեցիներուն միջեւ։ Միւս կողմէ կը լուսայ թէ առաջադրուած միտքեանը ոչ տիրապետութեան, ոչ ալ կանոնի մէկ պիտի առնէ։

ՆԱՐԿԱՅԵՐՍ

«Հովին հետ կ'երթան»

Աղատարուածն է վեր, ամբողջ ծրարաւոր շարժակարի որահները մեծ մասով ամերիկեան ժողովուրդները կը ներկայացնեն։ Եթէ այս պարագան իր տառաւորութիւններն ունի, քանի որ մեզի կը ծանոթացնէ Ամերիկայի հինգ տարեկան կենսաբ. եւ շօթիւնութիւն Studioներուն արհեստագիտութեան զարդանքները, ունի նաեւ մեծ անպատեհութիւններ, որովհետեւ Փրանսական արտադրութիւնը կէս առ կէս մեռած է։ Այս տարուան ընթացքին շուտանք որ եւ ֆրանսական ժողովուրդն որ իր արժէքով մօտենալ քանի մը տարի առաջուան կարեւոր շարժակարներուն։

Քանի մը ամիսէն, հաստատութեան պիտի ներկայացուի անհամբեր սպասուած ամերիկեան շարժակարը, Մէրիլին Միլլըրի Gone with the Wind, զոր կրնանք թարգմանել «Հովին հետ կ'երթան»։ Ի՞նչ է կարողացած այս 850 էջոց դերբը։

Շարժակարը կը տեղ աւելի քան Յուլիան ժամ։ Վերջինս շեղ երեկոյթի ընթացքին ներկայացուցաւ անդիմելի լեզուով, Օփիսային մէջ։ Գոյները չեղանակ են, թէեւ քիչ մը բնական պրոնտիսին զոհ գացած է։ Վերջնական տեսարաններ կան որ Աստուած դեռ մեզի չէ պարզեցած։

Գիրքին արդիւնութիւնը քիչ շատ յարեւած է, եւ ձործարար (Մ. Նահապետ) այդ անտեղեւան միջնորդոր լաւ տրուած է։ Դերերը շատ լաւ բաժնուած էին։ Սթալէթի դերը կը կատարէ Բրան - ապի հրապարչէ եւ նիհարակազմ դերասանուհի մը, Վիլիլն Լէյ, որ յաջողած է իր դիմախաղով, շարժուածներով տալ հերոսուհին հպարտութիւն - նը, ապուսպեմական ամբարտաւանութիւնը։ Մէկ խօսքով ամբողջ նկարադրել, որ ունի թէ առեւտրական հասակացողութիւն մը թէ իրականութեանը։ Բարբ Կէյպը կը կատարէ Բէթ. Պրիլիլ ղեզմ - ուսերին եւ փափուկ դերը։ Թէ ֆիգիւրապէս թէ՛ խաղաղութեամբ, ամերիկացի դերասանը լրով կը կատարէ իր դերը։ Եթէ ուզէիք ամբողջ շարժակարի մասին խօսել, ինչպէս եւ բոլոր դերասաններուն մասին, քանի մը սինակ պիտի գրաւէր։

Շատ դժուար է այդպիսի վէպ մը շարժակարի վերածել։ Լաւագոյնը բրած էին, եւ հանդիսանալու յուսարեւ չեղան։ Տեսարաններ կան որ շատ կը խօսին ներկայներուն գեղարդական գլխացումին, նոյնիսկ եթէ մտածեն թէ բնութեան մէջ կա՞ն այդպիսի կարծիքներ, կանամբ։

Հարողորդէս որ երկու ժամանակ շարժակար մը նեղացուցիչ ըլլայ, նոյնիսկ եթէ իր բազմութեամբ դուրս գործող մը ըլլայ (Les Enfants du Paradis)։ Բայց այստեղ, Յուլիան ժամ հիացանք, ինդպիսի, ջննդատեղները, բայց բնաւ չենդուրեցանք։

ԱՐՓԻԿ

Եւս յարդուութեան մեծագոյն Յիկեղեցին կը հետ
բի նախորտ մը որ վնասակար է մեր նսիրակը
լահելուն:

Ձեր թղթակիցը մերոյ իշխող շարքաթերթ
խմբագրութեան ուղարկած է պատճառաբանե
պատահական մը, պարզելով հայկական տեսակ
որ՝ Ռուսիոյ հողային պահանջներուն մասին:

խան ժողով, որուն առջև պատասխանատու պիտի ըլլայ կառավարութիւնը։ Այս արդիւնքին վրայ, կառավարութիւնը երէկ պիտի ճշդէր իր վերնա- կան դերը։

Ոչ միայն չափաւոր հոսանքները, այլեւ Դ- ի մտադրական ձեւերի կարգ մը թերթերը ցաւ կը յայտնեն որ կացութիւնը անկի մը յանգած է։ Զօր. տը Կոյ իր վերջին ճառը խօսած ատեն յայ - տարարք թէ որ եւ է անձնական փառասի - բութիւն չունի։ Ան բացողուպէս հասկցուց թէ կը նախընտրէ հրաժարիլ քան Թրանսսն յանձնել զերիշխան ժողովի մը արկածախնդրութեան։ «Տիկանո» կը հարցնէ այս առթիւ։ «Ենչ պիտի ըլլար այս երկիրը ներկայ դժուարին ժամանակ - ներքին, առանց այն մարդուն որ թող իսկուս - շունչ առնելու, ամօթի, յուսահատութեան եւ հո - գիւնարի տարիներէն վերջ։ Ոչ ոք չի համարու - կիր, պարիկնորսն, խորհիլ այդ ժամին։ Բայց, այն ատեն, ինչո՞ւ այնքան կը արդարացին կառա - վարութեան գործը։ Ինչո՞ւ չեն օգնէր որ ան դանկ - կացութեան պահանջած պարզ միջոցները։

«Բոհայ» (Դիմադրական) եւս ցաւ կը յայտնէ որ Սահմանադիր ժողովի Հարցը անկի մը մաս - նուցաւ, երբեք որուան վիճաբանութիւններէ վերջ։ Եւ դիտել կուտայ թէ շատ մը ատենախոս - ներ հակասեցին իրենց ինքի սկզբունքներուն։ «Եմանիթ» շատ զո՞ւ կ'երեւալ բուհարկուած բանաձեւէն, չեչտուկով որ յաջողութեամբ լուծուե - ցաւ կեդրոնական խնդիրը, — կառավարութեան պատասխանատուութիւնը ազդին ընտրեանքներուն առջև։

Փոցսամի ժողովը պիտի յետաձգուի՞

Երեք Մեծերու ժողովը գումարուեցաւ առջի օր, մասնակցութեամբ Անգլիոյ նոր նախարարնե - րուն։ Այս առթիւ հրատարակուած լեկտյոցը կ'ըսէ թէ «ժողովը չարտաւանդուի որ աշխատանքները դո - հացուցիչ եղանակով»։ Փոցսամ հասաւ լեհա - կան պատմիրակութիւն մը։ Իրազեկներ կը հե - տնեցնեն թէ Լեհաստանի սահմաններու խնդիրն ալ կը գտնուի օրակարգին վրայ։ Նիստերը իրարու կը յաջորդեն, որպէսզի Անգլիոյ նոր նախարարնե - կը կարենան Լոնտոն վերադառնալ եւ ներկայ ըլ - լալ երեսփ. ժողովին բացման, Օգոստ. 1ին։ Միւս կողմէ հասանական կը համարուի որ անմիջական խնդիրներու լուծումէն վերջ, ժողովը այնու յե - տաձգուի, որպէսզի Անգլիոյ նոր դաշխիւր ժամա - նակ ունենայ իրոյն ուսումնասիրելու բոլոր խն - դիրքերը։ Անգլիոյ երեսփ. ժողովը օգոստոս 1ին նիստ գումարելով, պիտի զբաղէ օրինական ձե - ւակերպութիւններով, իսկ բուն բացումը պիտի կատարուի օգոստ. 15ին։

Մ. Նահանգներու ձերարկուող վաւերացուց Միացեալ Ազգերու Դաշինքը, որ բուհարկուած էր Սան Փրանչիսկոյի խորհրդատւոցովին մէջ։ Մի - այն երկու հոգի ղեմ ղեւակերպեցին։ Այս վաւերա - ցումը մեծապէս կը զօրացնէ նախագահ Թրումբնի դերը երեք Մեծերու ժողովին մէջ։

ՓԷԹԵՆԻ ԴԱՏԸ

Նոր յայտնութիւններ

Շաթաթ օր (վեցերորդ նիստ) լուեցաւ Քլէ - մանտիի որդին, Միլէյ, 72 տարեկան, ճարտա - րապէս որ կարեւոր յայտնութիւններ ըրաւ։ Փէ - թէն միշտ լուռ կը մնար, թէեւ զլուռ շարժում - ներ կը փորձէր, աւելի լաւ տեսնելու համար «Վազը»-ին դաւալը։ Վկան ըսաւ թէ երբ տեսաւ որ մտաւշաւ ամէն բանի մէջ տեղի կուտայ, Գերմա - նիոյ զբաւումէն քիչ վերջը նստակ էր գրեց, ար - զիւրով իրեն եւ իր կառավարութեան անդամնե - րուն դործածել իր զօրը անուր որեւէ հանրային արտայայտութեան մէջ։ Ասոր վրայ Փէթէնի փա - տաբաններէն մէկը կարդաց Քլէմանտի մէկ նա - մակը որ կը փառաբանէր Փէթէնը։ Միւլէյ Քլէման - սօ պատասխանեց. — «Եթէ հայրս ողջ ըլլար, չա - րաշար պիտի զղար որ մտաւշալի տխուր տը - ւած եղաւ Փէթէնի»։ Փառաբանը ընդհատեց խօսքը. — Մեծներուն խօսքի մի տաք։

Վկան այս առթիւ պատմեց թէ ինչպէս արտո - նութիւն տաացաւ Փորթալէի միջնաբերդը երթա - լու, ժողով Մանտէր եւ միւս կառավարողները տեսնելու համար։ Մանտէյ խնդրած էր իրմէ Վե - չի երթալ, տեսնել Փէթէնը եւ պարզել կացութիւ - նը, առանց չնորս մը խնդրելու։

— «Հակառակ 1940ին դրած նամակիս, մա - ռէշալը սիրով ընդունեց զիս, 1942ին, նոյնիսկ ուղեց ճաշի վար դնել, բայց մեծօքիցի, ըսելով. — Երբեք օր անցունցի այն գրեթե անհետեւ հետ զօր արդելափակեր էք Փորթալէի մէջ։ Անոնց սահ - մանաւած ուտելիքը կերպ, չեմ կրնար մասնակցել ձեր ճաշին։ Յետոյ խօսիւք քննադատեցի ինչա - դաբարին ստորագրութիւնը։ Մանտէյը ըրաւ, — «Զեր խելը չի հասնիր, կը խօսէր իրբեւ արձա -

րանի ռադիօադէս մը։ Ես հրամայած էի Վէշկանի. — Կուեցէ՛ք որքան որ կրնաք։ Յետոյ ես զինադա - դար պիտի պարտադրեմ»։

Այս յայտնութեան առթիւ երդուեալ մը դիտել տուաւ թէ ամբաստանարկ չաւ լաւ կը լսէ եւ պէտք է պատասխանէ։ Փէթէն մեծեղ պատաս - խանի։ Յետոյ հարցումներ կ'ընա, ճշդեւու համար թէ «Չինադադարը պիտի պարտադրե՞մ ըսած էք թէ «զինադարար պիտի խնդրեմ»։

Նոյն օրը լուեցաւ զօր. Տուալէն, զինադա - դարի յանձնաժողովին նախագահը, որ հրաւիր - ուած էր երդուալի մը խնդրանքով։ Զօրավարը յայտարարեց.

— «Վիսպարին հասնելէ քանի մը օր վերջը հակեցայ մեր հակառակորդներուն զօրացումները Թրանսսայի հանգչաւ եւ հարողեցի Վիշի։ Բայց ոչ ոք ուղեց լսել զիս, որովհետեւ Վիշիի քաղա - քականութիւնը Լափալի քաղաքականութիւնն էր։ Ինչ որ մենք կրնայինք ընել Վիսպարին մէջ, կը բանդէին Փարիզի մէջ։ Փէթէն Լափալ, որ մտաւ - շար տաած Մոնթուառ տարած էր, Հիթլէրի հետ տեսակցելու համար, կ'ուզէր Փարիզ ալ տանիլ զայն, նոյն նպատակով։ Անմիջապէս հեռագրի - ցի զօր. Լոռի որպէսզի այդ բանը տեղի չունենայ։ Յետոյ Վիշի զացի եւ տեսայ մտաւշալը որ բառ առ բառ ըսաւ, Լափալի համար. — «Այս մարդը աղբ էր է»։ Իսկապէս Լափալը Վիշիէն հեռացուցին մեկու ոստիկան զինուորներով։ Մոնթուառի քա - ղաքականութիւնը մեծած էր։ Կառավարութեան համարն բաց էր։ Ափսոս, երկու օր վերջը, հրա - ման կը ստանայի Հիթլէրի հարողեւելու նամակ մը որ ստորագրուած էր Ֆիլիպի Փէթէնի եւ որ կը շեշ - տէր թէ «զործակցութիւն» քաղաքականութիւնը պիտի շարունակուի, հակառակ Լափալի մեկնու - մին»։

Վկան յետոյ պատմեց թէ Գերմանիայ Ուլա - տակն էր կցել ոչ միայն Լիզա Լօնէնը, այլ Եօրթ Բահանգինը։ «Գալով զինադարարի պայմանագրին տնտեսական տարմադրութեանց, պարտաւոր էինք օրական 400 միլիոն ֆրանկ վճարել։ Տարան բա - նակցութիւններ կատարէր այս դրամարդ զեղչելու համար, եւ որովհետեւ 300 միլիոն, բայց պահա - նաւ որ 100 միլիոնը վճարուի սակեւորած կամ օ - տար դրամներով։ Կը նշանակէր կործանել եր - կիրը»։

Փէթէնի զխաւոր փաստարանը դիտել տուաւ թէ այս համաձայնութիւնը բարեբախտաբար չվա - կերացուեցաւ, որովհետեւ մտաւշալը մերժած էր։ ԴԱՏԱՌՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՎԱՅԻՐՈՒՄԸ

Այս վկայութեան վերջը, բուն միջադէպ մը ծագեցաւ, վարկաբեկիով դատաւորները։ Պ. Բաուս, Ռիփօն Ատանին նախադարձ, եկած էր բողոքելու Լէօն Պրումի դէմ, որ մեղադրած էր զայսուորները։ Գերմանոյն Ատանին նախադաւան իսկ յաղտուած, Լէօն Պրումը մեղադրանքը որակեց յարձակում ամբողջ դատական կադմին դէմ։ Քա - ուս ըսաւ թէ միայն մէկ դատարար հաւատարմու - թեան երդում ըրած է մտաւշալի անձին, այդ ալ ինքն է։ Վիլլ երդումը արեւել չէր վարուելու իր - ան արժանաւոր եւ ուղղափառ դատաւորներ։ Յե - տոյ, ո՞վ ըսաւ թէ մենք պիտի դատաւարուինք ամբաստանաւորները։ Ես երբեք չիմացայ իմ պա - տնակիցներու կարծիքը։ Եկե՛ք կարծիք չունէ՛նք այդ դատի մասին։ Նիստէն վերջը երբեք չէինք զբաղել այս հարցով»։

Պալատային փաստարաններէն մէկը հարցուց թէ ճի՞շդ է որ Գերմանոյն Ատանին ընդ. Հատա - խաղը, Մոնէյ, խնդրած է մասնակցել Ռիփօնի դա - տական կադմին։

Ընդհ. դատաւարը. — Ուստատակութիւն է։ Պ. Բաուս. — Ինք չինդրեց, բայց երբ ես ա - ռաջարկեցի, հաւանեցաւ։

Ընդհ. դատաւարը. — Այդ ատենը կը հա - մապատասխանէր հանրային կարծիքին։ Դաւա - ճանութիւն կատարուած էր, եւ պատրաստ էի մասնակցելու դաւաճաններու դատաւարութեան։ Բայց երբ խնդրեցի հակեցայ, այն ատեն զղջացի. զրա՞ծ նամակիս համար։

Այս յայտնութիւնները մեծապէս պղտորեցին միտքերը, եւ շատ օր թերթեր կը հարցնեն թէ ինչպէ՞ս կարելի է մեր ժամանակներու ամենամեծ դատար վարել այսպիսի դատաւորներով։

Ք իրազեկներ կը հաւատան թէ Փէթէն հեռ - գհետէ աւելի կը յղնի, զիւրները չի քննարար, եւ կրնայ ի վերջոյ ուժաւաստ ինչայ։ Դատաւա - րութիւնը շարունակուեցաւ երէկ, երկուշաբթի։

ՊԱՐԵՆԱՌՈՒՄ. — Յուլի 30 — Օգոստ. 5ի շաբթուն միւս պիտի բաժնուի 125 կրամ։

ՃԱՓՈՆԻ նշանակուած 11 քաղաքներէն 6ը ան - խնայ ուժաւորմունքան առջի օր, քանի որ ճափո - նական կառավարութիւնը մերժեց Դաշնակիցնե - րուն անձնատուութեան հրաւերը։ Միւս կողմէ զրոյց կը ըլլէ թէ նոր բանակցութիւններ պիտի կատարուին։

ՍՈՒՐԻՆՈՅ ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ յայտարարեց թէ վա - ղը, չորեքշաբթի կէս զիւրին մասնաւոր զօրա - խումբերը Թրանսսայիներուն կողմէ պիտի յանձ - նուին Սուրիւն եւ Լիքանանի կառավարութեանց։ Առաջինը պիտի ունենայ 15,000, երկրորդը 5000 զինուոր։

Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան (Լէյպլը Գարթի) յաղթանակին առթիւ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ հետեւեալ հետադիրը զըր - կուած է Յուլ. 27ին, Աշխատաւորական կուսակ - ցութեան ընդ. քարտուղար Ֆիլիպ Մորկընի. — «Հ. Յ. Դ. ընկերակալական կուսակցութիւնը իր արտադին ողջինները կ'ուղղէ Աշխատաւորա - կան մեծ կուսակցութեան իր տարած փառաւոր յաղթանակին առթիւ եւ կը յուսայ որ աշխատա - ւորական կառավարութիւնը պիտի իրազեկանայնէ տառապող մարդկութեան ցանկութիւնները»։

Թուրքիա եւ Պալստիններ

Nouvelles Soviétiques, Փարիզի խորհրդային դեպատմատու տեղեկատու, հետեւեալ յօդուածը կը ծրարաւակէ այս խտրագով, Վ. Սքոմպուլ - վի տտրագրութեամբ. —

Վերջին ժամանակները զբեռնեց ամբողջ Թուրք մամուլը միջոցին պայքար մը կը մղէ Եուհաւա - լիոյ, Իկոմանիոյ ու Պուլկարիոյ դէմ։ Թուրք լրա - գրողները, իրենց գլուխն ունենալով հոշակաւոր եւայլը (Հիւսէյնի Յահիտ), Հիթլէրական Գեր - մանիոյ այդ եղբարմարը, զրպարտութիւններ կը տեղան եռանդալին, ըսելով թէ այդ երկիրները դադրած են անկախ ըլլալէ, հետեւաբար Թուր - քեան չի կրնար սերտ յարաբերութիւններ հաս - տատնիլ անոնց հետ։ Զարմանալի մըքանիւ մը կը բ - ծաւորութեան եւ անպատկառութեան։

Երբ Գերման զօրք կ'ապագալուէր Պալստին - ներուն մէջ եւ Հիթլէրական մարզպետները իրբեւ բացառական տէրեր ժաւհեման Գիլիսիին պալատն - եան մարլաքաղաքներուն մէջ, Անգարան այս պա - րազան ոչ անկախութեան կորուստ կը համարէր, ոչ ալ խոչընդոտ մը քաղաքներուն յարաբերու - թիւնները մշակելու Հիթլէրի կողմէ իշխանութեան բարձրացած Ֆիլիպի, Անտոնիստի, Նէնիշի եւ Փափէլիի խամաճիկ կառավարութեանց հետ։ Ընդհակառակ, Թուրք մամուլը այն ատեն կը հրաւիրէր կարգապահել եւ զօրացնել այդ յարաբե - րութիւնները, հաւատարմով թէ այդ կը պահանջէ Թուրքիոյ շահը։ Թուրք չըմանալիներուն կարծի - քով, պալատեան երկիրները «Երբեք անկախու - թիւնը կորցնուցին» միայն այն օրը երբ գերման արշաւորները վտանակեցան եւ պալատեան ժողո - վուրդները կրցան տէր դառնալ իրենց ճակատա - գրին։

Պժուար չէ դուշակել պատճառները այս յար - ճակոմներուն նացիական լուծէն փրկուած պալ - ատեան պետութեանց դէմ։ Անոնք կը բացատ - րուին ներքին եւ արտաքին շարժումի վերաբով։

Ներքին քաղաքականութեան դանդի վրայ, Թուրք յետադիւնականները երբեք համաձայն չեն որ դրացի երկիրները ճախարակաւ ժողովրդա - վար գաղտնաւ, երկիրները որոնք դեռ մօտաւոր անցեալին մէջ այնքան կը նմանէին Թուրքիոյ ի - րենց ընկերային կարգաւորաբով։ Թուրք յետադ - վականները ի զուր չէ որ կը վախնան թէ օրինակը կրնայ վարակիչ դառնալ եւ դիմացնել պայքար Թուրքիոյ վերանորոգման համար, պայքար մը որ կը մղուի զաղտնի դործունէութեան դատաւար - տուած եւ հայրական Թուրք դեմոկրատներու կողմէ։ Թուրք կառավարութիւնը հարկադրուե - ցաւ զլիւծ մը կատարել ժողովուրդին, հողադո - ծակեւ փոխ թարեւորագում մը կատարելով, երբ հուկուլաւ, ուսման, պուլիկար եւ հունգար զիւղա - ցիները արդէն իսկ չուլ օտացած են։ Այս ճամբուն վրայ կատարուած նոր յաւաքիւնութիւնները եր - բեք չեն հրապարակ Թուրք աւատականներն ու զօրծի մարդիկը։

Պալով արտաքին պատճառներուն, անոնք պերճախօս կերպով կ'արտայայտուին կարգ մը Թուրք շաղակարտ լրագրողներու յայտարարու - թիւններով, որոնք երեսան կը հանեն Թուրքիոյ դիտումները. — «տիրական գեր մը կատարել Զ Պալստիններու կազմակերպութեան մէջ, պատե - լապէս վերջը։ Պալստինեան ժողովուրդները, օր - րոնք շատ սուղ վճարեցին վերադանելու համար իրենց անկախութիւնը, երբեք պատճառ չեն տե - ներ Թուրքիոյ քննադատ այս դերը։ Ահա թէ ին - չուէ Պալստիններու մէջ զերակալութիւն շահելու ճշտող Թուրք առաջնորդները կանգ չեն առնել որ եւ զրպարտութեան առջև։ (Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Կոմիտէն իր վերջին նիստին մէջ ընտելով բացա - թիւ տեղեկագիրներ Հիթլէրական, Փաշակաւ, եւն. դաւադիրներու դադանի դործունէութեան մասին, պահանջեց զինաթափ ընել այն բոլոր կառ - ճակերպութիւնները որ կը զինուորաւորներու վրայ։ Այս առթիւ կը հրաւիրէ կուսակցութեան անդամ - ները արթնութեամբ հակել։